

SOSYAL HİZMET “SOCIAL WORK”

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını
“Publication of Association of Social Workers”
2018/1 Ocak-Haziran
(Yayın Tarihi: Nisan 2018)

Sahibi/Owner

Rahmiye BOZKURT

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Adına
Genel Başkan

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Esin POLAT

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Adına
Genel Sekreter

Editor

Bülent KARAKUŞ

Sosyal Hizmet ve Kamu Yönetimi Uzmanı

Yayın Kurulu/Editorial Board

Prof.Dr. Özlem CANKURTARAN (Başkan)

Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü

Doç.Dr. Gonca POLAT (Başkan Yardımcısı)

Ankara Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü

Abidin ÖZDEMİR

SHU-YURTKUR

Kenan TOPCU

SHU-ASPB

Çiğdem KARAHAN BEDİR

SHU-SHUDER

S.Sedat TÜRKERİ

SHU

Arş. Gör. Mehmet Can AKTAN

Başkent Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü

Durdu Baran ÇİFTÇİ

SHU-Adalet Bakanlığı

İletişim İçin

Sosyal Hizmet Dergisi

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi

Fidanlık Mahallesi Ataç 1 Sokak No: 29/17 Kızılay/ANKARA Tel: 0 530 200 18 86

E-Posta: dergi@shudernegi.org

www.shudernegi.org

İÇİNDEKİLER	Sayfa No
Önsöz	4
Sunuş	6
Feminizm ve Engelli Kadın Doç. Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA	8
Şizofreni ve Medya: Damgalamanın Önlenmesi SHU Fatma TOKMAK YÜKSEL, SHU Burak KARATAŞ, SHU Esra SAYGILI, SHU Ahmet ÇOLAK	14
Bir Çalışma Hayatı Sorunu: Mobbing SHBU Mehmet Kürşat ALDEMİR	23
Çocuk Hakları Sözleşmesinde Yapılan Çeviri Yanlılığı ve Sosyal Hizmete Bir Davet SHU Nihat TARIMERİ	34
İç ve Dış Göç Sonucu Sokağa İtilen Çocuklar: Göçün Çocuk Refahı Alanına Yansımaları (MSW) SHU Özkan BİLGİN, Psk. Rüya ATAMER, SHU Eray AYDIN	54
Çocuk Mahkemelerinin Tarihsel Gelişimi ve Suça Sürüklenen Çocukların Yaşamları: Ankara Sincan Çocuk Ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Örneği SHU Selin KOÇAK	59
Aile Yanında Hizmet “Bir Evlat Edinme Vakası” SHU Ceylan Pınar KARATAŞ	64
Çocuk İhmali ve İstismarı KY Sinem YILMAZ	73
Mevsimlik Tarım İşçisi Kadınların Annelik Deneyimleri: Şanlıurfa, Cihanbeyli Ve Çarşamba Örneğinde Bir Panel Araştırması - Doktora Tez Özeti, 2017 Dr. Eda BEYDİLİ GÜRBÜZ	80
Türkiye’de Okul Sosyal Hizmetinin Yapılandırılmasına İlişkin Nitel Bir Çalışma: Gereksinimler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri – Yüksek Lisans Tezi Özeti 2017 Arş. Gör. Mehmet Can AKTAN	81
Yeni Sosyal Hizmet Uygulamaları “Çocuk Evleri” SHU Bülent YILDIRIM	86
Proje Tanıtımı/Özeti “İnsan Ticareti İle Mücadelede Sivil Toplumun Gücü Projesi” SHBU Güngör ÇABUK ve SHU/KYU Turgay ÇAVUŞOĞLU	89
Proje Tanıtımı/Özeti “Gülümse Çocuk” (Manisa Celal Bayar Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencileri) Ahmet ERTAŞ, Beyza UTKU, Tülay ÖNGÜÇ, Gülsüm KAYA, Kasım Burak TOPAR, Emel GÜNGÖR, Büşra YILMAZ, İrem TURPCULU, Kadir ERDEN	93
Sosyal Hizmet Sempozyumları/Kongreleri “Sosyal Hizmet Kongresi 2018: Mülteciler ve Sosyal Hizmet SHU Abidin ÖZDEMİR	100
Sosyal Hizmet Uzmanlarının Devam Eden Uzun İnce Bir Başarı Hikayesi “Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkez Yeri Alım Süreci” SHUDER GMYK Üyesi Ergin BALCI	107
Kitap Tanıtımı “Kırk Yıllık Sosyal Hizmet Tanıklığı: Sakın Acında Kaybolma” SHU Alim YAVUZ SHU Ülkü CURA	116
Nobel Ödüllü Sosyal Hizmet Gönüllüsü “Mairead CORRIGAN-MAGUIRE” Arş. Gör. Mehmet Can AKTAN	118

Yazar Sosyal Hizmet Uzmanı “Ayşe KİLİMCİ” Sosyal Hizmet ve Kamu Yönetimi Uzmanı Bülent KARAKUŞ	121
İlk Sosyal Hizmet Uzmanı “Sabiha SERTEL” SHU Emel DANIŞOĞLU	127
Serdar GÖZÜKARA’nın Ardından Sosyal Hizmet ve Kamu Yönetimi Uzmanı Bülent KARAKUŞ	132
Öğrenci Köşesi “Erasmus Öğrenci Değişim Programı – Slovenya Deneyimi: Slovenya’da Okul Sosyal Hizmeti” Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü 3.Sınıf Öğrencisi Beyza DÖNMEZ	137
SHUDER Görüşü: “8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Gününe İlişkin SHUDER Basın Bildirisi”	140
SHUDER Görüşü: “SHUDER’in 20 Mart 2018 Dünya Sosyal Hizmet Günü Açıklaması	142
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi 2018 Yılı İlk 3 Aylık Faaliyet Raporu SHUDER Genel Merkez Yönetim Kurulu	145
Sosyal Hizmet Dergisi Yayın Kuralları	149

ÖNSÖZ

GÖZBEĞİMİZ, EN KIYMETLİLERİMİZ, ÇOCUKLARIMIZ...

*“Dünyayı verelim çocuklara hiç değilse bir günlüğüne
allı pullu bir balon gibi verelim oynasınlar
oynasınlar türküler söyleyerek yıldızların arasında
dünyayı çocuklara verelim
kocaman bir elma gibi verelim sıcacık bir ekmek somunu gibi
hiç değilse bir günlüğüne doysunlar
dünyayı çocuklara verelim
bir günlük de olsa öğreysin dünya arkadaşlığı
çocuklar dünyayı alacak elimizden
ölümsüz ağaçlar dikecekler”
Nazım Hikmet*

Hiçbir maddi karşılık beklemeden, sosyal güvenlik sistemi içinde yer almadığını bile bile, emekli olmanın sözkonusu olmadığı, biyolojik olarak ortağını değiştirme olasılığının bulunmadığı bir işe, göreve hiç gönüllü oldunuz mu?

Elbette birçoğumuz olduk, olma yolunda ilerliyoruz ve ya hayal ediyoruz. Anne-babalık görevi dediğim aslında mesleğimizin bakış açısıyla sosyal roller. Görev diyorum çünkü türümüzün devamı, kültürümüzün devamı, tarihimizin devamı olması için de anne babalık görevini üstleniyoruz. Bu görev aynı zamanda kendimizin de bizden sonra devamı için kendimize verdiğimiz çok önemli bir görev olmakta. Bununla birlikte, inançlarımızın, ideallerimizin ve hayallerimizin gerçekleştiremediğimiz kısımlarını gerçekleştirmek üzere bir başka bireyi yaşama hazırlamak da diyebilir miyiz? Karı koca olmayı başarabilmek için anne baba olma önkoşulu ile birliktelikleri güvence altına almak da bir başka realite. Evlendiğimizden itibaren henüz hazır olmasak bile içinde bulunduğumuz sosyal çevrenin beklentileri için anne baba olmak da. Formal dayatmalara karşı durup resmi olmayan birlikteliklerin içinde anne baba olmak da. 21. Yüzyılda eğitim seviyemizi, bilinç düzeyimizi çağın seviyesine getirememek de hazır olmadan anne baba olmayı getirivermekte karşımıza.

Bunlar gibi birçok gerekçe bizi anne baba olmaya yöneltmekte. Herşeyin yolunda gitmesi halinde bu görevimizin olumlu geri bildirimleri anne baba olarak bizleri yüceltmekte, gururlandırmakta ve mutlu etmektedir. Ancak olumsuz giden durumlarda sonuçlar ne yazık ki anne babadan daha çok çocuklara yansımakta, çocukların yaşantılarında telafisi güç yada imkansız örselenmeler bırakmakta, yetişkinlerin verdikleri karar ve uygulamalarının olumsuz sonuçlarının bedellerini çocuklar karşılamaktalar. Sosyal uyumsuzluk, ruhsal ve bedensel sağlıksızlık, suça eğilim, toplumsal barış için risk taşıyan kişiler olarak aramıza katılmaktalar.

Hem bu kadar evrensel, hem gönüllü hem de bu kadar önemli bir göreve bilinçlendirilmeden, eğitilmeden ve zamansız getirilmek geleceğimizin her bir tuğlası için ne kadar önemli bir eksiklik. Sadece aile içinde aile olmayı, çocuk yetiştirmeyi öğrenmek, bir insanın şekillenmesi ve hayata hazırlanmasını ehil olmayan bir yada iki insana teslim etmek ve bir daha dönüp bakmamak, olumsuz sonuçların bedellerini bir sıvı gibi içinde bulunduğu kabın şeklini alarak büyüyen çocuğa ödetmek hiç de adil değil.

Eğitimi, desteği, güçlendirmeyi, takibi her işte olduğu gibi, anne babalık için de düşünmeliyiz. İlk okul olan aileyi güçlendirmeli, sağlıklı çocuklar yetiştirilmesini sağlamalı, anne baba olmanın zamanı hazır olunuşla ilişkilendirilmeli, anne baba adayları bilinçlendirilmeli, eğitilmeli, anne baba olduktan sonra da bu devam etmeli. Bu tek tek müdahalelerden, ya da sorun oluştuktan sonra yapılacak müdahalelerden ziyade sistematik olarak yürütülecek kamu hizmetleri biçiminde ve süreklilik sağlanarak gerçekleştirilmeli ki şunları diyebilelim;

Daha mutlu ve bilgili anne babalar,
Daha mutlu ve sağlıklı çocuklar,
Daha mutlu ve umutlu bir toplum,
Daha mutlu ve güvenli bir gelecek.

Rahmiye BOZKURT
SHUDER Genel Başkanı

SUNUŞ

Merhaba

Değerli meslektaşlarım ve sosyal hizmet alanının ilgilileri merhaba. Dergi yayın kurulumuzun son süreçteki artan çabası ve değerli yazarlarımızın katkılarıyla nihayet eksik sayılarımızı tamamladık ve karşınıza uzun bir aradan sonra güncel sayımızla çıkıyoruz. Bundan sonra ki süreçte yılda 2 sayı ile sizlerle olmayı umuyoruz. Bu çerçevede 2018 yılına ait ilk sayımızla karşınızdayız. Bu sayımızda da hem yazarlarımızın göndermiş olduğu makalelere hem de yayın kurulumuz tarafından derlenen yeni konulara yer veriyoruz.

Dergimizde makaleler bölümünde; Engelli kadınlar konusunda öncü çalışmalardan olan ve büyük ilgi gören Doç. Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA'nın Feminizm ve Engelli Kadın makalesi; SHU Fatma TOKMAK YÜKSEL, SHU Burak KARATAŞ, SHU Esra SAYGILI ve SHU Ahmet ÇOLAK'ın "Şizofreni ve Medya: Damgalamanın Önlenmesi" konulu makaleleri; Mobbing ile ilgili çalışmalarda bulunan SHBU Mehmet Kürşat ALDEMİR'in "Bir Çalışma Hayatı Sorunu: Mobbing" yazısı; 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının yaklaştığı bu günlerde SHU Nihat TARIMERİ'nin çocuklarla ilgili çalışmalarda önemli tespitleri ve çağrılarını içeren "Çocuk Hakları Sözleşmesinde Yapılan Çeviri Yanlılığı ve Sosyal Hizmete Bir Davet"; Suriye'den ülkemize yönelik yaşanan göç kapsamında ülkemizin gündeminde özellikle son yıllarda önemli bir yer tutan göç olgusunun çocuklara etkilerine ilişkin olarak SHU Özkan BİLGİN, Psikolog Rüya ATAMER ve SHU Eray AYDIN'ın "İç ve Dış Göç Sonucu Sokağa İtilen Çocuklar: Göçün Çocuk Refahı Alanına Yansımaları" konulu araştırmaları; yine çocuk alanına ilişkin SHU Selin KOÇAK'ın "Çocuk Mahkemelerinin Tarihsel Gelişimi ve Suça Sürüklenen Çocukların Yaşamları: Ankara Sincan Çocuk Ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Örneği"; SHU Ceylan Pınar KARATAŞ'ın "Aile Yanında Hizmet 'Bir Evlat Edinme Vakası'" ve kamu yönetimi mezunu Sinem YILMAZ'ın "Çocuk İhmali ve İstismarı" başlıklı birbirinden önemli ve ilgi çekici yazı ve makaleler yer almıştır.

Ülkemizde yaygın olarak bilinmeyen veya nispeten yeni olan sosyal hizmet uygulamalarıyla ilgili yazılar kapsamında dergimizin önceki sayılarında ev tipi sosyal hizmet kuruluşu uygulamalarından engelli ve yaşlılara yönelik hizmetlere yer verilmiş, bu sayıda da çocuklara yönelik olan Çocuk Evleri yazısı meslektaşımız Bülent YILDIRIM tarafından siz değerli okurların bilgisine sunulmuştur.

Dr. Eda BEYDİLİ GÜRBÜZ'ün "Mevsimlik Tarım İşçisi Kadınların Annelik Deneyimleri: Şanlıurfa, Cihanbeyli Ve Çarşamba Örneğinde Bir Panel Araştırması" başlıklı Doktora Tez Özeti ve Arş. Gör. Mehmet Can AKTAN'ın "Türkiye'de Okul Sosyal Hizmetinin Yapılandırılmasına İlişkin Nitel Bir Çalışma: Gereksinimler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri" isimli yüksek lisans tezi özeti de konuyla ilgilenen okurlarımızın bilgisine sunulmuştur.

Dergimizin Proje Tanıtımı/Özeti bölümünde meslektaşlarımız Güngör ÇABUK ve Turgay ÇAVUŞOĞLU tarafından hazırlanan, AİLEDER'in "İnsan Ticareti İle Mücadelede Sivil Toplumun Gücü" Projesi ve Manisa Celal Bayar Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin tıbbi sosyal hizmet çalışmaları kapsamında hastane ortamındaki çocuklara yönelik gerçekleştirdikleri "Gülümse Çocuk" isimli projelerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Derneğimizin ve üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinin işbirliğinde her yıl gerçekleştirilen Sosyal Hizmet Sempozyumları ve Kongreleri kapsamında 11-12 Mayıs 2018 tarihlerinde İstanbul Aydın Üniversitesinde gerçekleştirilecek olan "Sosyal Hizmet Kongresi 2018: Mülteciler ve Sosyal Hizmet"

isimli kongreye ilişkin bilgiler kongre düzenleme kurulu üyesi SHU Abidin ÖZDEMİR tarafından okuyucularımızla paylaşılmıştır.

Dönem dönem derneğimizin gündeminde yer tutan ve her zaman önemli bir hedef olan dernek yeri alınmasına ilişkin çalışmalarda hiç bu kadar hedefe yaklaşılmamıştı. Sosyal Hizmet Uzmanlarının dayanışma ve özveriye dayalı bu çalışması “Devam Eden Uzun İnce Bir Başarı Hikayesine” dönüşmekte olup Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkez Yeri Alım Sürecine ilişkin bilgiler süreçte rol alan meslektaşlarımızın da katkısıyla SHUDER GMYK Üyesi Ergin BALCI tarafından dergimiz için derlenerek meslektaşlarımızla paylaşılmıştır.

Meslektaşlarımızla ilgili sosyal paylaşımlar kapsamında; kitap tanıtımı bölümünde meslektaşımız ve SHUDER Manisa Şubesi yönetim kurulu üyesi Alim YAVUZ’a ait olan “Kırk Yıllık Sosyal Hizmet Tanıklığı: Sakın Acında Kaybolma” kitabının SHU Ülkü CURA tarafından hazırlanan tanıtımı; 2010 yılında yitirdiğimiz derneğimizin genel merkez yönetim kurulu üyesi Serdar GÖZÜKARA’ya ilişkin Editör Bülent KARAKUŞ tarafından derlenen yazı da dergimizde yer almıştır.

Bu sayımızdan başlamak üzere dergimizde yine bir yeniliğe imza atarak sosyal hizmet alanında eğitim alan faaliyet gösteren ancak farklı alanlarda da öne çıkan meslektaşlarımıza da dergimizde yer veriyoruz. Bu çerçevede bu sayımızda yazar sosyal hizmet uzmanı Ayşe KİLİMCİ hakkında Editör Bülent KARAKUŞ, Nobel Ödüllü Sosyal Hizmet Gönüllüsü Mairead CORRIGAN-MAGUIRE hakkında Yayın Kurulu Üyemiz Arş.Gör.Mehmet Can AKTAN tarafından derlenen yazılar ile yazar olan ve aynı zamanda ülkemizdeki ilk profesyonel Sosyal Hizmet Uzmanı olan “Sabiha SERTEL” ile ilgili olarak SHU Emel DANIŞOĞLU tarafından hazırlanan yazılar da sizlerin ilgisine sunulmuş ve meslek camiamız açısından farklı ve çeşitli bir içerik sunulmaya çalışılmıştır.

Öğrenci Köşesinde, Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü 3.Sınıf Öğrencisi Beyza DÖNMEZ “Erasmus Öğrenci Değişim Programı – Slovenya Deneyimi: Slovenya’da Okul Sosyal Hizmeti” başlıklı yazısını bizlerle paylaştı. Diğer öğrencilerimizin de yazılarını bekliyoruz.

Bu sayımızdan itibaren dergimizin güncel süreci yakalamış olması dolayısıyla dergimizde SHUDER’in güncel konulara ilişkin görüş ve açıklamalarına da yer veriyoruz. Bu sayımızda SHUDER’in “8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Gününe İlişkin Basın Bildirisi” ve “20 Mart 2018 Dünya Sosyal Hizmet Günü Açıklaması” yer almaktadır.

Ayrıca her sayıda olduğu gibi bu sayıda da SHUDER Genel Merkezi faaliyet raporuna da dergimizde yer verilmiş, 2018 yılına ilişkin ilk 3 aylık dönem faaliyet raporu meslektaşlarımızın ve üyelerimizin bilgisine sunulmuştur.

Dergimizin yayına hazırlanmasında emeği geçen yayın kurulu üyelerimize ve dergimiz için yazı hazırlayan, gönderen, katkıda bulunan, görüş ve öneri sunan meslektaşlarımıza ve yazarlarımıza, bizi ilgiyle takip edenlere içten teşekkürlerimi sunuyorum. Tamamen meslek derneğimizin kendi imkanları ve meslektaşlarımız ile yazı gönderen diğer ilgililerin katkılarıyla çıkarılan dergimizin başta meslektaşlarımız ve öğrencilerimiz olmak üzere sosyal hizmete ilgi duyan herkese faydalı olması dileğiyle; dergimize ilişkin görüş, öneri ve katkılarınızı bekliyor, sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

7 Nisan 2018

Bülent KARAKUŞ
Editör
Sosyal Hizmet Dergisi Yayın Kurulu Adına

FEMİNİZM VE ENGELLİ KADIN¹

Doç. Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA²

ÖZET: Engelliler ve engelli kadınlarla ilgili çalışmalarda feminizm ve feminist bakışın önemi büyüktür. Bu çalışmada feminizm ve engellilik ve engelli kadın arasındaki ilişkiler, sorunlar ve işbirlikleri açısından ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Engelliler, Engelli Kadın

GİRİŞ

“Engelli Kadın” ana temalı bir çalışmada ilk olarak engellilik, engelli kadın konusunda feministlerin nasıl baktığı sorusu akla gelmektedir. Bu sorunun yanı sıra engellilik konusunda feminist bakış açısının yaklaşımı da çok önemlidir. Ancak bu çalışma çerçevesinde en etkin şekilde sınırlayabilmek amacıyla sadece feminizm üzerinde durulacaktır.

Kavramlar

Özellikle engellilik, özürlülük, sakatlık alanında bir kavram karmaşası yaşandığının belirtilmesi gerekmektedir. Sosyal sorunlarla ilgili hemen hemen bütün konularda olduğu gibi, bir sosyal sorun alanı olarak özürlülükte de kavram karmaşası çok yoğun olarak yaşanmaktadır. Hemen her toplantıda ve bilimsel sunuşlarda dile getirilen bu konunun üzerinde bir anlaşmaya varılması çok önemlidir. Çünkü “engelli” olma özelliği her zaman için bir sakatlık ile meydana gelmemektedir. Ancak bu toplantının adı “engelli” olmakla birlikte, ana teması “sakat” kadının sorunlarıdır. Burada kullanılan kavram özürlülükle ilgili kişi, gruplara çok incitici gelmekte olup bazı kavramları daha yumuşatmaya çalıştığımı biliyorum. Bunu ben de zaman zaman kullanıyorum. Ancak bizler, ilk hedef olarak engellilerin, özürülerin, sakatların sorunlarını bazı kavramları daha da yumuşatarak ele almak olarak belirlersek sorunların ve çözümlerin çok arkasında kalmış oluruz. Bazı yabancı kaynakları okuyorum, hep uluslararası düzeyde kabul görmüş yayınlarda tek bir İngilizce kavram ile karşılıyorum. Ancak bizim engellilik, özürlülük, sakatlıkla ilgili alanyazınımıza baktığımızda örneğini yukarıda gördüğünüz ve daha da çoğaltılabilecek şekilde farklı kavramları kullanmaktayız. Bu “Engelli Kadınlar” çalışması sonucunda çıkacak sonuçlardan birisinin; ülkemizde özürlülüğü, engelliliği, sakatlığı hangi isimle

¹ Bu çalışma, Engelli Kadınların Sorunları ve Çözümleri Sempozyumu 29-30 Nisan 2005'te sunulmuştur. Ayrıca aynı isimli Sempozyum Kitabında da yayınlanmıştır(49-52). Geçen süre içinde Çalışma, bilimsel çalışmalarda atıf yapılarak ya da yazardan hiç bahsetmeden olduğu gibi “kendilerininmiş” gibi yazarın önünde okuyan ve etkinliklerinin adını bile yukarıda olduğu gibi kullanan insan hakları savunucularına kadar geniş bir yelpazede çok ilgi görmüştür. Kitaba ulaşmak için hem uzun zaman geçmiş olması hem yayınlayanlara ulaşmanın artık çok güç olması hem akademik ya da mesleki çalışmalarda yararlanmak isteyenlere kolaylık olması için Sosyal Hizmet Dergisinde tekrar aynı basım yapılmaktadır.

²Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu (İİBF Sosyal Hizmet Bölümü)

tanımlayacağımız konusunda bir kavram çalışmasının yapılacağı toplantının oluşturulması önerisinin olmasını temenni ediyorum.

İkinci bir kavramı, bir soru ile oluşturmak mümkün olacaktır. Neden feminizm ve engellilik kavramları çok kolay yan yana geliyor?

Aslında bu yaklaşım, yirminci yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan, tekil görüşlere karşı çoğulculuğun vurgulandığı “farklılık” bakış açısının bir eseridir. Farklı bio-psiko-sosyal ve kültürel özellikleri olan kişi, grup ve toplulukların kendi özelliklerine sahip çıkmaları ve bunları genel, egemen yapının içinde yaşatmalarıdır. Aynı zamanda da farklı özelliklere sahip olan kişi, grupların ve toplulukların "farklı" olmalarına yol açan sorunları ve "farklı" olmaktan ortaya çıkan sorunlarının da "normalleştirilmeden"1" çözümü hedeflenmiştir. "Normal" olmanın önemi medikal görüşün etkisi ile yerleşik hale gelmiştir. Medikal görüş, tıbbi ve cerrahi müdahalelerle engellilik sorununa yönelmiştir. Ancak bu yaklaşma karşı gelişen- ve çağının insan hakları bakımından etkilenen- Sosyal yaklaşım, engellinin engelli olmasında ve kendisine engelli olarak görmesinde çevrenin yani toplumun sorumluluklarını ve toplumsal görevleri, politikaları sorgulamaktadır. Sosyal modelin gelişmesiyle ve "farklı" olmanın önemsendiği 1960 ve 1970'lerde sadece engelliler değil kadınlar, yaşlılar, azınlıklar, farklı dini gruplar, sömürüye uğrayan topluluklar, göçmenlerin konumları, sorunları ayrı ayrı tartışılır olmaya başlanmıştır. Toplumun genel sorunları içinde ayrı yerlerinin olduğunun vurgulanması ve tartışılır olmaları biraz daha zaman almakla beraber 1980'li yıllar; engellilerin, kadınların, azınlıkların, çocukların ve daha nice " farklı" grupların toplumu, yasaları, olanakları ve sorunları tartışma zamanı olmaya zemin oluşturmuştur.

Bu tarihsel süreç içinde en çok dikkati çeken ve sorunlarını bir ideolojik bakış açısı ile tartışmaya başlayan kadınlar gelmektedir. Kadınlar yüzyıl önce başlattıkları örgütlü mücadelelerini bir ideoloji ile de başka bir yere oturtmuşlardır. Feminizm sadece kadın haklarını savunmakla kalmayıp farklı bütün grupların kendilerini ifade etmelerinde mücadele etmelerinde de önemli rol üstlenmiştir. Feminist hareketin etkisiyle diğer farklı gruplar da harekete geçmişlerdir. Yaşlılar, engelliler ve eşcinseller en fazla hak arayan grupları oluşturmuşlardır.¹

Engellilik konusunun ele alındığı bir genel toplantının dışına çıkılarak neden “engelli kadın” buluşması gerçekleştiriliyor? Bu sorunun yanıtı da günümüzde engellilik konusunun sadece erkek ve kentli olduğu gibi bir bakışın dışına çıkılamamasına yöneliktir. Farklılık düşüncesi

¹ “Normalleştirme” bakış açısı Medikal görüşün etkisi ile yaşanan önemli bir süreçtir. Normal kavramının ortalama özellikleri kapsadığı bilinmektedir. O halde normal olmayan herkesin bazı medikal müdahalelerle bu sürece dâhil edilmeleri gerekmektedir. Bu süreçten en çok suçlular, akıl hastaları ve engelliler etkilenmiştir. Bu grupların içinde de medikal görüşün etkisinde en çok kalan ve medikal başvurulara en açık olan grup ise engelliler olmuştur. Engellilere yönelik bu görüş zamanında en çok ileri görülmekle birlikte engellerinden dolayı sürekli bir “normal” olma çabası içinde bulunmaları nedeniyle engellileri, ailelerini ve çevrelerini zorlamıştır.

engellilik konusu içinde yeniden “normal”leşmiş ve engellilik genel olarak ele alınmaya başlanmıştır. Oysa ki engelli kadın, engelli çocuk, engelli ebeveyn, engelli delikanlı, engelli genç kız; kırsal yörelerde yaşayan bu gruplar; eğitim ve öğretimden yararlananlar, yararlanamayanlar; engellilerin ebeveynleri, engelli yaşlılar, engelli azınlıklar ve pekçok özelliklerin ortaya çıkarılacağı ve pekçok sorunun tartışılacağı ortamlara ihtiyaç varken gündemler hep genel, dar ve erkek bakış açısı ile oluşturulmuştur. Bu durum mutlaka kasıtlı olarak yapılmamış olmakla birlikte bunun değiştirilmesi yönünde de büyük çabalara az rastlanılmaktadır. Bu toplantı ve bu sunum toplumda varolan “farklılık” bakışının kabul görmesinin bir sonucudur.

Engelli Kadın

Engelli kadın hangi özellikleri ile ele alınmalıdır? Engelli kadın kimdir? Bu iki sorunun cevabına sayfalar yetmez. Çünkü aklımızda tek bir engelli kadın bulunmamaktadır. O kadar çok özelliğe sahip kadın, engelli olarak farklılıkları en çok içinde barındıran bir grup olan kadın-engelli’den bahsedilmektedir. Bu çalışmada bu grubun hem kadın olma hem de engelli olma özelliklerinin vurgulanması pek çok farklı grubun da sorunlarına değinmeyi gerektirir. Çünkü yaşlı, engelli kadının durumu da burada konuşulur, lezbiyen engelli kadının da burada yer almaktadır. Aynı zamanda kırsal ve kentsel, medeni durum, eğitim, coğrafi, göç, yoksul-zengin, siyah beyaz ve sarı farklılıkları da burada tartışılabilir. Bu çalışmada aklınızda tek bir kadın resmi varsa bunu değiştirmenin mutlak olduğunu da görmek mümkün olacaktır.

Engelli kadının resmini çizerken sadece sosyo-demografik ve ekonomik, kültürel, biyolojik farklılıkları değil; aynı zamanda hem kadınlar hem de genel engelli topluluğu içinde yaşadıkları, dışlanması ile de dikkati çeken çok önemli bir gruptur.

Feminizm ve Engellilik

Feminizm ve engellilik ve kadın engelliliği konusunda her iki konu arasındaki benzerlikler açısından bakılacaktır.

Feminizm ve engelliliğe bakıldığında benzer deneyimleri ve tarihsel geçmişinin olduğunu görmek mümkündür. Kadın hareketleri ile engelli hareketleri benzer tarihsel geçmişe sahip olmakla birlikte feminist hareketler sesini daha çok duyurabildiği için daha fazla bilinmektedir. Engelli hareketleri daha az tanınmaktadır.

Feminist hareketler ile engellilik hareketleri öncelikle toplum içinde baskılara karşı koyabilmek için örgütlenmişlerdir. Çünkü toplum hem kadının hem de engellinin evden dışarı çıkmasını istememektedir. Her ikisi de haklarını elde etmek üzere mücadele etmişlerdir. İnsan hakları, kadın hakları ve özürlü hakları birbirini tamamlayan bir süreçtir. İnsan Hakları Beyannamesinde hem kadınlara hem de engellilere yer verilmiş olsa da bu iki grup kendi kaderlerini kendilerinin belirleme haklarını daha geç kullanmışlardır.

Feminist hareket ile engelli hareketi birbirini oldukça geç ve yavaş görmeye başlamışlardır. Çünkü bu iki grup birbirinin müttefik olduğunu da geç fark etmiştir. Feminist hareket kadın olarak gördüğü gruba engelli kadınları dahil etmemiş ve engellilik konusu da çok başından itibaren erkek egemen bir yapı içinde olduğu için onlar da feminist hareketi engelli kadınların dışında kabul etmişlerdir. Aslında biraz daha ileri gidilirse, engellilik konusundaki bu erkek bakış açısı engelli kadının da varlığını çok fark etmemiş ve tamamen bir erkek yaklaşımı geliştirilmiştir. Yalnız engellilik konusunda bu erkek bakışının çok bilinçli bir tercih olduğu söylenemez. Feminizmin temel konusunun kadın erkek eşitliğinin oluşturulması kadınları tamamen tek bir potada ele aldıkları savunması ise gerçekten çok yetersiz kalmaktadır. Çünkü feministler ve kadın hareketleri içinde yer alan kadınlar kadınların erkeklerle eşitlik problemi üzerine yoğunlaşmamaktadırlar.

1955 Pekin Deklarasyonu ve ülkelerin stratejik planları kadın yoksulluğu ve genç kız yoksulluğu üzerinde durulmaktadır. Yoksul kadın belirlenmesinin yanı sıra engelli kadın grubuna yer verilmemesi ayrı bir tartışmanın konusunu oluşturmaktadır. Ancak burada kadın hareketlerinin küresel söylemlerden ya da küresel gündemlerden etkilendiği de oldukça açık bir şekilde görülmektedir. Dünya Bankası ve diğer uluslar üstü kuruluşların dikkatini yoğunlaştırdığı yönde feminizmin de eğilim göstermesi, egemen bakış açılarını zaman zaman beraberinde taşıdığına işaret etmektedir.

Feminizm ve engellilik konusunda bir başka ortak konu ise dışlanmadır. Kadınların bütün toplumlarda dışlandığı bilinmektedir. Kadınların eşcinsellerden sonra dışlanan önemli bir grup olduğu bilinmektedir. Ancak engelliler de her ikisinden daha fazla dışlanmaktadır. Engelli gruplar içinde de en çok kadınların dışlandığı ve hatta engelli bir kadın olmaktan dolayı haklarından mahrum kaldığı, şiddete uğradığı bilinmektedir.

Feminist gruplar ve engelli gruplar içlerinde çok fazla grup bulundurdıkları için heterojenlerdir. Ancak kendilerinin heterojen olduklarını da çok geç fark etmişlerdir. Hem

heterojen olmaları hem de tarihsel süreç içinde benzer mücadeleleri ayrı ayrı yaşamış olmaları bugün bulunduğumuz yerde bir araya gelmelerini gerektirmektedir.

Feminizm ve engelli kadınlar yaptıkları politikalarda artık sadece erkeklerle ya da diğer engellilerle ya da diğer dışlanmış gruplarla ya da diğer "normal" olanlarla eşitlik etmemektedirler. Çünkü "farklılıklar"ını korumak ve bu farklılıkları ile eşitlik arasında seçim yapmaya çalışmaktadırlar. Tercihlerinde de daha çok farklı olmalarını korumaya ve bu farklılıklara dayalı olarak bunların dışında farklı isteklerinin yerine getirilmesine çalışmaktadırlar.

Engelli gruplar ya da engelli kadınlar sanki tek bir homojen grup gibi görülür. Ancak, engellilik ve kadınlar ve feminizmle ilgilenenler bu iki grubun çok farklı olduğunu ve hak arama, kendilerini gerçekleştirme ve diğer pek çok alanda farklı grupların engelli kadın genel grubunun içinde yer aldığı bilinmektedir.

Feminizm ve engelli kadın konusunda bir başka ortak yön ise politika yapmalarındaki ortaklık olarak görülmelidir. Çünkü ezilmiş, dışlanmış ve yok sayılmış nüfus gruplarının hareket edecekleri noktalar aynı olacaktır.

Feminizm ve Engelli Kadınlar Nerede Nasıl Buluşmalıdırlar?

Önce "engelli kadınlar ile feministler bir araya gelmediler mi?" sorusunu sormak gerekiyor. Yanıt "Evet!" olmak durumundadır. Feministler ve engelliler, engelli kadınlar bir araya gelmelidirler. Hatta bu adımı öncelikle feministler atmalıdır. Çünkü feministlerin bilgi dağarcıkları, eylem alışkanlıkları, mücadele stratejisi geliştirme deneyimleri daha fazladır. Ayrıca engelli kadını feminist hareket içinde görmeyen feministlerin öncelikle bu durumu düzeltmeleri önemlidir.

Feministler ve engelli kadınlar her yerde her zaman buluşmalıdır. Hangi araçla diye sormak gerekirse, politikaların geliştirilmesinden, hakların korunması geliştirilmesi ve uygulamada karşılaşılan ayrımcılıklara karşı her yerde mücadele ederken bir arada yer almalıdırlar.

Feminist engelli teorilerin ve çalışmaların geliştirilmesi, artırılması çok önemle üzerinde durulacak bir konu ve gündem olmalıdır. Çünkü feminist bakış açısı engellilik konusunu ne kadar çeşitlenmesi ve farklılıkları korumaya yönelik çabaların ne olması gerektiğini gösterir.

Feministler ve engelli kadınlar bir araya gelmelidir. Kadınların en genel sorunları olan, yoksulluk, şiddete maruz kalma, işsizlik, eğitimsizlik gibi sorunlara yönelik ortak çabaların geliştirilmesi ve eylemlerde bulunulması gerekmektedir.

Sadece feministler ile engelli kadınlar değil bütün farklı grupların arasında önemli bir dayanışmanın olması önemli sorunları arasında yer almaktadır.

ŞİZOFRENİ VE MEDYA: DAMGALAMANIN ÖNLENMESİ

Fatma TOKMAK YÜKSEL¹
Burak KARATAŞ²
Esra SAYGILI³
Ahmet ÇOLAK³

GİRİŞ

Şizofreni yaşam boyu tedavi gerektiren; hastaya, ailesine ve topluma biyopsikososyal ve ekonomik maliyeti yüksek olan bir hastalıktır. Hastalar ve aileleri tedaviye ulaşmada, iş gücü ve toplumsal yaşama katılımda çeşitli güçlükler yaşamakta, dışlanma ve damgalamayla karşı karşıya kalmaktadırlar. Hastaların damgalamaya maruz kalmalarında toplumun hastalıkla ilgili bilgi eksikliği/yanlışlığı, ön yargıları ve kurumsal destek mekanizmalarının etkili bir şekilde örgütlenemeyişi büyük önem taşımaktadır. Toplumun hastalara karşı geliştirdiği ötekileştirici ve ayrımcı tutumda kuşkusuz medyanın hastalıkla ilgili kullandığı dil ve haber içerikleri de etkilidir.

Şizofreni hastalarını damgalamada medyada kullanılan dilin etkisini değerlendirmek üzere Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesine bağlı olarak hizmet veren Bahçelievler Toplum Ruh Sağlığı Merkezinde (TRSM), Şizofreni ve Medya: Damgalamanın Önlenmesi Projesi yapılmıştır. TRSM yönergesinde de belirtildiği gibi TRSM'nin amaçlarından biri, toplumun geneli tarafından oluşturulan hasta, hasta yakını ve hastalığa yönelik damgalamanın önlenmesidir. Damgalamanın önlenmesi ve şizofreni hakkında farkındalık kazandırılması amacıyla yapılan proje, insan hakları, hasta ve engelli hakları temel alınarak basın etiği çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu projede Google Alerts sitesi aracılığıyla 12 Aralık 2016- 12 Mart 2017 tarihleri arasındaki 3 aylık süreçte “şizofreni” ile ilgili tüm haberler biriktirilmiştir. Biriktirilen bu haberler belirli başlıklar altında incelenerek medyanın kullandığı dil ve haberler içerik çözümlemesi yöntemi ile irdelenmiştir.

Şizofreni ve Damgalama

Damgalama, genel olarak ruhsal bozukluk tanısı konmuş kişiler hakkındaki olumsuz düşünceler ve bu kişilerin diğer insanlardan aşağı görülmesi, dışlanması şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldız ve Diğerleri 2012: 2). Damgalamanın temelinde genellikle olumsuz düşünceler ve ön yargılar yer almaktadır (Tel ve Ertekin Pınar 2012: 62). Ruhsal hastalığa sahip olan bireyler daha kolay damgalama ve ayrımcılığa maruz bırakılmaktadırlar. Bunun en önemli nedeni onların saldırgan olarak düşünülmeleri ve korkulan bireyler olarak görülmeleridir (Çam ve Çuhadar 2011: 136).

Toplum tarafından damgalanan ruhsal hastalığı olan bireyler, giderek kendi kendilerini de damgalamaktadırlar. Bu durumun sonucunda da içselleştirilmiş damgalama ortaya çıkmaktadır. İçselleştirilmiş damgalama; bireylerin psikiyatrik yardım almalarından kaçınmalarına, yabancılaşma

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı/Sağlık Bakanlığı Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Bahçelievler Toplum Ruh Sağlığı Merkezi

² Sosyal Hizmet Uzmanı/Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

³ Sosyal Hizmet Uzmanı

ve sosyal geri çekilme yaşamalarına, tedaviye uyum ve prognozlarının kötüleşmesine, tedaviye olan umutlarının azalmasına, yardım almalarına ve aramalarına engel olmaktadır (Kamışlı ve Diğerleri 2016: 252). Ayrıca Tel ve Ertekin Pınar'a göre (2012), Benlik saygısının düşük olması, yaşam kalitesinde düşme, sosyal fonksiyonlarda yetersizlik, arkadaş bulma ve ilişkilerini sürdürmede, iş bulmada güçlük gibi sonuçlara yol açabilmektedir. Damgalama kötü tedavi uyumu ve artan semptom şiddeti ile ilişkilidir. Damgalamanın ayrımcılık ve bakıma erişim arasındaki ilişkisi de çok yönlüdür. Kısaca damgalama kurumsal, toplumsal ve bireysel hizmetlere ulaşımı engelleyebilmektedir (Taşdemir 2014: 5).

Ruhsal hastalıklarda damgalamanın gerçekleşmesi, öncelikle toplumda hastalarla (farklı olan grupla) ilgili kalıplaşmış düşüncelerin yerleşmesi (örneğin, ruh hastaları tehlikelidir, ruh hastalarının ne zaman ne yapacakları belli olmaz, ruh hastaları yetersiz kişilerdir), bu kalıpların güçlenerek önyargı haline gelmesiyle olumsuz duyguların (örneğin, ruh hastalarından korkulur) ortaya çıkmasından sonra dışlanmanın (örneğin, ruh hastasına iş verilmez, ruh hastası olan biriyle komşu olmak istemem) meydana gelmesiyle oluşur (Yıldız ve Diğerleri 2012: 2). Toplumda suç ve damgalama konusu bir döngü içerisine girmiş gibi gözükmektedir. Şiddet ve sonucundan oluşan suç, damgalamaya ,bu damgalama ise suç davranışının devamlılığına ve şiddetinin artmasına neden olmaktadır (Topçuoğlu 2016).Suç işlemiş şizofreni hastaları üzerinde yapılan çalışmalara bakıldığında hastaların, mesleği ve sosyal güvencesinin olmadığı, tedavide uyumsuz olduğu, hastane yatışının çok fazla olduğu, hastalığa dair içgörüsünün daha az olduğu görülmüştür. Ayrıca bazı hastaların madde kullanımı sırasında suç unsuru içeren davranışlarda bulunduğu, çoğunlukla paranoid şizofreni hastalarının çevresine şiddet ve saldırganlık davranışında bulunduğu ortaya konmuştur (Bütün, 2005: 71-81; Çatan Akgülle 2014: 22-25; Çirakoğlu 2013: 16-17; Çinik 2013: 21-24; İnce 2015: 15-16, 73). Şiddet, saldırganlık ve suç davranışlarının artmasına paralel olarak ayrımcılık ve damgalama da artmaktadır. Ancak bu artış şizofreni hastalarını saldırgan ve suç işlemeye meyilli olarak algı yaratacak boyutta mıdır? Toplumda görülme sıklığı %1 olan şizofreni hastalığında suç işleme oranı yurtdışında yapılmış bazı istatistiklere göre 3-6 kat artmaktadır. Fazel ve arkadaşları (2009), şizofreni hastalarında cinayet işleme riski %0.3 olduğunu, bu sıklığın genel toplumda ise % 0.02 olduğunu bildirmişlerdir (Ural, Belli, Kanarya Vardar ve Tezcan 2011: 223). Ancak şizofreni hastalarının suç işleyenlerinde hastalığa eşlik eden kişilik bozuklukları, madde bağımlılığı ve düşük zekâ gibi diğer faktörlerin olup olmadığı bilinmemektedir. Ayrıca suç işlerken hastanın tedavi alıp almadığı hastalığın hangi aşamasında olduğu ve alevlenme geçirip geçirmediği de değerlendirilmesi gereken diğer konulardır. “Diğer taraftan araştırmalar şiddetin nedeni olmak şöyle dursun, bizzat şizofreni hastalarının kendilerinin şiddetin mağduru olduklarını ortaya koymaktadır. Bir şizofreni hastasının başkalarından zarar görme riski, toplumu oluşturan bireylerden 2-14 kat daha fazladır” (TPD Basın açıklaması 2012).

Medya ve Şizofreni

Türkiye’de kitle iletişim araçları olarak adlandırılan medya, geniş bir kitleye seslenen ve bu kitle içinde bilgi, haber, düşünce, görüş alışverişini kapsayan, özel işletme veya kuruluş niteliğini de aşmış kamusal ve toplumsal işlevleri olan araçlardır (Cereci ve Özdemir 2015). Bu bağlamda toplumun haber alma hakkını yerine getirme sorumluluğu taşıyan basının uymak zorunda olduğu evrensel etik ilke ve sorumlulukları vardır.

Medya, topluma ulaşmada büyük bir gücü elinde bulundururken kimi zaman bu güç dışlanma ve damgalamaya sebep olacak şekilde bazı kesimleri mağdur etmektedir. “Medya bir yandan egemen güçlerin biçimlendirdiği toplumsal norm ve değerlerin yerleşmesine hizmet ederken, bir yandan da varlığını korumak ve güçlendirmek için pazarlama sektörünün tüm stratejilerini uygulamaktadır. Şizofreni hastalarının içinde yer aldığı olaylar, okur/izleyicinin içindeki kaygı, endişe korkuyu tetikleyerek satış sağlamada “iyi” bir araç olabilmektedir”(Şizofreni Dernekleri Federasyonu Basın Açıklaması 2016).”Toplumun şizofreni hastalığına ilişkin genel tutumunun ve kanısının oluşmasında medyanın rolü çok etkilidir ve giderek daha çok önem kazanmaktadır. Maalesef medyanın psikiyatri ve uygulamaları hakkındaki bilgileri ya yetersiz ya da geçerliliğini yitirmiş durumdadır (Taşdemir 2014: 11).

Şizofreni hastaları hakkında yapılan haberlerin bir kısmı, toplumun haber alma hakkını yerine getirme sorumluluğu taşıyan basının uymak zorunda olduğu gazetecinin doğru davranış kurallarına, mesleğin etik ilke ve sorumluluklarına aykırıdır. Geçerliliğini yitiren ve yetersiz bilgilerle sunulan haberler toplumda şizofreni ve diğer ruhsal hastalıklar hakkında olumsuz yargıların pekişmesine neden olmaktadır. Toplumda gizem ve merak uyandıran şizofreni ve diğer ruhsal hastalıklar, medyanın haberlerden daha fazla kazanç elde etmesi için kullanılarak toplum tarafından şizofreni ve diğer ruhsal hastalığı bulunanların damgalanmasına neden olmaktadır. Medyanın eksik ve yanlış olarak sunduğu haberlerden öğrenilen bilgilerle şizofreni hakkında ön yargılara sahip olan toplum, damgalamanın ardından şizofreni hastalarını ve hasta yakınlarını ayrımcılığa maruz bırakmaktadır.

Haber Analizleri

Şizofreni ve Medya: Damgalamanın Önlenmesi Projesi kapsamında;12 Aralık 2016- 12 Mart 2017 tarihleri arasında Google Alerts sitesi aracılığıyla şizofreni konulu toplam 154 haber biriktirilmiştir. 154 haber içerisinde 74 ayrı vaka bulunmaktadır. Bütün haberler incelenerek hastalarla ve hastalıkla ilgili olmak üzere iki ana başlığa daha sonra bu başlıklar kendi içerisinde alt başlıklara ayrılmıştır.

A.Hastalarla İlgili Haberler

Doğrudan şizofreni hastalarıyla ilgili olan haberler bu bölümde yer almaktadır. Bu bölümde toplam 81 haber ve 32 vaka bulunmaktadır.

1. Hastaların konu olduğu adli içerikli haberler.

Bu bölümde; şizofreni olduğu iddia edilen bireylerin, fail veya mağdur olarak adli olaylar içerisinde yer aldığı haberler bulunmaktadır. Toplam 56 haber ve 20 vaka incelenmiştir.

1.1. Hastaların mağdur edildiği adli içerikli haberler.

Hastaların mağdur edildiği adli içerikli toplam 22 haber ve 4 vaka içerisinde cinsel saldırıya maruz kalan şizofreni hastasına ilişkin haber medyada 16 kez yer almıştır. 5 haber dışında haberlerin manşetlerinde kişinin şizofreni hastası olduğuna vurgu yapılmıştır. “Şizofreni Hastası Ayağı Zincirli Kızın Başına Gelenler Pişmiş Tavuğun Başına Gelmedi”, “İzmir’de Şizofreni Kızın Dramı”, “Şizofreni Hastası Genç Kız Mahkemede Dehşet Günlerini Anlattı”, “Şizofreni Hastası Kız Önce Kaçırıldı, Sonra!” gibi haber başlıkları atılmıştır. Bir haberin içeriğinde yer alan “...insanı insan yapan düşünebilmesidir zaten, elimizden beynimizi aldıklarında geriye bir şey kalmaz.” ibaresi ile bu haberlere atılan başlıklar şizofreni hastalarını ihmal ve istismara açık bireyler olarak göstererek şizofreni hastalarına karşı toplumda bir önyargı oluşturmaktadır.

Şizofreni hastası bir bireyin darp edilmesine ilişkin haber 4 kez işlenmiştir. Bu haberlerde hasta ve hasta yakınlarının adres bilgilerinin tam olarak verilmesi kişi hakları, hastanın hastalığıyla ilgili bilgilerin belirtilmesi ise hasta hakları ihlaline neden olmaktadır.

Bu başlıkta yer alan diğer iki haber ise şizofreni hastalarının cezai ehliyetlerinin sorgulanması ve sonucunda oluşan mağduriyetlerle ilgilidir. Medyada ve toplumda şizofreni hastası olmanın cezai ehliyeti olmadığı anlamına geldiği gibi eksik bir bilgi verilmektedir (TCK: MADDE 32). Haberlerin birinde mağdur kişinin cezai ehliyetinin olmadığı belgelendiği halde tutuklanarak tedaviye erişimi kısıtlandığı yer almaktadır. Bu haber şizofreni hastasının yaşadığı hak ihlalini ortaya koyduğu için haberde kullanılan dilin olumlu olması beklenmektedir. Oysa haberde "Ç. Toplum Güvenliğini Tehlikeye Sokabilirmiş" şeklinde atılan ara başlık şizofreni hastalarını suça meyilli göstermektedir. Üstelik hastanın adının, cezasını infaz ettiği cezaevinin ve hastalığına ilişkin detayların tam olarak belirtilmesi kişinin özel yaşamının yayın konusu yapılarak kişi hak ve onurunun zedelenmesine neden olmaktadır.

1.2. Hastaların fail olduğu adli içerikli haberler.

Hastaların fail olduğu adli içerikli haberler başkasına zarar ve kendine zarar olarak iki bölüme ayrılmıştır. Bu bölümde toplam 34 haber ve 16 vaka yer almaktadır.

1.2.1. Başkasına zarar.

Hastaların diğer bireylere zarar vermesi ya da zarar vermeye teşebbüs etmesinin konu olduğu 10 vaka bulunmaktadır. Bu 10 vaka 20 haberde yer almıştır.

4 haber olarak sunulan şizofreni hastasının ailesini silahla rehin alması haberinde, adresin tam olarak belirtilmesiyle şizofreni hastası ve yakınlarının damgalamaya uğradığı ve atılan manşetlerle şizofreni hastalarının suçla belirgin şekilde bağlantılandırıldığı görülmektedir. Bu haberlerin başlıklarında, ailesini rehin alan bireyin şizofreni olduğu vurgusu yapılmaktadır.

5 kez işlenen şizofreni hastasının kahvehanede iki kişiyi rehin alması haberlerinde, 2 başlıkta şizofreni hastası vurgusu yapılmaktadır. Haber başlığı, ‘Dehşet Saçtı’ şeklinde verilerek hastalıkla ilgili damgalama yaratılmıştır.

Bir haberde suç işleyen bireyin şizofreni hastası olduğu iddiasından yola çıkılarak şizofreni hastalığını doğru tanıtmayacak bilgilere verilmiştir. Başkasına zarar haberleri bölümünde geriye kalan 7 vakada şizofreni hastalarını damgalayıcı unsurların; şizofreni hastalarının kimlik ve adres bilgilerinin verilmesi, haber başlıklarında ‘saldırı, dehşet, saldırgan, katil’ gibi ibarelerin bulunması ve haber başlıklarında genel olarak şizofreni vurgusunun yapılması olduğu görülmektedir.

1.2.2.Kendine zarar.

Hastaların kendilerine zarar vermesi ya da zarar vermeye teşebbüs etmesinin konu olduğu 6 vaka bulunmaktadır. Bu 6 vaka 14 haber şeklinde verilmiştir. Bu vakalar incelendiğinde 4 intihar vakasının ölümle sonuçlandığı görülmüştür.

Otobüs durağında ölümle sonuçlanan şizofreni hastasının intiharı haberi 5 defa işlenmiştir. Haberlerin birinde bireyin ismi açık bir şekilde belirtilmiştir. 3 başlıkta şizofreni vurgusu yapılmıştır. Bunun dışındaki haberlerde herhangi bir olumsuzluk tespit edilmemiştir.

Ölümle sonuçlanmayan ve medyada 3 kere işlenen “şizofreni hastasının intihara kalkışması” haberinde başlıkta şizofreni vurgusu yapılmıştır. 3 haberde de hastanın kimlik ve adres bilgileri tam olarak verilmiştir. Haberlerin içeriğinde bulunan şiddet unsurları, şizofreni hastalarının saldırgan olarak gösterilmesine neden olmuştur. Diğer haberlerde de şizofreni hastalarının isim, adres ve hastalığına ilişkin detayların açık bir şekilde belirtilmesi, şizofreni hastalarını şiddetle bağlantılandırılması gibi damgalamaya yol açabilecek unsurlar bulunmaktadır.

2. Hastalarla ilgili genel haberler.

Adli içerikli olmayan, hastaların konu olduğu haberler bu başlık altında ele alınmıştır. Bu bölümde 12 vaka 25 haber şeklinde verilmiştir. Bir aktörün medyada yer aldığı haber 5 kere işlenmiştir. Bunun sebebi, hastaların meslekleri ya da kariyerleri yerine hastalıkları dolayısıyla medyada ilgi çekici bir haber olarak kendine yer bulacağının düşünülmesidir. Verilen bazı haberler şizofreni hastalarını korkulacak bireyler olarak göstermektedir. Bu haberler, gerçekliği sorgulanmadan medyada yansıtılmaktadır.

3 kardeşin bakımevine yerleştirilmesinin konu olduğu haberlerde, kullanılan dilin damgalayıcı olduğu ve hak olarak sunulması gereken hizmetin lütuf olarak sunulduğu görülmüştür.

Kaybolma haberlerine konu olan şizofreni hastalarına ilişkin haberlerde şizofreni hastalığı ile ilgili tanıtıcı bilgilerin yeterli olmadığı görülmüştür.

Bir şizofreni hastasının tutuklu olmasından dolayı aile yakınlarının verdiği mücadeleyi konu alan haberlerde şizofreni hastalarına yönelik savunuculuk yapılmış ve şizofreni hastalığını tanıtıcı bilgiler verilmiştir.

B. Hastalıkla İlgili Haberler

Şizofreni hastalığıyla ilgili olan haberler bu bölümde yer almaktadır. Bu bölümde toplam 73 haber ve 42 vaka bulunmaktadır.

1.Etkinlik haberleri.

Etkinlik başlığı adı altında toplanan haberlerde şizofreni hastalığında haberlerin içeriğinin olumlu olduğu görülmektedir. Genellikle şizofreni hastalığı ile ilgili farkındalık yaratma çabası güdülmüştür. Şizofreni hastaları sergi, tiyatro oyunları, müzik, spor vb. etkinlik haberleriyle medyada yer almıştır. Toplum Ruh Sağlığı Merkezleriyle ilgili tanıtıcı haberlerin de yer alması olumlu olarak görülmektedir.

2.Tanıtım haberleri.

Şizofreni hastalığı hakkında tanıtıcı bilgilerin ve hastalık hakkında yapılan araştırmaların yer aldığı bu bölümde 10 vakadan 21 haber yapılmış; hastalıkla ilgili psikiyatr görüşlerine, farkındalık ve bilinçlendirme çalışmalarına yer verilmiştir.

3. Hastalıkla ilgili genel haberler.

Şizofreni hastalığı ile ilgili yapılan etkinlik ve tanıtım kategorisi dışındaki haberler bu başlık altında toplanmaktadır. Bu bölümde 27 vaka hakkında 40 haber yapılmıştır.

Sosyolojik ve siyasi bir kavram olarak kullanılan 'toplumsal şizofreni' 13 haberde kendine yer bulmuştur. Toplumsal şizofreni kavramı haberlerin birinde 'bilinci düşük, hayal ile gerçeği ayırt etmekte zorlanan, kendisine ve çevresine yabancılaşma durumu' olarak tanımlanmıştır. Toplumsal şizofreni başlıklı haberlerde, şizofreni hastalığının şiddetle bağdaştırıldığı görülmektedir. Bu kavramın siyasi haberlerde hakaret amaçlı kullanımı da mevcuttur. Genel olarak toplumsal şizofreni kavramının şizofreni hastalığında damgalayıcı etkilerde bulunduğu düşünülmektedir. Diğer haberler incelendiğinde kullanılan dilin çoğunlukla olumsuz olduğu görülmektedir. Bu olumsuzluğu oluşturan etmenler, şizofreni hastalarının korkulması gereken tehlikeli kişiler olarak gösterilmesidir. Ayrıca şizofreni hastalığının başkalarına hakaret amaçlı kullanılması sonucunda yapılan haberlerin çokluğu da dikkat çekmektedir. Bir oyuncunun röportajının yapıldığı 3 haberin içeriğinde şizofreni kelimesinin önemsiz bir ayrıntı olarak yer almasına rağmen haberin başlığında şizofreni kelimesine vurgu

yapılması, medyanın şizofreni hastalığını ilgi çekmek ve okunurluğu artırmak için kullandığını düşündürmektedir. Genel olarak bu bölümde yer alan haberlerde şizofreni hastaları saldırgan, korkunç, tehlikeli veya aciz olarak tanıtılmıştır. Bu haberler medyanın toplumda şizofreni hastalığına ve hastalarına karşı damgalayıcı tutum içerisinde bulunduğu varsayımını desteklemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumda ruhsal hastalığa sahip insanların hastalığını saklamak zorunda kalmasına neden olacak kadar olumsuz inançlar ve tutumlar bulunmaktadır. Toplum şizofreni hastalarını saldırgan, tehlikeli ya da acınası kişiler olarak görmektedir. İnsanların bu inanç ve tutumlarını şekillendiren etmenler; kişisel deneyim, aile, eğitim ve medya kaynaklarından edindikleri bilgilerdir. Medyanın, toplumda var olan algıları oluşturmakta ve değiştirmekte önemli bir rolü vardır.

Yapılan çalışmada hastalıkla ilgili olarak verilen bazı haberlerin hastalığın ve etkinliklerin tanıtımı açısından oldukça yararlı olduğu görülmüştür. Bu yönüyle toplumun bilgilendirilmesi, hastalığın tanıtılması ve etkinliklerin duyurulmasında medyanın önemli işlevleri olmuştur. Ancak özellikle hastalarla ilgili yapılan ve adli içerikli haberlerde şizofreni hastalarının ve hasta yakınlarının damgalamaya maruz bırakıldığı, hasta ve engelli hakları açısından ihlal oluşturan bir dil kullanıldığı, adres ve kimlik bilgilerinin açıklandığı ve toplumda şizofreni hastalığını eksik ve/veya yanlış tanıtabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Haberlerin, çoğu zaman geniş kesimlere ulaşması ve okunurluğunun artması adına basın etiğine uymayacak şekilde sunulduğu görülmektedir. Bu bağlamda haberlerde görülen hak ihlali ve damgalayıcı dille ilgili olarak aşağıdaki hususlar belirlenmiştir.

- Şizofreni hastalarının kimlik ve adres bilgilerinin açık olarak belirtilmesi, gizliliğin ihlali
- Hastaların tanılarının (tanıların doğruluğu da net değildir) açıklanarak hasta haklarının ihlali
- Manşetlerde kullanılan “saldırgan, dehşet” gibi ifadelerle şizofreni hastalarının suç işleme oranlarının yüksek olduğuna dair bir algı oluşturulması, haberlerin şizofreni hastalarını ötekileştirmesi
- Haberlerin içeriğinin şizofreni ile ilgili olmamasına karşın manşetlerde kullanılan şizofreni kelimesine vurgu yapılması ve hastalıkla ilgili yapılan genellemeyle doğru olmayan bir algının oluşturulması
- Medyanın şizofreni hastalığı ile ilgili zaman zaman eksik ve hatalı bilgi yansıtması

Şizofreni hastaları toplumda damgalama yaşayacağı korkusu ile hastalıklarını gizlemekte, tedaviye uyumda zorluk yaşamakta böylece tedavi süreçleri olumsuz etkilenmektedir. Buna bağlı olarak benlik saygısında azalma, sosyal izolasyon, işsizlik, gelir kaybı, kötü yaşam koşulları, tedaviyi bırakma gibi olumsuz sonuçlar deneyimlemektedirler. Tüm bu veriler ışığında damgalamayla mücadelede önerilerimiz şu şekilde sıralanabilir.

- Şizofreni hastalığında kullanılacak dille ilgili ‘doğru kavram kitapçığı’ oluşturulması. Bu çalışmanın ruh sağlığı çalışanlarıyla beraber yapılacak bir çalıştayda ele alınması ve oluşturulan doğru kavram kitapçığının yine medya temsilcileriyle paylaşılması
- Şizofreni ile ilgili olumlu algı oluşturulması için medyanın tüm araçlarının kullanılması ve bu yönde kurumlar arası işbirliği yapılması
- Yaygın ve örgün eğitim kurumlarında hastalıkla ilgili eğitim ve farkındalık çalışmasının yapılması
- Ruhsal bozukluğu olan hastalarla en çok bir arada bulunan sağlık çalışanlarının ve hasta yakınlarının damgalama ve ayrımcılık konusunda eğitilmesi
- Toplum önderlerinin (muhtar, imam, öğretmen gibi) eğitilmesi
- Hastalar ve hasta yakınlarının kurmuş olduğu sivil toplum kuruluşlarının devlet tarafından desteklenmesi
- Medyada hastalıkla ilgili verilecek bilgilerin uzman kişilerin danışmanlığında sunulması
- Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri başta olmak üzere ruh sağlığı ile ilgili kurumlarda koruyucu/önleyici çalışmalar çerçevesinde damgalama karşıtı ve savunuculukla ilgili projelere yer verilmesi

KAYNAKÇA

Bütün S. A. (2005). “Suç İşlemiş ve Şizofreni Tanısı Almış Kişilerin İşledikleri Suç Tipleri, Suç İşleyiş Biçimleri ve Kişilik Özellikleri” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Cereci, S., Özdemir, H. (2015). Medyanın toplumsal gelişimi: medya toplumları. *The Journal Of Academic Social Science Studies* , 1-10.

Çam O., Çuhadar D. (2011). “Ruhsal Hastalığa Sahip Bireylerde Damgalama Süreci ve İçselleştirilmiş Damgalama”. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 2(3), 136-140.

Çatan Akgülle Ö. B. (2014). “Şizofreni Hastalarının Yakınlarında Duygu Dışavurumunun Ve Aile İşlevselliğinin Suç İşleme Üzerine Etkisi” Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği, İstanbul.

Çırakoğlu E. (2013). “Suç İşleyen ve İşlemeyen Erkek Şizofreni Hastalarında Dürtüsellik ve Suç İşlemeye Etkisi” Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği, İstanbul.

Çinik, M. E. (2013). “Suç İşlemiş Erkek Şizofreni Hastalarında Madde Kullanım Varlığının, Suç ve Şiddet Özelliklerine Etkisi”. Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği, İstanbul.

İnce, Y. E. (2015). “Suç İşleyen ve İşlemeyen Kadın Şizofreni Hastalarının Klinik ve Sosyodemografik Özelliklerinin Karşılaştırılması, Suç İşleme Açısından Risk Faktörlerinin Belirlenmesi”. Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği, İstanbul.

Kamışlı S., Dil S., Daştan L., Eni N. “Özgürlük Duygusu ve İçselleştirilmiş Damgalanma: Ayaktan ve Yatarak Psikiyatrik Tedavi Alan Hastaların Karşılaştırılması”. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 27 (4), 251-256.

Soygür, Haldun. (2016, 20 Mayıs). Yazılı ve Görsel Basında Şizofreni'nin Sunumu ve Temsili Hakkında Türkiye Psikiyatri Derneği Görüşü.. Erişim Tarihi: 3 Mayıs 2017 <http://sizofrenifederasyonu.org/2205/yazili-ve-gorsel-basinda-sizofreninin-sunumu-ve-temsili-hakkinda-turkiye-psikiyatri-dernegi-gorusu/>

Taşdemir A. (2014). “Şizofreni ve Benzeri Psikotik Bozukluğu Olan Hastalara Bakım Veren Birinci Derece Yakınlarının Damgalama Konusundaki Tutumlarına Çocukluk Çağı Travmasının Etkileri” Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği, İstanbul.

Tel H., Ertekin Pınar Ş. (2012). “Ayaktan İzlenen Psikiyatri Hastalarında İçselleştirilmiş Damgalama ve Benlik Saygısı”. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 3(2), 61-66.

Topçuoğlu, T. (2016). Damgalama teorisi. Erişim Tarihi: 10 Nisan 2017, <http://hukuk.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2016/05/Kriminoloji-2- -Damgalama-Teorisi.pdf>.

Türk Ceza Kanunu (5237 S.K.), Md. 3; 2004.

Türkiye Psikiyatri Derneği. (2012, 30 Aralık) . Şizofreni Hastalarına Potansiyel Suçlu Muamelesi Yapılmaz.. Erişim Tarihi: 1 Mart 2018, <http://www.psikiyatri.org.tr/1079/sizofreni-hastalarina-potansiyel-suclu-muamelesi-yapilamaz>

Ural C., Belli H., Kanarya Vardar M., Tezcan B. (2011). “Şizofrenide Şiddet ve Cinayet Eylemi: Risklerin Değerlendirilmesi, Önleyici Tedbirler ve Tedavide Klorapinin Yeri”. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24, 222-227.

Yıldız M.,Özten E., Işık S., Özyıldırım İ., Karayün D., Cerit C., Üçok A. (2012). “Şizofreni Hastaları, Hasta Yakınları ve Majör Depresif Bozukluk Hastalarında Kendini Damgalama”. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 13, 1-7.

BİR ÇALIŞMA HAYATI SORUNU: MOBBİNG

Mehmet Kürşat ALDEMİR¹

Giriş

Çalışanların hak ihlallerinin başında son yıllarda etkisi anlaşılan mobbing gelmektedir. Son yirmi yıl içinde yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde mobbingin çalışma hayatında yaygın bir sorun olduğu ortaya çıkmaktadır. Bir habere göre (CNN Türk: 31.08.2017 Perşembe 13:29); Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Alo 170 hattına 2011-2016 yılları arasında 38.262 başvuru yapıldığı, başvuruların % 81'ini özel sektör çalışanlarının oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu verilere göre, özel sektörde sanayi çalışanları, kamuda ise sağlık çalışanlarının en fazla mobbing başvurusu yaptığı belirlenmiştir. Bu durum mobbingin çalışanların sağlık ve güvenliği ile iş verimi açısından acilen önlenmesi gereken bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.

Finlandiya'da üniversite çalışanlarına yönelik yapılan ve katılımcılarının % 46'sının erkek ve diğer kısmının kadın olduğu bir araştırmada, erkeklerin %24'ünün, kadınların ise % 17'sinin mobbing mağduru olduğu; İsveç'te 2400 çalışana yönelik yapılan bir araştırmada, çalışan nüfusun yaklaşık %3,5'nin mobbinge maruz kaldıkları belirlenmiştir. Norveç'te psikiyatri kliniği çalışanlarına yönelik bir araştırmada çalışanların % 10'unun mobbinge maruz kaldığı, ülkemizde ise otel çalışanlarına yönelik bir araştırmada çalışanların %30'unun mobbing mağduru olduğu belirlenmiştir (Yeşiltaş ve Demirçivi; 2010:s.201-202-203). Tüm bu veriler değerlendirildiğinde mobbingin her sektörde farklı oranlarda da olsa görülebildiği anlaşılmaktadır.

1. Mobbingin Tanımı ve Belirleyicileri

İsveçli bir psikolog olan Dr. Heinz Leymann 1980'li yıllarda, günümüzde de geçerli olan ve kabul gören tanımlamasını yaparak, mobbingin çalışma ortamında gerçekleşen, mağdurlara zarar vermeyi amaçlayan rahatsız edici sistematik bezdirme odaklı davranışlar olduğunu ifade etmiştir (Aydın ve Özkul, 2007:s.170). Mobbinge ilişkin tanımlamaların Dr. Heinz Leymann'dan itibaren çok fazla değişiklik göstermediği ve mobbing kavramının çalışma ortamında gerçekleşen psikolojik taciz, bezdirme, yıldırma eylemlerini tanımlamak için kullanımının yerleştiği görülmektedir.

Ülkemizde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yayımladığı İşyerinde Psikolojik Taciz(Mobbing) Bilgilendirme Rehberinde(2013) mobbingi; “İşyerlerinde bir veya birden fazla kişi tarafından diğer kişi ya da kişilere yönelik gerçekleştirilen, belirli bir süre sistematik biçimde devam eden, yıldırma, pasifize etme veya işten uzaklaştırmayı amaçlayan; mağdur ya da mağdurların kişilik değerlerine, mesleki durumlarına, sosyal ilişkilerine veya sağlıklarına zarar veren; kötü niyetli, kasıtlı, olumsuz tutum ve davranışlar bütünü” olarak tanımlamıştır(s.10). Bu tanımlamada mobbingin hangi amaçla ve hangi yöntemlerle yapıldığı kapsamlı bir şekilde ifade edilmiştir. Mobbing eylemlerinin bütün insani

¹ Sosyal Hizmet Bilim Uzmanı

ve ahlaki değerleri hiçe sayan bir patolojik anlayışın ürünü olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tanımlamalara baktığımızda, mobbingin ahlak dışı ve kötü niyetle yapılan sistematik bir psiko-sosyal saldırı eylemi olduğu anlaşılmaktadır.

Mobbing, çalışma ortamında gerçekleşen ve tarafları olan bir olgudur. Mobbingde çalışanların oluşturduğu üç temel taraf vardır. Bu taraflardan birincisi mobbing eylemini gerçekleştiren zorba, ikincisi zorbanın hedefindeki mağdur kişi, üçüncüsü ise mobbinge tanık olan iş ortamındaki diğer yönetici ve çalışanlardır.

Zorbaların birbirilerinden farklılaşan yönleri olmakla birlikte ortak özellikleri açısından, narsist, bencil, ölçüsüz hırsı ve kontrol etme eğilimi olan, güç ve iktidara gereğinden fazla değer veren, kendisini güçlü gibi göstermekle birlikte bireysel ve sosyal iletişim sorunları, aşamadığı korkuları ve duygusal zeka yönünden gelişimsel eksiklikleri olan kişiler olduğu değerlendirilmektedir (Mizrahi, 2013).

Mağdur, mobbing eyleminin hedefindeki kişi veya kişilerdir. Mobbing yapan zorbaların hedefinde başarılı ve yetenekli kişiler öncelikli hedef grup olsalar da her çalışan mobbinge maruz kalabilir. Mobbinge uğramada;

- Çalışma ortamında yalnız olan arkadaşları az veya hiç olmayan, hemcinsinden başka çalışan olmayan kadın veya erkek bireyler,
- Giyimi, cinsel tercihi, medeni durumu, etnik kökeni, engel durumu, kronik hastalığı, inanç değerleri, siyasi görüşü veya tercihleri açısından diğer çalışanlardan farklı özelliklere sahip bireyler,
- Başarılı, yetenekli ve kariyer açısından önü açık olup dikkat çeken bireyler,
- Çalışma ortamında yeni olup çevre edinememiş ve işe uyum sağlayamamış bireyler daha fazla risk taşımaktadır (Tetik, 2010;85).

Mobbingin üçüncü tarafını ise çalışma ortamında yer alan izleyiciler oluşturmaktadır. Bunlar genellikle mobbingin farkındadırlar ancak çeşitli gerekçelerle mağdura destek olmaktan kaçınırlar. Bazen de zorba tarafından ikna edilerek veya zorlanarak mobbing sürecinde mağdura yönelik eylemlere destek veya ortak olabilirler.

Mobbing, amacı olan kasıtlı ve sistematik bir eylemdir. Zorba bilinçli olarak hedefine koyduğu çalışanı yıpratmak, ona zarar vermek veya çalışanı işten ayrılmaya zorlama amacı gütmektedir. Mobbingin diğer belirleyici unsuru, belirli ve planlı bir süreçte devam eden yani süreklilik gösteren bir eylem olmasıdır. Çalışma ortamında yaşanan iletişim çatışmaları ve diğer olumsuz davranışlar anlık ortaya çıkar ve kaybolur ancak mobbingde zorba amacına ulaşana kadar mobbingi şiddetini de artırarak devam ettirir. Literatürde mobbing eyleminin ortalama altı aydır sürmesi gerektiğine ilişkin değerlendirmeler de mevcuttur. Mobbingin diğer belirleyici özelliği ise mağdur üzerinde olumsuz ve yıkıcı etki ve sonuçlara neden olmasıdır. Mobbinge maruz kalan kişinin bedensel, zihinsel, ruhsal ve sosyal uyumunun bozularak işyerinde çalışamaz ve sosyal ilişkilerini sürdüremez hale gelmesi bu

yıkıcı etki ve sonuçlar arasında değerlendirilebilir(Tınaz, 2006/4).

Mobbing, zorbanın ve mağdurun hiyerarşik pozisyonuna göre üstten astlara, astlardan üstlere veya eşitlerin birbirlerine yönelik eylemi şeklinde gerçekleşebilir (Yiğitbaş ve Deveci, 2011: Tınaz, 2016/4).

2. Mobbingin Nedenleri

Mobbingin temelinde öncelikle kurumsal veya yönetsel sorunlar, bireysel olarak da zorbanın, mağdurun ve izleyicilerin özellikleri, beklenti ve hedeflerinden kaynaklanan etmenler yer almaktadır.

Mobbingin ortaya çıkmasının temel sorumlusu genellikle zorbadır. Hedef kişi veya grup zorbanın isteklerine boyun eğdiğinde mobbing süreci uzun sürmeden sonuçlanır ancak mobbingin nedeni üst yönetiminin beklentileri ve baskıları, zorbanın psikopatolojisi, kişilik sorunları, sosyal krizler veya ekonomik sorunlar ise mağdurun zorbaya boyun eğmesi yeterli gelmez. Özellikle psikopatoloji veya kişilik bozukluğu olan bir zorba yaptıklarından haz aldığı için idari veya hukuki bir müdahale olmadan mobbingden vazgeçmesi mümkün olmayabilir (Tutar, 2004).

Mağdurun mesleki, bedensel, zihinsel, ruhsal, sosyal ve ekonomik özellikleri de mobbingin ortaya çıkmasında etkili olabilmektedir. Özellikle zorba mobbing yapacağı çalışanı bu farklı ve öne çıkan özellikleri nedeniyle hedef olarak belirleyebilmektedir. Örneğin bilgili, becerikli uyumlu ve sevilen kişiler, belirli açılardan güçlü veya ilgici çekici olanlar veya bunların tersi durumdakiler hedef olarak seçilebilir (Tutar, 2004: Eğinli ve Bitirim; 2010).

Mobbingin tarafları mobbingin ortaya çıkmasında esas sorumlu gibi görünse de mobbing bir iş ortamında yaşanmaktadır ve dolayısıyla kurum kültürünün olmaması, hiyerarşi ve iletişim sorunları, adaletsiz ücret politikası vb. kurumdan kaynaklı yönetsel sorunlar ve yetersizlikler de mobbingin nedenleri arasında sayılabilir (Aydın ve Özkul;2007).

Yukarıdakilerin yanında çalışanlar, yöneticilerinin kötü davranışlarından ya da aksine başarılı ve performans odaklı yöneticiliğinden rahatsız olarak birlikte yöneticiye mobbing yapmaya karar verebilirler. Burada tetikleyici neden, yöneticinin kötü muamelesi veya çalışanlardan performans beklentileri nedeniyle ortaya çıkan iletişim çatışmasıdır.

3. Mobbingin Aşamaları ve Biçimi

Mobbingin ortaya çıkışı ve gelişimi belirli aşamalar halinde ilerlemektedir. Her bir aşama bir sonraki aşamanın hazırlayıcısı ve habercisi konumundadır. Yapılan çalışmalar mobbing sürecinin temelde beş düzeyde ortaya çıktığını göstermektedir. Buna göre;

- Birinci düzeyde, iletişim sorunları ortaya çıkmaktadır. Potansiyel zorba ile potansiyel mağdur arasında yaşanan iletişimsel çatışmalar veya iletişim yetersizliği gibi sorunlar mobbingin başlangıç aşamasını oluşturmaktadır.

- İkinci düzeyde, yaşanan iletişim sorunları neticesinde zorba hedefini belirler, planlamasını yapar ve eyleme geçer. Mağdura yönelik saldırılar başlar.

- Üçüncü düzeyde, zorba mağdura yönelik mobbing eylemini geçerli kılmak için diğer yöneticilerin de desteğini alır.

- Dördüncü düzeyde, yaşadığı mobbing nedeniyle bedensel, zihinsel, ruhsal ve sosyal uyumu bozulan ve sorunları artan mağdur iş ortamında, yöneticilerin ve diğer çalışanların istemediği dışlanması gereken bir kişi haline getirilir.

- Beşinci düzeyde, mağdurun çalıştığı ortamdan uzaklaşması için gerekli ortam oluşmuştur. Ya kişi kendi isteğiyle çalıştığı işyerinden veya görevinden ayrılır ya da zorba idari güç ve yetkilerini kullanarak mağdur çalışanın görevini sonlandırır (Mizrahi, 2013: Akkaya 2013).

Tüm bu aşamalarda yaşananlar planlı ve sistematik bir şekilde gerçekleştirilir. Bundan sonrası için mobbingin yıkıcı etkileri daha ağır bir şekilde ortaya çıkar.

Mobbingde hedef haline getirilen mağdura yönelik olarak, zorba çok çeşitli saldırı taktikleri geliştirir. Amacı en kısa zamanda ve en kolay biçimde mağduru bezdirerek istediğini ona kabullendirmektedir. Buna göre;

- Mağdurun sosyal ilişkilerine zarar vermek için imalarda bulunulur, iletişimi engellenir, dedikodu çıkarılır, asılsız söylentilerle ilişkileri sınırlanır.

- Mağdurun itibarını zayıflatmak için, zayıf yönleriyle ve fiziksel eksiklikleriyle alay edilir, tavır ve davranışları taklit edilir, alaya ve dalgaya alınır, aşağılayıcı ve müstehcen sözler veya isimlerle mağdura hitap edilir ve mağdurun ruhsal sorunları varmış gibi bir algı oluşturulmaya çalışılır.

- Mağdurun kendisini göstermesini engellenmek için, çalışma arkadaşları tarafından mağdurun kendisini göstermesine fırsat verilmez, sık sık sözü kesilir, azarlanır, eleştirilir, gayreti küçük görülür ve kötü amaçla yargılanır.

- Mağdurun yaşam kalitesini bozmak için, bilgi, deneyim ve yeteneklerinin çok altında görevler verilir, gereksiz ve anlamsız işler verilerek oyalanır, yeteneklerini göstermesine izin verilmez aksine özgüvenini zayıflatacak işler verilir veya yaptığı işler sürekli değiştirilerek iş uyumu bozulur.

- Mağdurun özel yaşamına zarar vermek için, dini ve siyasi düşüncesi nedeniyle eleştirilir, özel yaşantısı, etnik kökeni ve milliyeti alaya alınır veya aşağılanır (Avcı ve Kaya,2010).

Tüm bu taktik ve yöntemler belirlenen amaç doğrultusunda uygulanarak, en kısa zamanda mağdurun teslimiyeti amaçlanır. Bu taktikler ahlaki ilkeleri hiçe sayan ve aynı zaman da hukuki sonuçlar doğurabilecek yöntemlerdir.

4. Mobbingin Etkileri

Mobbing kişinin özsaygısını ve güvenini yok ederek, iş ortamında, aile ve sosyal çevresinde sorunlu ve uyumsuz kişi imajını güçlendiren, kişinin kariyer planlarını bozan, hatta işini kaybetmesine ve ekonomik yoksunluk yaşamasına neden olabilecek eylemler içerir. Bireyin beden ve ruh sağlığının

bozulmasının yanında ailesiyle ve sosyal çevresiyle ilişkilerinin bozulmasına da neden olan ve ileri safhalarda kişiyi kendisine veya düşman gördüğü kişilere karşı saldırgan eylemlere yönlendirebilen oldukça yıkıcı ve ağır sonuçları olan bir bütüncül sorundur (Akkaya, 2013).

Mobbing öncelikle hedef olan mağdur çalışanı veya çalışanları, kurumu, izleyici durumundaki diğer çalışanları ve mobbing yapan zorbayı etkiler. Mobbing sonucunda, özgüveni zayıflayan biri, işinin gereklerini yerine getirmekte, işte ve sosyal yaşamında dengeli ve yeterli sosyal ilişkiler kurmakta ve sürdürmekte sorunlar yaşamaya başlar. Artan kaygı ve stres neticesinde, kişi yardım almadığında veya sorun çözülmediğinde bedensel sağlık sorunları ve depresyon başlar (Tutar, 2004).

Mobbing neticesinde, özellikle mağdurun sinir, sindirim, kalp-damar ve endokrin sistemleri olumsuz etkilenir. Cinsel isteksizlik oluşur. Beslenmesi bozulan bireyde aşırı kilo alma veya verme durumu görülebilir. İleri safhalarda öz bakımına dikkat etmeyen mağdurda aşırı strese bağlı kalp krizi veya bağışıklık sisteminin çökmesine bağlı olarak ağır kronik hastalıklar gelişmesi olasılığı da artabilir (Tınaz, 2006/4).

Depresyon kişiyi sosyal çevresinden uzaklaştırarak iç hesaplaşmaya yöneltir. Nitelikli sosyal ilişki geliştirme ve sürdürme becerisi bozulan birey kabuğuna çekilir ve zihnindeki olumsuz kaygı ve düşüncelerle baş etmeye çalışır. İleriki aşamalarda mağdurda intihar düşünceleri veya öfke kontrolünde zorlanmaya bağlı kendisine zarar verdiğini düşündüğü kişilere yönelik saldırganlık düşünceleri ortaya çıkabilir. Hatta bazı mağdurlarda kişilik bozuklukları ve diğer psikotik bozukluklar da ortaya çıkabilir. Hedef çalışan, sosyal ilişkilerinde de sorunlar yaşamaya başlar. Kişi önce iş ortamında iletişim sorunları yaşamaya, giderek kendisini soyutlamaya ve yalnızlaşmaya başlar. Bazı durumlarda da diğer çalışanlar mobbing sürecine doğrudan dahil olarak veya dolaylı olarak sürece ses çıkarmayarak mağdurun yalnızlaşmasına neden olur. Yalnızlaşan bireyde değersizlik hissi daha çok artar ve içine kapanma ve depresyona girme eğilimi hızlanır. Mağdur işten çıkıp evine, akraba veya arkadaş ortamına girdiğinde de işyerinde yaşadıkları ve onun etkisiyle gelişen sorunları düşünmeye devam eder. Bu durum ailesi ve sosyal çevresiyle ilişkilerini de zayıflatır ve bir zaman sonra koparır. Sosyal sorunların yoğunlaşmasıyla mağdur çalışan, eşiyle boşanma sürecine gelebilir (Eğinli ve Bitirim, 2010).

Mobbing sürecinde zorba, mağdurun maaşına zam yapmayarak veya düşük zam yaparak, yetkisi dahilinde nöbet ücreti ve ek ödeme gibi ek performans gelirlerini engelleyerek mağdurun ekonomik sıkıntı çekmesine neden olabilir. Sağlık ve sosyal sorunları artan mağdurun harcamaları da artabilir. Bunların neticesinde ekonomik kayıplar kişinin refah düzeyini ve yaşam kalitesini olumsuz etkiler. Bu durumdan aile bireyleri de olumsuz etkilenir ve sorundan habersiz olan aile bireyleri bu durumdan mağdur çalışanı suçlayabilir. İleriki aşamada çalışan, aldığı cezalarla yasal gerekçeler zorba tarafından oluşturulduğunda işten atılabilir veya kendi isteği ile işten ayrılmak zorunda kalabilir. Bu durumda işsiz kalan birey yaşadığı tıbbi ve sosyal sorunlar nedeniyle yeni bir iş bulmakta da zorlanacağından

kendisinin ve ailesinin ekonomik yoksunluk içine düşmesi sorunuyla karşı karşıya kalır. Mağdur onca bilgi, deneyim ve becerisine rağmen işsiz kalma, bozuk itibarıyla yeni bir iş bulmakta zorlanan biri durumuna düşer (ÇSGB, 2013; Tutar, 2004). Özetle mağdur ve ailesi mobbing sürecinden en çok zarar gören kişilerdir.

Mobbing sürecinden en fazla zarar gören ikinci tarafı işyeri ve diğer çalışanlar oluşturur. Mobbing, iş ortamında huzursuzluğu, motivasyon kaybını, endişeyi ve belirsizliği beraberinde getirir. Olumsuz iletişim çatışmaları, zorbanın mağdura yönelik tacizleri ve izleyicilerin geri çekilmesi iş ortamında çalışanların işlerinin gereklerini yerine getirmesini ve verimliliği engeller. Mağdur çalışanın verimliliği ve üretkenliği azaldığı gibi iş yeri, imajının olumsuz etkilenmesiyle yeni çalışan bulmakta da zorlanabilir. Bu durumda, işyeri nitelikli personel temininde zorlanır. Bu işyerinde mobbing sürecine doğrudan veya dolaylı katkı sağlayan izleyici konumundaki çalışanların iş yükü artarken mobbinge karşılaşma riskleri de artar. Üretimi ve verimliliği azalan ve imajı bozulan işyeri bir zaman sonra kapanma tehlikesiyle karşılaşabilir (Tınaz, 2006/4; Tutar, 2004).

Mobbingin üçüncü kaybedeni de zorbanın kendisidir. Zorba, başlangıçta amacına ulaşmış gibi görünse de tacizden ve baskıdan zevk alan sorunlu bir kişilik haline gelebilir. Bu durum zorbayı, çalışma ortamında ve sosyal çevresinde istenmeyen kişi haline getirir. Diğer yönetici ve çalışanlar zorbanın yetki gücünden çekinerek yüzüne karşı tavrı almasa da arka planda zorbayı yıpratmaya yönelik dedikodu yaymaya, zorbaya yönelik mobbing planları yapmaya yönelebilirler. Sorunlu iş yeri ortamı ve işteki verimsizlik zamanla zorbanın da stersini artırarak beden ve ruh sağlığında, sosyal ve ekonomik düzeninde sorunlara neden olur (ÇSGB, 2013; Aydın ve Özkul 2007).

Mobbing, iş yerinden hizmet ve ürün bekleyen toplumu da olumsuz etkiler. Sorunlu bir çalışma ortamından ihtiyacı karşılayacak nitelik ve nicelikte iş çıkması oldukça zordur. Mobbing sonuça, mağdur, örgüt ve çalışanlar, zorba ve nihayetinde aile ve toplum üzerinde yıkıcı etkiler ortaya koyar, hiçbir tarafa fayda sağlamaz, hatta istenmeyen şiddet ve kayıpların yaşanmasına neden olabilir.

5. Mobbingi Önleme ve Mücadele Yöntemleri

Mobbing sorunuyla baş edebilmenin ve çalışma hayatında bu sorunu ortadan kaldırabilmenin iki yolu vardır. Birincisi mobbingin ortaya çıkmasına neden olabilecek şartların oluşmasına imkan vermemektir. Mobbinge mücadelede en etkili yol önleme ve korunmaya yönelik çalışmalardır. İkincisi ise mobbing ortaya çıktığında ve tespit edildiğinde başta mağdur olmak üzere mobbingin taraflarını ve etkilenenlerini mobbingin yıkıcı sonuçlarından korumak için sorunun çözümüne ilişkin mücadele sürecidir.

Mobbinge başa çıkmanın en etkili yolu, mobbingin ortaya çıkmasına neden olabilecek sorunları büyümeden çözmektir. Bu çerçevede, en önemli sorumluluk örgüt politikalarını, çalışanların nitelik, nicelik ve görev tanımlarını belirleyen, örgütün yapılanmasından ve yönetilmesinden sorumlu üst

yönetimdedir. Üst yönetim;

- Örgütte çalışma esaslarını ve kurallarını doğru belirlerse,
- Çalışanları eksik olduğu alanlarda güçlendirirse,
- Sorunlar büyümeden çözümlenmesine imkan sağlarsa,
- Çalışanlara adaletli bir sistem içinde kariyer fırsatları ve yeterli ücret imkanları sunarsa, bu işyerinde mobbing ve diğer bir çok sorunun yaşanması olasılığı azalır ve verimli bir örgüt haline gelebilir.

Çalışanların mobbingden korunabilmesi de mobbingin ortaya çıkmasını ve mağduriyetlere yol açmasını önleyebilir. Çalışanların yapması gerekenler;

- Mobbing konusunda farkındalık sahibi olmak,
- Zayıf yönlerini geliştirmek için çaba sarf etmek,
- İletişim yönetimi, ekip, çalışması, liderlik, stres yönetimi gibi konularda bilgi ve becerisini geliştirmek,
- Kendisine yönelebilecek saldırıları, hakkındaki söylentileri ve olumsuz davranışları geçiştirmeden zamanında çözmek,
- Karşılıklı saygı ve hoşgörüye dayalı dengeli ve özgüvenli ilişkiler kurmak ve
- Mobbinge ilk karşılaşmada haklarını bilerek gerekli önlemleri almaktır.

Mobbingin ortaya çıktıktan sonra yıkıcı etkileri artmadan sorunun çözümlenebilmesi için hedef çalışanın, örgüt üst yönetiminin, diğer izleyici çalışanların ve sorumlu kamu kurumlarının da yapması gerekenler bulunmaktadır.

Mağdur mobbinge ilk karşılaştığında genellikle mobbinge maruz kaldığını, hatta zorbanın kötü niyet taşıdığını dahi bilemeyebilir. Bu sebeple çalışanın devam eden ve dozu giderek artan duygusal tacize ve baskıya maruz kalması durumunda öncelikle yaşadığının mobbing olup olmadığını değerlendirmesi gerekir. Bunun için mobbing konusunda veya çalışan hakları, psikolojik ve sosyal destek konularında uzman kişilerden yardım istenebilir. Güvenilir çalışanlardan, aile bireylerinden, akraba ve arkadaşlardan da gerektiğinde destek alınabilir. Mobbing süreci ortaya konulduktan sonra mağdurun yapması gerekenler şunlar olmalıdır (Tetik, 2010; Tınaz, 2004/6):

- Sessiz kalmamak,
- Taktik gereği geri çekilmek,
- Yardım almak,
- Kanıt toplamak ve şahit bulmak,
- Zorbayla yalnız görüşmemek,
- Sorunu kabullenmek
- Kendine güvenmek,

- Sorunu idari makamlara iletmek,
- Mobbinge ilgili STK veya kurumlara başvurmak,
- Hukuki destek almak,
- Tıbbi ve psiko-sosyal destek almak,
- Sorunu aileyle paylaşmak,
- Raporları ve kayıtları saklamak,
- Şikayet veya hukuki başvuru süreçlerini takip etmek,
- Gerektiğinde izin almak,
- Çalışanlarla bağı koparmamak,
- Görevini yapmak,
- Yaşananları not tutmak,
- Görevlendirmeler vb. resmi yazışmaları muhafaza etmek,
- Sorunu ciddiye almak, kendini suçlamamak,
- Sosyal ve sportif etkinliklere katılmak,
- Öfkeyi kontrol etmek ve
- Zorbayı gözünde büyütmemek.

Mağdurun yapması gerekenler öncelikli ve önemli görünmekle birlikte, mobbingin sadece mağdura değil örgüte, çalışanlara, aile ve topluma hatta zorbaya da olumsuz etki eden ve zarar veren bir sorun olduğu göz önüne alınarak hareket edilmelidir.

İzleyici çalışanlar, mobbingi fark ettiklerinde mağdura destek olmalı, zorbayı uyarmalı veya sorunla ilgili üst yönetimi bilgilendirmelidir. Gerekliyse, delil toplayarak ve şahitlik ederek mobbing sürecinde mağdurdan ve haklıdan yana duruş sergilemelidir. Örgüt üst yönetimi, örgütün imajı ve üretkenliğinin zarar göreceğini bilerek zorbaya müdahale etmeli ve mağdur çalışandan yana gerekli idari süreci başlatmalıdır. Özellikle süreci sorgulayarak ve analiz ederek mobbingin ortaya çıkmasına neden olan faktörleri tespit ederek sorunu temelden çözecek yöntemler geliştirmeli ve uygulamalıdır.

Zorbanın da yaptığı mobbing olduğunu bilmesi, yardım alması ve sorunun devam etmesinin kendisine de zarar vereceğini bilerek hareket etmesi önem arz etmektedir.

6. Türkiye’de Yasal Durum

Türkiye’de mobbinge ilişkin en önemli yasal düzenleme 19.03.2011 tarih ve 27879 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, “İşyerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlenmesi” konulu genelgedir. Bu Genelge ile işyerlerinde, işverenlere, yönetici ve çalışanlara mobbing eylemlerinden uzak durmaları, mobbingin önlenmesi ve etkili mücadele edilmesi için başvuru ve destek birimleri oluşturulması, psiko-sosyal destek sağlanması, mobbing olgularının etkili denetlenmesi, eğitimler, araştırmalar ve toplantılarla mobbingin ortadan kaldırılmasına ilişkin çalışmalar yapılması talimatlandırılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası içinde doğrudan mobbinge ilgili hükümler yer almasa da mobbing eyleminin yöntemi ve mağdur üzerindeki yıkıcı etkilerini kapsayan temel hak ve hürriyetlere, kişinin maddi ve manevi varlığının dokunulmazlığına, vicdan hürriyetine, çalışma hakkı ve hayatına ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Mobbinge ilgili mahkeme ve Yargıtay kararları incelendiğinde, Türk Ceza Kanunu, Borçlar Kanunu, Devlet Memurları Kanunu ve İş Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre mobbing mağduru lehine kararlar ortaya çıktığı görülmektedir.

Son olarak; 06/04/2016 tarih ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, ayrımcılık türleri arasında "işyerlerinde yıldırma" da tanımlayarak mobbingin bir insan hakkı ihlali olduğunu yasallaştırmıştır.

7. Mobbinge İlgili Kurumlar

Türkiye'de mobbing mağdurlarının hizmet alabileceği birimler, İş Kanununa tabi personel ve Devlet Memurları Kanunu'na tabi personel için değişiklik göstermektedir. Mobbing mağdurlarının ülkemizde başvurabileceği organizasyonlar şunlardır:

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Alo 170 hattı,
- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu,
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu,
- Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi(CİMER),
- Başbakanlık İletişim Merkezi(BİMER),
- Kamu Denetçiliği Kurumu,
- Türkiye Büyük Millet Meclisi,
- Devlet Personel Başkanlığı,
- Diyanet İşleri Başkanlığı,
- Sosyal Güvenlik Kurumu,
- Sağlık Bakanlığı Çalışan Hakları ve Güvenliği Birimleri,
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,
- Sendikalar,
- Meslek örgütleri,
- Sivil toplum kuruluşları ve
- İşyerlerinin insan kaynakları veya çalışan hakları-işçi sağlığı ve güvenliği birimleridir.

Mobbing mağdurları veya mobbingi fark eden yönetici veya çalışanlar işyerlerinde çalışan hakları ve güvenliği veya iş sağlığı ve güvenliği konusunda çalışan birimler varsa öncelikle buralara başvuracaktır. Bu tür birimler yoksa veya sorunun çözümünde etkili olamıyorsa diğer birimlere de başvuru yapılabilir.

Sonuç

Mobbingin giderek sonuçları daha çok önemsenen ve incelenen bir sorun olduğu düşünülmektedir. Özellikle son yıllarda konuyla ilgili çok sayıda akademik çalışma, makale ve yayın yapıldığı, mobbinge ilgili çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarının sayısının arttığı, sendikalar ve meslek örgütleri ile ilgili kamu kurum ve kuruluşların bu konudaki rollerini tanımlamaya başladığı görülmektedir.

Mobbinge ilişkin araştırma verileri dikkate alındığında, çalışanların son yıllarda en fazla maruz kaldığı sorunların başında geldiği ortaya çıkmaktadır. Özellikle işyerinde oluşan stres ve iletişim sorunlarının temelinde de mobbingin önemli etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Mobbingin, işyerlerini ve çalışanları tehdit eden, bu yönüyle ürün ve hizmet üretimini olumsuz yönde etkileyerek ülke kalkınması ve refahına zarar veren bir sorun olarak ele alınması gerekliliği ortadadır.

Mobbingin sadece çalışanları değil çalışanların aile ve üyesi olduğu toplum sistemini de olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Bu yönüyle de temel bir insan hakkı ihlali olan mobbinge karşı ülkemizin gerekli yasal düzenlemeleri yaparak koruyucu ve önleyici tedbirleri etkili bir şekilde hayata geçirmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Kaynaklar

AKKAYA, Mehmet Emin (2013). İşyerinde Psikolojik Taciz Mobbing ve Çözüm Önerileri. Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü Yönetim Bilişim Sistemleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Projesi(Yayımlanmamış), Ankara.

AVCI, Umut ve KAYA, Ufuk (2010). Yıldırma (Mobbing) ve Kişilik İlişkisi: Hizmet Sektörü Çalışanları Üzerinde Bir Araştırma. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi (C.XII, S.II, 2010).

AYDIN, Şule ve ÖZKUL, Emrah(2007). İşyerinde Yaşanan Psikolojik Şiddetin Yapısı ve Boyutları: 4-5 Yıldızlı Otel İşletmeleri Örneği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:7 Sayı:169-186;2007.

ÇSGB (2013). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İşyerinde Psikolojik Taciz(Mobbing) Bilgilendirme Rehberi, Özel Matbaası, Mayıs, Ankara.

DEVECİ VE YİĞİTBAŞ(2011). Sağlık Çalışanlarına Yönelik Mobbing. Türk Tabipler Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi. Cilt 11, Sayı 42, Ankara.

EĞİNLİ, Ayşen T. Ve BİTİRİM, Selin (2010). Örgütlerde Kişilerarası İlişkilerde Bir Problem: Psikolojik Yıldırma (Aktörlerin ve Kurbanların İletişim Davranışları). Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE) Bahar 2010 Sayı 24.

<https://www.cnnturk.com/turkiye/32-bin-262-kisi-mobbinge-ugruyorum-diyerek-bakanligi-aradi.>(31.08.2017 Perşembe 13:29).

MİZRAHİ, Rozi (2013). Çalışma Hayatında Mobbing İle Mücadele Yöntemleri. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt 5, No 2, 2013 ISSN: 1309-8012 (Online)443.

TETİK, Semra (2010). Mobbing Kavramı: Birey ve Örgütler Açısından Önemi. Karamanoğlu Mehmet Bey

Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 12 (18): 81-89.

TINAZ, Pınar(2006/3). Mobbing: İşyerinde Psikolojik Taciz. Marmara Üniversitesi Çalışma ve Toplum Dergisi.(2006/3).

TINAZ, Pınar(2006/4). İşyerinde Psikolojik Taciz. Marmara Üniversitesi Çalışma ve Toplum Dergisi.(2006/4).

TUTAR, Hasan(2004). İşyerinde Psikolojik Şiddet Sarmalı: Nedenleri ve Sonuçları. Yönetim Bilimleri Dergisi (2: 2) 2004.

YEŞİLTAS, Mehmet ve DEMİRÇİVİ, Burak Murat(2010). İş Görenlerin Yıldırma Eylemlerine Maruz Kalma Durumları Üzerine Bir Araştırma: Antalya Örneği. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 21, Sayı 2, Güz: 199-217, 2010.

ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİNDE YAPILAN ÇEVİRİ YANLIŞLIĞI VE SOSYAL HİZMETE BİR DAVET

Nihat TARIMERİ¹

Özet: "4 MUMUN HİKAYESİ"

"Ortam çok rüzgârlıydı. Bir odada 4 tane mum usul usul yanıyordu... 4 mum yavaşça yanıyordu ama ortalık o kadar sessizdi ki mumların konuşmaları duyulabiliyordu..."

Birinci mum, "Ben BARIŞ'ım! Ama kimse benim yanmama yardımcı olmuyor. Sanırım yakında söneceğim" dedi. Alevi hızla azaldı ve sonunda tamamen söndü...

İkinci mum: "Ben İNANÇ'ım! Ne yazık ki artık vazgeçilmez değilim. Onun için, bundan sonra yanıp durmamın bir anlamı kalmadı" dedi. Sözlerini tamamladığında, esen rüzgâr onu da tamamen söndürdü...

Sırası geldiğinde üçüncü mum, hüznü bir sesle konuştu: "Ben SEVGİ'yim! Ama artık yanacak gücüm kalmadı. İnsanlar beni unuttu, değerimi hiç anlamıyorlar. En yakınlarını sevmeyi bile unuttular" dedi. Sevgi de daha fazla beklemeden sönüp gitti...

Ansızın...

Odaya birden küçük bir çocuk girdi ve üç mumun da yanmadığını gördü. Üzgün ve ağlamaklı bir sesle: "Neden yanmıyorsunuz? Sizin sonsuza kadar yanmanız gerekmiyor muydu?" dedi. Ardından da ağlamaya başladı...

O zaman dördüncü mum konuşmaya başladı: "Korkma, ben hala yanıyorum. Ben yandığım sürece öteki mumları da yeniden yakabiliriz, ben UMUT'um!"

Duyduklarıyla sevinen çocuk, gözleri mutlulukla parlayarak, UMUT mumunu aldı ve öteki mumları birer birer yaktı... "Anonim"

Giriş

20 Kasım'da Dünya Çocuk Hakları Günü bilindiği gibi çocukların korunması için bir taahhüdün/yükümlülüğün hatırlatılmasıdır. Bu hatırlatma, hem çocukların hem de bu konuda savunuculuk görevini yapan adalet ve sosyal hizmeti daha da öncelikli kılmaktadır. Dayanışmayı, yardım ve desteği de içeren görev ve sorumluluk içindir. Aynı zamanda çocuk olan bu yetişkinlerin kendi evrelerini hatırlamak için de bir davettir.

Fakat bir gün sonra her şeyi çabukça unutuyoruz. 2018 yılında Türkiye'deki çocukların durumlarının ancak bir kısmını yansıtan manzaralar ve çıplak gerçekler umut yerine karamsarlığa da arttırmaktadır.

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Zürih Gençlik Savcılığı (eski) Sosyal Hizmet Uzmanı, ntarimeri@gmail.com

Çocuklar için umut arayışı ve çılgınlık bu açıdan hala devam etmektedir. Fakat günümüzde çocuklar ile ilgili yaşadığımız sorunlar ve acı gerçekler çocukların korunmasını savunmak için ayrı bir görev yapmaktadır. "*Çocukların mutlu ve özgürce yaşayabileceği bir çevre onların rüyalarında kalsın!*" şeklinde bir rüyanın hala gerçekleşmesi içinde onların yanında olmayı ve taraf olunmasını bir taraftan zorunlu kılmaktadır.

Hem bu görev hem de çocuk istismarı gibi olaylar, suç işleyen çocukların gündeme zaman zaman yağmur gibi yağması BM ÇHS'ni anlamayı ve bu çalışmanın yeniden ele alınmasını da ayrıca zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda Anayasasının 90. maddesi nedeni ile iç hukukun bir parçası olan ve Türkçeye çevrilmiş bu sözleşme toplumun ve dünyanın geleceğine yöneliktir. Bir toplum için de 2004 yılı önemli bir dönüm noktasıdır. Bu kapsamda; bu çalışma ile ÇHS'nin, başta yoksulluk olmak üzere yoksunluk içeren tüm çocukların yarar ve esenliğinin gözetilmesi için kamusal bir görev olan sosyal hizmet ile ilgili boyutuna odaklanmak ve bunun yanı sıra yaşanan yoğun sorunların ele alınması için sosyal hizmet ve çocukların özgür yurttaş olmaları açısından da incelenmesi hedeflenmiştir. Özellikle de Avrupa Birliği ilişkileri ile 2005 yılında başlatılan dönem kapsamında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu(ÇKK), BMÇHS de yer alan ilkelere ayrıca yansıtılmış olması hem bu sözleşmeyi öncelikli kılmaktadır. Hem de İsviçre'nin de dâhil olduğu çocuklar ile ilgili var olan hikâye ve tarihi de ayrıca önemli kılmaktadır. Bilindiği gibi 1850'li yıllarda zorunlu olarak çocukların okuma yazma konusunda ki eğitimine çeşitli kantonlarda başlanmıştır. Kadın ve erkekler açısından eğitim konusundaki bu eksikliğe rağmen 1907 tarihinde parlamentoda kabul edilen İsviçre Yurttaş Kanunu/Zivilgesetzbuch(ZGB) önemli bir örnektir. İsviçreli hukuk profesörü Eugen Huber tarafından yazılan ve kabul edilen bu düzenleme 1 Ocak 1912 tarihinde yürürlüğe girmiş olup 977 madde dört bölümü içermiştir. Atatürk Devrimi bağlamında ise Türkiye Cumhuriyeti ve yurttaşları içinde bu açıdan önemli bir kaynak noktası olmuştur. İsviçre o tarihlerde bir tarım toplumu olup çikolata veya saatin dışında bu yasayı Türkiye'ye hediye etmeleri ise İsviçreliiler açısından ayrı bir gurur kaynağıdır. 26 Kanton ile konfederasyon sisteme sahip olan İsviçre'de Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Romancanın resmi dil olarak kabul edildiği, bu ülkede Katolik ve Protestan inanca dayalı kantonların tarihsel süreçler ile birlikte uzlaşması aynı zamanda Roma Hukuku sistemi açısından da önemli bir örnektir. Almanya, Fransa, Avusturya ve İtalya gibi komşu ülkelerinde bu kanuna yansımaları bir sentez ve uzlaşma özelliğini de kazandırmıştır.

Arkadaşları ile birlikte yeni Türkiye'nin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk'ün devrimlerinin kendi dönemi açısından önemli bir örneği tercih etmiş olması liderlik örneğinin zirvesidir. Bu liderlik ile kişilerin otoritesinden kaynak alınması yerine kurallara ve kanunlara dayalı bir yönetime geçiş bu devrimler ile hedeflenmiştir. Evren gibi düzenin anlayışını dinden kaynak alması yerine ise pozitif bilim gibi aydınlanmaya dayalı yaklaşıma geçiş sosyal ve hukuk dâhil bir devrimi de içermiştir. Monarşi sisteminde yer alan "avam" ve "havas" gibi ayrımcılık yerine özgür yurttaş dayalı bir halk toplumuna geçişte sağlanmıştır. Kaynağı dine dayalı bir ümmet topluluğundan bir ulus devlete geçişi

ise kısa dönemde bu devrimlerle gerçekleştirilmiştir. Zor koşullara rağmen de başarmış olup yeni cumhuriyet ve toplum bir mucizeyi de gerçekleştirmiştir. Böyle bir mucizeyi gerçekleştiren toplum ve devrimler arasında yer alan 1926 tarihli "*Türk Kanunu Medenisi*" aynı zamanda ve kısaca iki farklı ülke ve tek bir yurttaşlık/medeni kanunu ile mümkün kılınmıştır. Osmanlı döneminde din ve çeşitli yorumlara dayalı Mecelle ile 1923 de devam etmiş olan bu düzenlemenin 1926 yılında Türkiye açısından böyle bir sistemde yer alması ve tercih bu nedenden dolayı İsviçre manzaraları ve Heidi için değildir. Bir iki madde dışında Türkçeye çevrilen bu metin böyle bir hedef ve liderlik ile de Atatürk devrimlerinin temeli olmuştur. Dinsel hukuk düzeninden laik hukuk düzenine geçişin belgesi de olup bir hukuk ve uygarlık anıtı olarak ta (hala) kabul edilmektedir. Atatürk devrimleri ile özellikle kadınların eşit ve özgür birer yurttaş olması bağlamında, 20 Mart 1930 tarihinde Belediye seçimlerinde seçme hakkına sahip olunması, önemli adımı da başlatmıştır. 1933 de muhtar dahil seçme ve seçilme ve de yine Milletvekili seçimlerinde 5 Aralık 1935 tarihinde seçme ve seçilme hakkının kadınlara kavuşulması bu genç cumhuriyetinin kadınlar için önemli kazanımdır. 8.Şubat.1935'te TBMM ne 18 kadın milletvekilini adım adım taşımış olması Mustafa Kemal Atatürk'ü liderliğinin de ötesine taşınmıştır. İsviçre de kadınların seçme ve seçilme hakkının ancak 7.Şubat 1971 de sahip olması ve Appenzell kantonunda ise yıllar sonra 1990 da sahip olması Atatürk'ün liderlik ve vizyonerliği bu devrimi daha da değerli ve önemli kılmaktadır.

Bir devrim zaman zaman bir karşı devrimin de oluşturulmasına neden olabilmektedir. Batının sisteme dahil edilmiş olması, Atatürk devrimlerine zaman zaman sancılı dönemler yaşatmıştır. Buna rağmen başta Latince "ius civil" bağlamında Roma Hukukunda kişilerin "özgür yurttaş" gibi toplumda konumlanması Türkiye Cumhuriyetini yurttaşları için daha ve hala önemli kılmaktadır. Kula kul olmaktan çıkıp özgür kişililerden oluşan bir milletin yeniden inşasında bu devrimlerin önemi daha da artmaktadır. Kısaca "civil/zivil" gibi bir terim, kavram ve konum bu açıdan da öne çıkmaktadır. Medeniyetin veya üniformanın ötesindedir. Almanya, Avusturya dâhil Almanca "*bürger/yurttaş*" gibi benzer kavramlar da dâhil diğer ülke ve diller içinde bu kanun bu açıdan öne çıkmaktadır. "*Türk Kanunu Medenisi*" şeklinde aynen çevrilen ve uyarlayan böyle bir tercih ve özgür yurttaşlık bu liderliğin ve vizyonun da ötesinde önemli bir hediyedir. Ümmet gibi resmi bir dine dayalı monarşi yönetimindeki Osmanlı döneminde, Fransa'dan eksik olarak uyarlanan, Mecelle gibi uygulamadaki önemli eksikliğin de ortadan kaldırılmış olması ve bunun tercih edilmesi ise bu yüzden daha da önemlidir.

Dolayısı ile kula kulluk yerine, özgür yurttaş odaklanmış İsviçre Yurttaş/Medeni Kanun'u ile oluşan birliktelik, çocuklar ve sosyal hizmet boyutu için önemli bir ortaklıktır. Sadece hukuk ile olmayan bu birliktelik sistem ve uygulama açısından da zorunlu kılınmıştır. Bu süreçte yargısal içtihatlar da bu yöndedir. Böyle bir süreç ve yapılan tercih özelliği ile de BMÇHS yansıyan ilkeler ve bu yöndeki bazı uygulamalar ise Türkiye açısından bir tutarlılık ve uygunluk özelliğini kazandırmıştır. Böyle bir

devrim ve tarihsel süreç bağlamında sosyal ve hukuk devleti, karşılaştırmalı hukuk olmak üzere sosyal dâhil sistem açısından bir uygunluğu zorunlu kılmaktadır.

Bu özellikler, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) nu çocuklar için daha da önemli kılmaktadır. 2005 yılından beri söz konusu olan yapılar ve uygulamalar ile bir asırdan beri söz konusu olan evrensel uygulamalar açısından ortaya çıkan uçurum bunu daha da önemli kılmaktadır. Çocuklu bir boşanma sürecinde söz konusu olan zorunlu uygulamalar ve nafaka avans sistemi gibi bir asırdan beri söz konusu olan yöntem ve uygulamalar öne çıkmaktadır. Fakat kurumsal yapılar konusundaki bilgi ve beceri eksikliğinin hala devam etmiş olması sorunların da önemli bir kaynağı olmaktadır. Özellikle de bu eksikliğe dayalı ölümlü ve şiddeti içeren sonuçlar için oluşan bu ortaklıklar, bu yapı ve uygulamaların değerlendirmesini ve sorgulanmasını da gerekli kılmaktadır. Bir hak olarak öne çıkan sosyal hizmet ve adalet ile ilgili öngörülen yöntem ve uygulamalar sonucunda ortaya çıkan yozlaşmalar ve evrensellikten uzaklaşmaların çocukların yarar ve esenliğini engellemeye yönelik olması da önemli bir gerçektir. BMÇHS de yer alan çeviri yanlışlığı ise bu çalışmada öncelikle ele alınmıştır. Yozlaşma dâhil ortaya çıkan boyutun ve tespit edilen bazı bilgilerin sosyal hizmet açısından uygunluk aranması da önceliklidir.

B.M. Çocuk Hakları Sözleşmesi

BMÇHS özellikle bu açılardan ele alındığında ise bilindiği gibi bir insanın önemli bir evresi olan çocuk ve çocukluk evresi önemli bir dönem içindir. Ele alması ise ancak 200 yıllık bir tarihsel süreç ile başlamıştır. Ve başta hukuk olmak üzere psikoloji, tıp, eğitim ve sosyal hizmet için çeşitli şekilde ele alınmıştır. Çocukları da içeren insanoğlunun ve uygarlaşmanın tarihsel sürecinde yer alan bu sözleşme Türkçeye görüldüğü gibi "çocuk" için özellikle ve ayrıca adlandırılmış ve de tanılandırılmıştır. Birinci Dünya savaşının sonunda en fazla mağdur olanların çocuklar olması nedeniyle ortak bir hukuksal zemin 1920'lerde ele alınmaya başlamıştır. Bu gelişmeler bağlamında BMÇHS de uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır şeklinde bir tanım söz konusudur. 2005 yılında çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemesi ile ceza hukuk ve yurttaşlık/medeni kanunu bağlamında koruma boyutunun birlikte ele alması sonucu kendine özgü bir yapı ve uygulamada öne çıkarılmıştır. BMÇHS'nin ilkeleri ise bilindiği gibi 5395 sayılı ÇKK'na da yansıtılmıştır. İlke ve normatif açıdan yanlış olmasına rağmen, daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi "çocuk" olarak tanımlarken Türk Ceza Kanun (TCK)da ise henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmıştır.

Böyle çeşitli tanımlar ile aslında çocuklar dahil tüm kişilerin toplumsal ve evrensel açıdan korunup kollanması ve bir "iyilik" haline sahip olması ve de davranması ancak sosyal hizmet gibi kamusal bir hizmeti anlamak ile de tarihsel süreçte mümkün olmuştur. İkinci dünya savaşından sonra ise sağlık, eğitim gibi hizmetlerin yanı sıra toplumsal/kamusal açıdan davranmaya yönelik var olan bir hak için

yapılmış olan taahhüdün ve uygulamaların, ne ve nasıl yerine getirilmesi içinde artık bir önceliktir. Kurumları ile birlikte sözleşmeye dayalı taraf devlettir. Bu açıdan toplum ve devlet arasında yer alan eğitim, teoloji, ordu, gibi kurumlar arasındaki ilişkiler de ayrıca önemlidir. Böyle bir ilişkiler hak sahipleri içinde artık bir taraf olup oluşan hukuk ile bir güvence öne çıkarken uygunluk ve tutarlılıkta içermektedir. Çocuklar için yanında olunması ve savunulması içinde sosyal hizmet(ler) yarar ve esenliğin yerine getirmesi için temel bir görev ve araçtır. Bu görev aynı zamanda öğretim için eğitim gibi bir hizmeti mümkün kılarken aynı zamanda tıp ile "sağlık" ve hukuk ile birlikte "adalet" gibi hizmetlerin de ayrı ayrı ve birlikte tamamlayıcı unsurudur. Dolayısı ile bir tercih olmayıp bilim ve uygulama açısından BMÇHS için bir yükümlülüktür, sorumluluktur.

Çocuklar; bebekler ve/veya yavrular dâhil doğa da yer alan davranış ve görevler tarihsel bir süreç içinde bilindiği gibi yer almaktadır. Gelişim ve olgunlaşma sürecini de içermektedir. Çeşitli davranışlar arasındakilerinden birisi de dünyanın dışında ahiret gibi diğer bir dünyanın var olduğunun kabulü ile yer alan hayırseverliktir. Bu yöndeki davranışlar ile gerçekleşirken kişiler için öne çıkan yardımseverlik şeklindeki davranışlar ise tarihsel süreç sonunda toplumsal/kamusal açıdan sosyal hizmet(ler) şeklindeki davranışa ve yöntemlere dönüşmüş ve evrilmiştir. Ayrıca bilim ve hukuk ile birlikte kurumsallaşmıştır. BMÇHS ve uygulama bu açıdan şimdiye kadar ulaşılan noktadır. Aynı zamanda yeni hikâyeler ve hedefler insan için yeni bir başlangıçtır. Toplumsal açıdan öne çıkan bu davranışlar ise çocuklar için söz konusu olan evrensel bir hak ve taahhüt, toplumlar içinde temel bir göstergedir. Uygarlık noktasıdır. Taraf devlet ile hak sahibine yönelik bu taahhütlerin/yükümlüklerin yerine getirilmemesi ise sadece kişisel mahcubiyet için değildir. Kurumları da birlikte içermektedir. İnsan ve mağdur aynı zamanda odak noktasıdır. Kurumsal dahil talep ve yakınma değil hesap sormak içindir. Bir hak ihlali ve hukuksal bir güvencenin ortadan kalkmasının engellenmesi için hukukun peşine düşülmesini sosyal hizmet ve hukuk temel kılmaktadır. Sosyal hizmetin bir savunuculuk görevini yerine getirilmesi de başta sosyal adalet içindir. Toplumunda bir denge ve ayar noktasıdır. Eksiklik ve engelleme ise insan ve çocukların haklarına yönelik kısaca bir saldırdır. Bu saldırıyı, tehdit ve tehlikeyi de önlemek bir önceliktir. Görev kılmaktadır. Söz konusu olan bu taahhüt /yükümlülük aynı zamanda kamusal açıdan verilen sosyal hizmetin bir nitelik ve özelliğinin de önemli bir göstergesidir. Çünkü sosyal hizmet hak sahibinin yanında olunması ve taraf boyutu için ayrı ve önemli görevi de üstlenmektedir. Her sene en azından bir gün, karne için de bir değerlendirme, tutarlılık, uygunluk noktasıdır. Sosyal hizmetin anlaşılıp anlaşılmamasını da içermektedir. Bu yüzden 20 Kasım sadece bir gün için değildir. Var olan bir hak ve hak sahipleri olan çocuklar içinde sosyal hizmeti anlamak ayrıca bir zorunluluktur. Hukuk ve eğitim ise bu zorunluğu daha da arttırmaktadır. 365 günün içselleştirilmesini ve hatırlanmasını da gerektirmektedir. Özellikle sosyal hizmet ile ilgili savunuculuk, taraf olma boyutu ve çocukların yanında olunması ayrı bir görev ve sorumluluğun yerine getirilmesini gerektirmektedir. Adalet ve eğitim için ayrıca insanlığın ve vicdanın ötesinde ağır bir yük ve görev de söz konusudur

Böyle bir görev, sorumluluk ve içselleştirme bağlamında hatırlanacağı gibi 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 40/24 sayılı “*Convention on the Rights of the Child*” kabul edilmiştir (1). Dünyadaki çocukların sahip olduğu hakları korumak amacıyla öne çıkarılan bu sözleşme ise İngilizcedir. Bu resmi dilin yanı sıra Çince, Fransızca, Rusça ve İspanyolcada ayrıca resmi dildir. Arapçada ayrıca yer almaktadır. Diğer dilleri yazıp anlamak daha zor olduğu için bu İngilizce metnin Fransızcası “*Convention relative aux droits de l'enfant*” olup İspanyolcası “*Convención de los Derechos del Niño*”dur. İtalyancası ise “*Convenzione Sui Diritti Dell'infanzia E Dell'adolescenza*”dır.

Tanımlar arasında yer alan bu sözleşme uyarınca ise “*çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.*” şeklinde bir tanımlama öne çıkmıştır. Reşit olma gibi ergin veya yetişkin olma halinin kanun ile düzenlenmiş olsa bile bir özellik hukuksal açıdan da öne çıkmıştır. Dolayısı ile yapılan bu sözleşme bir temenni, talep değil talepler sonucunda oluşan bir yükümlülüğün yerine getirilmesi içindir. Bir taahhüt ve sözleşme artık hukuksal bir metindir. Resmi diller dışında diğer ülkeler bu yükümlülüğü kabul ederken bir uygunlukta aranmaktadır. Kendi dillerine çevirerek bu yükümlüklerinin doğru bir şekilde anlaşılması, anlatılması ve bir uyum içermektedir. BM de kabul edilen bu metin aynı zamanda bu amaca yönelik olup Türkçeye ise “*Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*” diye çevrilmiştir. İngilizce “*child*”; Fransızca “*enfant*”; İspanyolca ise “*Niño*” dur. Bu resmi dillere dayalı olarak örneğin İtalyancada resmi gazetede yayınlanan “*child*” kelimesi “*bambino*” yerine 18 yaşına kadar olan kişilerin “*adolescente*” kelimesi ile ifade edilen çevirideki metin ek bir açıklama ile yansıtılmış olması önemli bir örnektir..

Pekin Kuralları

Çocukların yarar ve esenliğin gözetilmesi gibi maddelerin yer verildiği bu sözleşmenin İngilizce metninde önsözün sondan 4 üncü paragrafında ise uyulması gereken düzenlemeler arasında 29 Kasım 1985 tarihli “40/33. *United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules")*”dur.(2) Özellikle adalet hizmetinin tamamlayıcı unsuru ve uygunluğunu yansıtan bu zorunlu kurallara (rule) yönelik metnin Fransızcası ise “*Ensemble de règles minima des Nations Unies concernant l'administration de la justice pour mineurs (Règles de Beijing)*” şeklindedir. İspanyolcası ise “*40/33 Reglas Mínimas de las Naciones Unidas para la Administración de la Justicia de Menores (Reglas de Beijing)*” şeklindedir. İtalyanca metinde ise “*Insieme delle regole minime delle Nazioni Unite relative all'amministrazione della giustizia minorile (Regole di Pechino)*”dur. Ayrıca bu sözleşme “*KONVENTION über die Rechte des Kinder*” şeklinde Almancaya da çevrilmiş olup “*Rahmenbestimmungen der Vereinten Nationen für die Jugendgerichtsbarkeit ("Beijing-Regeln")*” şeklinde de çevrilmiştir. Bu sözleşmenin ise sadece ABD ve Somali tarafından kabul edilmediği de önemli bir gerçektir. Özellikle uygulama açısından da sık sık örnek alınan ABD bu açıdan ayrıca ele alınmayı da gerektirmektedir.

Bu sözleşmenin TBMM de onaylanıp kabul edilmesi ise 29.01.1995 tarihinde Resmî Gazete’ de yayınlanmıştır (3). Evrensel hukuk ölçüleri Türkiye Cumhuriyeti içinde de taahhüt edilmiştir. 07.05.2004’ten itibaren Anayasa’nın 90’ıncı maddesi ile içi hukuk bir parçası olan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’(BMÇHS)’nin 40. maddesi yer alan düzenlemeler doğrultusunda ise diğer insan hakları standartlarına göre kanunla ihtilaf halinde olan çocuklarla ilgili özel yükümlülöklere de bu bağlamda ayrıca ve özellikle yer verilmiştir. BMÇHS de ise bu düzenlemeler arasında “Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Beijing Kuralları)” şeklinde bu İngilizce metinde göröldüğü gibi Türkçeye çevrilmiştir. Herhangi bir ek açıklamada yoktur. Diğer önemli düzenlemelerinde bir parçası arasındadır. Kanunlaşmış bu metine rağmen ayrıca “Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında BM Asgari Standartlar Kuralları” şeklinde başta Türkiye Barolar Birliği, Adalet Bakanlığı (4) ve UNICEF gibi kurumların web sayfalarında böyle çeviriler ile de yansımaktadır.

BMÇHS yer alan önemli maddelerin yanı sıra bunların arasındaki 40. maddedeki düzenleme de ayrı bir önemdedir. Özellikle hakkında ceza yasasını ihlâl ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlâl ettiği kabul edilen her çocuk göröldüğü gibi ayrıca ele alınmıştır. Özellikle çocuğun “yaşı” ve yeniden topluma kazandırılması ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğı hususları göz önünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlöklere saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkı kabul edilmiştir. Bu amaçla ve uluslararası belgelerin ilgili hükümleri göz önünde tutularak taraf devletlerince sağlanması da özellikle öngörölmüştür. Yasama, yargı ve yürütme organı açısından bir hukuku bağılılıkta öne çıkmaktadır. Buna yönelik bu maddeler arasında ise yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde adli ya da başkaca uygun yardımdan yararlanarak ve özellikle çocuğun yaşı ve durumu göz önüne alınmak suretiyle kendisinin yüksek yararına aykırı olduğı saptanmadığı sürece, ana-babası veya yasal vasisi de hazır bulundurularak yasaya uygun biçimde adil bir duruşma ile konunun gecikmeksizin karara bağlanması sağlanmasında bu yönde öngörölmüştür. Dolayısı ile bu sözleşmenin önsözünde yer alan Pekin Kuralları bu açıdan bir önceliktir. Yansımasıdır.

Tarihsel bir süreç bağlamında çocuklar ve gençler için ayrı bir adalet hizmetine dönüşmesi ve bir yükümlölük BMÇHS’ne göröldüğü gibi yansıtılmıştır. Adil olma ve davranma bağlamında bir davranışın öne çıkarılması ve hukuk ile birlikte sosyal hizmet(ler) ile ilgili boyut ve uygulama için bir ilişki de önsözde yer almıştır. Sosyal adalet ve gelecek için Pekin Kuralları ayrıca ve birlikte vurgulanmıştır. Taraf olan devletlerce uygulamaya yönelik “rehberlik/kılavuz/guideline” dışında “rule” gibi yasalaşmış/kurallaşmış bir özellik öne çıkmaktadır. Böylece çocukların/gençlerin bir yetişkin gibi yargılanmasının engellenmesi öncelikle hak(lar) açısından adil ve adaletli davranmaya yöneliktir. En azından bir uygunluk/tutarlılık ve uygulama aranmaktadır. Ailesi dâhil yardım ve destek olması bir dayanışmayı da gerektiren korunma boyutu tarihsel bir süreç ile gelineen noktanın önemli göstergesidir. Hukuk açısından Hammurabi Kanunları ile başlayıp dönüşen ceza hukuku ile birlikte bir kişinin

toplumdaki konumunun ele alındığı medeni/yurttaş hukuk ile ilgili ayırım, ilişki çocuk/gençler açısından da yeniden ilişkilendirilmiştir. Hukuk ve sosyal devlet için yurttaş/medeni kanun bağlamında çocuk dâhil koruma boyutunu içeren sosyal hizmet(ler) gibi kamusal bir görev ve yükümlükte görüldüğü gibi öne çıkarılmıştır.

Yine uygarlığı da içeren tarihsel bir süreçte toplumda var olan bir düzen hukuk, hukuk devleti başlığı altında ele alınırken, adil, adaletli olma ve davranma bu düzenin de temel bir parçası ve hedefi olmuştur. Çocuk dâhil bir toplumu oluşturan kişilerin ayrı bir şekilde öne çıkarılması ait olunan topluluklar ile de gelişmiş ve bilindiği gibi de dönüşmüştür. Topluluğa ait olan kişi ve kişiler için bir iyilik hali öne çıkarken sosyal gibi bir alan(lar) dâhil iletişim ile birlikte iyi geçinme ve yaşam için adil ve adaletli davranma bu süreçte bir öncelik olmuştur. Yönetimi içeren bir düzen ve hukuk ise ait olunan topluluğun öğretisi yerine birlikte geçinme ve yaşam ile oluşan gönüllü birliktelik toplum şeklinde zamanla dönüşmüştür. Devrim ve/veya çeşitli dinsel reformlarda bu tarihsel sürecin önemli dönüm noktalarıdır. Sanayi ve/veya Fransız Devrimi gibi ekonomi, sosyoloji, politika gibi diğer önemli etkenler ekosistem açısından yeni süreçler ve gelişmelere neden olmuştur. Mezhepler ve dinler arasındaki savaşların yanı sıra Liberalizm, Kapitalizm veya Marksizm gibi yaklaşımlar bir çatışma alanı olduğu gibi büyük savaşlar bilindiği gibi yeni dönem ve gelişmelere de halen gebe dir. Bu süreçte en mağdurlar ise çocuk ve kadınlardır. İnsanlık tarihindeki bu gelişmeler ile birlikte toplumlar için yapılan tercih ve sistem açısından oluşan gönüllü ortaklık ve özgür yurttaşlık kurumlar ile birlikte bir devlet niteliği kazandırırken aynı zamanda hukuk ve hukuk devleti açısından adil/adaletli davranma toplum ve kişiler açısından da öne çıkarılmıştır. Sosyal adalet ve devlet ise bunun tamamlayıcısıdır.

Toplumsal ve yönetsel açısından sağlık, sosyal hizmetler, eğitim, güvenlik gibi kurumlar dâhil bir adalet hizmetine ise bilindiği gibi hukuk eli ile birlikte dönüşmüştür. Özellikle sosyal hizmet(ler) ve hukuk ile birliktelik adalet hizmetinin nitelik ve özelliğini günümüzde belirlemek için bir kaynak olmuştur. Özellikle yer alınan Roma Hukuku sistemi ve karşılaştırılmalı hukuk nedeniyle kişisel/özel ve kamu hukuk açıdan bir ayırım öne çıkmıştır. Yasama ile birlikte yargı gibi bir erkin dışında yürütme açısından erkler arasındaki ilişkiler modern devlet içinde belirleyici olmuştur. Bu durum ve özellik ise eğitim ve sağlık içinde geçerlidir. Sosyal hizmet(ler) konusunda görev ve araçlara yönelik eksiklik ve/veya var olması ile ilgili oran ve ilişkiler adil ve adaletli davranmanın da bir değerlendirme noktası olması bu sürecinde bir parçası olmuştur. Hukuk dâhil bir düzey noktası da olmaktadır. Böyle bir "insan" ve insanoğlunun tarihinin önemli bir dönüm noktası ise Birleşmiş Milletler başlığı altında evrensel, dünyevi, kurumsal bir yapı gönüllü birliktelik ile mümkündür. İnsan ve insanlık ile ilgili evrensel talepler İnsan Haklar Evrensel Beyannamesi ile böyle bir ortaklıkla yerine getirilmiştir. Bir kişinin ve konumun ait olunan topluluk tarafından belirlenmesi yerine toplum açısından özgür yurttaşlığa ve de bir "insan" olarak evrensel bir konuma dönüşmesi içindir. Dünyevi bir değer topluluğu ve hukuktur. Sosyal adalet dâhil bu talep, aynı zamanda çocuklar içinde geçerli olmuş ve BMÇHS hem insanlık hem de dünyanın geleceği içinde yeni bir dönemi başlatmıştır. Çocuk

hukukunun anayasasıdır. Avrupa Birliği ile başlayan ilişki bağlamında 2004’de yapılan Anayasanın 90. maddesi ile iç hukukun bir parçası olması ve buna bağlı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi; Avrupa Sosyal Şartı ve 1.2.2001 tarihinde yayınlanan Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ile birlikte yine Anayasanın 148. maddesinde 2010 yılında yapılan değişiklikler de bu yöndedir. Türkiye, bütün bu değişikliklerle, kendisini Avrupa ortak hukuk alanının içine kuvvetli bir şekilde dahil edilmiştir. Haklar ve hukukun üstünlüğü temelindeki standartları yükseltmek ve çocuk dahil bireylerin hak ve özgürlüklerinin daha iyi korunmasını sağlamaya da yöneliktir. Yargı dahil kamu organlarının Anayasaya ve kanunlara daha uygun davranma konusunda bir zorunluluk bir uygarlık noktası da olabilmektedir.

Sosyal Hizmet(ler)

Özellikle dünya için hediye edilen bir bebeğin beslenme, barınma dâhil annelik ile ilişki ve davranışı doğanın gereğidir. Hayvan dünyasında yavrular içinde benzer davranışlar öne çıkmaktadır. Birliktelik, sığınma ve koruma alanı olması da doğanın diğer gerçeğidir. Böyle temel davranış(lar) ait olunan topluluktan bir topluma dönüşmüş olması ise bu sürecin önemli bir parçası olmuştur. Hem dünya hem de ölümden sonra dünyanın varlığının kabulü ile olumlu veya olumsuz davranışlara yönelik bir sorumlulukta öne çıkmıştır. Dinsel veya inanç, topluluğa dayalı yardım ve dayanışmayı içeren öğreti ve eğitim için bu davranış(lar) hayırseverlik ve/veya yardımseverlik şeklinde topluluk(lar) açısından hem kişisel hem de kurumsal bir göreve dönüşmüştür. Hem dünyayı hem de ölümden sonraki uhrevi bir dünyanın varlığını içeren öğreti ve eğitimde bu düzenin temel bir kaynağı olmuştur. İki dünyanın varlığının bir inanç kabulü ile birlikte davranışları da belirleyen olumlu ve olumsuz davranışların belirlenmesi ise bu düzenin ve dolayısı ile hukukunda bir temelidir. Bu bağlamda iki dünya konusunda ibadethaneler ile birlikte eğitim dahil ruhbanlar ve/veya din görevlileri/adamları yargıç dahil çeşitli şekilde görevde yer almıştır. Bir toplumda yer alan kişiler dâhil topluluk için davranışlara yönelik düzen ve yönetim kurumlar dahil bu yönde oluşmuştur. Kişiler ve topluluk için davranışlar da eğitim ve yöntemler ile ayrıca belirlenmiştir.

Açlık ve barınma gibi kişisel ve toplumsal bir yoksunluğun giderilmesi de temel ve doğal davranışların arasındadır. "Sosyal" gibi temel bir iletişim alanı da olan önemli bir tanım/terim ise ancak son iki yüzyılda ele alınmaya başlanmıştır. Adil, adaletli olma ve davranmada bunların arasında olup önceliktir. Toplum açısından ortaya çıkan yeni birliktelik, ortak hedef ve de düzen ise hukuk ile birlikte sosyal adalet için geçerli olup söz konusu olan sosyal hizmet(ler)e toplumsal açıdan tarihsel süreçte dönüşmüştür. Böylece bir insanoğlunun tarihsel sürecinde kölelikten gelineen böyle sancılı ve acılı dönem sonucunda çocuğun hem bir ailenin hem de topluluğunun bir "mülk" ve/veya "mal" olarak ele alınmasının engellenmesi hukuk eli ile yeniden ele alınmıştır. Aile ve topluluğa ait sorumluluk toplum adına sosyal hizmet açısından müdahil ve yöntemler dâhil gözetim gibi davranış ve görevi de birlikte öne çıkarmıştır. Barınma ve bakım hizmetleri de dâhil kurumsal yapılar ile birlikte bilime

dayalı bir profesyonelleşme söz konusudur. Zekât memurluğu gibi ruhban/dinsel görevler yerine sosyal hizmet uzmanı/sosyal çalışmacı/sosyal pedagog gibi evrensel bir mesleğe de dönüşmüştür.

Değerlendirme

Böyle bir evrensellik ve özgür yurttaşlık bağlamında on sekiz yaşına kadar bir kişinin "*çocuk*" olarak tanımlandığı böyle bir sözleşmenin başlığında İngilizce "*child*" kelimesi dışında Pekin Kurallarının başlığında "*juvenile*" kelimesi ile farklı bir adlandırma görüldüğü gibi açıktır. Fiziksel, kişisel/mental ve sosyal gelişimi, olgunlaşmayı da bu başlık altında ayrıca ele almıştır. Toplumsal ve kişisel açıdan öngörülen güven bağlamında gözetimde dâhil koruma ve yargılamaya yönelik bu düzenleme diğer resmi diller dışında İtalyanca ve Almanca da dâhil görüleceği gibi "*çocuk*" dışında başka bir adlandırma açıkça söz konusudur. Fakat sözleşmede yer verilen "*juvenile justice*" kelimesi görüleceği gibi sadece "*çocuk mahkemeleri*" şeklinde Türkçeye çevrilmiştir. Resmi bir çeviri konusunda yetkili olan Dışişleri Bakanlığınca ve Başbakanlığın onayı ile yapılan bu çeviri daha sonra "*çocuk adalet*" şeklinde de bazı yerlerde görüldüğü gibi farklılaşmıştır. Böylece TBMM de Türkçeye çevrilmiş ve kabul edilmiş bu sözleşmede açık bir şekilde yer alan Pekin Kurallarını içeren hukuksal bir metinde ki düzenlemeler görüldüğü gibi "*Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralları)*" şeklinde de farklı bir şekilde ayrıca yer almaya da başlamıştır. Ayrıca Türkçe metinler ile diğer resmi diller açısından başta tanımlar dâhil kavram ve uygulamalar açısından önemli anlam kaymaları söz konusu olduğu gibi evrensel bir ölçü ve değerlendirmenin engellendiği bir durum ve değerlendirmede görüldüğü gibi ortaya çıkmaktadır. Çocuk ve gençlere yönelik yapısal sorunu da içeren böyle bir hukuksal durum BMÇHS ile de görüldüğü gibi somut bir sorun kaynağıdır. Çözüm ile birlikte bir değerlendirme ve önlemeyi ayrıca gerektirmektedir.

TBMM de onaylanan bu Türkçe metin dâhil başta İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Rusça gibi resmi diller birlikte karşılaştırıldığında önemli bir gerçeğe aykırı çeviri yanlışlığı özellikle çocuk tanımı bağlamında "*çocuk*" ve "*genç*" başlığı altında ayrı bir tanımdan kaçınıldığı da açıktır. Yasama, yürütme ve yargı organı açısından İtalya'da olduğu gibi resmi bir metinde ek bir açıklama ile yapılan bir tercihte söz konusu değildir. Bir insan ile ilgili bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi böyle bir evre de söz konusu olan "*ergenlik*" veya "*gençlik*" evresi içinde başta hukuksal açıdan bir kargaşa da bu çeviri ile hedeflenmiştir. Basit bir yanlışlık ve sehven ile de geçiştirilemez.

Sözleşmede yer alan yarar ve esenliğin gözetilmesinin engellenmesine yönelik olduğu ise açıktır. Özellikle 29.01.1995 tarihinde yayınlanan bu Türkçe metinde 07.11.1979 tarihli 2253 sayılı "*Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun*" için bir uygulamanın gerçekleşmesi için yardımcı olunmak istenmiştir. 25.02.1988 tarihinde yapılan değişiklikler ile birlikte 07.05.2005 tarihli 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa kadar devam eden bu özgün uygulama, eski 765 sayılı (TCK /53,54) ile birlikte ele alınmıştır. On beş yaşını bitirmeyen küçükler tarafından işlenen ve genel mahkemelerin görevine giren suçlarla ilgili davalara çocuk mahkemelerinde

bakılması içinde, çocuk yerine "*küçük*" ve "*küçükler*" terimi görüldüğü gibi yer almıştır. Böylece BMÇHS'ne rağmen 11 ile 15 yaşını bitirmeyenlerin dışındaki gençlerin yetişkinler gibi bir yargılamanın sağlanması da mümkün kılınmıştır. Sorgulanması ve bu yönde adli ve adaletli davranma engellenmiştir. Bu yaklaşım ÇKK ve TCK/31 maddesi ile de aynen devam etmektedir. 12 yaşından sonraki çocukların yetişkinler gibi bir sorumluluğu hala kabul edilmektedir. Ceza dahil özel ve ayrı bir düzenleme yerine 12-15 yaş grubu için bir sorumluluğun çocuklar tarafından ispatı da sosyal inceleme gibi değerlendirme ile mümkün kılınmaktadır. 15-18 yaş grubu için bu boyut ise Pekin Kuralının 16'ncı maddesine rağmen görmezden gelinmektedir. Kısaca görüleceği gibi böyle bir devam "Hukukçular isterse iğne deliğinden deve katarını geçirir" şeklinde çocuklar için geçerli ol(a)mamıştır. Aksine bu küçük deliğin tamamen kapatılması konusunda üstün bir beceri geliştirilmiştir. Buna karşın örneğin Prof. Dr. Emine Akyüz'ün yayın ve çalışmalarında psikolojik açıdan 12-18 yaş grubunun "*ergen*" olarak kabul edildiğinin sık sık açıklanması bu boyutu daha da önemli kılmaktadır.

Buna karşın çocuk ve genç dâhil fiziksel, ruhsal/kişisel/mental ve sosyal bir olgunlaşma/sosyalizasyon da bu tanımlar kapsamında birlikte ele almayı Pekin Kuralı zorunlu kılmıştır. Müdahale dâhil sosyal iyileştirmeyi içeren sosyalizasyonla ilgili bu zorunluk aynı zamanda bir hukuksal soruna dönüşmüş olup bu sorunun da giderilmesi gerekmektedir.

Aslında Pekin Kuralları çocukluk ile yetişkinlik arasında ergenlik/gençlik gibi evreyi içeren bu ayırım ve kargaşanın engellenmesine yöneliktir. Ayrıca 18 yaşına kadar olan çocukların ve gençlerin korunması ve gençlerinde yetişkinler gibi ele alınmaması için BMÇHS ve Pekin Kuralı açısından da bir önceliktir. Ceza hukuk açısından bir ihlal konusunda ise bir yaş sınırının belirlenmesi ve buna bağlı olarak bir ehliyetin arandığı da kabul edilmektedir. Fakat bu ehliyetin belirlenmesi özellikle diğer maddeler birlikte ele alındığında ise tıp, psikoloji ve hukuk adına oluşturulan bir kavram kargaşasına da neden olmaktadır. Dinsel bir sorumluluğu da içeren davranışın hala öne çıkarılması ile çocukluk ve gençlik gibi bu ayrı evrelerin ve özelliklerin bu yanlış çeviriye yönelik olduğunu da yansıtmaktadır.

Özellikle Pekin Kurallarında yer verilirken hukuk sistemlerinin gözetilmesini de ayrıca gerektirmektedir. Özellikle Türkiye'nin hukuk sistemi olarak Roma Hukuk sisteminde yer aldığı önemli bir gerçektir. Anglosakson ve İslam gibi hukuksal ve yönetsel sistem dışında benimsenen bu sistem için aranılması gereken uygunluk ve tutarlılık Türkiye açısından önceliklidir. Kıta Avrupa'sının da bir parçası olup 2004 yılında Avrupa Birliği gibi bir hedefe odaklanılmıştır. Buna bağlı olarak T.C. Anayasasının da yapılan değişiklik ile de BMÇHS gibi sözleşmelerin iç hukukun bir parçası olması hukuk ve sosyal devleti içinde bir yükümlüğü daha da artmıştır. Bu yükümlülük ve özellik Anglosakson (*Common Law*) dâhil diğer sistem ile aynı zamanda ayrışırken kendi içinde hedeflenen birliğin ortak dile sahip olunmasını gerektirmektedir. Özellikle Anayasanın 90 ve 148. maddeleri birlikte ele alınırsa uygar bir ülke özelliği de kazandırılmıştır. 2005 yılında öngörülmüş olan Türk Ceza

Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu gibi düzenlemelerde bu yöndedir. -Bilim ve hukuksal açıdan tutarlılık ve uygunluk aranma noktasıdır.

Türkiye aynı zamanda hukuk ve yönetim açısından Aydınlanma sürecinin bir parçasıdır. Osmanlı devletinin yıkılması ve bir kurtuluş savaşı ile 1923 te kurulan Türkiye Cumhuriyetinde söz konusu olan Atatürk Devrimleri bağlamında 1907 tarihli İsviçre Yurttaş/Medeni Kanunu(ZGB) 1926 da bir iki madde dışında 743 sayılı Türk Medeni Kanunu" usul ile birlikte aynen uyarlanmıştır. 1889 tarihli (Zanerdeli) İtalya Ceza Kanunu' da 1926 da 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile aynen uyarlanmıştır.1929 da ise 1412 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu için ise Alman Ceza Muhakemesi Kanunu kaynak olmuştur. Aydınlanma sürecinin bir yansıması olarak bu üç ülkeden oluşan bu kaynak olma Türkiye açısından da ayrı bir kazanımdır. Bir ortaklık ve ortak dil de öne çıkmıştır.

Bu bağlamda BMÇHS de yer alan Pekin Kurallarına yönelik Türkçe ile yapılan çeviri de gençlik gibi bir dönemin varlığı diğer dil ve ülkeler dışında sadece Türkçe'de yok sayılmıştır. Dürüstlük ilkesi de gözetilmemiş aynı zamanda çocuk ve gençler ile ilgili düzenlemeler sistem açısından da bir soruna dönüşmesine neden olmuştur. "Genç" yerine "çocuk" şeklinde yapılan bu yanlış çeviri dinsel bir öğretiye ve kendine ait var olan hukuka dayalı bir ehliyeti de öne çıkarak belirlenen bir yaş dışında yetişkinler gibi benzer bir uygulama hala genişletilmiştir. Fiziksel, ruhsal/kişisel/mental ile sosyal gelişim ve olgunlaşma(sosyalizasyon) ile bir asır öncesinde aranan aydınlanma sürecinde öne çıkan ilişki bağlamında çocuk ve yetişkin arasındaki "genç" gibi önemli bir evrenin/çağın hala ele alınmak istenmediği ise bu çeviri ile açıkça yansıtılmaktadır.

Örneğin kaynak kanun bağlamında İsviçre'deki düzenlemeler bağlamında 10-18 yaş grubu "pupertitaet" ile başlayan bir gençlik dönemi biyolojik ve sosyal /sosyalizasyon açıdan bir yatkınlığı ele almıştır. Özellikle fakir ve kimsesiz çocukların eğitim, öğretim ve korunması konularında İsviçreli ünlü eğitimci /protestan-reformcu Pastalozzi (5) (1746-1877)'nin çabaları ise tarihsel süreçler için önemli dönüm ve kaynak noktalarından birisi olmuştur. Aynı zamanda kurumsal bakım dışında bakıcı anneler ile eğitilmelerini önermiştir. Sosyal hizmet açısından günümüzde Türkiye'de hala var olmayan "sosyal pedagoji" gibi bir disiplin ve boyutta zamanla birlikte dönüşmüştür(Pedagoji bilimi 1982'den beri sosyal pedagoji ise hala yoktur). 1930'da öngörülen ceza kanunu da bu yöndedir. Eğitimi ve de buna bağlı olarak sosyal hizmeti öne çıkaran bir düzenleme ve yapılanma öngörülmüştür. Hayırseverlik ve yardımseverlik gibi davranışların özel hukuk kapsamında ele alınmış olması, gözetim ve müdahale yetkisini de içerecek bakım ve koruma hizmetine yönelik kamusal bir görev olan sosyal hizmet(ler) kamu hukuku açısından ayrıca öne çıkarılmıştır. Sosyal hizmet (çalışma) ve sosyal pedagoji/eğitmenliği de içeren "Jugendanwaltschaft/ gençlik savcılığı" gibi yapılanmada bu yöndedir (6). Sosyal hizmeti içeren bir uygulama ile birlikte adalet hizmeti için öne çıkarılmıştır. Bu süreçte dinsel öğretilerde ise 16 yaşından sonra bir sorumluluk özel alan açısından da aranmıştır. Buna bağlı olarak sosyal olgunlaşma/sosyalizasyon ve eğitim ceza hukuku açısından ayrıca ve öncelikle ele

alınmıştır. Bu alana yönelik "erziher/ eğitmen" gibi profesyonelleşme, yetkinlik Almanya ve Avusturya'da olduğu gibi geliştirilmiştir(7). Okul öğretimi dışında özel bir öğreti için bir eğitim "sosyal pedagog/eğitmenlik" dalı olarak sosyal hizmet içinde de ayrıca yer almıştır. Aynı zamanda "adolesans" ise bu yaklaşımlara bağlı olarak 15-25 yaş grupları için ele alınmaktadır. Çocuk ve genç açısından oluşan farklılaşma ile ilgili yaklaşım ve uygulamalara rağmen çelişki ile birlikte gerçeğe aykırı ve yanıltıcı bir bilgi özelliği Türkiye de hala ayrıca kazandırılmaktadır. Aydınlanma süreci ve sistem açısından ise bir uzaklaşmaya ayrıca neden olmaktadır. Bir insanın doğasında var olan bu evreler/çağlar/dönem çeviri ile hala yok sayılmıştır

Özellikle İngilizce "juvenile" kelimesinin latince ve hemen hepsinin aynı köke dayalıdır. Başta İtalyanca, Fransızca, İspanyolca ve Romence gibi Roma şehri ve özelliği açısından "roman diline" de kaynaklı olma "gençlik" terimine de yer verilmesine de nedendir. Aynı zamanda bu sözcük/terim Roma İmparatorluğu ile ilgilidir. İmparatorluk ordularına hizmet edecek "askerlik çağına gelmiş gençler" anlamına geldiğinden de bahsedilmektedir. Dolayısı ile kökü ile ilgili bir uygunluk ve tutarlılık bu Türkçe çeviri ile tutarlılıkta görülmemektedir. Sözleşmede önsözünde Türkçe için yapılan bu çevirinin tartışılması ve değerlendirilmesi çocuk ve gençler açısından hem hukuksal hem de uygulama için önemli olmaktadır.

Dil ve çeviri ile ilgili ortaya çıkan bu durum tutarlılık ve uygunluk aranmak içinde hukuk dâhil psikolojiyi, sosyoloji, pedagoji ve tıp açısından ayrı ve birlikte ele alınmayı gerektirmektedir. Başta hukuk olmak üzere bir düzey/ölçek/gösterge noktası da olabilmektedir. Hammurabi kanunları ile toplum adına intikam ve bedeli de içeren göze göz diş diş veya kısasa kısas dayalı yetişkinler gibi bir yaklaşım için hala benzer bir sorumluluk/ehliyet ve yatkınlık bu çeviri yanlışı ile çocuklar için söz konusudur. Sadece ve hala fiziksel ve kişisel bir tercih şeklinde bir bedel de beklenmektedir. Ancak toplum adına öngörülen ve beklenen intikam ve bir bedel diğer bir intikam içinde aynı zamanda yeni bir tuzağa da dönüşebilmektedir. Açlık ve barınma gibi söz konusu olan yoksunluğun giderilmesine yönelik kişisel ve toplum ile ilgili davranışlar ile söz konusu olabilecek bakım hizmeti ve yöntemlerin dışında çocukların geleceği için aranılması gereken sosyal olgunlaşma/sosyalizasyon ve iyileştirme ile ilgili sosyal pedagojiyi de içeren sosyal hizmet(ler) boyutu ise görmezden gelinmektedir.

Hayırseverlik/yardımseverlik yaklaşımı ile gözetim ve müdahale yetkisi dâhil sosyal hizmet yöntemleri de içeren kamusal bir yapı ve uygulama hala sahip olan sisteme ve kaynak kanunlara rağmen mümkün değildir. Türkiye'de hala kısaca idarenin de vesayetine dayalı yargısal bir uygulama sosyal hizmet(ler) adı ile söz konusudur. Özellikle 2005 tarihli 5395 sayılı ÇKK ile birlikte toplum adına karar verilmeden önce sosyal inceleme/ araştırma gibi sosyal hizmet konusunda bir yetkinliği aramak ve bu zorunluluk ise hala engellenmektedir. "Sosyal çalışma görevlisi" gibi garabet bir tanımlama ile de bir hak olan sosyal hizmet(ler) adalet adına yozlaştırılmaktadır.

Özellikle de 2005 tarihinde cezalandırılmanın öne çıkarıldığı bir Türk Ceza Kanunun ve 31inci madde ile sosyal inceleme ile ilgili ÇKK/35 maddesinin birlikte ele alınması sosyal hizmet ve hukuk açısından somut bir yozlaşmadır. Akıl hastalığı ile ilgili tıp açısından TCK/32de aranılan benzerin görmezden gelinmesi ise diğer önemli bir sorun kaynağıdır. BMÇHS ne rağmen bu boyut ve önem görüldüğü gibi engellenmeye yöneliktir. Kendi sistem içinde böyle bir yozlaşmaya ek olarak hâkim veya mahkeme, Roma Hukuku özelliğine rağmen idareyi de içine alacak şekilde yetki daha da genişletilmektedir. Aksine kısıtlanması bu sistem açısından temel bir özellik olup Commen Law/Anglosakson sistem açısından da önemli bir ayırımdır. Sosyal İnceleme Raporu (SİR) ile birlikte çocuğun işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin belirlenebilmesi amacıyla da adlî tıp uzmanı, psikiyatrist ya da zorunluluk hâlinde uzman hekimden görüş alır şeklinde görüldüğü gibi ikinci bir rapor ve değerlendirme yönetmelik ile öne çıkarılmıştır (ÇKK uyg. yön. md/20/4). ÇKK/35 maddesinde açıkça böyle bir düzenleme olmamasına rağmen eski 765 sayılı 54 maddesinde farik ve mümeyyiz gibi temyiz yeteneği ile ilgili tıp açısından bir inceleme ve değerlendirme idare tarafınca mümkün kılınmıştır. Anayasanın 137 olmak üzere 2, 10 ve 90 maddelerine rağmen yargıda ortak olarak hukuka bağlılık gözetil(e)memiştir. Hukukun üstünlüğü yerine halen idare tarafından yönetmelik ile gerçekleştiren böyle bir uygulama çocuk ve gençler açısından bir "utanç" maddesi olup bunu görmezden gelme ve meşru kılmak aynı zamanda bir utanç noktası olmaya devam etmektedir.

Buna karşın, aynı sistemde yer alan İsviçre, Almanya dâhil sadece sosyal hizmet konusunda Pekin Kuralının 16. maddesinde yer verilen sosyal inceleme gibi "*delil*" özelliği ve nitelik yerine "*bilirkişi*" gibi özellik ve nitelikte görüldüğü gibi gene bu yozlaşmaya yöneliktir. Adil bir yargılama boyutu engellenerek bir keyfilikte öne çıkmaktadır. Sosyal hizmet konusunda eğitim almamış psikolog, sosyolog, psikolojik rehberlik ve danışmanlık (PDR) ve öğretmenlerce benzer bir yetki ve görev hem sosyal hizmeti hem de hukuk çocuk hakları adına böyle bir yozlaşma görüldüğü gibi görmezden de gelinmektedir. Ortaklıktır (8). 1980'lerde pedagoji gibi temel bir bilimin ortadan kalkmasına rağmen "pedagog" gibi bir meslek ile karşılığı olmayan bir meslek ve yetkinlik dahil sahip olunduğu sistem açısından var olan "*yozlaşma*" daha da derinleşmiştir.

Özellikle çocuk hakları bağlamında sosyal hizmet ile ilgili gözetim ve taraf boyutu toplum/kamu açısından önemli bir eksiklik ve bilgi düzeyinin de yansımasıdır. Adalet Bakanlığı mağdur hakları adına bu yozlaşmayı daha da dibe iterken ve karşılığı olmayan mesleği araç almak, hala devam edebilmektedir (9). Bu son örnekler ile birlikte kamu (*öffentliches recht*) hukuku yerine kişisel ve/veya inanca dayalı "*özel hukuk*" alanına bir terk ve görmezden gelme sistem açısından bir uzaklaşmaya neden olabilmektedir. Aksine aydınlanma süreci bağlamında söz konusu olan gelişim ve dönüşümün ele alınması yerine bu yönde bir uzaklaşma hukuk adına ve eli ile mümkün kılınmasını da istenebilmektedir. Dinsel bir öğretiye dayalı geleneksel /klasik hukuktan pozitif hukuk gibi dünyevi bir hukuka dönüşüm içinde bir değerlendirme noktasıdır. Akademik ve teknik kargaşa ile birlikte

böyle bir felsefe/yaklaşım ve tercih ile çocuk ve gençler için yer alan bir adalet hizmetinde yetişkinler dışında zorunlu olan bu ayırımın gözetilmesinin engellenmesi için bir tutum ve çaba için bir zemin yanlışlık(lar) ile öne çıkmaktadır. Siyaset ve idari yönetim ise böyle bir kaynaklıktan yararlandığı gibi başta BMÇHS gibi temel ilkelerin ve yükümlüklerin sulandırılmasına ve/veya saldırılmasına katkı verilmektedir. Hukuk, sosyal hizmet ve eğitim adına umut, beklenti ve sevinç gibi duygular bir çukura itilerek bu beklentilerin kurutulması desteklenmektedir. Dünya ve çevreden var olan kopma ise BMÇHS'ne rağmen derinleşebilmektedir. Rüya ve hayaller kâbusa dönüşmektedir.

Hukuk ve sosyal devlet bağlamında çeviriler ile yapılan bu anlam kaymaları ve yanlışları öne çıkaran yaklaşım ve tercih ele alındığında ise "gençlik adaletini" engellemek ve gerçekleri göstermemek, muhtemelen gençlere yönelik söz konusu olan uygulamalardan çekindikleri ve/veya korktukları içindir. Çocuğa ve bilime, gelişime, gerçeğe karşı duyulan bu korku ile kendine özgü bir bozulma /yozlaştırma üstelik çocuk ve Çocuk Hakları adına da geliştirilmektedir. Özellikle 1970'lerden sonra dünyada bir kaç yerel ve sistem dışında, Afrika da bile "çocuk mahkemeleri" gibi bir araç ve uygulama bilindiği gibi ortadan kalkmıştır. 1900'lerin başından beri yetişkinler dışında "gençlik mahkemesi" gibi ayrı bir uygulamadan bahsedilmektedir. Basit bir çeviri yanlışlığı asla değildir. Buna rağmen sözleşmede yer alan bu "*çocuk mahkemeleri*" şeklinde ki yanlış ve gerçeğe aykırı çeviri de çocuk hakları adına görüldüğü gibi gerçekleştirilmiştir. Akademik bazı bilgilerde Birleşik Krallıkta 1974'den itibaren "*child courts/ çocuk mahkemesi*" yerine "*youth court*" gibi gençlik mahkemesine dönüşmüştür. Uygulamaya yönelik bu dönüşmeye rağmen akademik dâhil her hangi bir açıklama veya bilgi Türkiye'ye hala dürüstlük ilkesi açısından da yeterli şekilde yansıtıl(a)mamaktadır.

Aradaki farklılık ve sisteme ait özelliğe dair gerçeğin gösterilmesi ve peşine düşülmesi bu açıdan önemlidir. Buna rağmen sözleşmeye yönelik gerçeğe aykırı bir özelliğin kazandırılması bilim ve teknik adına da engellenmektedir. Hem aydınlanma süreci ve kaynak kanunun özellikleri bağlamında örneğin 1907 tarihli İsviçre Yurttaş/Medeni Kanun bağlamında 368 ve 456'ncı maddeleri arasında "*Vormundschafrecht/Vesayet hukuku*" sosyal yardım ve sosyal hizmet ile ilgili bir karakteri ele almış ve düzenlemiştir. Buna bağlı olarak çocuk ve yetişkin açısından ceza hukuk açısından zorunlu bir ayırım öne çıkarken sosyal hizmet ile ilgili kamusal bir görev ve yetki yönetim sisteminin içine idari bir görev olarak öngörülmüştür.

Özellikle İsviçre'de söz konusu olan bu uygulamalar ayrıca önemlidir. 1912'den itibaren yargısal bir uygulama dışında koruma ile ilgili boyut çocukluk ve genç yetişkinleri içine alan bir gençlik başlığı altında ele almış, ayrı bir gözetim ve müdahale yetkisi kamusal bir görev olarak öngörülmüştür. Örneğin Zürih Gençlik Dairesi 1917 de kurulmuştur. Bu kurumsal bir yapı dâhil aynı zamanda sosyal hizmet konusunda eğitim almış kişilerce de adalet hizmetine ulaşılması hedeflenmiştir. 1942 yılında Adalet Bakanlığınca Prof. Dr. Fikret Arık/1913-1965) tarafından yayınlanmış bilgiler ise önemli örnek ve kaynaktır (10). Savaş döneminde köprü altında yaşayan ve/veya suç işleyen çocuklar ile ilgili

konuyu gündeme alan Prof.Arık özellikle bu yazısında görüleceği gibi " *“Resmi vesayet teşkilatına niçin lüzum vardır?”* sorusuna yanıt vermektedir.1942 yılında yansıtılan açıklamalar bağlamında görüleceği gibi gençlere yönelik ceza hukuku ile gençlerin korunmasına ve buna yönelik vesayet ile yapılaşmayı birbirinden ayırmakta, ancak bu kurumun bu konu ile ilgili nasıl yardımcı olacağını ve hangi yasal düzenlemeyle de oluşturulacağına bir açıklık 1942 yılında getirilmiştir. Sosyal hizmet ve hukuk açısından en azından tarihe not düşülen bu bilgiler çocuk ve gençler için özellikle uygunluk ve değerlendirme noktası olduğu için 2007 de "*Çocuk Koruma(ma) Kanunu*" başlık çalışma bir görev olmuş ve bu bilgilerde aynen yansıtılmıştır. Gelişen teknoloji ile de dijital ortamda da görüldüğü gibi yayınlanmaktadır. Bu bilgilere rağmen halen yaşanan sorunlara devam edilme konusunda ki direnç(ler), engeller özellikle çocuk hakları için önemli bir kaynaktır. Çocuk hakları adına yaşanan sorunun da bir parçası olarak yer alanların en az bir kere okunmasında yarar olduğu gibi anlamayan, anlamak istemeyenler ve bu bilgide yer alan gerçekleri görmekten dolayı korkanlar için ise en az yüz kere okumaları ve yüzleşmeleri de çocuklar için ayrı bir görev olmalıdır.

Dolayısı ile İsviçre de böyle bir tarihsel süreç ve yapılanmayı yansıtan bu yazı aynı zamanda Türkiye için de hala önemlidir. Bu bilgi aynı zamanda hukuk ve sosyal hizmet içinde bir uygunluk noktasıdır. Hayırseverlik veya yardımseverlik yerine mesleki açıdan bir uzmanlık konusunda eğitim almış mesleki bir örgüt ise Zürih'te örneğin 1923 de kurulmuştur. Ayrıca 1923'te Almanya'da yardım ve sosyal hizmet uygulaması için ayrı bir gençlik dairesini de içeren kurumsal yapılar ve düzenlemeler özel bir yasal düzenlemeyle mümkün kılınmıştır. Gençlik Mahkemesi ile 21 yaşına kadar gençlerin yargılanmasına yönelik ayrı bir yasal düzenleme 1924'te bu bağlamda öngörülmüştür. Gençlik Dairesi tarafınca idare açısından yapılacak bir araştırmanın zorunlu olarak ve delil niteliği bu düzenlemeler ile mümkün kılınmıştır

Buna benzer düzenlemeler İtalya içinde geçerli olup Prof. Dr. Sami Selçuk ceza hukuku açısından sık sık ele almaktadır. Suçlu kişiyi bulmaya odaklanan "*fail ceza hukuku*" gibi bir kavramın yerine suç fiillerini araştırmaya yönelik "*fiil ceza hukuk*" pozitif veya modern hukuk devletinin 1900'de başladığını yansıtmaktadır. Yargılamada suç ile ilgili yasal bir tanımda yer alan öğeleri bilerek veya isteyerek gerçekleşip gerçekleşmediği ise sadece duruşma aşamasında incelenir ve karar verilme ile de mümkündür. Aynı zamanda 1926 tarihli 765 sayılı TCK'nunun kaynağı olan İtalyan Ceza Yasası hakkında Zanardelli Raporu'nun XIV. paragrafında "*insana özgü davranışların güdülerini araştırmak ceza adaletini ilgilendirmez*" denirken bu düzenlemeler 1930'da Rocco raporuna dayalı olarak yeniden düzenlenerek bu yaklaşımları terk etmiştir. Fiil ceza hukuku çocuk dâhil evrilmiştir. Ancak bu dönüşüm Türkiye ye yansıtılmamış ve hala fail ceza hukuku kavramı çocuklar dâhil hala öne çıkarılmaktadır. Bu kavram ile dönüşümde hukuk açısından aranılan bir kalite içinde "*nasıl*" sorusu uygulayıp uygulanmaya yöneliktir. Adaletle yönelik bir hizmette yer alan bilim de bağımsız bir düşünmeye sahip olması bir değerlendirme içinde kaynak olabilmektedir. Örneğin İtalya'da veya Almanya'da 14 yaşında gençler için söz konusu olan ceza sorumluluğu Mussolini gibi faşist dönemde

kabul edilmiştir. Kadının, çocuk psikiyatrisinin ve de bir hukukçunun yer aldığı “heyetli” gençlik mahkemesi ile birlikte İsviçre de ve Almanya da olduğu gibi sosyal hizmetler ile ilgili ayrı ve idari birim öne çıkarılmıştır. Gözetimi de içeren bu benzer yapılanma ve uygulamalar Türkiye açısından ise hala 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile çok ama çok uzaklarda bir rüyayı da ısrarlı bir şekilde ötelemektedir. Bu bilgileri görmek ve bir uygunluk aranmaktan da kaçınılmış olması bu kanunu Çocuk Koruma(ma) Kanunu gibi bir özelliği de kazandırmaktadır.. (11)Uygulamalar da doğrulamaktadır.

Kaynak kanun özelliği nedeniyle Türkiye için söz konusu olan İsviçre, İtalya ve Almanya’da öngörülen hukuksal yaklaşım ve uygulamalar içinde 1907’den beri söz konusu olan çocuklar ile ilgili bu gerçekleri göstermek, bilgilendirmek ve karşılaştırılmaması da böyle bir korku için önemli bir örnektir. Çocuklar ve toplumun geleceği güvensiz kılmak önemli bir etken de olabilmektedir. Hukuk ve bilim adına yapılan bu çeviriler de var olan gençlik mahkemelerinin ısrarlı bir şekilde çocuk mahkemeleri şeklinde hala ve ısrarlı bir şekilde çevrilmesi de yoğun bir korku perdesi haline dönüşebilmektedir (12). Çocuk hakları adına yeni engellerin oluşması, umursamazlık ve de anlam kaymalarına böyle bir katkı önemli bir sorun kaynağına da dönüşmüştür. Bu durum eleştiri veya yorum ile ilgili de olmayıp bilim ile ilgili düzey ve kaliteyi de ısrarlı bir şekilde aşağıya çekebilmektedir. Aynı zamanda başta hukuk olmak üzere “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi” ve “Avrupa Sosyal Şartı” gibi bir sözleşme ve korumayı da içeren sosyal hizmet(ler) hakkını ihlal için bir zeminde aynen devam etmektedir (13). Sosyal ve hukuk devletine rağmen sosyal hizmetin yozlaşması bir tercih olarak da devam edilmektedir.

Bu katkı ve ortaklık ile birlikte Afganistan gibi bir düzeye ulaşılması (14) yerine Türkiye Cumhuriyeti çocuklarının aşağılandığı ve yanılttığı bir özellikte kazandırılmaktadır. Özellikle çocuklar için adalet adına hem Adalet Bakanlığına hem de ASPB ve MEB gibi bakanlıklar ve uygulamalara yönelik danışmanlık hizmeti veren UNICEF TÜRKİYE Ofisi çocuk hakları adına sosyal hizmetlerden yararlanılmasının engellenmesi içinde önemli işlevi öne çıkarmaktadır. Eğitim çalışmaları ile birlikte böyle bir aykırılığı meşru kılmak çocuklar açısından önemli bir sorun kaynağına da dönüşmüştür. Mağdur hakları adına en son olarak verilmiş olunan danışmanlık hizmeti ile birlikte sosyal hizmet(ler) açısından evrensel bir bilim ve uygulama için bir uzaklaşma işlevini de öne çıkarması ayrı ve önemli örnektir. "Çocuk İzleme Merkezi /ÇİM" ve "Adli Görüşe Odaları/AGO" soruşturma memurluğu gibi görev ve yetki ile evrensel açıdan bir uygunluk ve tutarlılık aranmamış olup karşılığı olmayan bir uygulamayı çocuk hakları adına meşru kılmayı beceri kılmak ise önemli bir sorun kaynağı olarak devam etmektedir. Aynı zamanda oluşan bu aykırılık bağlamında Türkiye’de pedagoji eğitimi olmamasına rağmen pedagoğ gibi karşılığı olmayan bir yetki ve görev dahil sosyal hizmet konusunda eğitim almamış kişileri benzer kılma konusunda meşru kılmalar çocuklar için ek bir sorgulamayı da ayrıca gerektirmektedir. Bu yaklaşımlar, etkenler ve çeviri yanlışlıkları ile birlikte çocuklara yönelik var olan gerçekler ile karşılaşılması/yüzleşmesi konusunda korkunun da bir parçası ve aracıda olabilmektedir. Katkıları ile birlikte bu konuda hem hukuk, adalet hem de hak savunuculuk bağlamında

zorunlu olarak kamusal bir hizmet açısından yer alan bir avukatlık hizmeti de bu kapsamdır. 2005'te bu yönde ki düzenleme oldukça önemli bir reformdur. Ancak Baro gibi kurumsal yapı da bu gerçeğe aykırı bazı bilgiler ve bu çeviri yanlışlıklarının hala meşru kılınması eğitimler ile sağlanırken özellikle çocuk hakları adına bu sorunu daha da derinleştirmektedir. Çocuk adına ortaya çıkan bu sorun ve yansımalar gerçeklerin ve rüyaların ısrarlı bir şekilde peşine düşülmesini daha da zorunlu kılmaktadır.

Sonuç ve değerlendirme

Söz konusu olan bu tespitler aynı zamanda sosyal araştırma ve delil özelliği açılarından da ayrı bir önemdedir (15). 1907 tarihli İsviçre Yurttaş /Medeni Kanun'un 317. Maddesinde yer alan bir zorunluğun ve ilişki, sistem ve uygulama açısından da diğer önemli bir boyut aynı zamanda bir uygunluk noktasıdır. Buna bağlı olarak idari ve yargısal açıdan kurumsal yapı ve uygulamaların evrensel bir özelliğin BMÇHS yansıtılmış olmasına rağmen görüldüğü gibi sosyal hizmet ve hukuk açısından ortaya çıkan yozlaşma, sosyal adaleti de içeren hukukun üstünlüğünü çocuklar için de engellemek hem insani bir görevdir, sorumluluktur, hem de hukuk ve sosyal hizmet alanında yer alanların adil ve adaletli davranmaları içinde bir önceliktir.

Ancak çocuklar adına geline ve üzülen bu noktada yaşanan sorunun kısa yoldan ulaşılması yerine uzun ve yorucu bir yolculuğa da neden olmaktadır. Prof. Dr. Fikret Arık ile 1942 yapılan tespite rağmen "*Çocuk Koruma(ma) Kanunu*" başlıklı çalışmalar ve tespitler çözümleri de birlikte içermektedir. Çocuk hakları açısından ortaya çıkan açık ihlaller/aykırılıklar çocuklar için telafisi olmayan zararlara, ek mağdurlara ve de yeni sonuçlara da doğal olarak hala gebedir. Bir asırdan beri söz konusu olan "*çocuk*" ve "*genç*" açısından oluşan bu hukuksal sorunun çözümü de gene kendi içindedir. Buna bağlı olarak TBMM tarafında Türkçeye çevrilip onaylanan bu BMÇHS'nin özsözünde yer alan "*Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Beijin Kuralları)*" bu cümlelerin iptal edilmesi ve diğer ülkelerde olduğu gibi "*Gençlik Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında BM Asgari Standartlar Kuralları(Beijin Kuralları)*" şeklinde gerçeğe uygun yansıtılması aslında önemli bir taleptir. Başlangıçtır. Özellikle hem Adalet Bakanlığı hem Türkiye Barolar Birliği ve UNICEF Türkiye'nin hala sözleşmede yer alan bu başlığın "*Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında BM Asgari Standartlar Kuralları*" şeklinde zaten farklı çevrilmiş olması bu başvuru ve talebi kolaylaştırmaktadır. Adalet Bakanlığı ve TBB bu yanlışlığı kabul ettiği gibi sadece "*çocuk*" yerine "*gençlik*" şeklinde Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir düzenlemenin TBMM de onaylanması ortaya çıkan bu sorunun giderilmesi için kolay bir yöntem olabilmektedir. Olmadığı takdirde ise sorunun idari hukuk açısında ele alınması ile hukuksal bir sürecin başlatılmasına neden olabilir. Dışişleri Bakanlığı veya Başbakanlığa yapılan bir talep AIHM kadar gidebilecek hukuksal bir süreci de başlatabilir. Ancak AIHM kadar gidebilecek uzun bir süreç aynı zamanda Adalet Bakanlığı adına hicap duyucu bir duruma da neden olabilir.

ÇKK ve TCK/31. maddesi ile birlikte Adalet hizmeti açısında BMÇHS ve Avrupa Sosyal Şartı ele alındığında ise ortaya çıkan hak ihlallerin ortadan kalkması için hukuksal süreci başlatmayı ayrıca gerekmektedir. ÇKK'nun uygulama yönetmeliğin 20/4 maddesi başta olmak üzere yönetmeliklerde yer alan bazı maddelerin iptali hala hukuksal çözümün bir parçasıdır(16). Sosyal hizmeti anlamak ve bu yöndeki bilgiler ve yöntemlerde gayet açıktır.

Günümüzde hala her sene 400.000 çocuk ve genç dâhil 2005 yılından beri hem sosyal hizmet hem de adalet adına bir yozlaşmaya neden olunması acı bir gerçektir. 5395 sayılı Çocuk Koruma(ma) Kanunu ile birlikte çocuk ağır ceza mahkemesi gibi bir uygulamayı hala benimsendiği gibi sosyal hizmet konusunda eğitim almış kişiler için benzer yetki ile çakma "pedagog" dahil böyle bir yetki ve görev ile bugüne kadar 2 milyon çocuk ve gencin geleceklerinin çalındığı ve/veya karartıldığı da gayet açıktır. Aynı zamanda her sene 25 bin kız çocuğunun herhangi bir şekilde sosyal inceleme raporu düzenlemeden mahkemeler tarafından hala evlendirilmesi ve tepkisizlik ise hem adalet hem de sosyal hizmet açısından diğer önemli bir kara leke olmaya devam etmektedir. Ancak çeviri yanlışlığı gibi çocuk haklarının engellemeye yönelik böyle kara lekelere aynı zamanda bir yüzleşmeyi de zorunlu kılmaktadır. Sosyal hizmet konusunda eğitim almış kişiler için ise ek bir yükümlülük ve sorumluluğu da zorun kılmaktadır. Özellikle mesleksi bir yapılanma ve de uluslararası sorumluluk ve ilişki hukuksal bir yükümlüğü de öne çıkarmaktadır. Bu sorumluluğun yerine getirilmemesi, görmezden gelinmesi durumunda ise bu ilişkinin yitirilmesine de ayrıca neden olabilir.

Bir taraftan 23 Nisan gibi bir günü çocuk bayramı olarak kutlarken çocuklar için yapılan canavarlaşmalar için bir gururlanma ise aynen devam etmektedir. Halbuki her sene çocukları kandırmak yerine çocukların yüzlerine bakmaları ve özür dilemeleri aslında kendileri için de bir arınma ve özür günü olarak ilan edilmelidir. Çünkü çocuklar yetişkinlerden daha büyük olduğu için onları af edeceklerdir. Yüzleşme bu affi daha da kolaylaştıracaktır. Özellikle çocuk hakları adına meşru kılanlar için yükletilen bu ağır vebalin biraz hafifletilmesine de ayrıca yardımcı olunacaktır.

O yüzden bugün çocukları bayram için kutlamayın. Bu sene en azından söylemler ile dalga geçmeyin çocukları lütfen kandırmayın.

Bu çağrı ve davet ile çocukların sadece yüzlerine ve gözlerine lütfen saygı ile bakın ...

Çünkü çocuklar aynı zamanda bir toplumun umududur. Kıymayın ...

YETER.....

30.03.2018

Son söz: Bilgi ve cesaret çocuklar için gelecektir.

KAYNAKLAR

1.<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>

- http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/44/25
- <https://www.bmfsfj.de/blob/93140/8c9831a3ff3ebf49a0d0fb42a8efd001/uebereinkommen-ueber-die-rechte-des-kind-es-data.pdf>
- <https://www.unicef.it/doc/599/convenzione-diritti-infanzia-adolescenza.htm>
2. https://conf-dts1.unog.ch/1%20SPA/Tradutek/Tratados%20DH/00%20_Tr_DH_48_Beijing_Rules.htm
- <https://www.bmfsfj.de/blob/93140/8c9831a3ff3ebf49a0d0fb42a8efd001/uebereinkommen-ueber-die-rechte-des-kind-es-data.pdf>
- <http://www.un.org/depts/german/gv-early/ar4033.pdf>
3. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>
4. http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/cocukadaletsistemininuygulanmasi.pdf
- http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/uluslararası/dsm_tavsiyekararlari/15.pdf
5. <http://www.sozkimin.com/a/864-pestalozzi-kimdir-sozleri-ve-hayati.html>
6. <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2403>
- <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2126>
7. http://www.kinderheime-schweiz.ch/de/kinderheime_schweiz_hintergrund.php
8. <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2136>
9. <http://magdur.adalet.gov.tr/cocuk-teslimi-surecine-magduriyet-odakli-yaklasim-01497 ;sf.53>
10. <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2212>
- <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2184>
- <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2337>
11. <http://www.kitapyurdu.com/kitap/cocuk-korumama-kanunu-1-kitap/323164.html>
- <https://www.nobelkitap.com/cocuk-korumama-kanunu-2-260171.html>
- <http://www.shudernegi.org/FileUpload/ds644299/File/tarimeri-kapak.jpg>
- <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Yazar/7>
12. www.taa.gov.tr/.../turk-ve-alman-ceza-muhakemesi-hukukunda-cocuk-suclulugu-bak..
- https://www.ab.gov.tr/files/TALEX/seminerler/talex_gundem.pdf
- www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/download/1023004219/1023003806
- <http://www.hukukmarket.com/images/contentspdf/143756.pdf>
- <http://katalog.marmara.edu.tr/muyayinevi/YN536.pdf>
- itobiad.com/article/download/5000037157/5000105256
- <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/5422b041369dc316585c0d87/%C3%A7ocuk%20dostu%20adalet.pdf>
- <http://adlisosyalhizmet.blogspot.com.tr/>
13. <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2340>
14. <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2400>
15. <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2154>
16. <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2248>
- <http://sosyalhizmetuzmanlari.com/Icerik/Makale/2328>

İÇ VE DIŞ GÖÇ SONUCU SOKAĞA İTİLEN ÇOCUKLAR: GÖÇÜN ÇOCUK REFAHI ALANINA YANSIMALARI¹

Rüya ATAMER², Eray AYDIN³, Özkan BİLGİN⁴

Özet: Bu araştırmanın amacı iç göç ve dış göçün çocuk refahı alanına yansımalarını sokakta çalışan/çalıştırılan ve dilenen/dilendirilen çocuklar açısından incelemek ve mevcut tabloyu ortaya koymaktır. Yapılan araştırma sokakta çalışan/çalıştırılan ve dilenen/dilendirilen çocuklar konusunda tarama modeli bir araştırmadır.

Araştırmada, araştırmacılar tarafından sokakta çalışan/çalıştırılan ve dilenen/dilendirilen çocuklarla görüşmeler ve gözlemler yapılmış; yapılan araştırma sonucu sokakta çalışan/çalıştırılan çocukların iç göç sonucu aileleriyle birlikte şehre gelen çocuklar olduğu; sokakta dilenen/dilendirilen çocukların ise dış göç sonucu aileleriyle birlikte şehre gelen çocuklar olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra dış göç sonucu gelen çocukların bir çoğunun ebeveyn kaybı yaşayan çocuklar olduğu; her iki grupta yer alan çocukların gelir getirici bir birey olarak görüldüğü; her iki grupta yer alan çocukların eğitimlerinde aksaklıklar yaşandığı ancak bu oranın dış göç sonucu gelen çocuklarda daha yüksek olduğu; iç göç sonucu gelen çocukların giyim ve temizlik gibi öz bakımlarının yeterli düzeyde olduğu ancak dış göç sonucu gelen çocukların öz bakımlarının yeterli düzeyde olmadığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: iç göç, dış göç, sokakta çalışan/çalıştırılan çocuklar, sokakta /dilenen/dilendirilen çocuklar, çocuk ihmal ve istismarı, çocuk refahı, çocuğa yönelik sosyal hizmet politikaları

Giriş

Çeşitli sebeple ülkemizde yaşanan iç göç ve yaşadığımız coğrafyaya komşu olan ülkelerde yaşanan iç savaş nedeniyle gerçekleşen dış göç; temel insani ihtiyaçlara ulaşımında sorunlar yaşanması başta olmak üzere birçok konuda sorunlar sosyal sorunlar yaratmıştır. Belki de bu gruplar arasında en kırılgan kesimi kapsayan çocuklar; göçe neden olan olayların yaşattığı travmalar ve göç sonucu yaşanan sosyal uyum sorunları ile baş başa kalmakta; bakım, koruma, eğitim, sağlık, gelişme gibi temel haklarından mahrum kalmaktadır. UNICEF'e göre Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle çocuk ölümlerinde 2015 yılına göre %20 artışın yaşandığı 2016 yılı Suriyeli çocuklar için en kötü yıl olmuştur. Sadece 2016 yılında en az 652 çocuğun öldürüldüğü raporlanmıştır. Bunu yanı sıra 2016 yılında Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle en az 647 çocuğun yaralanıp sakat kaldığı; iç savaş mağduru çocukların büyük bir bölümünün gıda güvenliğinden yoksun duruma düştüğü; 1,75 milyon çocuğun Suriye'de okula gidemediği ve Suriye'deki hanelerin % 75'inde çocukların çalıştığı raporlanmıştır (UNICEF, 2016).

¹ Bu araştırma yazısı, Trabzon ilinde 2016 yılında sokak çocukları konusunda yapılan alan taraması ile oluşturulmuştur.

² Psikolog

³ Sosyal Hizmet Uzmanı

⁴ Sosyal Hizmet Uzmanı (MSW)

İç savaşın ardından yaşanan kitlesel göçlerde, temel insani ihtiyaçları karşılama noktasından başlayan sosyal hizmetler, bireylerin iyilik halini ve toplumsal işlevselliğini gerçekleştirmeyi amaçladığından, sosyal politika düzeyinde planlamaları gerektirmektedir. Konunun önemi, şehrin kalabalık caddelerinde, parklarda, trafik ışıklarında ve alışveriş merkezleri önünde çalışan/çalıştırılan ve dilenen/dilendirilen çocukları gözlemlediğimizde açık bir şekilde anlaşılmaktadır. İç savaş nedeniyle Suriye’den birçok komşu ülkeye yapılan kitlesel göçlerde, temel insani ihtiyaçların sağlanması konusunda 2017 yılı da UNICEF tarafından çocuklar için yıkıcı bir yıl olarak tanımlanmıştır. UNICEF’e göre çeşitli ülkelerde mülteci sayısının çokluğu nedeniyle geçici yerleşim merkezlerinde sunulan hizmetlerin yetersiz kaldığı raporlanmıştır (UNICEF 2018). 2017 yılında UNICEF tarafından yayımlanan rapora göre ülkemizde 1,28 milyon Suriyeli çocuğun bulunduğu belirtilmiştir.

Buna karşılık ülkemiz tarafından özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde bulunan çeşitli illerde 2 gezici psiko-sosyal destek ekibinin ve 28 Çocuk Dostu Mekânın faaliyet gösterdiği; 6 Ergen Dostu Alan, 5 Çocuk Koruma Destek Merkezi, 2 Kız Çocuklar İçin Güvenli Alan ve 1 Çocuk Koruma Destek Ana Merkezi’nin doğrudan psiko-sosyal destek, boş zaman değerlendirme ve yaşam becerileri geliştirme, vaka yönetimi, hukuk danışmanlık ve özel destek ihtiyacı olan çocukların belirlenmesi ve yönlendirilmesi gibi hizmetler vermek amacıyla 8 ilde faaliyet gösterdiği; Çocuk Dostu Mekânlarda 700.000 çocuğun koruma ve psiko-sosyal destek hizmetlerinden yararlandırıldığı ve bu çocuklardan 174.000’inin düzenli ve sistematik psiko-sosyal destek gördüğü belirtilmiştir (UNICEF, 2017). Yapılan çalışmalara rağmen, halen sorun alanı olarak tanımlanan “göç mağduru çocuklar” konusunda yapılan çalışmaların sürekli olarak değerlendirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

1. Çalışmanın Gerekçesi

Ebeveynlerinin bakım ve gözetiminden yoksun olarak sokağa gönderilen ve gelir getirici bir aile bireyi olarak görülmeye başlanan, sokaktaki tehlikelere karşı başıboş ve savunmasız bırakılan çocuklar etnik kökeni ve uyruğu farklı olsa da aynı ihmal ve istismarın kurbanı olmakta, aynı haklardan mahrum bırakılmakta; bakım, gözetim, korunma, eğitim ve gelişme gibi temel haklarından mahrum kalarak bu temel haklarına kavuşmada zorluklar yaşamaktadır. Her biri ayrı bir hakkı özetleyen ve 54 maddeden oluşan BM Çocuk Hakları Sözleşmesi çocukların “hayatta kalma, korunma, gelişme ve katılma hakkı” olarak dört temel hak grubunu vurgulamaktadır.

Çocukların sokakta çalıştırılarak ve dilendirilerek gelir getirici bir birey olarak görülmesi aynı zamanda çocuk işçiliği kavramını da akla getirmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) çocuk işçi tanımında yaş sınırını 15 olarak benimsemiş iken 15-24 yaş grubundakileri de genç işçi olarak kabul etmektedir. Yine Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) yaptığı tanıma göre, çocuk işçiliği; çocuğun sağlığını, eğitimini, fiziksel ve zihinsel gelişimini engelleyen, yeteneklerinin gelişmesine mani olan, çocuğu potansiyelinden ve onurundan yoksun bırakan her türlü çalışma olarak tanımlanmıştır (ILO, 2015; Akt. Harunoğulları 2016). Bu tanımda her ne kadar çocuğun belirli bir sektörde çalıştırılması

anlaşılsa da, çocukların sokakta çalıştırılması ve dilendirilmesi “*çocuğu potansiyelinden ve onurundan yoksun bırakan her türlü çalışma*” olarak yorumlanabilir.

Uluslararası alanda ülkemiz dâhil birçok ülke tarafından tanınan Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne, ulusal hukukumuzda Çocuk Koruma Kanunu’na ve Sosyal Hizmetler Kanunu’na göre çocuğun ihmal ve istismar edilmesi olarak kabul edilen bu durum, kamu tarafından gerekli tedbirlerin alınmasını, etkili sosyal politikalar geliştirilerek uygun mekanizmaların kurulmasını ve var olan sosyal politikaların ve mevcut uygulamaların geliştirilmesini gerektirmektedir. Yapılan ön araştırma sonuçları, iç göç ve dış göç ile ailelerin yoksulluk, yoksunluk, işsizlik ve sosyal uyum gibi birçok konuda sorun yaşadığını, bu sorunların anne-baba gibi yetişkinlerin yanı sıra yine birinci derecede çocukları da etkilediği değerlendirilmiştir. Birçok durumda çocukların sokakta çalışması/çalıştırılması ve dilenmesi/dilendirilmesi sonucunu doğuran iç göç ve dış göç olgusu, kesitsel olarak iç göç ve dış göç mağduru çocukların değerlendirilmesini ve betimlenmesini gerekli kılmıştır.

2. Amaçlar

Araştırmanın amacı Trabzon ili örnekleminde çeşitli nedenlerden kaynağını alan iç göç mağduru Türkiye Cumhuriyeti uyruklu sokakta çalışan/çalıştırılan çocuklar ile dış göç mağduru Suriye uyruklu sokakta dilenen/dilendirilen çocuklarla ilgili karşılaştırmalı betimsel bir çalışma ortaya koymaktır. 2016 yılında Trabzon ilinde yapılan saha taramaları, gözlem ve görüşmeler sonucu sorunun il düzeyinde tanımlanması amaçlanmıştır.

3. Yöntem

Araştırma, Trabzon Valiliğinin 14.12.2015 tarih ve 1424 sayılı izni doğrultusunda araştırmacılar tarafından 2016 yılında Trabzon ilinde sokakta çalışan/çalıştırılan/dilenen/dilendirilen çocuklar ve aileleriyle yapılan alan taraması çalışmalarında görüşme, gözlem ve mesleki çalışmalar sonucu elde edilen verilerden oluşmaktadır. Yapılan sosyal hizmet çalışmalarında her çocuk için çocuk bilgi formu, çocuk gözlem formu ve aile görüşme formları doldurularak çocuk ve ailesine ilişkin bilgiler alınmaya çalışılmıştır.

4. Bulgular

Yapılan araştırma kapsamındaki alan taramalarında sokakta çalışan ve çalıştırılan 23 çocuk tespit edilmiştir. Tespit edilen çocukların tamamının Türkiye Cumhuriyeti uyruklu çocuklar olduğu, Ağrı ili Patnos ilçesinden iç göç sonucu aileleriyle birlikte göç ettikleri, göçün dinamiğinin “ailelerin yeni iş imkânları bulabilme” amacı güttüğü, yapılan bu göçün Ağrı ili Patnos ilçesinde “ekonomik kaynakların ve gelir getirici iş imkânlarının kısıtlı olmasından” kaynaklandığı bulunmuştur. Sokakta çalışan/çalıştırılan çocukların tamamının cinsiyetinin erkek olduğu, çocukların yaş aralıklarının 9-16 yaş arasında olduğu, çocukların sokakta yaptıkları işler değerlendirildiğinde 13’ün mendil satıcılığı, 3’ünün tartıcılık, 4’ünün ayakkabı boyacılığı, 1’inin çiçek satıcılığı yaptığı ve 2’sinin inşaat işlerinde

geçici sürelerle çalıştığı bulunmuştur. Eğitim durumları değerlendirildiğinde çocukların tamamının eğitim çağına olduğu, 18 çocuğun eğitime devam ettiği, 4 çocuğun okul çağına olmasına rağmen eğitime devam etmediği bulunmuştur. 1 çocuğun ise eğitim durumuna ait herhangi bir bilgi elde edilememiştir. Çocukların tamamı sokakta çalışan fakat günün sonunda evlerine dönen çocuklardır. Bu kapsamda sokakta çalışan/çalıştırılan çocuklar UNICEF sınıflandırmasında “sokaktaki çocuk” tanımı içerisinde yer almaktadır. Çocukların 15’i ailesiyle birlikte yaşamakta, 1’i yakınları ile birlikte yaşamakta, 2’si ise aile üyelerinden olan ağabeyleri ile birlikte yaşamaktadır. 5 çocuğun kimlerle yaşadığına ilişkin herhangi bir bilgi elde edilememiştir. Çocukların ebeveynlerinden yalnızca babalarının çalışarak eve gelir getirdiği, çocukların babalarının tamamına yakınının inşaat işinde çalıştığı, çocukların annelerinin ise herhangi bir işte çalışmadığı bulunmuştur. Çocukların tamamının ailesi çocuklarının sokakta çalıştığından haberdardır. Çocukların sokakta çalışırken mevsim şartlarına uygun ve temiz giyindiği, öz bakımlarının yeterli düzeyde olduğu, sigara, alkol ve uyuşturucu türünden herhangi bir madde kullanmadıkları ancak sokakta bulundukları süre zarfında sözel ve fiziksel şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur.

Yapılan araştırma kapsamındaki alan taramalarında Suriye uyruklu 55 çocuk tespit edilmiş ve bu çocukların 35’inin sokakta dilendiği/dilendirildiği gözlemlenmiştir. 26’sı kız ve 29’u erkek olan toplam 55 çocuktan 0-6 yaş arası 12 kız ve 14 erkek çocuk, 7-12 yaş arası 9 kız ve 12 erkek çocuk, 13-15 yaş arası 4 kız ve 1 erkek çocuk ve 16-18 yaş arası 1 kız ve 2 erkek çocuk olduğu tespit edilmiştir. Çocukların tamamının Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle dış göç sonucu aileleriyle birlikte Suriye’den Türkiye’ye geldiği, çocukların tamamının annesinin hayatta olduğu ancak 8’inin babasının vefat ettiği bulunmuştur. Çocuklardan 25’i (11’i kız ve 14’ü erkek) okul çağına olup, okul çağına olan çocuklardan yalnızca 2 kız çocuğunun eğitime devam ettiği bulunmuştur. Sokakta dilenen/dilendirilen çocuklardan 35’inin ailesinin (13 aile) ikametinin bulundukları ile kayıtlı olmadığı, bu nedenle çocukların ve ailelerin sağlık hizmeti başta olmak üzere çeşitli kurumsal hizmetlerden yararlanamadığı, çocukların ve ebeveynlerinin giyim ve öz bakımlarının yetersiz olduğu bulunmuştur.

5. Sonuç

Yapılan araştırmada iç göç ve dış göç olgusunun çocuklar üzerindeki etkisi karşılaştırmalı bir şekilde betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre “iç göçün çocukları sokakta çalışmaya/çalıştırmaya ittiği”; “dış göçün ise çocukları sokakta dilenmeye/dilendirmeye ittiği”; her iki grupta da “çocukların gelir getirici bir birey olarak görüldüğü”; “çocukların sokakta geçirdikleri süre zarfında istismar ve ihmaller yaşadıkları”; “bakım, koruma, gelişim, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaç ve haklarından mahrum bırakıldıkları”; “sokakta başıboş ve tehlikelere karşı savunmasız kaldıkları” bulunmuştur.

Uluslararası hukukta ve ulusal hukukumuzda “çocuk istismarı, korunmaya muhtaç çocuk ve korunmaya ihtiyacı olan çocuk” kavramlarına karşılık gelen iç göç ve dış göç mağduru çocuklar konusunda odak noktası çocuk olan sosyal politikalar geliştirilmelidir. Sokakta çalışan/çalıştırılan ve dilenen/dilendirilen çocuk olgusu bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. İç göç ve dış göç sonucu işlevselliğini kaybeden, maddi ve manevi kayıplar ile travmalar yaşayan ve bunun sonucu göç edilen yerde sosyal uyum sorunu yaşayan ailelere sahip olan çocuklar, yaşamlarına dezavantajlı bir grup olarak devam etmektedirler. Bu nedenle göç eden ailelere ve çocuklara sunulacak sosyal hizmetlerde, psiko-sosyal destek çalışmalarında ve danışmanlık hizmetlerinde daha fazla sayıda sosyal hizmet uzmanı ve psikologun istihdam edilmesi gerekmektedir. Dış göç ile ülkemize gelen çocuklarla ilgili refakatsiz çocuklar konusunda yapılacak çalışmaları kapsayan “Refakatsiz Çocuklar Yönergesi” ile yalnızca belirli bir dezavantajlı grubu hedef alan çalışmalar ve müdahaleler tanımlanmıştır. Bu tür bir hizmet planlamasından öte, iç veya dış göçle gelen aileler ve çocuklar konusunda sosyal hizmet faaliyetleri bütüncül bir şekilde planlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Harunoğulları, M. *Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler: Kilis Örneği*. Göç Dergisi. Cilt:3; Sayı:1; 29-63. Mayıs, 2016.

UNİCEF. (2018). *UNİCEF’in 2018’de Çocuklara Yönelik İnsani Yardım Faaliyetlerine Genel Bakış*. 03.04.2018 tarihinde <http://www.unicef.org.tr/bilgimerkezidetay.aspx?id=10254> adresinden edinilmiştir.

UNİCEF. (2017). *2016 Yılı Suriyeli Çocuklar İçin Neden En Kötü Yıl Oldu?* 03.04.2018 tarihinde <http://www.unicef.org.tr/bilgimerkezidetay.aspx?id=10246> adresinden edinilmiştir.

UNİCEF. (2017). *Türkiye’deki Suriyeli Çocuklar Bilgi Notu Ocak 2017*. 03.04.2018 tarihinde <http://www.unicef.org.tr/bilgimerkezidetay.aspx?id=10243> adresinden edinilmiştir.

**ÇOCUK MAHKEMELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE SUÇA SÜRÜKLENEN
ÇOCUKLARIN YAŞAMLARI:
ANKARA SİNCAN ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU
ÖRNEĞİ**

Selin KOÇAK¹

GİRİŞ

Sosyal hizmet kadın, çocuk, yaşlı, mülteciler, engellilik gibi geniş bir çalışma alanına sahiptir. Çocuk suçluluğu alanı da suçun çocuk tarafından işlenmesi, sadece çocuğun değil; çevrenin, ailenin ve daha çok birçok sistemin etkin rol oynaması açısından sosyal hizmet mesleği içinde önemli bir yere sahiptir.

Çocuk suçluluğunda meydana gelen artışlar nedeniyle çocukların suça sürüklenme nedenlerini tekrar gözden geçirmenin ve üzerine düşünmenin önemli olduğunu düşünmekteyim. TÜİK (2014) verilerine göre; 2013 yılında güvenlik birimlerine 273.571 çocuk gelmiş ya da getirilmiştir. Bu çocukların %57.9'u 15-17 yaş grubu arasındadır. 2012 yılına göre 2013 yılında çocuk suçluluğu % 14.5 artmıştır ve 42.540 çocuk yaralama suçundan dolayı güvenlik birimlerine getirilmiştir. TÜİK (2015) verilerine göre de; suça sürüklenen çocukların büyük bir kısmı yine 15-17 yaş arasındadır (%57.5). 2014 yılında da en çok yaralama suçu görülmüştür. 2013'te 42.540 olan bu sayı 45.211'e yükselmiştir. TÜİK verilerine de bakıldığı zaman güvenlik birimine gelen çocukların çoğunluğunun ergenlik döneminde olduğu görülmektedir.

Çocukların suça sürüklenme nedenleri ile ilgili bilgiye pek çok akademik yazı içinde ulaşılabilmektedir. Bu yazıyı yazmamdaki amaç; lisans son sınıfta staj yaptığım yer olan Ankara Sincan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndaki suça sürüklenen çocuklarla yaptığım bireysel görüşmeleri siz okuyucular ile paylaşmak ve çocukların içinde bulundukları durumu onların gözünden görmeye çalışmaktır.

Çocuk Mahkemelerinin Tarihsel Gelişimi

Antik Yunan ve Germenler döneminde çocuk konusu ayrı bir şekilde ele alınmıyordu. Ailenin özellikle de babanın çocuğu üzerinde geniş hakları vardı. Bu haklar çocuk üzerinde olumsuz etki yaratıyordu ve aynı zamanda çocuk ihmal ve istismarına da yol açıyordu. Örneğin; babanın çocuğunu çalıştırması, sokağa bırakması gibi olaylarla karşı karşıya kalınıyordu. Suç kavramı sadece yetişkinlere özgü bir kavram değildir. Suç olgusu çocuklarda da görülmektedir. Çocuk ve beraberinde çocuk suçluluğu kavramları ilk defa Roma İmparatorluğu zamanında "12 Levha Kanunları" ile birlikte ortaya çıkmıştır (Uluğtekin ve diğer., 2010).

¹ Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

Bu dönemde çocukların cezai sorumlulukları ergen olup olmadıklarına bakılarak belirlenmiştir. 14 yaş erkekler için 12 yaş kızlar için ergenlik dönemi başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Ölüm cezası yerine para cezası verilmiştir ve cezalarda indirim uygulanmıştır. Ortaçağ döneminde kilisenin çocuk üzerindeki etkisinden bahsedilebilir. Çocuklar küçük yetişkinler gibi görülüyordu ve iyi bir Hristiyan olmalarına önem veriliyordu. Bu dönemde çocukların cezai sorumluluğu 7 yaşından itibaren başlıyordu. Çocuklar 7 yaşın altında olduğu zaman yaptıkları davranışlarda kasıt aranmıyordu. Aydınlanma çağıyla beraber çocuğa yönelik algı değişmiş ve ayrı bir birey olarak ele alınmıştır. Kilisenin ve ailenin çocuklar üzerindeki etkisi ortadan kalkmıştır. İslam Hukuku'nda da çocukların cezai sorumluluk yaşları kız ve erkeklerde farklı belirlenmiştir. Yetişkinlerden ayrı olarak azarlama, teşhir etme, öğüt verme gibi cezalar verilmiştir. Pozitivist ve klasik kuramların etkisiyle çocuklara özel bir sistem oluşturulmaya başlanmıştır (Uluğtekin ve diğer., 2010).

19. yüzyılda çocuklarla ilgili kurumların yönetiminde devletin sorumluluk alması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu ilk kuruluşlar bugünkü çocuk mahkemelerinin temelini atmıştır ancak; o günkü şartlar son derece kötüydü. Kurumlar hapishaneyi andırıyordu (Akbaş ve Erükçü, 2012). 1899 yılında İngiltere'de devlete çocukları ailesinden ayırma yetkisi verilmiştir. Daha öncesine bakarsak 1824 yılında ABD'de de çocuk ve gençleri rehabilite etmek amacıyla sığınma evleri kurulmuştur. 1850 yılından sonra ise bu tip kurumlarda artış görülmüştür ve sistem giderek gelişmiştir (Fox, 1996; akt.Akbaş ve Erükçü, 2012).

Dünyada çocuk mahkemesi ilk olarak ABD'nin Illinois eyaletinde kurulmuştur. Çocuk mahkemeleri ıslaha yönelik olmuştur. Yetişkinlerin işlediği suçlar için ceza verilirken; çocuk mahkemelerinde çocukların psikolojik, fiziksel ihtiyaçlarına önem verilmiştir (Zastrow, C., çev., 2013). ABD'den sonra İngiltere, Almanya, Hollanda, İtalya gibi ülkelerde de çocuk mahkemeleri kurulmuştur. Çocuk mahkemeleri suç işleyen çocukları, ihmale, istismara uğrayan çocukları korumak amacıyla ortaya çıkmıştır (Uluğtekin, 2004).

Türkiye'de çocuk mahkemeleri kurulmasına ilişkin ilk adım 1979 yılında çıkarılan 'Çocuk Mahkemeleri Yasası' ile atılmıştır. Yasadan sonra çocuk mahkemeleri hemen kurulamamıştır. 1980 yılında ertelenmiştir. 1987 yılında ilk olarak Ankara, Trabzon, İzmir ve İstanbul illerinde kurulmuştur (Çoğan, 2006; akt.Akbaş ve Erükçü, 2012:140). Avrupa Birliği'ne giriş gündeme geldiğinde kanunlarda düzenlemeler yapılmıştır. 2253 sayılı kanun kaldırılarak yerine 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla Çocuk Mahkemesi ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi olarak iki mahkeme türü ortaya çıkmıştır. 5395 Çocuk Koruma Kanunu'nun yanında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 sayılı Ceza Mahkemeleri Kanunu ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu uygulanmaktadır (Akbaş ve Erükçü, 2012).

Çocukların Suça Sürüklenme Nedenleri

Çocuk suçluluğunu sosyal hizmet bakış açısı ile (bütüncül) ele aldığımız zaman ‘suça sürüklenme’ kavramı daha net bir şekilde anlaşılmaktadır. Çocukların içinde bulundukları çevre, aile ilişkileri, madde kullanım durumları, eğitim-sağlık durumları, sokakta çalışmaları, arkadaş çevreleri gibi faktörler çocukların suça sürüklenmelerinde çok büyük bir rol oynamaktadır.

Bülbül ve Doğan (2016)’ya göre aile yapısında ve toplumsal düzende meydana gelen değişimler çocuk suçluluğunda artışa neden olmaktadır. Türkiye’de her yıl ortalama 150 bin çocuğun, çocuk adalet sistemi ile karşı karşıya kaldığı bilinmektedir. Çocukların suça sürüklenmelerinde bireysel nedenlerden çok çevrenin etkisi de düşünülmelidir.

Çocukların suça sürüklenme nedenlerini ve içinde bulundukları durumu daha iyi anlayabilmek için Ankara Sincan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda tutuklu ve hükümlü bulunan çocuklarla gerçekleştirilmiş bireysel görüşme örnekleri aşağıda verilmiştir. Bu görüşme örnekleri verilirken sosyal hizmetin ‘gizlilik’ ilkesi dikkate alınarak çocukların gerçek isimleri kullanılmamıştır.

Tutuklu ve Hükümlü Çocuklarla Yapılan Görüşme Örnekleri

Görüşme 1: Ali 17 yaşında, 2 yıldır ceza infaz kurumundadır. Gasp, yağma ve taciz suçlarından şu an hüküm özlüdür. Anne ve babası ayrıdır, babası toplam 4 evlilik yapmıştır. Annesi Ankara’da, babası Iğdır’da yaşamaktadır. Annesini hiç tanımamıştır, sebebini bilmemektedir. Babası ile yaşamıştır, 5-6 ay yetiştirme yurdunda kaldıktan sonra oradan firar etmiştir, arkadaşlarının yanına gitmiş ve onlarla kalmıştır. Abisi Ardahan’daki bir ceza infaz kurumunda kalmaktadır. Öz ve üvey olarak toplam kaç kardeşi olduğunu bilmemektedir. Babası ile Iğdır’da yaşadığı için telefon görüşmesi ile iletişim kurmaktadır. Kurumda Kur’an okuma ve saz kursuna gitmektedir. Babası Iğdır’da kasaptır. Babası, kendisi üzerinden yardım almıştır ancak; şu an ceza infaz kurumunda olduğu için yardım kesilmiştir. 15 yaşında, arkadaş çevresiyle beraber uyuşturucu kullanmaya başlamıştır.

Görüşme 2: Mehmet, 9 gün önce kuruma gelmiştir. Mamak’ta yaşamaktadır. 1 tane kız kardeşi vardır. Annesi ve babası boşanmıştır. Lise 1. sınıfa kadar okula gitmiştir. Babası ile yaşamaktadır. Babası lokantada çalışmaktadır. Ailesinin maddi durumu yeterli olmadığı için çalışmak zorunda kalmıştır. Anne ve babası kavga ettiği için daha önce intihar girişiminde bulunmuştur. Cinsel suçtan dosyası bulunmaktadır.

Görüşme 3: 17 yaşında olan Berkay, hırsızlık suçundan hükümlüdür. 3 aydır kurumda bulunmaktadır. Annesi hayattadır, babası 7 yıl önce kalp krizi nedeniyle vefat etmiştir. 20 yaşında ablası ve 10 yaşında 2 kardeşi vardır; ablası üniversitede ve kardeşi ilkokulda okumaktadır. İlkokul 5. sınıfa kadar okuyan Berkay çalışmak için okulu bırakmıştır ve nakliyat işinde çalışmıştır. Berkay’ın annesi ev hanımıdır, eşinin vefatından dolayı kendisine maaş bağlanmıştır. Berkay’ın cezaevinde akrabası

bulunmamaktadır, çocukluk arkadaşı Mustafa ile aynı cezaevindedir. Uyuşturucu madde kullanmaya yaklaşık 6 yıl önce başlamıştır ve 2015 yılında Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi'nde (AMATEM) tedavi görmüştür. İntihar denemesi olmayan Berkay'ın kollarında kesikler ve dövmesi vardır.

Görüşme 4: Hasan 14 yaşındadır, uyuşturucu suçundan tutukludur ve adam yaralama suçundan da dosyası bulunmaktadır; cezaevine ilk girişidir. Anne ve babası hayatta ve beraberlerdir; anne ve babası resmi olarak evli değildir. Üvey ve öz olarak toplamda 15 kardeşi vardır. 2 abisi ve 1 kuzeni uyuşturucu ve adam öldürme suçundan cezaevindedir; daha önceden babası ve dedesi de cezaevine girmiştir. Okuma-yazma bilmemekte ve ilkokula sadece 1 hafta gittiğini ifade etmiştir. Okulu bıraktıktan sonra çalışmaya başlamıştır. 8 yaşından sigara içmeye başlayan Hasan'ın uyuşturucu geçmişi de bulunmaktadır. Hasan'ın babası da esrar içmektedir. Daha önce psikiyatrik tedavi görmüştür, ilaç kullanmaktadır ve cezaevinde kendine zarar verme davranışında bulunmuştur. Adana'daki cezaevinden sevk ile Ankara'ya gelmiştir, ailesi Adana'da yaşamaktadır. Adana'daki cezaevinde iken çatıya çıkarak intihar girişiminde bulunmuştur.

Değerlendirme Ve Sonuç

Yukarıda verilen görüşme örnekleri incelendiği zaman sorunun sadece birey odaklı olmadığı görülmektedir. Sistemler arasındaki sorunlar başka sorunlara neden olmaktadır. Maddi durum nedeniyle çocukların çalışması ve ebeveynler arasındaki tartışmalar, aile bağlarının güçlü olmaması gibi nedenlerden dolayı çocuklar suça işlemeye itilmektedir. Aile bütün olarak bir sistemdir. Çocuklar, anne ve baba olarak da aile içinde ayrı sistemler bulunmaktadır. Birey içinde bulunduğu çevreden etkilenmektedir. Arkadaş çevresinin etkisiyle uyuşturucu kullanımı görülmektedir. Ergenlik döneminin etkisiyle sosyal çevre daha etkili hale gelmiştir. Çocukların yetiştirme yurdunda kaldıkları zaman dilimi ergenlik dönemini kapsamaktadır.

Görüşme yapılan çocuklar 'çevresi içinde birey' anlayışıyla değerlendirildiği zaman ailede ve arkadaş çevresinde madde kullanımının yaygınlığı, erken yaşta yoksulluk nedeniyle eğitim hayatından uzak kalma, parçalanmış aile yapısına sahip olma, yaşadıkları çevre düşünüldüğü zaman çocukların suça sürüklenme oranlarının neden arttığı da gözler önüne serilmektedir.

Sonuç olarak; birey içinde bulunduğu birçok sistem ile etkileşim içindedir. Özellikle ergenlik dönemi gibi duyguların, davranışların hızla değişebildiği, kendini ifade edebilmenin, ailede, toplumda, arkadaş çevresinde kabul görmenin önemli olduğu bir evrede sistemler arasındaki sorunların çocuk suçluluğunun ortaya çıkmasında büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Bülbül, S., ve Doğan, S. (2016). *Suçta Sürüklenen Çocukların Durumu Ve Çözüm Önerileri*. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 59, 31-36.

Erükçü, G. ve Akbaş, E. (2012). *Türkiye’de Çocuk Mahkemeleri Uygulamalarına Eleştirel Bir Bakış*. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 1 (3).

TÜİK. (14 Ağustos 2014). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar 2013*. 1 Mart 2018. www.tuik.gov.tr.

TÜİK. (4 Ağustos 2015). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar 2014*. 1 Mart 2018. www.tuik.gov.tr.

Uluğtekin, S. (2004). *Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları*. Türkiye Barolar Birliği Yayınları:71.

Uluğtekin, S. ve diğer. (2010). *Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi*. 28 Şubat 2018, www.edb.adalet.gov.tr/csr.pdf.

AİLE YANINDA HİZMET

“Bir Evlat Edinme Vakası”

Ceylan Pınar KARATAŞ¹

Sosyal hizmet uygulamaları, toplumun korunmaya muhtaç bireylerini toplumsal yaşama dâhil edebilmek için değişik politikaların uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Bu politikaların uygulanması gereken kesimlerden birisi de çocuklardır. Çocuğun korunmasında öncelik, ailenin sorumluluğunda olsa da ailenin çocuğu koruyamadığı veya çocuğun ailesinin yanında kalmasının sakıncalı olduğu zamanlar bulunmaktadır. Bu nedenle, toplumsal sorumluluk gereği çocuk koruma modelleri devreye sokularak çocuk kanunlarla korunmaktadır (Yazıcı, 2014).

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunun 5.maddesinin (1) fıkrası koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirler olarak belirtilmiş, bu kapsamda 5.maddenin (c) bendinde bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine yönelik tedbir şeklinde belirtilmiştir (5395 S.K, 2005). Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara sağlanan hizmetler, sosyal hizmetlerin temel alanlarından biridir. Çocuğun korunmaya ihtiyaçlı hale gelme koşulu her ne olursa olsun ya da çocuk hangi ihtiyaçtan kaynaklanan nedenle korunma altına alınırsa alınsın her çocuğun durumuna uygun bulunan hizmet modelinden faydalanmaya ve kendi kendine yeterli hâle gelinceye kadar korunmaya hakkı bulunmaktadır (Çengelci, 1988, 204 akt. Yazıcı, 2014) Bu kapsamda özellikle, geçici ya da süreli olmayan ve çocuğun yüksek yararı odağındaki evlat edinme önemli bir hizmet modelidir. Evlat edinme hizmet modeli; biyolojik ailesi tarafından çocuğun bakım ve sorumluluğunun üstlenilmemesi, çocuğa karşı ebeveynlik yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi ya da getirilememesi sonucunda, çocuğun en doğal hakkı olan yaşamını bir aile ortamında sürdürebilmesi amacı ile çocuk ile durumu her koşulda evlat edinmeye uygun olan kişi/eşler arasında hukuki bağlar sağlanması ile ve en önemlisi herhalde çocuğun yüksek yararı doğrultusunda ebeveyn çocuk ilişkisinin kurulması temeli ile gerçekleştirilen bir hizmet modelidir. Süreli olmayan bu hizmet modeli, koruyucu aile hizmet modelinden bu yönüyle ayrılmaktadır. Evlat edinme hukuksal boyutta hâkim izniyle evlat edinen ve çocuk arasında kurulan bir soy bağı olmak ile birlikte, kan bağı ile oluşan soy bağından farklı olmayan soy bağı şeklinde kurulmaktadır. Çocuk evlat edinenin soyadını alarak onun velayetine girmekte ve onun mirasçısı olmaktadır.

Evlat edinme hizmetleri 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, Küçüklerin Evlat Edindirilmesinde Aracılık

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı

Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük ve yine 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında yürütülmektedir. Evlat edinme her halde küçüğün yüksek menfaati çerçevesinde yürütülen bir hizmet modeli olmak ile birlikte bu hizmet ülkemizde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı taşra teşkilatlanması tarafından yürütülmektedir.

Evlat edinme ülkemizde kurum aracılığı ya da kişiler arası evlat edinme olarak iki ayrı şekilde gerçekleştirilmektedir. Kişiler arası evlat edinme süreci Türk Medeni Kanunu ve yine Türk Medeni Kanunu'nun 305-320. Maddeleri gereği, Küçüklerin Evlat Edindirilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin yürütülmesine İlişkin Tüzük kapsamında, aracılık faaliyetlerini yürüten kurum olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 'Aracı Kurum' adıyla yetkilidir. Bu kapsamda ister 5395 sayılı kanun kapsamında devlet koruması altında olsun, ister bir aile ya da velayet sahibi kişi yanında olsun çocuk/çocukların evlat edinilmesi, belirli bir yasa ve tüzük kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği Ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun kapsamında 3.maddenin 1. fıkrasında her taraf devlet asgari olarak aşağıdaki fiil ve faaliyetlerin ülke içinde veya ülke dışında veya ferdi veya örgütlü bir biçimde işlenmiş olup olmamalarına bakılmaksızın, kendi suç veya ceza yasalarının tam anlamıyla kapsamı içine girdiğini garanti edecektir ve bu kanun kapsamındaki madde 3'ün (ii) bendinde belirtildiği üzere evlat edinme konusunda yürürlükteki uluslararası yasal düzenlemeler ihlal edilmek suretiyle bir çocuğun evlat edinilmesi için uygunsuz bir şekilde rıza istihsal edilmesini teminen aracılık yapılması suçtur ve şeklinde tanımlamıştır ve yine 3. Maddenin 5. fıkrası Taraf Devletler evlat edinmeye müdahil olan tüm şahısların yürürlükteki uluslararası yasal düzenlemelere uygun bir biçimde hareket etmesini sağlamak için uygun olan her türlü yasal ve idarî önlemi alacaklardır şeklinde tanımlamıştır. (4755 S.K) Ülke içi ya da dışında kalan herhangi bir hukuksuz uygulama çocuğun satışı kapsamına girmekte olup, bu durumun önüne geçilebilmesi için ulusal ve uluslararası mevzuatlarla çocuğun korunması sağlanmaktadır.

Her yıl yüzlerce çocuğun koruma ihtiyacı içerisinde olduğu düşünüldüğünde evlat edinme hizmet modelinin çocukların yüksek yararı odağında önemsinmesi gereken bir hizmet olarak karşımıza çıkmaktadır. Evlat edinme hizmetinin özellikle bakım tedbiri bulunan ve kuruluş bakımı altında olan çocuğun hangi hizmetlerden faydalandırılacağına değerlendirilmesi son derece önemlidir. Bilinenin aksine her bakım tedbiri bulunan ve kuruluşlarda bakım altında bulunan çocuklar evlat edindirilemezler. Bu kapsamda bir çocuğun evlat edinmeye uygun hale gelebilmesi için yasada belirtildiği üzere, T.M.K. 309. Maddesi uyarınca biyolojik ailenin rızası gerekmektedir ya da yine Madde 311'de belirtildiği üzere, *“ana ve babadan birinin rızası aranmama koşulu ile kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa, ya da küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa”* hükmüdür. Buradaki özen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi maddesi önemlidir. Çünkü çocukların özellikle

kurum bakımına alındıktan sonra biyolojik aileleri ile yapılacak mesleki çalışma çocuğun hangi hizmetten yararlanacağına yön verecektir. Özellikle ihmal, istismar vakalarında ya da terk durumlarında çocuğun bir an önce bakım tedbir kararı alınarak evlat edinme yönünde bir kanaatin oluşturulması ve bu yönde işlemlerin başlatılması çocuğun kurum bakımının getirdiği olumsuz durumlardan en az şekilde etkilenmesi sonucunu doğurabilecektir.

EVLAT EDİNME HİZMETLERİNDE KİŞİ/EŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evlat edinmede, mevzuat kapsamında kişi ya da eşler, çocuğa sahip olsun ya da olmasın evlat edinmeye müracaat edebilmektedir. Özellikle hizmetten faydalanmak isteyen çocuksuz kişi ya da eşler, birçok tedavi sürecinden sonra en son çare olarak evlat edinmeyi düşünmektedir. Uzun bir tedavi süreci, eşleri hem psikolojik olarak etkilemekte hem de ciddi bir maddi külfetin altına sokmaktadır. Özellikle de uzun süren tedaviler sonrası olumlu sonuçlar alamayan eşlerin, yeni bir yas sürecine girmeleri de kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu noktada kişi ya da eşler evlat edinmeyi düşünmeye başlamaktadır. Ancak hala günümüzde evlat edinmenin tabu olduğu toplum ve kültürden gelen kişi/eşlerin hem evlat edinme hizmetinin kendileri için yeni bir durum olması ve duruma alışma süreçleri, hem de çevreleri tarafından önyargılı olarak düşünce ve eleştirilere maruz kalmaları evlat edinmeye geç başvurularında etkili olabilmektedir.

Evlat edinmeye müracaat eden kişi ya da eşlerin evlat edinebilmeleri için mevzuat kapsamında uygun koşulları sağlıyor olmaları gerekmektedir. Bu koşullar mevzuatta belirtildiği üzere tek ebeveyn olarak müracaatta bulunacak olan kişinin 30 yaşını doldurmuş olması, evli olan eşlerin ise her ikisinin de 30 yaşını doldurmuş olmaları ya da 5 yıldır evli olma şartı aranmaktadır. Bir diğer önemli husus ise öğrenim durumlarının en az ilkokul mezunu olması ya da ikinci kademe okur-yazarlık belgelerinin olması, bunun yanında mevzuatta belirtilen diğer koşullara uygun olmaları gerekmektedir. İncelemede karar vermeye yardımcı olacak her türlü belge talep edilerek başvuru sahiplerinin ve varsa birlikte yaşadıkları başka kişilerin kişilik, eğitim, kültürel özellikleri, ekonomik güçleri, sağlık durumları, aile bireylerinin birbirleriyle ve çevreleri ile olan ilişkileri, küçükten beklentileri, evlat edinmeye bakış açıları, bakım, eğitime ve yetiştirme konularına yaklaşımları, evlat edinmek istedikleri küçüğün özellikleri, başvuru sahiplerinin veya varsa altsoylarının tavır ve düşünceleri en az beş görüşme sonucu değerlendirilerek kapsamlı bir sosyal inceleme raporu hazırlanır (Tüzük, 2009). Değerlendirme sürecinin profesyonel meslek elemanları tarafından yürütülmesi değerlendirmenin bir başka önemli boyutudur. Değerlendirilmelerin süre ve olanakları Çocukların Evlat Edindirilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük kapsamında 6 ay olarak belirlenmiş olmak ile birlikte, metropol şehirlerin iş yoğunluğu, nüfus yoğunluğu ve meslek elemanı sayısı da göz önün de bulundurularak ikinci bir 6 ay daha eklenerek değerlendirme süresinde uzatılabilmektedir. Kişi ya da eşlerin kabulü ise sosyal hizmet uzmanının hazırlayacağı sosyal inceleme raporu sonucunda belirlenmektedir. Değerlendirme süreci sonrası ise kişi ya da eşlerin kabulünün en önemli kısıtı

olarak ekonomik koşulların olduğu görüşü gerçeği yansıtmayan bir bakış açısidir. Elbette ki çocukların ailelerin yanına yerleştirilmelerinde ekonomik durum değerlendirmesi önemli bir kıstas iken tek başına evlat edinme kriteri değildir. Aile değerlendirmelerinin tamamlanmasının ardından ailelerin sırasının gelmesi ile çocuk aile eşleştirmesi yapılır ve aile ve kurum arasında geçici bakım sözleşmesi imzalanır. Bu sözleşme bir yıl geçerliliğini korurken bir yıl süresince aile ve çocuk kurumun sosyal hizmet uzmanları tarafından izlenmektedir. Herhangi bir riskin olmadığı kanaatinin oluşması halindeyse aile dava açma hakkı elde etmektedir.

VAKA

Aile Hakkında Bilgi

Müracaatçılar evlat edinmek üzere İl Müdürlüğüne başvurmuş ardından kişilerin işlemlerin tamamlanması sonrası evlat edinme sırasına alınmışlardır. Çiftin sosyo-demografik özelliklerinde çiftlerden kadın eş 50 yaşında, erkek eşin 52 yaşında, kadın eşin herhangi bir işte çalışmadığı, erkek eşin bir fabrikada işçi olduğu, çiftin ekonomik durumlarının üç kişilik bir ailenin ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte olduğu, ev ve çevre koşullarının uygun olduğu sosyal hizmet uzmanınca yapılan değerlendirmede tespit edilmiş bunu yanında yine çift ile yapılan görüşmeler sonucunda ebeveyn olma sorumluluğunun farkında, bir çocuğun bakım ve sorumluluğunu üstlenebilecek ve çocuğa gerekli olan sevgi, değer ve anlayışı gösterecek bireyler olduğu kanaati getirilmiştir. Çiftin yaşlarının mevzuat kapsamında büyük yaş çocuk grubunda bulunması sebebiyle kendilerine büyük yaş grubundan çocuğun yerleştirileceği bilgisi verilmiştir.

Çocuk ve Biyolojik Aile Öyküsü

Çocuğun biyolojik annesinin çocuğu evlilik birliği dışından dünyaya getirmesi sonucu biyolojik annenin çocuğun bakım ve sorumluluğunu alamayacağını hastanenin sosyal servisi ile görüşmesi ile hastane polisi ve sosyal servis tarafından hazırlanan rapor ile durum sosyal hizmetlere ihbar edilmiş, ardından sosyal hizmet uzmanı tarafından biyolojik anne ve çocuk hakkında sosyal inceleme raporu hazırlanmıştır. Biyolojik annenin psiko- sosyal ve ekonomik olarak çocuğun bakımını üstlenmeyi reddetmesi ve verilecek olan sosyal-ekonomik destek ve danışmanlığı da reddetmesi aynı zamanda çocuğunun evlat edindirilmesini istememesi, çocuğun ileride bakımını üstlenmek istediğini de bildirmesi sebebiyle, çocuk 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında koruma altına alınmış ve kuruluşa yerleştirilmiştir. Çocuğun uzun süren bir sağlık tedavisi sebebiyle aile yanında bir hizmetten faydalandırılmamış, ardından koruyucu aile hizmetinden 4 yaşında faydalandırılmak üzere koruyucu aile yanına yerleştirilmiştir. Çocuğun yaklaşık 7 yıldır koruyucu ailesi ile kaldığı, biyolojik annenin düzensiz aralıklar ile çocuğu ziyaret ettiği, son dönemde gelmemeye başladığı, bunun yanında koruyucu aileden koruyucu babanın ise ağır bir sağlık sorunu ile karşı karşıya kaldığı bilgileri edinilmiştir. Koruyucu annenin bu süre içerisinde biyolojik olarak bir çocuk sahibi olması hem çocuğunun bakım ve sorumluluğunun hem de eşinin ağır sağlık sorununun bulunması, diğer taraftan

koruyucu ailesi yanında kalmakta olan çocuğun ergenlik dönemi gelişimsel sürecinde olması sebepleriyle çocuğun koruyucu ailesi ile zamanla çatışmacı bir ilişki içerisine girdikleri tespit edilmiştir. Koruyucu aile ile izleme süreçleri devam ederken sorun tespit edilmiş, koruyucu aile ve çocuk ile yapılan mesleki çalışmada aile iş birliğini daha fazla devam ettirmek istemedikleri taleplerini bildirmiş, aile ile yapılan çalışmalarda da Koruyucu Aile Yönetmeliği kapsamında ailenin uygun kriterleri sağlayamadıkları kanaati oluşmuştur. Vakadan sorumlu sosyal hizmet uzmanı tarafından çocuğun ikinci bir aile ile devam etmesi kararı alınmıştır. Uzun süredir biyolojik ailesinin de çocuğu ziyarete gelmemesi sebebiyle çocuk hakkında evlat edinme işlemlerinin başlatılarak sıradaki evlat edinme ailesine önerilmesi işlemi uygun bulunmuştur. Çocuğun evlat edinme ailesi ile görüştürülmeden önce çocuk ile ilgili meslek elemanı tarafından gerekli çalışmalar yapılmış ve çocuk ile evlat edinme ailesi buluşturulmuş, ilgili sosyal hizmet uzmanı tarafından çocuk ile ailenin uyum süreci yönetilmiş, çocuğun okulunun zamanı da dikkate alınarak okulun tatil zamanının sürenin tamamlanmasının ardından evlat edinme öncesi geçici bakım sözleşmesi imzalanarak çocuk ve aile izlenmeye başlamıştır. İzleme sürecinde evlat edinme birimi sosyal hizmet uzmanına devredilen dosya ile çalışma süreci, aile çocuk izlemeleri ile başlatılmıştır.

Vaka İle Çalışma

Çocuk ve ailenin yerleştirilmesinin ardında ilk olarak ev ziyareti gerçekleştirilmiştir. İlk görüşmede, aile ve çocuk ile evde görüşme sağlanmış, çiftin yeni gelişen bu sürece uyum sağlamaya çalıştıkları, çocuğu anlamaya çalıştıkları, eve geldiğinden bu yana akrabalar ve yakın çevreleri ile çocuğu tanıştırdıkları belirtilmiştir. Aile çocuğun okulu için gerekli işlemleri başlatma yönünde yönlendirilmiş, aile ile yapılan ilk görüşmede çocuğun yeni duruma alışma sürecinde olduğu ve bu konuda kurum ile iş birliği içerisinde olmalarının önemli olduğu, çocuğun ergenlik dönemi özellikleri, ayrılma anksiyetesi, terk edilmesi, güven arama isteği, bağlanma sorunu oluşabileceği ve çocuğu anlamak ve dinlemenin önemli olduğu üzerine aileye danışmanlık ve yönlendirme yapılmıştır. Çocuk ile yapılan görüşmede ise henüz var olan sürece uyum sağlamaya çalıştığı, aileye karşı olumlu/olumsuz duygusunun olmadığı ancak olumsuz bir düşünce içerisinde de olmadığı izlenmiş, kendisine bu süreçte her zaman görüşme sağlanabileceği anlatılmıştır. İlk görüşmede çocuğun odasının hazırlandığı eşyaların birlikte seçilerek gerekli ev düzenlemesine gidildiği tespit edilerek görüşme sonlandırılmış, aile ve çocuk ile düzenli görüşmelerin planlanması sağlamıştır.

Yapılan sonraki görüşmelerde ise kurumda görüşme, ev ziyareti ve okul ziyareti şeklinde bir yıl boyunca toplamda 7 görüşme gerçekleştirilmiş, ikinci görüşmede ev ziyareti olarak devam ettirilmiş, yapılan görüşmede ilk olarak çocuğun okula yeni başlaması sebebiyle okulu ile ilgili bilgi alınmıştır. Çocuğun okulunun ilk günü kendisini kötü hissettiğini ancak şu an almaya çalıştığını, zaman zaman eski koruyucu ailesini özlediğini, onlarla görüşüp görüşemeyeceğini belirtmiştir. Çocuk ile yapılan görüşmelerde; çocuğa özlemlerinin, üzüntülerinin normal olduğunu, yaşadığı bu sürecin zor olduğu, onu bu konuda anladığımızı, yas sürecine ve üzüntüsüne saygı duyduğumuz ve bu üzüntüsünü

yaşamalarının normal olduğu konularında görüşmeler yapılmış, eski ailesine dönemeyeceği, ancak kendisine hafta içinde belirli zamanlarda eski koruyucu annesi ile telefon görüşmesi sağlanabileceği, evlat edinmenin ne demek olduğu, kendisinin sonraki süreçlerde hangi aşamaların beklediği konular çocuğa tekrar açıklanmıştır. Aile ile yapılan ikinci görüşmede ise, ailenin gergin olduğu uzun süredir ebeveyn olmak istediklerini ancak çocuk ile uyum sorunları yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Aile ile yapılan görüşmede çocuğun aile ile iletişim kurmadığını, okul sonrası daha çok odasında vakit geçirdiğini, televizyonu seyretme süresinin uzun olduğunu, geç uyuduğunu, sürekli ağladığını, koruyucu ailesini özlediğini dile getirdiğini, kendilerini zaman zaman yaşlı ve anlayışsız bulduğunu, son dönemlerde yaşadıkları bu sorunu çözemediklerini anlatmışlardır. Aileye bu sürecin hemen düzelemeyeceği bunun için hem kendilerine hem de çocuğa zaman tanımları gerektiği, çocuğun şu an bir ebeveyn kaybı yaşadığı, bu sebeple hem kaybını anlamak hem de yeni bir yere ve aileye uyum sürecinde çocuğa anlayış ile yaklaşımları gerektiği anlatılmıştır. Ergenlik dönemi özellikleri konularında aile ile görüşme planlanmış, sonraki diğer görüşmelerde çocuğun bu dönemde yaşanan gelişimsel özellikler üzerine danışmanlık yapılmış, diğer taraftan çocuğun yas sürecini (ebeveyn kaybı) tamamlaması için ona destek olmalarının önemli olduğu konuları üzerine görüşme gerçekleştirilmiştir. Çocuğun yeni kuruluş bakımı ya da başka bir aileye bağlanma sürecinin çocuk açısından risk oluşturacağı, çocuğun yararı yönünde hareket etmenin önemli olduğu, süreçte çocuğu bir çocuk ve ergen psikiyatristine yönlendirerek devam edebileceğimiz de aile ile görüşülen konular arasında yer almıştır. Aile ile bir sonraki görüşmede anne baba tutumları üzerine her iki eş ile ayrı ayrı görüşme yapılmıştır. Çifte çocuk ile doğru iletişim konusunda, sevgilerini gösterme biçimleri, tutarlı ve adaletli disiplin koyma, kabul etme ve değerlik duygusu üzerine görüşülmüştür. Bir sonraki görüşmede okul ziyareti planlanmış ve okul rehber öğretmeni ve okul müdürü ile görüşme sağlanmıştır. Çocuğun okulda aktif olduğu, derslere katılan ancak zaman zaman arkadaşları ile çatışmacı bir ilişki kurduğu ifade edilmiştir. Kendileri ile iş birliği içerisinde olacağımız, danışmak istedikleri konular hakkında yönlendireceğimiz ve çocuğun yeni durumu için de bizimle işbirliği yapmaları konusunda görüşme sağlanmıştır. Yapılan görüşmelerde çocuğun bir sonraki görüşmeye daha istekli geldiği, çiftin ise geçen süre içerisinde çocuk ile daha uyumlu olup, açık iletişim kurdukları gözlemlenmiştir. Bir yıllık izleme sürecinin ardından çocuk ve aile ile son görüşme yapılarak evlat edinme hukuki süreçleri hakkında bilgilendirme, yönlendirme ve danışmanlık yapılmış, aile çocuğun velayeti için gerekli yasal işlemleri başlatmıştır. Mahkeme sürecinde mahkemenin tamamlanmasının ardından çocuk ile ailenin işlemleri tamamlanmıştır.

TARTIŞMA

Sosyal hizmet uzmanı müracaatçıları ile çalışırken temelde mikro, mezzo ve makro yöntemleri kullanmaktadır. Bu kapsamda aileler ile sosyal hizmet uygulamasında sosyal hizmetin amacı ailelerin üyelerinden her birinin gelişimsel ve duygusal gereksinimlerini yetkin olarak karşılayabilmelerinde ailelere yardımcı olmaktır (Duyan, 2012 s.265). Aileler ile sosyal hizmet müdahalesinde Zastrow

(1999) sekizli bir model olarak, bilgi toplama, değerlendirme, sorunu tanımlama, müdahale planı hazırlama, müdahale için temas kurma, uygulama, sonuçları değerlendirme ve sonlandırma olarak önermektedir (Duyan, 2012). Sosyal hizmet müdahalesinde genelci sosyal hizmette en önemli yaklaşımdır. Bu kapsamda genelci sosyal hizmet müdahalesinde müracaatçılar ile çalışırken yedi aşamadan söz etmektedir. Bunlar müracaatçı ile ilk tanışma ve bağlantı kurma, ön değerlendirme, müdahaleyi planlama, planı uygulama, değerlendirme yapma, sonlandırma ve izlemedir. Bu aşamalar sonrasında hazırlayacağı sosyal inceleme sosyal hizmet müdahalesinde sosyal hizmet uzmanının resmi formatta, mesleğini profesyonel noktada yaptığı müdahale biçimini oluşturacaktır. Müracaatçılar ile çalışırken müracaatçının bulunduğu yerden başlamak önemlidir. Vakaya sosyal hizmet uzmanına ailenin evlat edinme öncesi geçici bakım sözleşmesinin imzalaması ve izleme sürecinin başlaması ile tanışmaları, ardından ihtiyaç tespitleri ile aile ve çocuğun sorunları belirlenerek her görüşme gerekli mesleki çalışma ile sağlanmıştır.

Bulut ve Özbesler (2013) genelci sosyal hizmet yaklaşımını, ön değerlendirme ve mesleki müdahalelerde çevresi içerisinde birey perspektifini kullanan, uygulama, sosyal politika ve araştırmayı bütünleştiren, sosyal hizmet uzmanının vaka yöneticisi, savunucu, kolaylaştırıcı, arabulucu, kaynak bulucu gibi çeşitli rollere sahip olan, planlı müdahale sürecinde problem çözme aşamalarını benimseyen bir yaklaşım olarak sıralamaktadır. (Bulut ve Özbesler, 2013 s.99). Farklı disiplinler ile bir araya gelerek vakanın bütün olarak ele alınması, vakanın doğru bir değerlendirme yapılarak müdahalenin planlanıp uygulaması planlı değişim sürecinde önemlidir. Aksi halde doğru yapılmayan bir değerlendirme sonrası vakaya zarar verilerek müracaatçının daha fazla risk altında kalmasına neden olunabilir. Bu yönden de sosyal hizmet uzmanının vaka yönetici rolünü önemlidir. Bu vakada da çocuğun biyo-psiko sosyal gelişimleri göz önünde bulundurularak aile ile düzenli ve planlı olarak yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Çocuğun koruyucu ailesinden ayrılma sürecinin ardında yaşadığı yas süreci ile çalışılmış, bunun yanında yeni bir aile uyum sağlaması konusunda da danışmanlık yapılmış, aynı zamanda okul ziyaretleriyle hem okuldaki öğretmen ve arkadaş ilişkileri hem de ders başarısı ve okula devam etmesi yönünden gerekli çalışmalar sağlanmıştır.

Koruyucu aile ile yerleştirilen çocuk arasındaki yaş farkının çok olması, klinik uygulamalarda çok sıklıkla görülen bir durumdur. Böyle olgularda, koruyucu aile ile çocuk arasında yaş farkının çok olması; çocuğun ele alınmasına, uygun olmayan disiplin yaklaşımlarıyla iletişim kurulmaya çalışılmasına, çocuğun bu süreç içerisinde ruhsal ve duygusal açıdan ciddi anlamda örselenmesine ve günün birinde çözümsüzlükler nedeniyle kuruma geri dönmek zorunda kalmasına neden olabilmektedir (Özbesler, 2009). Vakada çocuğun özellikle koruyucu ailesi yanında kalması konusunda gerekli mesleki çalışma yapılsa da, bu hizmetin devamlılığı sağlanamamış, çocuğun yüksek yararı açısından kurum bakımının uygun olmadığı bilinerek, aile yanında hizmet modelinin çocuk için en doğru hizmet olduğu bilgileri ile sürekliliği olan evlat edinme hizmet modeli çocuk için uygun bulunmuştur. Çocuğun koruyucu ailesi ile yaş farkının çok olmamasına rağmen ailenin bir süre

sonra koruyucu aile olma yükümlülüklerini yerine getiremeyecek duruma gelmeleri, diğer yandan çocuksuz bir aile iken biyolojik olarak çocuk sahibi olmaları hizmete yönelik motivasyonlarını düşürdüğü düşünülmektedir. Evlat edinme ailesinin ise uzun süredir bir çocuğu bekleme özlemi, diğer yandan daha önce evde uzun süre bir çocuk ile yaşamamaları, çocuğun ise yıllardır bir başka ailenin düzenine, yaşam biçimine, kısacası kültürüne alışmış iken ikinci bir yeni durum karşısında alışmaya yönelik verdiği tepkiler, aynı zamanda çocuğun gelişim dönemi olarak ön ergenlikteki tepkilerinin ortaya çıkması, tüm bu süreçler karşısında sosyal hizmet uzmanının vaka yöneticisi rolünü ile mezzo düzeyde müdahale planı geliştirerek çocuğun kurum bakımı altına alınmamasını sağlamıştır.

SONUÇ

Koruyucu aile sisteminde bakım veren kişi genelde değişmez ve uzun süreli olduğundan, bu durum çocuk ile bakım veren arasında sağlıklı ve güvene dayalı bir ilişki oluşturmasını sağlayarak çocuğun ruh sağlığını olumlu yönde etkilemektedir (Üstüner, Erol ve Şimşek 2005: 131 akt: Özbesler, 2009). Bu kapsamda 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında korunma ihtiyacı içerisinde olan bir çocuğun psiko-sosyal gelişimi için hangi hizmetten faydalandırılacağı son derece önemlidir. Yapılacak olan değerlendirmelerde çocuğun uzun vadede biyolojik ailesinin yanına döndürülemeyeceği tespit edilmiş ise koruyucu aile ve evlat edinme hizmet modeli iki önemli aile yanında hizmet modelidir. Maalesef ki ülkemizdeki meslek elemanın sayıca az olması, bunun yanında uygun meslek elemanlarının alanda istihdam edilmemeleri gibi sorunlar çocukların doğru hizmet modelinden faydalandırılmamalarına neden olmaktadır. Bu nedenle çocuğun aile yanında yerleştirme öncesinde iyi bir hazırlanma sürecinin tamamlanması gerekir. İleride sorun yaratacak ve çok boyutlu özellikleri olan riskler, değerlendirme aşamasında, ancak bu konuda eğitimi ve bilgisi olan profesyoneller tarafından fark edilebilir. Böylece yerinde ve zamanında yapılacak müdahalelerle ciddi sorunların gelişmemesi için koruyucu ve önleyici uygulamalar da yerine getirilmiş olur. (Özbesler, 2009).

Kaynakça

- 1.Duyan,V. (2012).Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi. Ankara.263-290
- 2.Özbesler, C. ve Bulut, I (2013). “Sosyal Hizmette Genelci Yaklaşım ve Ekolojik Perspektifl” Sosyal Politika ve Kamu Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları, (97-108).Ankara: Maya Akademi.
- 3.Özbesler, C. (2009) Koruyucu Aile Hizmetlerinde Değerlendirme Süreci Aile ve Toplum Yıl: 11 Cilt: 4 Sayı: 16 Ocak-Şubat-Mart. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/spcd/article/view/5000107835> Erişim Tarihi.01.02.2018
- 4.Yazıcı, E. (2014). Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Bakım Yönteminde Yeni Yaklaşımlarhttp://iibfdergi.karatekin.edu.tr/Makaleler/1786723541_JFEAS_4_2_13.pdf . Erişim Tarihi 03.03.2018

5. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005). Yayımlandığı T.C. Resmî Gazete,5395/25876.
6. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (2001). Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi : 8/12/2001 Sayı : 24607
- 7.Küçüklerin Evlat Edindirilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük.Yayımlandığı Resmi Gazetenin Tarihi : 15/3/2009, No : 27170 .
8. 4755 sayılı Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği Ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Kabul Tarihi: 9.5.2002

ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARI

Sinem YILMAZ¹

ÖZET

Çocuk ihmali ve istismarı, çocuğun büyüme ve gelişmesini olumsuz yönde etkileyen her türlü davranış olarak tanımlanabilir. Özellikle çocuklar üzerinde duygusal, fiziksel, bilişsel, cinsel ve sosyal etkileri olan, her yönden sağlıklı bireylerin yetişmesine engel olan ve çocukların yaşamlarında onarılmaz sonuçlara yol açabilen bir durumdur. Literatürde çocuk istismarı; fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve çocuk ihmali olmak üzere dört ana başlık altında değerlendirilmektedir. Bazı kaynaklarda ayrıca ekonomik istismardan da bahsedilmektedir. Bu makalede, çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili temel kavramlar ve türleri açıklanmış olup, ihmal ve istismarın nedenleri, çocuk üzerindeki etkileri ve önlenmesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca toplumsal, sosyal ve halk sağlığı açısından günümüzde oldukça önemli bir sorun olan çocuk ihmali ve istismarına dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk ihmali, çocuk istismarı

GİRİŞ

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 1. maddesinde; çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır (UNICEF, 1990). 18 yaş altındaki herkesin çocuk olarak kabul edildiği ülkemizde de çocuk istismarı; ciddi yaralanmalara sakatlıklara ve hatta ölümlere neden olabilen tıbbi, hukuki, sosyal yönleri olan önemli bir halk sağlığı sorunudur (Acehan, 2013). Çocuklar üzerinde bilişsel, duygusal, fiziksel ve sosyal etkileri olan ihmal ve istismar, çocukların yaşamlarında onarılmaz sonuçlara yol açabilmektedir. Çocuk istismarının insanlık tarihinin başlangıcı ile beraber olmasına karşın dünyada sorun olarak algılanması ve buna yönelik çalışmaların başlaması ancak 100 yıllık bir geçmişe sahiptir. (Baysal & Başbakkal, 2004). Önce Amerika'da sonra İngiltere'de ve sonra da tüm Avrupa'da çalışılmaya ve toplum tarafından bilinmeye başlanmıştır (Durateymur, 2011). Türkiye'de ise bu konu ile ilgili çalışmaların başlangıcı çok yenidir.

Geniş anlamıyla çocuk istismarı; 18 yaşın altındaki çocukların ya da ergenlerin ana-babaları, onları bakıp gözetmek ve eğitmekle görevli öğretmen, usta, koruyucu aile fertleri, vasi gibi kişiler ya da yabancı kişiler tarafından yapılan, bedensel ve/ya psikolojik olarak sağlıklarına zarar veren, fiziksel, duygusal, cinsel ya da zihinsel gelişimlerini engelleyen tutum ve davranışlardır. Ancak yapılan bu davranışın, mutlaka çocuk tarafından algılanması ya da erişkin tarafından bilinçli olarak yapılması

¹ Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü (Ön Lisans) Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü (Lisans)

gerekli değildir (Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu, 2008). Çocuk istismarı sadece erişkinler tarafından değil çocuğun akranları tarafından da yapılabilir (Güner, Güner, & Şahan, 2010).

"Çocuk ihmali" ise, başta anne ve baba olmak üzere, bakmakla yükümlü kimseler ve diğer yetişkinlerin, çocuğun beslenme, giyinme, barınma, eğitim, sağlık ve sevgi gibi temel gereksinimlerini ihmal etmeleri sonucu, çocuğun bedensel, duygusal, ahlaksal ya da sosyal gelişiminin engellenmesi olarak tanımlanmaktadır (Acehan, 2013). İstismar ile ihmali birbirinden ayıran en önemli nokta istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır (Polat O. , 2001).

ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARININ SINIFLANDIRILMASI

Kültürel ve geleneksel değerler temelinde aile ilişkilerinin tabu olarak görüldüğü ülkemizde polise, medyaya, adliyeye ve hastaneye yansıyan vakalarda ihmal ve istismarın ve bunların çeşitli türlerinin çoğu zaman bir arada meydana geldiği dikkat çekmektedir. Bununla birlikte literatürde çocuk istismarının değerlendirilmesi; *fiziksel istismar*, *duygusal istismar*, *cinsel istismar*, *çocuk ihmali* olmak üzere dört ana başlık altında yapılmaktadır. Bazı kaynaklarda ayrıca *ekonomik istismardan* da bahsedilmektedir ki; çocuğun gelişimini engelleyici, haklarını ihlal edici işlerde ya da düşük ücretli iş gücü olarak çalışması veya çalıştırılması *ekonomik istismar* olarak tanımlanmaktadır (Güner, Güner, & Şahan, 2010). İstismar, ihmal ve bunların çeşitli türlerini birbirlerinden kesin bir biçimde ayırmak kolay değildir. Çünkü gerçek olaylara bakıldığında bunların çoğunun bir arada meydana geldiği dikkat çekmektedir. Türleri tek tek ele almadan bu hususun gözden uzak tutulmaması gerekir (Kozcu, 1991).

1.Fiziksel İstismar

Çocuğun kaza sonucu oluşmamış ve fiziksel zarar görmesiyle ortaya çıkan yaralanmalardır (Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu, 2008). Fiziksel istismar çocuk istismarının en çok görünen ve yaygın şekilde fark edilen biçimidir (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı).Vurma, dövme, tokat atma, boğma, fırlatma, ısırma, çocuğun üzerinde sigara söndürme gibi zarar verici davranışlar olduğu gibi; açıklanamayan yara bere ve darbe izleri, açıklanamayan yanıklar, açıklanamayan kırıklar/çıkıklar ve kafa derisinde saç kaybı şeklinde de göstergeleri vardır. Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği'nin yakın bir zamanda yaptığı bölgesel araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'de çocukların yaklaşık %35 'i fiziksel istismara maruz kalmaktadır. Bu veri ışığında Türkiye'de her üç aileden birinin çocuğa fiziksel istismarda bulunduğu söylenebilir (Durateymur, 2011). Maruz kaldığı bu istismarın çocukta bıraktığı etkiler ise ; çocuğa sık sık uygulanan güç gösterisi (dayak gibi) çocukta yetersiz iç denetim oluşmasına yol açmakta, onu dış denetime ihtiyaç duyar hale getirmektedir (Ünal, 2008).

2.Duygusal İstismar

UNICEF, duygusal istismarı; çocuğun nitelik, kapasite ve arzularının sürekli kötülenmesi, çocuğun sürekli olarak insanüstü güçlerle, sosyal açıdan ağır zararlar verme ya da terk etme ile tehdit edilmesi, çocuktan yaşına ve gücüne uygun olmayan taleplerde bulunması ve çocuğun, topluma aykırı düşen çocuk bakım yöntemleri ile yetiştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Duygusal istismar çok sık gerçekleşmesine rağmen fiziksel ve cinsel istismar gibi somut bulguları olmadığı için en zor tanınanıdır (Yavuz, 2008). Duygusal istismarın fark edilmesi kolay olmadığından görülme oranı da kesin olarak bilinmemektedir (İşeri, 2006). Ayrıca duygusal istismar tek başına görülebildiği gibi fiziksel ve cinsel istismarla birlikte de görülebilmektedir ve çocuk üzerinde bıraktığı etkiler ise şöyledir; yapılan literatür taraması sonucunda, doğrudan ve şiddetli duygusal istismarın, çocuklardaki birçok davranış problemleri ve öğrenme güçlükleriyle (yalancılık, hırsızlık, düşük benlik kavramı, aşırı bağımlılık, başarısızlık, depresyon, saldırganlık vb.) yakından ilişkili olduğunu belirtilmiştir (Kozcu, 1991).

3.Cinsel istismar

Child Sexual Prevention (2000)'a göre, çocuk cinsel istismarı; erişkinlik yaşının altında bulunan bir çocuğu, bir erişkinin cinsel doyumunu için kullanılması veya kullanılmasına göz yumulması şeklinde tanımlanmaktadır (Çeçen, 2007).Çocuk cinsel istismarı genelde beden temasını kapsar. Cinsel öpüşme, dokunma, tecavüz buna dahil edilebilir. Fakat beden teması bütün cinsel istismarlarda olmaz (Uluslararası Kurtarma Komitesi, 2012). Çocuğu pazarlama, teşhir, çocuğu çıplak olarak izleme, sözlü olarak bir çocuğu sekse zorlamak ve çocukları fuhuş ve porno için kullanmak da cinsel istismar eylemleridir. Çocuk cinsel istismarı en sık 6-10 yaş arasında görülmektedir. İstismara uğramada kız çocukların oranı erkek çocukların oranına göre daha yüksektir (Demirel, 2006). Bakıldığında cinsel istismar, çoğunlukla mağdurun tanıdığı kişi tarafından gerçekleştirilir (bir ebeveyn, akraba, bakıcı veya aile dostu). Saldırgan nadiren yabancı olur (Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu, 2008). Bunu oranlarsak cinsel istismarda %77 oranında aile bireyleri, %11 oranla akrabalar, %5 oranla çocuğun bakımından sorumlu olmayan kişiler ve %2 oranla da çocuğun bakımından sorumlu olan kişiler tarafından gerçekleşmektedir (Ovalyolu, Uçan, & Serindağ, 2007). Cinsel istismara uğrayan çocukların tespiti çoğunlukla tesadüfi yollarla olmaktadır. Hastaneye genital muayene için getirilen her çocuk cinsel istismar şüphesi taşımalıdır (Çelik, 2010). Bütün bunların neticesinde cinsel istismarın çocukta dört önemli etkiyi aynı anda yarattığı belirtilmektedir.1.Zedelenmiş cinsellik, 2. İhanet, 3.Acizlik, 4.Damgalanmak. Cinsel istismarın tüm etkilerinin damgalanma duygusuyla birleştiği durumlarda ise, çocukta büyük bir soyutlanma duygusu yaşanabileceği ifade edilmektedir (Ünal, 2008).

4.Çocuk İhmalı

Çocuğa yönelik ihmal, istismara göre daha yaygındır ama onun kadar çarpıcı değildir. Tüm dünyada çocuk nüfusunun %1-2'si ihmal edilmektedir. Tüm istismarların yaklaşık %48-63'nün ihmal ile birlikte olduğu düşünülmektedir (Çamurdan, 2006). İhmal, anlaşılması ve teşhis edilmesi oldukça zor olan bir kavramdır. Ancak ihmal de, istismar kadar çocukta uzun ve kalıcı hasarlara yol açabilir.

Çocuk ihmalı üç ayrı boyutta “fiziksel, cinsel, duygusal” olarak ele alınmaktadır. *Fiziksel ihmal*, çocuğun başkaları tarafından yaşam için gerekli olan beslenme, tıbbi bakım, giyim ve korunma gibi temel ihtiyaçlardan yoksun bırakılması ve bunların sağlanmaması durumu olarak ifade edilmektedir. Fiziksel ihmalin de fiziksel istismar gibi kolay belirlenebildiği belirtilmektedir (Ünal, 2008). *Duygusal ihmal*, çocuğa sevgi ve ilgi gösterilmemesi, özellikle ergenlik yıllarında destek ve denetimden yoksun bırakılması olarak tanımlanır (Acehan, 2013). Çocukların cinsel sömürmeye karşı korunmaması ve ilgisiz kalınması, cinsel gelişimine gerekli önemin verilmemesi de *cinsel ihmal* olarak değerlendirilmektedir (Aral, 1997).

Genel kanı, ihmalin daha çok toplumsal, ekonomik ve ekolojik nedenlerin yol açtığı, bilinçsizlik, eğitimsizlik ve yoksulluktan kaynaklandığıdır. İhmal, varlıklı batılı ülkelerde yoksul azınlık sınıfın bir sorunu, yoksul ve gelişmekte olan ülkelerde ise, önlenmesi daha karmaşık toplumsal sorunların (işsizlik, kötü ev koşulları, çok çocukluluk, kısıtlı sağlık ve eğitim kurumları) çözümüne bağlı bir problem olarak algılandığından henüz yeterince ilgi çekmemektedir (Kozcu, 1991). Bütün bu nedenler sıralandığında çocuk ihmalinin toplumlar tarafından oldukça “ihmal” edilmiş bir konu olduğu söylenebilir.

ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARIN NEDENLERİ

1. Aileden Kaynaklanan Nedenler

Çocuğun ihmal ve istismarı üzerine yapılan biyolojik, psikolojik ve sosyolojik incelemelere göre çocuğa yapılan istismarda ailelerin çok önemli rol oynadığı gerçeği görülmektedir. Özellikle istismara yatkınlık genellikle anne, babanın genç olması, ebeveynlerin çocukluklarında şiddete maruz kalmış olmaları ve parçalanmış aile yapısı (ölüm, boşanma, hapis, iş nedeniyle ayrı yerde çalışma), alkol veya madde bağımlılığı, fazla sayıda ve sık aralıklarla çocuk sahibi olma, ailede ruhsal ya da fiziksel hastalık, eşler arası uyumsuzluk çocukların ihmal ve istismarını artıran faktörler olarak görülmektedir (Acehan, 2013; Ünal, 2008).

2. Çocuktan Kaynaklanan Nedenler

Çocuk istismar ve ihmalinde çocuğun kişilik yapısı ve bireysel özellikleri kadar anne babaların çocuklarını nasıl algıladıkları da önem taşımaktadır. Planlanmayan veya istenmeyen çocuk olması, gayrimeşru olması, özel bakım gerektiren bebek olması, cinsiyetinin beklenenden farklı olması,

başarısız aile sınırları, ayrıca huysuz, sürekli ağlayan, yeme, uyuma sorunu olan ve anne-babalasıyla dostça ilişkiler kuramayan çocukların ihmal ve istismar edildiği belirtilmektedir (Acehan, 2013; Ünal, 2008; Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu, 2008).

3. Çevresel ve Toplumsal Nedenler

Anne ve babanın kısıtlı bir sosyal çevre içinde bulunmaları, arkadaşlarının olmaması ya da çevreyle uyumsuz olmaları, sosyal dışlanma, eğitim eksikliği, gelenekler, tabular, erkek egemen sistem, şiddet uygulamalarını destekleyen veya hoş gören inançlar, uygunsuz kişilerin örnek alınması çocuğa yönelik şiddeti artırmaktadır. (Ünal, 2008; Acehan, 2013; Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu, 2008; Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı).

SONUÇ

Tüm dünyada ve ülkemizde de önemli bir halk sağlığı sorunu olan ve insanlık tarihi boyunca her kültürde rastlanan çocuk ihmali ve istismarı, çocuğu yalnız içinde bulunduğu dönemde değil ileri ki yaşlarında da olumsuz olarak etkilemektedir. Çocuk ihmali ve istismarı her yaştan, ırktan ve gelir düzeyinden çocuğu etkilerken; fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal türleri; taciz, enest, tecavüz çocuğun ruhsal dünyasında tamiri imkansız yaralar açmakta, çocuğun gelişimini en iyi şekilde tamamlamasını ve sağlıklı bir birey olarak gelişmesini önlemektedir. Sık görülen ve önemli bir halk sağlığı sorunu olmasına rağmen tanısında ve ilgili uzmanlık dallarıyla olan iş birliğinde çoğu kez yetersizliklerle karşılaşmaktadır. Yanlış bilgiler, kanıtların eksikliği, kültürel ve geleneksel değerler, çocuğun kendisine inanılmayacak düşüncesi gibi nedenler istismarın göz ardı edilmesine yol açabilmektedir. Ancak yaşanan travma çok ciddi boyutlarda olduğunda çocuk ihmali ve istismarı düşünülmektedir. Çocuk istismarı tanısı koymada en önemli yaklaşım öncelikle çocuk istismarından kuşkulandırılmasıdır. İstismara uğrayan çocuklar çoğunlukla ilgililere (hekim, sosyal hizmet uzmanı, çocuk polisi, hemşire vs.) istismar nedeni ile başvuramazlar. Bu nedenle çocuk istismarı kuşkusu bulunan olgularda, ilgililerin gizlenme eğilimi olan durumları ortaya çıkarmak için anamnez, öykü ve bulgularını iyi rapor etmeleri gerekir (Dokgöz & Tırtıl, 2005).

Türkiye’de, çocuk istismarı ve ihmali inceleme yönelik araştırmalar yapılmakla birlikte, henüz yaygın bir sosyal sorun olarak kabul edilmediği için bu konuyu düzenleyen ayrı bir yasa bulunmamaktadır. Ancak, “Türk Medeni Kanunu”, “Türk Ceza Kanunu”, “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu” gibi çeşitli yasalarda çocukların ihmal ve istismarını önlemeye ve aile içinde korunmasına yönelik yükümler yer almaktadır (Ünal, 2008). Ayrıca Türkiye’nin onayladığı ve uygulamaya başlayarak Türk hukuk sisteminde yer edinir hale gelen, “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi”nin ilgili maddeleri de bu sözleşmeyi imzalayan devletlere, çocukların istismar ve ihmal edilmesini önleme ve bu çocuklar ile ailelerinin sağaltımını sağlama görevi vermiştir (Polat,

2000). Çocuk koruma hizmetleri asıl olarak herhangi bir ihlal meydana geldiğinde müdahalede bulunulmasına odaklanmış olup, önleme ve erken uyarı sistemleri gelişmemiştir. Türkiye’de çocuk koruma mekanizmalarının iyileştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına yönelik çabalar yalnızca her şiddet, istismar veya ihmal türüne karşı spesifik önlemlerin geliştirilmesiyle ilgilenmemekte, aynı zamanda bu koruma sistemlerini bir araya getirerek aralarında eşgüdüm sağlamayı, halen yeterince gelişmemiş olan önleme ve erken teşhis çabalarına bağlamayı amaçlamaktadır (UNICEF). Çocukların maruz kaldığı istismarın zararlı etkileri ve BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme kararları göz önüne alındığında, çocukları korumak ve “iyileştirmek” amacıyla, geniş anlamda toplumda hassasiyet yaratacak eğitim kampanyalarının başlatılması kaçınılmazdır (Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması, 2010). Bu nedenledir ki tekrarlayan istismarın erken evrede önüne geçebilmek, uzun vadede ki etkilerini sınırlandırmak için gerekli bir durumdur. Bunun sonucu olarak çocuk ihmal ve istismarını önlemek için bireysel, toplumsal ve evrensel olarak ele almak gerekir (Güner, Güner, & Şahan, 2010). Gerekli olan ise, koruyucu ve önleyici çalışmaların planlanmasını, organize edilmesini ve uygulanmasını sağlayarak özellikle cinsel, fiziksel, duygusal veya ağır ihmal sonucu travmaya maruz kalan çocuklar ile bu çocukların ailelerine yönelik olarak çalışmaların yapılması ve teşvik edilmesidir. Çocuklara yönelik geliştirilecek bu programlarda ise olası istismar durumlarını tanımlarını, uygun tepki göstermelerini ve bu durumla karşılaştıklarında hemen güvendikleri bir yetişkine anlatmaları sağlanmalıdır (Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu, 2008). Son olarak, farklı göstergeler içinde nedenleri ve sonuçları bulunan ihmal ve istismarın önlenmesi konusunda ilerleme sağlanabilmesi için bilimsel araştırmalara paralel olarak konu ile ilgili yasalara işlerlik kazandırmak, sağlık, eğitim ve sosyal gibi kurumları iyileştirmek, aileleri ve kamuoyunu bilinçlendirmek, çocukların ve ana-babaların yaşam düzeylerini iyileştirmek, gerekli eğitimler vermek ve disiplinler arası iş birliğinin sağlanması önem kazanmaktadır. Bütün bunlar ihmal ve istismarın bireysel ve toplumsal açıdan ciddi anlamda ele alınmasıyla mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acehan, S. B. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4).
- Aral, N. (1997). *Fiziksel İstismar ve Çocuk*. Ankara: Tekışık Veb Ofset.
- Baysal, L., & Başbakal, Z. (2004). Çocuk İstismarı ve İhmali Konusuna İlişkin Polislerin Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. *Çocuk Forumu Dergisi*, 21(2), 65-70.
- Çamurdan, A. D. (2006). Çocuk İhmali. *Çocuk İstismarı ve İhmaline Multidisipliner Yaklaşım* (s. 35). içinde Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Çeçen, A. R. (2007). Çocuk Cinsel İstismarı: Sıklığı, Etkileri ve Okul Temelli Önleme Yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-17.
- Çelik, B. G. (2010). Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Yaklaşım ve Etik Problemler.

Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu. (2008, Aralık). Şubat 23, 2018 tarihinde İnsan Hakları Derneği Web Sitesi: http://www.ihd.org.tr/images/pdf/cocuk_ihmalini_ve_istismarini_onleme_ogretmenler_ve_aileler_icin_egitim_klavuzu.pdf. adresinden alındı

Demirel, B. (2006). Cinsel İstismar. *Çocuk İstismarı ve İhmali Multidisipliner Yaklaşım* (s. 19). içinde Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

Dokgöz, H., & Tırtıl, L. (2005). Çocuklarda Fiziksel İstismar: Olgu Sunumu. *Çocuk Forumu Dergisi*, 8(1), 37-41.

Durateymur, N. (2011). Çocuk İstismarı.

Güner, Ş. İ., Güner, S., & Şahan, M. H. (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; istismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108-113.

İşeri, E. (2006). Duygusal İstismar. *Çocuk İstismarı ve İhmali Multidisipliner Yaklaşım* (s. 31). içinde Ankara Üniversitesi Yayınevi.

Kozcu, Ş. (1991). Çocuk İstismarı ve İhmali. *Aile Yazıları* 3 (s. 380-390). içinde Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi.

Ovalyolu, N., Uçan, Ö., & Serindağ, S. (2007). Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 13-22.

Polat. (2000). İstanbul ve Türkiye Geneline Güç Koşullardaki Çocuklar Açısından Çocuk Haklarının Durumu. *1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı* (s. 15-36). İstanbul: Umut Matbaası.

Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet*. Der Yayınları.

(2010). *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması*. UNICEF.

Uluslararası Kurtarma Komitesi. (2012). *Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara Bakım Kılavuzu*. New York: UNICEF.

UNICEF. (tarih yok). UNICEF- Riskler ve Çocuk Koruma : <http://unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=22&mnid=65&d=1&dil=tr> adresinden alınmıştır

UNICEF. (1990). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Birinci Kısım, Madde 1-20.

Ünal, F. (2008). AİLEDE ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 9-18.

Yavuz, S. (2008). Çocuk İstismarı: Çocuk İstismarına Göz Yummayın!

Şubat 23, 2018 tarihinde Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı: <https://www.morcati.org.tr/tr/yayinlarimiz/brosurler/186-cocuk-ihmalini-ve-istismarini-onlemek-elimizde-sessiz-kalma-suca-ortak-olma> adresinden alındı.

DOKTORA TEZ ÖZETİ
**“MEVSİMLİK TARIM İŞÇİSİ KADINLARIN ANNELİK DENEYİMLERİ:
ŞANLIURFA, CİHANBEYLİ VE ÇARŞAMBA ÖRNEĞİNDE BİR PANEL
ARAŞTIRMASI”¹**

Eda BEYDİLİ GÜRBÜZ²

ÖZET

Bu araştırma mevsimlik tarım işçisi kadınların annelik deneyimlerini anlamak ve annelerin ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerin üretilmesine katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada feminist yöntem kullanılmış ve panel araştırması ile yaş, medeni durum, etnik köken, çocuklarının yaşı, engelli çocuğu olup olmaması gibi farklı özellikleri olan Şanlıurfalı 12 kadınla Cihanbeyli’de (Konya), Çarşamba’da (Samsun) ve Şanlıurfa’da derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Yapılan 27 görüşmenin yanı sıra çalışmada aynı zamanda kadınların anlatılarında ortaya çıkan Şanlıurfa, Cihanbeyli ve Çarşamba’da hizmet sunan farklı alanlardan 32 kişiyle görüşme yapılmıştır. Araştırma sonucunda oluşturulan verilerin tematik analizinde MAXQDA 12. 2 programı kullanılmıştır.

Gerçekleştirilen analiz sonucunda kadınların toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirdikleri, kültürel, sosyal ve ekonomik sermayeden yoksun oldukları görülmüştür. Anneliğin klasik ataerkil düzende kadının ve ailenin statüsünü güçlendiren bir durum olmasından dolayı çocuk doğurmak kadınlar için bir zorunluluk ve varoluştur. Temelde yaşadıkları yoksulluk sorunu, annelik pratiklerini de etkilemektedir. Ailelerdeki çocuk sayısının fazla olması, çocukluktan itibaren mevsimlik işte çalışma, okuldan erken ayrılma ya da okula hiç devam edememe, erken evlilik gibi durumlar mevsimlik tarım işçisi kadınların anneliğinin, “çocuğa kendini adama, onu koruyup denetleme, eğitimiyle ilgilenme” gibi neoliberal söylemde hâkim olan annelik ideolojisinden farklı olduğunu göstermektedir. Araştırma kapsamında görüşülen kadınların temelde yoksulluk açısından deneyimlediği anneliğin, “çok çocuk” söylemleri çerçevesinde gerçekleştirilen sosyal politikalarla örtüştüğü görülmektedir.

Araştırmada görüşülen çeşitli hizmet sağlayıcılar ise işçilerin anneliğini üst/orta sınıf annelik pratikleri açısından değerlendirmekte, kadınların ihtiyaçlarını dahi karşılayamadıklarından annelikleri üzerinde düşünmediğini belirtmektedir. Araştırma sonucunda kadınların gereksinimlerinin karşılanması, toplumsal cinsiyete ilişkin farkındalığın arttırılması ve sosyal politikaların geliştirilmesi çerçevesinde öneriler geliştirilmiştir. Sunulan önerilerde kadınların güçlendirilmesinin temel amaç olması gerektiğinin altı çizilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Mevsimlik tarım işçileri, feminist yöntem, panel araştırması, feminist sosyal hizmet, annelik pratikleri, yoksulluk, sosyal politika

¹ Mevsimlik Tarım İşçisi Kadınların Annelik Deneyimleri: Şanlıurfa, Cihanbeyli ve Çarşamba Örneğinde Bir Panel Araştırması, Doktora Tezi, Ankara, 2017

²Dr., Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, edagurbuz@duzce.edu.tr

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ**TÜRKİYE’DE OKUL SOSYAL HİZMETİNİN YAPILANDIRILMASINA İLİŞKİN
NİTEL BİR ÇALIŞMA: Gereksinimler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri^{1,2}**Mehmet Can AKTAN³

Modern çocukluk paradigmasına göre çocuklar, incelenmeye değer varlıklar olup yetkin sosyal aktörlerdir. Sosyal dünyaya ilişkin özgün bakış açısına sahiptirler. Yetişkinler tarafından dinlemeye değerdirler. (1)

Çocukluğun yeniden yapılandırılma sürecinde, sosyal eşitsizlikler ve bunların çocuğun sağlığı ile yaşam kalitesi üzerindeki olumsuz etkileri başat faktörlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumda vuku bulan eşitsizlik skalası genişledikçe, Ercan’ın çalışmasında da değinildiği üzere sağlık, eğitim ve refah hizmetlerinden pay alan çocuklar azınlık haline gelmektedir. Sosyal eşitsizlikler fakirleşmeyi körüklerken, sosyal refah ve yaşam kalitesini de beraberinde alıp götürmektedir. (1) Dolayısıyla yoksulluk, yaşam kalitesinin önündeki en büyük engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan çocuk sağlığı-bölgesel gelişmişlik ilişkisine bakıldığında; yoksul kesimden çocukların yeteneklerini geliştirme ve gösterme fırsatından yoksun kaldığı, bunun da onların toplumsal katılımını olumsuz yönde etkilediği, araştırmalarca ortaya konulmaktadır. (1) Yanlış eğitim politikaları da ayrıca sosyal eşitsizlikleri besleyen bir unsurdur. Kız çocuklarının okullaşma sorunu, kırsal bölgelerde eğitime ulaşım vb. sorunlar sadece birkaç örnektir. Daha genel ifade edilecek olursa; erken çocukluk dönemindeki farklılıklar, yetersiz bakım, sağlıksız çevre ve ekonomik güçlükler çocuklar için risk teşkil eden faktörlerdir. (1)

Modern çocukluk paradigması, “*çocukluğun ayrı bir gelişim dönemi ve sosyal kategori*” olduğunu söylemektedir. (2) Benzer şekilde çocuklar eskiden çalışma yaşamının bir parçası iken, bugün toplumun geleceği olarak görülmektedir. Anne-babanın eğitim düzeyi ile çocuğa yüklenen anlam ilişkisine bakılacak olursa; Kağıtçıbaşı’nın araştırmasının sonucunda da doğrulandığı üzere, ailenin eğitim düzeyi düştükçe çocuğun ekonomik değer üreten kişi olarak görülme olasılığı artmaktadır. (1) Bu nedenle, Ercan’ın savunduğu gibi, çocuğa yönelik olumsuz durumların önüne geçmek için hukuki düzenlemelerden önce ekonomik koşulların iyileştirilmesi ve eğitimle desteklenmesi gerekmektedir. (1)

Modern bakış açısının bize kazandırdıklarından biri de “çocuğu anlayabilmek için onu kendi yaşantısı içinde, sosyal çevresi ile birlikte gözlemlemek ve değerlendirmek gerektiği” düşüncesidir. (1) Bu

¹ 2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı sonunda, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında tamamlanan yüksek lisans tez çalışmasının özetidir.

² Bu çalışma kitaplaştırılarak 2018 yılı Ocak ayında, “TÜRKİYE’DE OKUL SOSYAL HİZMETİNİN YAPILANDIRILMASI: Gereksinimler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri” başlığıyla Gece Kitaplığı’ndan basılmıştır.

³ Araştırma Görevlisi, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

düşünceden hareketle; çocukların sahip oldukları hakların savunulması bakımından, çocukların konumları göz önüne alındığında, hak savunucusu profesyonel disiplinlere gereksinim duyulduğu söylenebilir. Bu bakımdan doğrudan çocuk alanına yönelen ve çocuğun savunulmasını ilke edinen sosyal hizmet mesleği, çocuğun refahı için önem arz etmektedir. Daha özelde ise çocuğun gelişimine ve eğitimine bir yatırım unsuru olarak okul sosyal hizmeti alanı ön plana çıkmaktadır. Okul sosyal hizmetinin bu yönüyle aslında ne kadar önemli ve gerekli olduğu, bu çalışmada ortaya konulmak istenen öncelikli amaçlardan biridir.

Çocukluğun modern paradigma temelinde yeniden ele alınması, yakın bir geçmişin ürünü olduğu gibi sosyal yaşamın düzenleyicisi sosyal politikaların kamusal/sosyal alana girişi de yakın bir tarihsel geçmişe dayanmaktadır. Bu bağlamda sosyal politika akımları, çocuk sorunlarının daha tartışılır kılınmasına kaynaklık etmiştir.

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan, 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi hedeflenen, sekiz başlıktan oluşan Bin Yılın Kalkınma Hedefleri Raporu'nda bilhassa 2. Hedef, doğrudan eğitime vurgu yapmaktadır. “*Tüm bireylerin temel eğitim almalarını sağlamak*” olarak belirtilen hedef, kapsayıcı bir biçimde çocuğun eğitim hakkına vurgu yapması bakımından önemlidir. (3)

Türkiye özelinde, gerek Birleşmiş Milletlerin gerekse Devlet Planlama Teşkilatı'nın (bugünkü Kalkınma Bakanlığı) kalkınma hedefleri göz önüne alındığında, okullaşma oranımızın %100'e ulaşmasına mani oluşturacak ekonomik, teknolojik vb. hiçbir eksiklik bulunmazken -her ne kadar %90'ın üzerine çıkmış olsa da- sosyal sorunlar tam hedefe ulaşılmasında engel teşkil etmektedir. Eğitim bilimlerine mensup öğretmenlik, psikolojik danışma ve rehberlik dallarının yanı sıra sosyal bilimlere mensup sosyal hizmet, psikoloji gibi alanların da okul sistemine dahil edilmesi, anılan sosyal sorunlar ile baş etme noktasında bu açıdan önem ve gereklilik arz etmektedir.

Özetle; Karataş'ın da ifade ettiği üzere, modern paradigma ve sosyal politikalar bir arada düşünüldüğünde, çocuğun korunması ve okul sorunları ile baş etmede ailenin, kamunun (devletin) ve toplumun birlikte sorumluluğu bulunmaktadır. Bu anlamda eğitim, öğrenci için bir hak olup devlet/okul için bir görevdir. (3)

Zorunlu eğitim çağı içerisinde yer alan çocuklar bireysel, ailevi, sosyal, çevresel ve/veya sistem kaynaklı pek çok sorun ile yüz yüze gelmektedir. Karşılaşılan sorunlar öğrencilerin hem akademik başarısını hem de psikososyal iyilik hallerini olumsuz etkilemektedir. Çocukların sahip oldukları hakların yeterince ya da gerektiği gibi uygulanamaması ise maruz kaldıkları güçlüklerin daha da içinden çıkılmaz hale gelmesine neden olmaktadır. Rehberlik ve danışmanlık hizmetlerine ek olarak okul sosyal hizmeti gibi koruyucu ve önleyici uygulamaların eksik olduğu ülkelerde, öğrencilerin okul ekosisteminde karşılaştıkları problemlerin önüne geçilmesi ve dolayısıyla okul başarısının artırılması daha zor olmaktadır.

İçinde bulunduğumuz çağda çocuklar, elektronik medya ve internet ile yakın ilişki içerisinde olunan bir dünyada büyümekte ve yetişmektedirler. Küreselleşme, teknolojideki hızlı değişme ve gelişmelerle birlikte ülkeleri birbirine daha da yakınlaştırsa da günümüz dünyası küreselleşmenin de etkisiyle pek çok sosyal sorunla yüz yüze gelmektedir. Tüm dünyada çocuklar; aile içindeki değişimler, değişen değerler, sosyal adaletsizlik, yoksulluk, şiddet ve buna benzer problemlerden artan bir biçimde etkilenmektedir. (4) Tüm bu problemlerin çözümünde eğitim anahtar bir rol üstlenmektedir. Çocuğun eğitim hakkı, küresel düzlemde Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme başta olmak üzere, uluslararası ve ulusal mevzuatta yer alan en temel haklardandır. Ancak kişisel, toplumsal ve/veya politik pek çok sebepten ötürü her çocuk bu haktan eşit veya gerektiği gibi yararlanamamaktadır.

İnsanın varoluşundan bu yana çocuk ve çocukluk mefhumu da var olagelmıştır. Ancak çocukluğun modern bir paradigma ekseninde ele alınışı çok daha yenidir. Ercan'ın da belirttiği gibi eski/geleneksel çocukluk paradigmasında çocuklar, sosyal statünün alt basamaklarında yer almaktaydı. Bu durum ise çocukları elverişsiz yaşam koşullarına itmekteydi. Modern çocukluk paradigması ile çocukların hakları gündeme gelmeye başlamış, çocuklar sosyal politikaların ve programların gündemine alınmaya başlamışlardır. (1)

Öte yandan Akbaş ve Atasü ise 20. yüzyıl ile birlikte çocuk haklarındaki ilerlemelerin bu yüzyıla damgasını vurduğunu belirtmekle beraber, modern paradigmanın çocuk sorunlarını aşmaya yeterli gelmediğinin altını çizmektedir. Buna koşut olarak ise eskiden beri *nesne* konumunda olan çocuğun *özne* konumuna geçememiş olması gösterilmektedir. Çocuğun özne haline getirileceği çocuk politikalarına vurgu yapılarak hak temelli paradigma dahilinde, “çocuk adına değil, çocukla birlikte” hareket edilmesinin çocuğun katılım hakkı açısından öneminin altı çizilmektedir. (5)

Modern çocukluk algısı, çocukluğun yetişkinlikten farklı olduğunu ve yetişkin yaşamdan ayrı tutulması gerektiğini varsaymaktadır. Dolayısıyla temel gerekçesi, çocukların sahip olduğu farklı sosyalizasyon süreçleridir. Bu anlamda modern çocukluk paradigması için “çocukluğun sosyal ve kültürel yönden yeniden inşasıdır” denilebilir. Ancak her ne kadar modern paradigma, çocuğa bakış açısından yeni ufuklar açıyor olsa da Ercan'ın da belirttiği üzere sosyal eşitsizliklerin belirleyici olduğu günümüz toplumlarında, çocuklara gereken ihtimam ve önemin gösterilmediğini de ayrıca vurgulamak gerekir. (1) Hal böyle olunca, çocuk alanına yönelik araştırma ve incelemelerin gerekliliği katbekat artmaktadır. Bu çalışma da bir anlamda böyle bir ihtiyaca cevap verme amacını gütmektedir.

Çalışmanın temel amacı; Türkiye’de okul sosyal hizmetinin yapılandırma sürecini değerlendirmek ve uygulamada ortaya çıkabilecek olası sorunlara ilişkin çözüm önerileri ortaya koymaktır. Bu amaca yönelik olarak Türkiye’de uygulamaya konulması planlanan (beklenen) okul sosyal hizmetinin, uygulama boyutuna ilişkin bütüncül ve derinlikli bir kavrayışa ulaşılması hedeflenmektedir.

Çalışmada çocuk hakları, eğitim sistemi - eğitim politika ve programları ile okul sorunlarından hareketle, okul sosyal hizmetinin kapsam ve içeriği üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla çalışma kapsamında katılımcı görüşlerinden hareketle nasıl bir okul sosyal hizmetinin gerekli olduğu konusu tartışılmak istenmiştir. Bu bağlamda tartışma, bütüncül bir bakışla mikro, mezzo ve makro boyutlarda sürdürülmeye çalışılmıştır.

Okul sosyal hizmeti özelinde Amerika Birleşik Devletleri ile eğitim denildiğinde ön plana çıkan Finlandiya örneklerinden hareketle, gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerine bakıldığında, sosyal hizmetin eğitim politikalarına doğrudan dahil edildiği görülmektedir. Bu açıdan sosyal hizmetin politikalar bağlamında aktif rol üstlendiği ölçüde okul sosyal hizmetinin amacına ulaşacağı düşünülmektedir. Bu yönüyle Stratejik Eylem Planına dahil edilen okul sosyal hizmeti düşüncesinin pratik boyutunun hangi amaçlara hizmet edeceğinin ortaya konulması da bu çalışmada planlanan hedefler arasında yer almıştır.

Dört bölümden oluşan araştırmada, çalışmanın bütünselliği açısından ilgili literatür bilgisine ve katılımcı görüşlerine birbirini tamamlayacak biçimde yer verilmiştir. Dolayısıyla çocuk hakları; eğitim sistemi-eğitim politika ve programları; çocukların okul ekosisteminde karşılaştıkları problemler ve okul sosyal hizmeti başlıklarını içeren her bir bölümde, alanyazın ile katılımcı görüşleri harmanlanarak bütüncül bir kavrayışa ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın metodolojisine temel oluşturan ve bu alanda görüşlerine başvurulmuş alan ilgililerinin katılımı, gönüllülük esasına dayalı olarak sağlanmıştır. Çalışmanın katılımcılarını; sosyal hizmetin makro ayağını temsilen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı politika yapıcı ve uygulayıcılar, mezzo ayağını temsilen hükümet dışı örgütlerin temsilcileri, mikro ayağını temsilen ise akademisyenler ve Milli Eğitim Bakanlığı'na mensup psikolojik danışman ve rehber öğretmenler oluşturmuştur.

Çalışmaya dahil edilecek katılımcıların belirlenmesi sürecinde, temel kriter olarak katılımcıların genelde çocuk ve eğitim, özeldeyse okul sosyal hizmeti alanı ilgilisi olmaları baz alınmıştır.

Bu kapsamda, çocuk-eğitim alanında çalışan/çalışmış bulunan 15 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ve yukarıda da belirtildiği üzere dört ayrı alandan katılımcı görüşü alınmıştır. Akademi ayağında 5 akademisyen ile; MEB'e bağlı uygulayıcı ayağında 4 rehber öğretmen (psikolojik danışman) ile; politika yapıcı ve uygulayıcı ayağında 2 sosyal hizmet uzmanı ve 1 sosyolog ile; STK ayağında ise 3 sivil toplum temsilcisi ile görüşülmüştür. Gizlilik ilkesi gereği katılımcıların isim-soyisim bilgileri gizli tutulmuştur.

Veri toplama süreci, 27 Kasım 2015 – 10 Mart 2016 tarihleri arasını içeren yaklaşık üç buçuk aylık bir zaman periyodunu kapsamıştır.

Çalışmada veriler, nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan görüşme tekniği aracılığıyla toplanmıştır. (6) Görüşme, sözlü iletişim yoluyla insanları ve onlarla ilişkili durumları anlamaya çalışan bir veri toplama tekniğidir. (7) Çalışmanın bulguları ise yazar tarafından araştırma sürecinde hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla elde edilmiştir.

Veri toplama sürecinde, söz konusu katılımcılar ile yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler 60 - 90 dakika arasında sürmüştür. Görüşmeler, katılımcıların bulundukları ortamda gerçekleştirilmiş ve böylece gözlem olanağı da elde edilmiştir. Görüşme sürecinde katılımcıların bilgisi dahilinde ses kayıt cihazı kullanılmış ve gerekli görülen yerlerde notlar alınmıştır. Yalnızca bir katılımcı, görüşme sürecinde kayıt alınmasını istemediğini belirtmiştir. Görüşmelerde gizliliğe ve etik ilkelere önem verilmesi hususu göz önünde bulundurulmuştur. Bu doğrultuda katılımcıların kişisel bilgileri gizli tutulmuş, yalnızca meslek ve kuruluş bilgilerine yer verilmiştir. Elde edilen veriler yoluyla ulaşılan bulguların yeterli doygunluğa ulaştığı düşünüldüğünde, veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

Verilerinin değerlendirilmesi aşamasında, bilgisayar destekli “QSR Nvivo 10” programından yararlanılmıştır. Çalışmaya katılımı sağlanan katılımcılardan elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile belirli kavram ve temalar üzerinde durularak yorumlanmıştır. Bu amaçla, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkacak kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması sağlanmıştır. Strauss ve Corbin’e göre nitel veri analizi sürecinin esasını kodlama oluşturmaktadır. (7) Bu kapsamda araştırmada kodlama tekniği yoluyla olaylara, olaylardan kavramlara, kavramlardan da kategorilere doğru tümevarımcı bir yaklaşımla araştırma konusu ele alınmış, anlamaya ve açıklamaya çalışılmıştır. Çalışmada ayrıca metin analizi tekniği aracılığıyla belge ve dokümanlar incelenmiş, değerlendirilmiş, kategorizasyonu ve yorumlaması yapılmaya çalışılmıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

Ercan, R. (2011): Modern Çocukluk Paradigması. *Journal of World of Turks*.

Erbay, E. (2013). *Çocuk Hakları*. Yeni İnsan Yayınevi: Ankara.

Karataş, K. (2010): *Sosyal Politika Açısından Türkiye’de Çocuklar*. H.Acar ve A.İ.Çoban, (Ed.). Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 20.Yılında Türkiye’de Çocuk Hakları.

Huxtable, M. ve Blyth, E. (Ed.) (2002): *School Social Work Worldwide*. NASW Press: Washington.

Akbaş, E. ve Atasü-Topçuoğlu, R. (2009): Modern Çocukluk Paradigmasının Oluşumu: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 20(1), 95-104.

Güler, Halıcıoğlu ve Taşkın. (2013): *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014): *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. (2.basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ÇOCUK EVLERİ HİZMET MODELİ

Bülent YILDIRIM¹

Çocuk Evleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı, haklarında bakım tedbiri kararı alınan korunmaya muhtaç çocukları korumak, bir iş ve meslek sahibi yapmak, izlemek ve desteklemek amacıyla oluşturulan sosyal hizmet kuruluşudur. Çocuk Evleri, her ilin sosyal, kültürel açıdan çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde tercihen il merkezinde okul ve hastanelere yakın yerlerde kurulurlar.

Ülkemizde ilk çocuk evi Ankara İl Müdürlüğüne bağlı Çevre Eğitim Sağlık Sosyal Yardımlaşma Vakfı ile işbirliği protokolü ile 2000 yılında Ankara ilinde açılmıştır. Uygulamanın başarılı olması, sağlıklı, kendine güvenli, kendisi ile barışık çocukların yetişmesi sonucu bu hizmet modeli 2005 yılı içerisinde yaygınlaşmaya başlamıştır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2017 yılı sonu istatistik verilerine göre Türkiye'de toplam 1.195 Çocuk Evinin bulunduğu ve bu evlerde 6.431 çocuğun fiilen çocuk evi hizmetinden faydalandığı öğrenilmiştir. Aynı verilere göre toplam 14.189 çocuğun korunma altında bakım ve gözetiminin sağlandığı dikkate alındığında, korunmaya muhtaç çocuklara sunulan hizmetlerin yüzde 50'ye yakınına oluşturan önemli bir kısmının sunulduğu çocuk evleri hizmet modelinin, aile yanında birebir bakım hizmetinden sonra gelen önemli ve gerekli bir hizmet türü olduğu değerlendirilmektedir.

Çocuk Evleri Hizmetinin Amacı

Çocuk evleri hizmeti ile korunma ve bakım altında bulunan çocukların koğu sisteminden alınarak yaş, cinsiyet, kardeşlik bağları ve cinsiyetlerine uygun şekilde çocuk evlerine yerleştirilerek, daha az sayıda personel ile aile ortamı oluşturularak bakım ve korunmalarının, topluma adaptasyonlarının, aidiyet duygusu kazanmalarının sağlanması ve çocukların sorumluluk duygularının geliştirilerek kendisine yeter hale getirilmesi, toplu yaşamın olumsuzluklarının giderilmesi, akademik başarılarının ve özgüven duygularının geliştirilmesi, psiko-sosyal olarak daha sağlıklı gelişimlerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Çocuk Evlerinin İşleyişi ve Teşkilat Yapısı

Çocuk Evleri, 05.10.2008 tarih ve 27015 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile 14 Şubat 2011 tarih ve 2011/2 sayılı Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge ile iş ve işlemlerini yürütmektedir.

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı/Eskişehir ASPİM

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerine bağlı olarak kurulan Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezlerince işleyişleri takip edilen çocuk evleri, apartman dairesi veya müstakil dairelerden oluşabilmektedir, her evde 0-18 yaş grubu arasında, 5 ile 8 çocuk kalabilmektedir. Çocuk evinde kalacak çocukların belirlenmesinde; Koruyucu aile ve evlat edindirme hizmetinden yararlandırılmayacak çocuklara öncelik tanınır; Çocuklar arasında cinsiyet, yaş ve kardeş olma durumu değerlendirilir; Aynı evde kalması uygun bulunan en küçük ve en büyük çocuk arasındaki yaş farkı en fazla 3 yaş olabilir; Çocuk evinde kalacak çocukların kardeş olması durumunda yaş farkı aranmaz. Çocuk evindeki çocuklar sosyal inceleme raporuna göre koordinasyon merkezinin onayı ile izinli olarak verilebilir. İzin süresi bir yılda yetmiş günü aşamaz.

Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezleri çocuk evlerine ilişkin hizmetler ile mali harcamaları takip ederek genel işleyişi denetlemek ve çocuk evleri arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla oluşturulur. Koordinasyon merkezi, çocuk evlerinde verilen hizmetin uygulanmasından ve işlemlerinden sorumludur.

Çocuk Evleri Personel Yapısı ve Çalışma Düzeni:

Her çocuk evinde 3 bakım personeli vardiyalı olarak çocuklarla ilgilenmektedir. Bakım personeli kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümleri ile fakülte, yüksekokul veya sağlık meslek liselerinin hemşirelik bölümü mezunları veya lise mezunu olup, çocuk bakımı konusunda sertifika sahibi olanlar arasından seçilir. Bakım personeli çocuk evinin tertip ve düzenini sağlamak, çocukların sağlık, temizlik, yeme içmeleri ile yakından ilgilenmek, çocukların öz bakımlarını yapmak ya da yardımcı olmak, çocuklara günlük yaşamda rehberlik etmekle görevlidir ve çocukların gelişimi ve çocuk evinin işleyişine ilişkin her türlü işte çocuk evi sorumlusuna karşı sorumludur. Koordinasyon merkezince alınan kararlar doğrultusunda verilen diğer görevleri yerine getirir.

Çocuk evi sorumlusu sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, sosyolog gerektiğinde koordinasyon merkezinde görevli personel veya sağlık, sosyal, eğitim bilimleri mezunlarından ve bu konuda eğitim programına tabi tutulmuş kişiler arasından İl Müdürlüğünce seçilir. Evde verilecek hizmetin sunulmasından, çocuk evinin harcama ve ödemelerinden, çocukların harçlık, sağlık, eğitim ve psikolojik durumlarının takibinden, eve yeni alınan çocukların çocuk evine uyum sağlamasından, koordinasyon merkezi ile koordineli şekilde çalışarak çocuklar için sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerin planlanmasından sorumludur.

Çocuk evlerinde çalışan Sosyal Çalışmacılar; çocuklar hakkında ilk gözlem raporunu hazırlamak, uyum sürecine yardımcı olmak, çocuk, ailesi ve yakınları ile gerekli mesleki çalışmaları yapmak, çalışmalara ilişkin sosyal inceleme raporlarını ve/veya gerekli mesleki çalışma raporlarını hazırlamak, çocukların kendilerine ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerinin sağlanması amacıyla psikolojik ve sosyal gelişimlerini izlemek, sosyal hizmet yöntemlerini kullanarak sorunlarının çözümüne yardımcı olmakla görevlidir.

Çocuk Evi Hizmet Modelinin Değerlendirilmesi

Çocuk evleri çocukların sosyal çevreye aidiyet duygularını geliştirmekte, topluma uyumlu bireyler yetiştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Çocuk evlerinin birbirinden uzak olması, sürekli çocuklarla birlikte olan meslek elemanının olmamasından kaynaklı çocuklar üzerindeki profesyonel denetimi azaltmaktadır. Bu da çocukların kontrolünü güçleştirmektedir.

Çocuk evlerinin çocukların özerkleşmesinde ve aidiyet duygusunun gelişmesinde, milli ve manevi değerlerin, gelenek ve göreneklerin öğrenilmesi açısından olumlu katkıda bulunduğu görülmüştür.

Çocuklara evlerde sorumluluklar verilmesi, komşuluk ilişkilerinin öğretilmesi çocukların korunma ve bakım altından çıktıklarında yeni kuracakları ev ve aile düzenlerine daha çabuk oryante olmasını sağlayacaktır. Komşuluk ilişkileri ile ilgili her ne kadar çalışmalar yapılsa da (hediyeleşme, bayramlaşma, eve davet etme vb.) toplumun devlet koruması altındaki çocuklara karşı ön yargılı düşüncelerini değiştirmenin süreç gerektiren bir durum olduğundan ve büyükşehirlerde günümüzde komşuluk ilişkilerinin minimal düzeyde devam etmesi, çocukların sosyal kabullerinin gerçekleşmesinin istenilen düzeyde olmasını güçleştirmektedir.

Çocuk evi hizmet modeli çocukların akademik başarılarını olumlu etkilemekte, eğitim ve öğrenimlerine düzenli devamlarını sağlamakta olumlu etki etmektedir.

Çocuk evlerinde yemekler yörenin damak tadına ve çocukların isteklerine göre belirlenmekte, bu durum çocukların eve adaptasyonlarını kolaylaştırmakta ve aidiyet duygularını güçlendirmektedir.

KAYNAKÇA

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

14 Şubat 2011 tarih ve 2011/2 sayılı Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esas Hakkında Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge

Çocuk Evi <http://alo144.aile.gov.tr/mevzuat-bilgi-portali/cocuk-evi>

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2017 Yılı Son İstatistikleri

PROJE TANITIMI/ÖZETİ**“İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELEDE SİVİL TOPLUMUN GÜCÜ PROJESİ”**

Güngör ÇABUK¹
Turgay ÇAVUŞOĞLU²

İnsan ticareti, çocuk ve kadınlar başta olmak üzere, daha çok toplumda dezavantajlı konumda olan savunmasız bireylerin çeşitli biçimlerde sömürülmeleridir. Ticarete maruz kalan bireyler önce kandırılmakta, ardından tehdit ve şantajlarla cinsel istismar, emek sömürüsü / zorla çalıştırma, organlarının alınması, yasa dışı evlat edinme gibi konularda sömürülmektedir.

Sömürüye mazur kalan bu kişiler yaşamsal tehdit altında istemedikleri eylemlere maruz kaldıkları, güven kaybı yaşadıkları, beden ve ruh sağlıkları bozulduğu için genellikle kendilerini ifade edememektedirler. İnsan ticareti mağdurlarının ağır psikolojik sorunlar içerisinde olmaları, diğer yandan insan tacirlerinin sürekli tehdidi altında olmaları nedeniyle sıklıkla karşılaştığımız diğer şiddet mağdurlarından daha fazla korunma ve desteklenme ihtiyacı içerisinde.

İnsan ticareti sorunu bu özellikleriyle sosyal hizmetin sorumluluk alanlarından biridir. İnsan ticaretinde sömürenler genellikle şiddet eğilimi taşıyan bireyle ve/veya suç örgütleri olmaktadır. Diğer yandan mağdurlar sömürünün etkisiyle ağır travma yaşamaktadır. Bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda, suçun mağduru bireyler güçlü bir şekilde desteklenmelidir. Konuyla ilgili olarak içerisinde tüm hizmet aktörlerinin olduğu Ulusal Yönlendirme Mekanizmasına ihtiyaç vardır. Bu alanda etkin mücadele eden ülkelerde Ulusal Yönlendirme Mekanizması içerisinde her aşamada çeşitli kurumları temsilen çok sayıda sosyal hizmet uzmanı görev almaktadır. Türkiye’de Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün bünyesinde Ulusal Yönlendirme Mekanizmasının oluşturulmasıyla ilgili çalışmalar devam etmektedir. Dileğimiz çok sayıda sosyal hizmet uzmanının süreç içerisinde değişik kurumlarda görev almalarıdır.

Sivil toplum kuruluşları, insan ticaretiyle mücadele sürecine önemli katkılar sağlamaktadır. Türkiye’deki bu alanı desteklemek üzere, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği tarafından ortak finanse edilen Sivil Toplum Diyalogu IV Programı kapsamında “**İnsan Ticareti ile Mücadelede Sivil Toplumun Gücü Projesi**” gerçekleştirilmiştir. Projeye Türkiye’de değişik şehirlerde farklı sivil toplum kuruluşlarını temsilen çok sayıda sosyal hizmet uzmanı katılmıştır. Aynı şekilde Avrupa ülkelerinden çok sayıda sosyal hizmet uzmanı da katılarak mesleki deneyimlerini ve kullandıkları yöntemleri paylaşmışlardır.

Projeye İlgili Bilgiler Aşağıda Yer Almaktadır.

¹ Proje Uzmanı / Sosyal Hizmet Uzmanı / Aile Danışmanları Derneği Başkanı

² Proje Kilit Uzmanı / Sosyal Hizmet Uzmanı / Aile Danışmanları Derneği İzmir temsilcisi

Projenin Yürütücüsü ve Sahibi: Türkiye Antalya'dan Aile Danışmanları Derneği

Projenin Ortakları: Almanya Berlin'den Network Against Trafficking in Human Beings (KOK) İnsan Ticaretiyle Mücadele Eden Sivil Toplum Ağı. Yunanistan Selanik'ten Association for the Social Support of Youth (ARSIS) Gençlere Sosyal Destek Vakfı.

Projenin Faaliyet Alanı: Türkiye, Almanya, Yunanistan

Projenin Süresi: Bir yıl. Tarih aralığı 15 Şubat 2016 ve 14 Şubat 2017'dir.

Projenin Genel Amacı: Türkiye ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerin, sivil toplum kuruluşları arasında bilgi ve deneyim paylaşımını sağlayarak, işbirliğini güçlendirmek ve insan ticareti ile mücadele etmektir.

Projenin Özel Amacı: Alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerini değerlendirmek ve analiz etmek; insan ticareti sorununu anlamak, sivil toplum kuruluşlarının insan ticareti konusundaki bilgi ve farkındalıklarını artırmak; işbirliği içerisinde sorunlara çözüm üretmek; uzmanlık kapasitelerini geliştirmek. Mağdurlara güçlü destek sağlayabilmek için, ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliğini geliştirmek. STK'ların yasal düzenlemelerde katılımcı olabilmesi ve politika süreçlerini etkileyebilmesi için savunuculuk kapasitelerini güçlendirmek. STK'ların kullanımına yönelik önleme, kovuşturma ve koruma süreçlerinde geçerli SoP ve vaka yönetimi araçlarını geliştirmek; dolayısıyla sivil toplum kuruluşlarının sayısını artırarak ve ağ oluşturarak mağdurları desteklemektir.

Projede Türkiye'den 23, Avrupa ülkelerinden 11 Sivil Toplum kuruluşu yer almıştır. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi ile Trabzon ve Hatay Şubesi de bu sivil toplum kuruluşları arasında yer almıştır.

Proje Kapsamında Gerçekleştirilen Faaliyetler:

1. Kapasite Değerlendirme/Analiz Çalışması: Ankara, İstanbul, İzmir, Mersin, Gaziantep, Antalya, Berlin, Selanik, Diyarbakır, Van, Nevşehir, Bursa ve Hatay şehirlerinde odak grup toplantıları ve derinlemesine görüşmeler yapılmış; elde edilen veriler Türkçe-İngilizce-Almanca-Yunanca dillerinde rapor olarak hazırlanmıştır.
2. Kapasite Geliştirme Eğitimleri. Bu kapsamda üçer günlük, üç eğitim gerçekleştirilmiştir.
 - ❖ Farkındalık artırma ve bilgilendirme Eğitimi, 28-29-30 Eylül 2016 tarihlerinde Antalya'da yapılmıştır. Eğitimde: İnsan ticareti olgusunun çeşitli boyutları, uygulayıcıların alanda çalışma deneyimleri, sokak çalışmaları, danışmanlık hizmeti, sığınma evi uygulamaları, travma mağdurlarına yaklaşım ve atölye çalışmaları yer almıştır.

- ❖ Networking- Ağ Oluşturma Eğitimi, 25-26-27 Ekim 2016 tarihlerinde Antalya’da yapılmıştır. Eğitimi projenin Almanya ortağı KOK’dan katılan uzmanlar gerçekleştirmiştir. Eğitimde: Sivil toplumu güçlendirme aracı olarak ağ kurma, ulusal resmi ya da gayri resmi ağlar, paydaşların ve ağ dinamiklerinin analiz yöntemleri, iyi örnekler ve atölye çalışmaları yer almıştır.
 - ❖ Savunuculuk ve Lobicilik Eğitimi, 28-29-30 Ekim 2016 tarihlerinde Antalya’da yapılmıştır. Eğitimde: Hak temelli yaklaşım, savunuculuk ve lobicilik stratejileri, sivil toplum kuruluşlarının savunuculuk deneyimleri, çocuk ticareti konularında savunuculuk ve atölye çalışmaları yer almıştır.
3. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşu Ağı Oluşturmak Toplantısı, 06-07-08 Ocak 2016 tarihinde Antalya’da yapılmış ve 14 sivil toplum kuruluşu katılmıştır. Toplantıda insan ticareti mağdurlarına yönelik yürütülecek vaka yönetimi sistemi ile sivil toplum kuruluşlarının insan ticareti mağdurları için neler yapabileceklerini içeren standart çalışmalar belirlemişlerdir.
 4. Sivil Toplum Kuruluşları İçin Standart Operasyonel Prosedürler –SoP: Ulusal ağ toplantısına katılan sivil toplum kuruluşlarının kendi STK’ları adına insan ticareti mağdurları için belirlemiş oldukları faaliyetleri içeren bilgiler standart prosedürler olarak SOP içerisinde düzenlenmiştir.
 5. Vaka Yönetimi Dokümanı Geliştirmek: İnsan ticareti mağdurları ağır travmaya maruz kaldıkları için normal yaşama dönünceye kadar vaka yöneticisinin onunla birlikte vaka yönetimi sistemini uygulayarak yol alacağı doküman hazırlanmıştır.

Proje kapsamında çok değerli dokümanlar üretilmiştir. Özellikle kapasite geliştirme eğitimleri sırasında ülkemizden ve Avrupa ülkelerinden katılan uzmanların sunumları ile yapılan araştırmanın özetini içeren İnsan Ticaretiyle Mücadelede Sivil Toplumun Gücü Projesi Uygulama Raporu sosyal hizmet uzmanları için önemli kaynak niteliğindedir.

Proje dokümanları olan (1) ‘İnsan Ticareti İle Mücadelede Sivil Toplumun Gücü Projesi Türkiye’de, Almanya’da ve Yunanistan’da İnsan Ticareti Mağdurlarıyla Doğrudan Çalışan ya da Dezavantajlı Gruplarla Çalışan Sivil Toplum Kuruluşu Temsilcilerinin İnsan Ticareti Konusundaki Değerlendirmeleri Kapasite Analiz Raporu’, (2) ‘İnsan Ticareti İle Mücadelede Sivil Toplumun Gücü Projesi Uygulama Raporu’, (3) ‘İnsan Ticareti İle Mücadelede Sivil Toplumun Gücü Projesi Sivil Toplum Kuruluşları SOP- Standart Operasyonel Prosedürler’ ve (4) ‘İnsan Ticareti İle Mücadelede Sivil Toplumun Gücü Projesi Vaka Yönetimi’ kitaplarına derneğin web adresinden

<http://ailedanismanlari.org/> ulaşılabilir. Ayrıca hem bu projede üretilen kitaplar, hem de derneğin diğer yayınlarını (5)'İnsan Ticareti Mağdurlarıyla Sosyal Hizmet', (6) 'İnsan Ticareti Mağdurlarına Uzman Desteği Proje Sonuç Raporu', (7) 'Evden Kaçan Çocuklar Sil Baştan Proje Sonuç Raporu', (8)'Erkek Evlilik Sorunu Bilgilen Güçlen Proje Sonuç Raporu' antalyaaile@gmail.com adresinden istenebilir.

PROJE TANITIMI/ÖZETİ**“GÜLÜMSE ÇOCUK”**

Ahmet ERTAŞ, Beyza UTKU, Tülay ÖNGÜÇ, Gülsüm KAYA, Kasım Burak TOPAR, Emel GÜNGÖR, Büşra YILMAZ, İrem TURPCULU, Kadir ERDEN¹

ÖZET

Sosyal hizmet; insanların problem çözme kapasitelerini arttırmayı; kaynak, hizmet ve olanak sağlayacak sistemlere müracaatçıları sevk etmeyi; bu sistemlerin etkili ve insancıl olarak işlev görmesini sağlamayı; sosyal politikaların gelişimi ve ilerlemesi için katılımında bulunmayı amaçlayan bir meslektir. Hastane ortamında yürütülen sosyal hizmet uygulamaları ise tıbbi bakım ve tedavi sisteminin daha insancıl ve daha etkili şekilde hizmet vermesine yardımcı olmaktadır. Sosyal hizmet metot ve felsefesi sağlık ve tedavi hizmetlerine adapte edilmeli, tıp ve halk sağlığı programları çerçevesinde uygulanmalıdır. Tam da bu noktada tıbbi sosyal hizmet alanına yönelik “Gülümse Çocuk” projesini uygulamaya dökme zamanının geldiği kanısındayız. Hasta çocukların; sık sık hastaneye gitmek zorunda olması, tedavi hizmeti veren sağlık personeliyle olumlu ilişki kuramaması, arkadaşlarından ve aile bireylerinden uzak kalması, hastalık anksiyetesi yaşaması ve benzeri durumlar, çocuğun psikososyal gelişimi ve tedavi sürecini olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla “Gülümse Çocuk” projesinin vizyonu çocuk dostu alanların sadece kendi hastanemizle sınırlı kalmaması ve tıbbi sosyal hizmet biriminin bulunduğu diğer hastanelerde benzer uygulamaların planlanmasını teşvik etmektir.

Anahtar sözcükler: Sosyal hizmet, sosyal hizmet uygulamaları, tıbbi sosyal hizmet, gülümse çocuk, tıbbi sosyal hizmet birimi.

GİRİŞ

Sosyal hizmet mesleği birey, grup ve toplum odaklı çalışma alanlarına sahip olup sosyal değişimi, insan ilişkilerinde sorun çözmeyi, güçlendirmeyi, özgürlük kavramını öne çıkarmayı amaçlayarak toplumun refah seviyesini artırma hedefini benimser. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu (2011)’nda sosyal hizmetler: “Birey ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunlukların giderilmesine ve ihtiyaçların karşılanmasına, sosyal sorunların önlenmesi ve çözülmesine

¹ Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencileri

yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesini ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü” olarak tanımlamıştır. Günümüzde birçok hastalığın kökünün kazınmasına rağmen hastalıkların sosyal ve duygusal bileşenlerinin tedavisi henüz tam anlamıyla gerçekleşmemiştir. Bireylerde meydana gelen bu tür rahatsızlıkların sağaltımında ise sosyal hizmetin önemli işlevi bulunmaktadır.

Sosyal hizmet; insanların problem çözme kapasitelerini arttırmayı; kaynak, hizmet ve olanak sağlayacak sistemlere müracaatçıları sevk etmeyi; bu sistemlerin etkili ve insancıl olarak işlev görmesini sağlamayı; sosyal politikaların gelişimi ve ilerlemesi için katılımda bulunmayı amaçlayan bir meslektir. Sosyal hizmet mesleğinin sıralanan amaçları temel olmak üzere tıbbi sosyal hizmet; hastanın tıbbi bakımı ve tedaviyi kabul etmesi ve bakımın etkili bir şekilde kullanılmasını kolaylaştırmak; sağlık problemleri nedeniyle hasta ve ailesinin yaşadığı stresi azaltmak ve hastanın hastalığı ve içinde bulunduğu koşullar nedeniyle ortaya çıkan problemleri çözümlenektir. Tıbbi sosyal hizmet fiziksel hastalıkların neden olduğu sosyal ve duygusal problemlerle ilgilenmekte ve hastalığın psikososyal şiddetinin azaltılması ile tıbbi bakımın etkisini artırmayı gündemine taşımaktadır (Duyan, 2000).

Dünya Sağlık Örgütü’nün 7 Nisan 1948 yılında yaptığı “Sağlık, yalnız hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, beden, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir.” tanımı tıbbi sosyal hizmetin rolünün önemini belirtir. Tanım; insan sağlığının korunmasında, geliştirilmesinde ve tedavi edilmesinde bütüncül anlayışın hâkim olduğu yaklaşımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Sağlığın bu biçimde tanımlanması, hastalığa olan bakışı da farklılaştırmıştır. Fiziksel sorunlar kadar, hatta bazı durumlarda fiziksel sorunlardan daha çok, psikolojik ve sosyal sorunlar ile çevresel şartların da hastalığı oluşturabileceği kavrayışı gelişmiştir. Bu kavrayış ise sağlık-hastalık alanında temel sağlık personeli dışında başka profesyonellerin de istihdam edilmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla sosyal hizmet mesleği, sağlık alanında çalışan önemli mesleklerden biri olarak ifade edilebilir. Hastane ortamında yürütülen sosyal hizmet uygulamaları, tıbbi bakım ve tedavi sisteminin daha insancıl ve daha etkili şekilde hizmet vermesine yardımcı olmaktadır (Duyan, 1996).

Tıbbi sosyal hizmetin temel özelliği, hastalıkla ve hastalığın tıbbi tedavisi ile bağlantılı, bireyin ve ailenin yaşamını etkileyen sosyal ve duygusal sorunları çözebilme. Bu bağlamda tıbbi alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları, tedavi sürecinde hastanın ve ailelerinin pratik gereksinimlerinin karşılanması (sağlık sigortasından yararlanma, sosyal yardım hizmetlerinden yararlanma vb gibi) hastalığın tedavisi ve izlemi için gerekli olan

protez, ortez, ilaç gibi tıbbi malzemelerin sağlanacağı uygun kaynakların bulunması, hastanın tedaviden en etkin biçimde yararlanabilmesi için sağlık ekibinin bir parçası olarak, hasta ve ailesi hakkında ekibe bilgi verilmesi ve ekibin çalışmalarının desteklenmesi, hastanın hastalık nedeniyle yaşadığı umutsuzluk, korku, üzüntü, çaresizlik ve suçluluk duyguları gibi psikolojik sorunların çözümünde destek olunması, hastanın hastalık nedeniyle yerine getiremediği çocukların bakımı, yapılması gereken günlük işler gibi sorumlulukların yerine getirilmesi için destek sağlanması, hastanın ailesi ve sosyal çevresi ile ilişkilerinin düzenlenmesi, hastanın ve ailesinin yasal konular, hakları, toplumda var olan hizmetler ve bunlara nasıl ulaşılabileceği gibi konularda bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi, intihar girişimi, kayıplar, istismar mağduru olma gibi kriz ve travma yaratan yaşam durumlarının ele alınması ile ilgili konularda çalışmaktadır (Özbesler ve Çoban, 2010).

Sosyal hizmet uzmanları, mesleki çalışmaları yürütürken yönetici, planlamacı, kaynak bulucu, eğitimci, savunucu, kolaylaştırıcı olma gibi mesleki rolleri de üstlenir. Sosyal hizmetin her uygulama alanında olduğu gibi tıbbi alanda da yürütülen sosyal hizmet uygulamaları; sistem yaklaşımı, psiko-sosyal yaklaşım, psikodinamik yaklaşım, bilişsel-davranışçı yaklaşım, güçlendirme yaklaşımı, ekolojik yaklaşım gibi mesleki yaklaşımlar, yöntemler ve sosyal hizmet disiplinin etik ilkeleri çerçevesinde yerine getirilir. Sosyal hizmetin çalışma alanı olan tıbbi sosyal hizmet, yatarak veya ayakta tedavi gören hastalara tedavi süreçlerinde psikososyal ve sosyoekonomik destek sağlar. Aynı zamanda hastane personeli ile hasta arasında uzlaştırıcı bir rol edinirken, aile bireylerinin hastalık sonrası ortaya çıkan sorunlarında güçlendirici rol oynar (Özbesler ve Çoban, 2010). Sosyal hizmet metot ve felsefesi sağlık ve tedavi hizmetlerine adapte edilmeli, tıp ve halk sağlığı programları çerçevesinde uygulanmalıdır. Tam da bu noktada tıbbi sosyal hizmet alanına yönelik “Gülümse Çocuk” projesini uygulamaya dökme zamanının geldiği kanısındayız.

PROJENİN GEREKÇESİ

Hastaneden hizmet alan ve yatarak tedavi gören kronik hastalığa sahip çocuklar psikososyal açıdan bulundukları durumdan ve ortamdan olumsuz etkilenmektedir. Hasta çocukların, sağlıklı çocuklara oranla daha az sosyal aktivitelere katıldığı gözlenmiştir. Hasta çocukların; sık sık hastaneye gitmek zorunda olması, tedavi hizmeti veren sağlık personeliyle olumlu ilişki kuramaması, arkadaşlarından ve aile bireylerinden uzak kalması, hastalık anksiyetesi yaşaması ve benzeri durumlar, çocuğun psikososyal gelişimi ve tedavi sürecini olumsuz etkilemektedir.

Manisa Celal Bayar Üniversitesi (MCBÜ) Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileri; sosyal hizmet bölümü akademisyenlerinin, MCBÜ Sosyal Hizmetler Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi, Başhekimlik ve sponsorların teşviki ile MCBÜ Hafsa Sultan Hastanesi'nde yataklı tedavi gören çocukların psikososyal ve tinsel yönden desteklenerek sahip oldukları dezavantajlı durumların çözülmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla bu projeyi planlamış ve yürütücülüğünü üstlenmiştir.

HEDEFLER

Bilir (1995) ağır hasta olmayıp hastanede yatarak tedavi gören çocukların kendilerini yormayacak etkinliklerle meşgul edilmelerinin onları moral yönünden güçlendireceğini belirtmektedirler. Olumlu düşünmenin kronik hastalığı olan çocuklar ve aileleri üzerindeki etkisini inceleyen araştırmacılar (Venning ve diğ., 2007; Akt.: Ünüvar, 2011) olumlu düşünmenin iyileşme süresini kısalttığı, sağlığı olumlu yönde etkilediği yönünde sonuçlar elde etmişlerdir. Çocukların hasta veya ameliyatlı olmaları engellenemeyeceğine göre, bu süreci çocuk, aile ve hekimler için kolaylaştırmak amaçlanmalıdır (Ünüvar, 2011). Bu doğrultuda projenin birincil hedefi; MCBÜ Hafsa Sultan Hastanesi'nde tasarlanan “*Gülümse Çocuk*” isimli çocuk dostu alanda Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'ndan yataklı tedavi hizmeti alan çocukların sağlık durumlarına uygun çeşitli etkinlik ve faaliyetler planlamak, yürütmek ve hasta çocukların tedavi süreçlerini psikososyal açıdan desteklemektir. Söz konusu etkinlikler ilgili anabilim dalında görev yapan sağlık personelinin gerekli izinleri alınarak hastane tıbbi sosyal hizmet biriminin sorumluluğunda gerçekleştirilmektedir.

Projenin ikincil hedefi MCBÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin klinik uygulama ve toplumla çalışma hassasiyetleri kapsamında tıbbi sosyal hizmet alanında mesleki bilgi ve becerini arttırmaktır.

PLANLAMA

Projenin katılımcıları, MCBÜ Hafsa Sultan Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı yataklı servisinden hizmet alan çocuklar olarak belirlenmiştir. Paydaşlar ve tıbbi sosyal hizmet birimi ile birlikte yürütülen projenin uygulanması, hastane içinde oluşturulan “*Gülümse Çocuk*” isimli çocuk dostu alanda on kişilik ekip tarafından gerçekleştirilmektedir. Ekip içinden haftanın her günü için ayrı ayrı iki sorumlu sosyal hizmet öğrencisi seçilmektedir. Hastanenin tıbbi sosyal hizmet biriminden ise her gün için bir son sınıf uygulama öğrencisi sorumluluk alarak projeye destek vermektedir. Yapılan çalışmalar MCBÜ Sosyal Hizmet Bölümü ve Sosyal Hizmetler Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi

akademisyenleri tarafından denetlenmektedir. Çocuk dostu alanın tefrişatı Türkiye Yeşilay Cemiyeti Manisa Şubesi tarafından yapılmıştır.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

Faaliyet Paketi 1

Amaç: Çocuklara Turna Kuşu Masalı'nı anlattıktan sonra origami ile kendi kuşlarını yapmalarını sağlamak.

Uygulama Detayları: Projede yer alan gönüllü öğrenciler çocuklara Turna kuşunun hikayesini anlatır. (Turna Japon kültüründe önemli bir yere sahiptir. 100 adet Turna kuşu yapanın uzun ve iyi bir yaşam süreceğine inanılır.) El işi kâğıtlarından yapılacak Turna kuşları ile odalarını süslemeleri sağlanır.

Kazanımlar: Çocuklar Turna kuşu hikâyesi anlatılırken aktif dinlemeye iştirak eder. Tek başına ve grupla etkili biçimde çalışma becerisi geliştirir. Konuşmada kullanılan sözlü ve yazılı olmayan ipuçları yorumlanır.

Faaliyet Paketi 2

Amaç: Çocuklara mevsimler ile ilgili bir masal anlattıktan sonra kendilerine ait birer kar küresi yapmalarını sağlamak.

Uygulama Detayları: Çocukların isimlerinin yazılacağı kar kürelerinin gönüllü öğrenciler ile birlikte yapılması.

Kazanımlar: Çocuklar hayal güçlerini kullanarak yeni bir ürün ortaya çıkarır ve diğer çocuklar ile uygulama yapan gönüllü öğrencilerden yardım alırlar. Böylece işbirliğinin önemini anlarlar.

Faaliyet Paketi 3

Amaç: Çocuk dostu alandan bir dönem psikososyal destek almış ve hastaneden taburcu olmuş çocukların sahne alacağı bir tiyatro gösteri planlamak ve sergilemek.

Uygulama Detayları: 23 Nisan Çocuk Şenliği kapsamında 2019 yılında sergilenecek bir tiyatro gösterisi için gönüllü çocuklar ile iletişim kurmak, çalışmalarını yürütmek ve gösteriyi sergilemek.

Kazanımlar: Çocukların drama becerilerini geliştirmeleri sağlanır. Grup ile hareket etmeyi öğrenirler. Çocuklarda aidiyet kültürü gelişir. Önemli bir oluşumun parçası olarak öz

benlikleri gelişir. Çocuklara birlikte çalışma disiplini aşılanır. Çocukların daha mutlu, özgür ve yaratıcı ortamlarda bulunmalarına imkân tanınır.

Faaliyet Paketi 4

Amaç: MCBÜ Hafsa Sultan Hastanesi’nden hizmet alan çocuklara kitap okumayı sevdirmek ve onları kitap okumaya teşvik etmek.

Uygulama Detayları: Çocukların kitap ayraçları yapmalarını sağlamak.

Kazanımlar: Çocuklara kitap okuma alışkanlığı aşılanır. Yapacakları ayraçlar el becerilerini ve yaratıcılıklarını geliştirir. Kendi başlarına bir şeyler üretebildiklerini görmek onların özgüvenini artırır.

SONUÇ YERİNE

16 Şubat 2011’de yürürlüğe giren Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulama Yönergesi, sağlık kurum ve kuruluşlarından hizmet alan hastaların tedavi sürecini etkileyen psikososyal ve sosyoekonomik sorunlarının, sosyal hizmet mesleği ve disiplininin yöntem ve teknikleriyle zamanında çözümlenebilmesi için tıbbi sosyal hizmet uygulamalarının insan hakları, eşitlik ve sosyal adalet temelli bir anlayış ile etkili ve ulaşılabilir bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğinin önemini vurgular. (T.C. Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2011). Projede planlanan etkinlikler bu doğrultuda düzenlenmiştir. Yataklı ve ayaktan tedavi gören çocukların psikososyal açıdan desteklenmesi, hastalığa uyum ve hastalıkla baş etme süreçlerinin hızlandırılması, hasta ve hasta yakınlarının moral ve motivasyonlarının yükseltilmesi gayesiyle proje yürütülmektedir. Aynı zamanda MCBÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin tıbbi sosyal hizmet alanında tecrübe kazanması açısından da bu çalışma önem arz etmektedir.

Proje ekibi, haftanın beş günü ikişerli gruplar halinde ve tıbbi sosyal hizmet birimi uygulama öğrencileri ile birlikte öğleden önce bir buçuk saat ve öğleden sonra bir buçuk saat olmak üzere günde toplam üç saat uygulama yapmaktadır. Etkinliklerin saatleri çocukların tedavi saatlerine göre belirlenmiştir. Etkinliklere dâhil olan tüm çocukların doktor ve ailelerinden onay alınmaktadır. “Gülümse Çocuk” projesinin vizyonu çocuk dostu alanların sadece kendi hastanemizle sınırlı kalmaması ve tıbbi sosyal hizmet biriminin bulunduğu diğer hastanelerde benzer uygulamaların planlanmasını teşvik etmektir.

ÖZEL TEŞEKKÜR

MCBÜ Sosyal Hizmet Bölümü Akademisyenleri Dr. Buğra YILDIRIM ve Dr. Öğr. Üyesi Gülten UÇAN'a; MCBÜ Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı ve aynı zamanda MCBÜ Sosyal Hizmetler Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Fatih ŞAHİN'e, MCBÜ Hafsa Sultan Hastanesi Tıbbi Sosyal Hizmet Birimi Sorumlusu Sn. Refika ÖZDEMİR'e ve MCBÜ Hafsa Sultan Hastanesi Başhekimisi Prof. Dr. Emin KURT'a bizlere inandıkları ve bizleri destekledikleri için teşekkürü bir borç biliriz.

KAYNAKÇA

Bilir, Ş. V. (1995). *Çocuk sağlığı ve beslenmesi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Duyan, V. (1996). *Tıbbi sosyal hizmet: Sağlıkta psikososyal boyut*. Ankara: 72 TDFO Bilgisayar Yayıncılık Ltd. Şti.

Duyan, V. (2000). Tıbbi sosyal hizmet. *Sağlık ve Toplum*, 1(10), 42-49.

Özbesler, C. ve Çoban, A. İ. (2010). Hastane ortamında sosyal hizmet uygulamaları: Ankara örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 31-46

T.C. Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2011). *Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulama Yönergesi*. 5 Nisan 2018 tarihinde <https://www.saglik.gov.tr/TR,11270/tibbi-sosyal-hizmet-uygulamasi-yonergesi.html> web adresinden erişildi.

Ünüvar, P. (2011). Hastanede yatarak tedavi gören çocukların eğitsel açıdan desteklenmesi (3-7 yaş için örnek çalışma). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(35), 31-44.

-----, (2011). Sosyal Hizmetler Kanunu. 5 Nisan 2018 tarihinde <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf> web adresinden erişildi.

SOSYAL HİZMET SEMPOZYUMLARI/KONGRELERİ

“SOSYAL HİZMET KONGRESİ 2018: MÜLTECİLER VE SOSYAL HİZMET”

Abidin ÖZDEMİR¹

1995 yılından bu yana geleneksel olarak Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği ve üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinin iş birliğiyle devam eden “Sosyal Hizmet Sempozyumları” buluşmaları, 2017 yılından itibaren kongre olarak sürmüştür. Kongre, bu yıl Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği ve İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü işbirliği ile gerçekleştirilecektir.

Uluslararası katılımlı kongrenin ana teması “**Sosyal Hizmet Kongresi 2018: Mülteciler Ve Sosyal Hizmet**” olarak belirlenmiştir.

İstanbul’da **11-12 Mayıs 2018** tarihleri arasında **İstanbul Aydın Üniversitesi Florya Halit Aydın Yerleşkesinde** gerçekleştirilecektir.

KONGRE DUYURU VE DAVETİ

Dünyada çatışma ve şiddet olaylarının hızla artmasına bağlı olarak savaş, ayrımcılık vb. nedenlerle ülkesini terk etmek durumunda kalanların sayısında ciddi artışlar görülmektedir. Bir geçiş ülkesi olması açısından ülkemiz de bu durumdan etkilenmektedir. Mülteciler, ülkelerinden kaçış sırasında veya gittikleri ülkelerde pek çok sorunlar ve güçlükler yaşamaktadırlar. Mültecilerin bu sorunlarına ve güçlüklerine, disiplinler arası bir yaklaşımla ve işbirliğiyle yönelmenin gereksinimi, 2018 kongresinin ana konusunu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda başta sosyal hizmet uygulamaları olmak üzere mülteciler alanında bilimsel ve profesyonel boyutlarıyla yapılanların ve yapılabileceklerin neler olabileceğini birlikte tartışmayı umuyoruz.

Kongrenin amacı akademisyenlerin, araştırmacıların, saha çalışanlarının, uygulayıcıların, öğrencilerin ve konuya duyarlılık gösterenlerin mültecilik alanında bilgi, görüş ve deneyimlerinin paylaşılmasını, tartışılmasını ve çözümler üretilebilmesini sağlamaktır.

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı/Kongre Düzenleme Kurulu Üyesi

Değerli akademisyenler, araştırmacılar, sosyal hizmet uzmanları, sevgili öğrencilerimiz ve mültecilik alanında çalışanlar, İstanbul Aydın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği olarak sizleri “Sosyal Hizmet Kongresi 2018”e davet etmekten onur duyuyoruz.

KONGRENİN AMACI

Akademisyenlerin, araştırmacıların, saha çalışanlarının, uygulayıcıların, öğrencilerin ve konuya duyarlılık gösterenlerin başta mültecilik alanı olmak üzere diğer sosyal hizmet alanlarında bilgi, görüş ve deneyimlerinin paylaşılmasını, tartışılmasını ve çözümler üretilebilmesini sağlamaktır.

ANA TEMA

- MÜLTECİLER ve SOSYAL HİZMET

ALT TEMALAR

- Temel Gereksinimler ve Hizmetler
- Sosyal Gereksinimler ve Hizmetler
- Toplum Çalışmaları
- Sosyal Uyum
- Uyum İçinde Birlikte Yaşam
- Güçlendirme Çalışmaları
- Danışmanlık ve İnsani Yardım Çalışmaları
- Riskler ve Koruma Alanları
- Hukuksal Süreç
- Mülteci Politikaları
- Kamu Kuruluşlarının Çalışmaları
- Uluslararası Organizasyonlar
- Sivil Toplum Çalışmaları
- Gönüllü Çalışmalar

Yukarıdaki konular dışında da sosyal hizmetin temel alanlarında kongreye başvuru yapılabilecektir.

BİLDİRİ YAZIM KURALLARI VE SUNUM

- Kongrede sunulacak bildirilerin kabulü özetler üzerinden yapılacaktır.
- Bildiri özetleri sosyalhizmetkongresi2018@aydin.edu.tr adresine gönderilecektir.
- Bildiriler konferans alt başlıklarından en az biri ile ilintili olmalıdır.
- Bildiriler 2 hakem tarafından değerlendirilecektir.
- Kongre sunumları 15 dakikayı geçmeyecek şekilde hazırlanmalıdır.

- Yapılan sunumların isteğe bağlı olarak özetleri ya da tam metni 1 Kasım 2018 tarihinde kongre kitabında basılacaktır.

BİLDİRİ ÖZET YAZIM KURALLARI

- Bildiri özeti, Times New Roman yazı karakterinde Word formatında 12 punto büyüklükte 1,00 satır aralığında 1 A4 sayfası olacak şekilde yazılmalıdır.
- Başlık büyük harflerle bold olarak yazılmalıdır.
- Yazar(lar)ın isimleri bildiri başlığının altında ve sağda yer almalıdır.
- Sayfa altına dipnotla yazarın çalıştığı kurum ve mail adresi eklenmelidir.
- Metnin sonunda üç anahtar kelime belirtilmelidir.
- 3 kaynağı geçmeyecek şekilde kaynakça bölümü en sonda yer almalıdır.
- Kaynakçalar APA Formatına uygun olmalıdır.

TAM METİN YAZIM KURALLARI

- Bildiri tam metni, Times New Roman yazı karakterinde Word formatında 12 punto büyüklükte 1,00 satır aralığında 10 A4 sayfasını geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
- Başlık büyük harflerle bold olarak yazılmalıdır.
- Yazar(lar)ın isimleri bildiri başlığının altında ve sağda yer almalıdır.
- Sayfa altına dipnotla yazarın çalıştığı kurum ve mail adresi eklenmelidir.
- Metnin başında özet bölümü yer almalı, burada üç anahtar kelime belirtilmelidir.
- Ara başlıklar ilk harfler büyük olacak şekilde bold olarak yazılmalıdır.
- Kaynakçalar APA Formatına uygun olmalıdır.

KONGRE BAŞKANLARI

Prof. Dr. Uğur Tekin

İstanbul Aydın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Başkanı

Rahmiye Bozkurt

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Başkanı

KONGRE ONUR KURULU

Dr. Mustafa AYDIN

İstanbul Aydın Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı

Prof. Dr. Yadiğar İZMİRLİ

İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Hasan SAYGIN

İstanbul Aydın Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkan Danışmanı

Prof. Dr. Ömer ÖZYILMAZ

İstanbul Aydın Üniversitesi Rektör Yardımcısı

KONGRE DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Adem EFE	Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Rıza ABAY	Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. Aliye MAVİLİ	Biruni Üniversitesi
Prof. Dr. Cengiz ÖZBESLER	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Doğan Niyazi ÖZÜÇELİK	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Emine ÖZMETE	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih ŞAHİN	Celal Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Fatma Işıl BULUT	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Fazlı ARABACI	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Gülsüm Çamur DUYAN	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan ACAR	Liverpool Hope University
Prof. Dr. İlhan TOMANBAY	İstinye Üniversitesi
Prof. Dr. Kasım KARATAŞ	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN	KTO Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Zafer DANIŞ	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Murat YILDIZ	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Musa ŞAHİN	Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. M. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN	Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Nurdan DUMAN	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Nuray KARACA	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem CANKURTARAN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sema BUZ	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sunay İL	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Uğur TEKİN	İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Veli DUYAN	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Yasemin ÖZKAN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Yavuz ÖZORAN	Trabzon Avrasya Üniversitesi
Doç. Dr. Abdullah KARATAY	Üsküdar Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe Sezen SERPEN	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Cengiz YANIKLAR	Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Doç. Dr. Derya ŞAŞMAN KAYLI	Celal Bayar Üniversitesi
Doç. Dr. Eda PURUTÇUOĞLU	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFTÇİ	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Ercüment ERBAY	Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Ertan KAHRAMANOĞLU	Başkent Üniversitesi
Doç. Dr. Esra ÇALIK	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR	Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Filiz YILDIRIM	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Gonca POLAT	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Gülay GÜNAY	Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Güncel ÖNKAL	Maltepe Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan BAYDUR	Celal Bayar Üniversitesi
Doç. Dr. Hande ŞAHİN	Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. İshak AYDEMİR	Bahçeşehir Üniversitesi
Doç. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU	Üsküdar Üniversitesi
Doç. Dr. Melahat DEMİRBİLEK	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa SARIBIYIK	Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Orhan KOÇAK	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Ömer Miraç YAMAN	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Özge ÖZGÜR BAYIR	Adıyaman Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem KARAKUŞ	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Reyhan ATASÜ TOPÇUOĞLU	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Reyhan SAYDAM	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Rıza GÖKLER	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr. Semra SARUÇ	Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Serap DAŞBAŞ	Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Tarık TUNCAY	Hacettepe Üniversitesi

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Deniz YÜKSEKER	İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynep ŞİMŞEK	İstanbul Bilgi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Gizem ÇELİK	Medipol Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Melek İPEK	İstanbul Aydın Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Neşe ŞAHİN TAŞGIN	Maltepe Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Taner ARTAN	İstanbul Üniversitesi
Öğr. Gör. Kahraman EROĞLU	İstanbul Aydın Üniversitesi
Öğr. Gör. Songül BOYRAZ	İstanbul Aydın Üniversitesi
Öğr. Gör. Tezcan Zeynep ÖZKAN TILKI	İstanbul Aydın Üniversitesi
Uzman Devran KORKMAZ	İstanbul Aydın Üniversitesi
Arş. Gör. Elif DEMİRBAŞ	İstanbul Aydın Üniversitesi

Arş. Gör. Mehmet Can AKTAN	Başkent Üniversitesi
Sos. Hiz. Uz. Abdullah ÖZBAY	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Abidin ÖZDEMİR	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Bülent KARAKUŞ	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Cihan AYDIN	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Çiğdem KARAHAN	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Elif Burcu YAMANER	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Ergin BALCI	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Esin POLAT	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Fayık YURTKULU	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Figen ÇELİK	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Gül ERDOST	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. İkrâm DOĞAN	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Kenan TOPÇU	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Mansur SEYİTOĞLU	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Mehmet Can ÖZKAYA	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Murat ÇELİK	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Özgür SAĞLAM	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Tülin KUNAR	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)
Sos. Hiz. Uz. Zeynep MUTLU	SHUDER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği)

ÖNEMLİ TARİHLER

Özet Gönderim İçin Son Tarih	09 Nisan 2018
Kabul Edilen Bildirilerin İlan Edilmesi	16 Nisan 2018
Kesin Kayıt ve Ödeme Son Tarihi	20 Nisan 2018
Kongre Programının Açıklanması	24 Nisan 2018
Kongre Başlangıç	11 Mayıs 2018
Tanışma Yemeği (İsteğe Bağlı)	11 Mayıs 2018
Kongre Bitiş	12 Mayıs 2018
Tam Metinlerin Son Gönderim Tarihi (İsteğe Bağlı)	14 Eylül 2018
Bildiri Kitaplarının Basılması	01 Kasım 2018

İLETİŞİM VE ULAŞIM

İletişim:

sosyalhizmetkongresi2018@aydin.edu.tr

info@shudernegi.org

İrtibat Numaraları:**0536 644 4501 (Abidin ÖZDEMİR)****0507 857 5122 (Zeynep MUTLU)****0554 3130033****Ulaşım:**

İstanbul Aydın Üniversitesi Florya Yerleşkesi (Halit Aydın Yerleşkesi) Beşyol Mah. İnönü Cad.
No:38 Küçükçekmece/İSTANBUL

Metrobüs ile ulaşım: Beşyol durağında inerek merdivenlerin sağ tarafından üniversitemiz tabelalarını takip ederek ulaşabilirsiniz. (Yürüme mesafesi ile 10 dakika)

Özel araç ile ulaşım: E-5 üzerinden Florya çıkışından ilk gelen döner kavşaktan tabelaları takip ederek ulaşabilirsiniz.

Kongre hakkında ayrıntılı bilgi için: <http://sosyalhizmetkongresi2018.aydin.edu.tr/>

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ DEVAM EDEN UZUN İNCE BİR BAŞARI HİKAYESİ

“SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ GENEL MERKEZ YERİ ALIM SÜRECİ”

Ergin BALCI¹

Bilindiği üzere ülkemizde Sosyal Hizmet Eğitime, 1961 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı olarak Sosyal Hizmetler Akademisinin faaliyete geçmesi ile başlanmıştır. Akademi, ilk mezunlarını 1965 Yılında “Sosyal Hizmet Mütchassısı” unvanıyla vermiştir.

1967 yılında ise Hacettepe Üniversitesi bünyesinde Sosyal Çalışma Yüksek Okulu kurulmuştur. Sosyal Çalışma Yüksek Okulu önce dört yıllık bir meslek okulu olarak kurulmuş, sonra beş yıllık eğitim veren bir akademik bölüme, “Sosyal Çalışma Bölümü”ne dönüştürülmüştür. Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bölümü de ilk mezunlarını 1971 yılından itibaren “Sosyal Çalışmacı” unvanıyla vermiştir.

2547 sayılı YÖK kanununun yürürlüğe girdiği tarihten sonra, 20 Temmuz 1982 tarihinde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameyle Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı Sosyal Hizmetler Akademisi Hacettepe Üniversitesine bağlanarak “Sosyal Hizmetler Yüksekokulu” kurulmuştur. Yüksekokul 1982 yılından itibaren de “sosyal hizmet uzmanı” unvanı ile mezun vermeye devam etmiştir. 1983 yılında H.Ü. Sosyal Çalışma bölümü kapatılmış, öğretim üyeleri ve öğrencileri, Hacettepe Üniversitesine bağlanarak Yüksekokula dönüştürülen Sosyal Hizmetler Akademisine aktarılmıştır. Ancak bu bölüme girmiş olan öğrencilerin “müktesep haklarından dolayı” bölüm, 1987’ye kadar “sosyal çalışmacı” unvanıyla mezun vermeye devam etmiştir.

¹ SHUDER GMYK Üyesi

Karakuş'tan (2015) aktarılan yukarıdaki bilgiler çerçevesinde farklı ünvanlarda mezun edilseler de sosyal hizmet eğitimi alan meslek elemanları, ülkemizdeki sosyal hizmet mesleğinin ve Sosyal Hizmet Uzmanlarının daha etkin olması amacıyla mesleğin ilk yıllarından başlayarak örgütlenmişler ve son olarak 1988 yılında Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'ni (SHUDER) kurmuşlardır. Derneğin kuruluş sürecinde Türkiye genelinde Sosyal Hizmet Eğitimi veren tek okul H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okuluydu. Okul her yıl 160 kontenjanla öğrenci kabul etmekteydi.

Bundan sonraki ikinci okul ise 2000 yılında özel bir üniversite olan Başkent Üniversitesi'nde açılmıştır. 2000'li yılların ilk on yılının ikinci yarısından başlamak üzere, sosyal hizmet uzmanlarının istihdam imkanlarının çok iyi durumda olması ve sosyo politik nedenlerle, ülke genelinde kamu ve özel üniversiteler çatısı altında hızla ve kontrolsüz sosyal hizmet bölümleri açılmaya başlanmıştır. 2010 yılından sonra ise plansız, kontrolsüz ve altyapısız açılan okul sayıları hızla birbirini izlemeye başlamıştır.

2018 yılı Mart ayı itibariyle Türkiye genelinde sosyal hizmet bölümü kurulan üniversite sayısı 99'a ulaşmış, bu okulların 58'i öğrenci kabulüne ve eğitime başlamıştır (Topuz, 2017). Mezun sayısı ise her yıl katlanarak artmakta olup 10 binleri geçmiş durumdadır.

Sosyal hizmet mesleğinin ve eğitiminin Türkiye'de altmış yıla yaklaşan kısa tarihi yukarıda verilmeye çalışılmıştır.

Sosyal Hizmet Uzmanlarının mesleki mücadelelerini sürdürmek için kurdukları SHUDER bugün 30. yılında 23 Şubesiyle yaklaşık 2200 üyeye sahiptir. Çeşitli makro ve mikro sosyo politik, konjonktürel veya bireysel nedenlerle meslek örgütüne üye olmayan meslektaş sayımız ise çok daha fazladır.

Ancak hala alanda en fazla üyeye sahip ve en etkin meslek örgütü kimliğine sahip SHUDER'in kurulduğundan itibaren üyelerinin özlük haklarını savunma, mesleğin saygınlığını koruma ve mesleğin ilke ve değerleri çerçevesinde hizmet sunulmasına katkıda bulunmak için yaptığı faaliyetlerin önündeki en büyük engellerden birisi hiç kuşkusuz ekonomik yetersizlikler olmuştur.

Bu nedenle Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin ekonomik sorunlarının temelini oluşturan ve en fazla gider kalemi olan kira giderlerinin ortadan kaldırılarak mali açıdan rahatlatılması

ve kalıcı bir yer edinerek çalışmalarını daha iyi koşullarda sürdürebilmesi için yer alınması çalışmaları farklı dönemlerde gündemdeki yerini hep korumuştur.

Bu doğrultuda, 2009 yılı sonlarında konu SHUDER mail grubunda gündeme gelmiş, meslektaşlarımızın da yer alınması için önerilerde bulunması sonucunda genel merkez tarafından 2010 yılı başlarında yapılan duyuruyla 150.000 TL bedelle genel merkez yeri alınması için üyelerimizin ayda 50 TL olmak üzere 3 ayda toplam 150'şer TL Derneğimize bağışta bulunulması çağrısında bulunulmuştur. İlk süreçte katkı yapan meslektaşlarımıza ilişkin 3 liste genel merkez tarafından 2010 yılında SHUDER mail grubunda yayınlanmıştır. Bu doğrultuda çoğunluğu 2010 yılında olmak üzere 2010-2014 arasında toplam 150 civarında meslektaşımızın farklı miktarlarda olmak üzere toplamda yaklaşık 15.000 TL katkı yaptıkları anlaşılmıştır. Ancak genel merkez yeri almak için oldukça yetersiz olan bu miktarın derneğin diğer giderleri için harcandığı dönemin genel başkanı tarafından 2015 genel kurulunda açıklanmıştır.

2015 yılında Mart ayında yapılan genel kurul sonucu oluşan yönetim kurulunda Ekim 2015'te genel başkan değişimi yaşanmış ve yönetim kurulu yeni sürece ilişkin üyelerine yönelik yaptığı genel açıklama ve çalışma planında 2 temel hedef olarak kurumsallaşma doğrultusunda meslek/oda kanunu çıkarılması ve genel merkez yeri alınması için çalışma gerçekleştirileceğini açıklamıştır. Bunun öncesinde ise mali duruma ilişkin öncelikli çalışmalar ile 8.sosyal hizmet kongresi gerçekleştirilmiştir.

2016 yılında genel merkezin bulunduğu dairenin satışının gündeme gelmesi üzerine genel merkez yeri alımı öncelikli mesele haline gelmiş ve genel merkez yönetim kurulu tarafından 4 Mayıs 2016 tarihinde genel merkez binası ve derneğin mali durumuna ilişkin bilgilendirme yapılarak mali konularda etkinliği artırmak ve genel merkez yeri satın alarak mali konuları derneğimizin önünde önemli bir engel olmaktan çıkarmak amacıyla, meslektaşlarımızın da önerisiyle dönem dönem gündeme gelen mali komisyon önerisinin harekete geçirilerek sürecin şeffaf bir şekilde yürütülmesi ve genel merkez yeri alımı için tekrar ve geniş katılımı ile şeffaf bir çalışma başlatılması kararlaştırılmıştır.

Bu süreçte derneğin mevcut yerinin satılması nedeniyle genel merkez geçici olarak Ankara'da uygun maliyetli bir yere taşınmış (Mayıs 2016); Bu dönemde dernek kirası ödenmeyeceğinden (veya cüzi bir ödeme yapılacağından) tasarruf edilerek, mali komisyon ve dernek çalışmasıyla mali birikim yapılması (2016 sonuna kadar); Önümüzdeki süreçte dernek

yeri alınmasına yönelik Mali Komisyon çalışmalarının yapılması (Haziran-Eylül 2016); Toplanan maddi kaynağın dernek için bir yer almaya yetmesi durumunda karar için genel kurulun toplanması, genel kurulda aidat artırım ve tüzük değişikliğinin de görüşülebilmesi (Ekim 2016); toplanan maddi kaynak yeterli olursa yeni yerin peşin olarak alınması, maddi kaynak peşin ödeme için yetmezse, peşinat olarak verilip krediyle yeni yer satın alınması, maddi kaynağın bunun için de yeterli olmaması durumunda kiralama yoluyla uygun koşullara sahip yeni bir yer temin edilmesi (2016 Sonu); Yıl sonuna doğru derneğin kalıcı olarak kalabileceği, koşulları uygun bir yer satın alma veya kiralama yoluyla temin edilerek, buraya yerleşilmesi (2016 Sonu) kararlaştırılarak üyelerimize duyurulmuştur.

Konuyla ilgili ön çalışmalar kapsamında daha önceki benzer süreçlerde derneğimize katkı yapan meslektaşlarımıza ilişkin derlenen liste paylaşılmış ve listede yer alan ve genel merkez giderleri için katkı yapan meslektaşlarımıza tekrar teşekkür edilmiş, katkılarının boşa gitmediği yapmış oldukları katkıların her ne kadar önceki dönemlerde dernek ihtiyaçları için kullanılmış olduğu açıklanmış olsa da yeni yapılacak çalışmada bu eski listedeki isimler ve miktara ek olarak çalışma yapılacağı duyurulmuştur. Bu çerçevede mali komisyonda görev almak isteyen meslektaşlarımızın talep ve önerilerini genel merkeze iletmeleri istenmiştir.

Çok geniş bir temsiliyet ve katılım sağlamak üzere Genel Merkez Yönetim Kurulu, Ankara Şube Yönetim Kurulu, bütün şube başkanları, Sosyal Hizmet Okulları Derneği, Sosyal Hizmet Alanında Çalışanlar Derneği (CİF), SHUDER eski yönetim kurulu üyeleri, farklı akademik ve sosyal hizmet alanlarından üyelerimizden 72 kişilik listeyle Mali Komisyon oluşturulmuş ve mali komisyonun ilk toplantısı 14 Haziran 2016 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Bu geniş komisyon daha sonra alt komisyonlar oluşturmuş ve genel merkez yeri alımı için çalışmalar planlanmıştır.

Ardından 23 Haziran 2016 tarihinde yapılan aşağıdaki duyuruyla genel merkez yeri alımı için çalışma başlatılmıştır:

Değerli üyelerimiz, meslektaşlarımız ve sevgili öğrencilerimiz,

Uzun zamandır planlamakta olduğumuz ve bir gereklilikten ziyade artık bir zorunluluk olarak ihtiyacımız olan Derneğimize kalıcı bir genel merkez yeri almak için bir süre önce yapılan duyuru sonucu gelen talep ve öneriler doğrultusunda farklı alanlardan ve dönemlerden meslektaşlarımızdan oluşan geniş çaplı Mali Komisyonumuzun ilk toplantısı 14.06.2016 tarihinde yapılmıştır.

Bu çerçevede toplanan geniş Mali Komisyonunda genel merkez yönetim kurulu üyelerimiz, şube başkanlarımız, akademisyenlerimiz, Sosyal Hizmet Okulları Derneği, CİF(Sosyal Hizmet Alanında Çalışanlar Derneği), Sosyal Hizmet Uzmanı İşadamları Derneği (SOSHİAD), Eski Yönetim Kurulu Üyeleri ve Üyelerimizden oluşan geniş bir meslektaş grubumuz bulunmaktadır.

Bu geniş mali komisyon bünyesinde alt komisyonlar (Ana komisyon, Şube Aidat Komisyonu, Özel Sektör Komisyonu, Akademisyenler Komisyonu, Şube Katkıları Komisyonu, Eğitim, Kitap Gelirleri Komisyonu, Web/Sosyal Medya Komisyonu, Diğer Kurum/Kuruluşlar Komisyonu, Sosyal Faaliyetler Komisyonu, Proje bazlı kaynak oluşturma komisyonu) da kurulmuş olup geniş komisyona veya alt komisyon çalışmalarına katılmak isteyen diğer meslektaşlarımız da komisyonlarımıza veya şubelerimizdeki çalışmalara katılabilir.

Mali Komisyonun öncelikli işlevi Derneğimize kalıcı bir yer satın alabilmek için Mali Kaynak sağlamak ve bu yönde çalışmalar yapmaktır. Meslek örgütümüz açısından böylesi hassas ve tarihi bir çalışma, sadece yönetim kurulumuzun değil, şeffaflık ve katılımcılık anlayışı çerçevesinde üyelerimizden oluşan mali komisyonun yetki ve sorumluluğunda olacaktır.

Bu çerçevede alınan kararlardan bir tanesi de derneğimize genel merkez yeri almak için ayrı bir hesap açılarak üye ve meslektaşlarımızdan 500'er TL bağış alınması olmuştur. Bu çerçevede ekte yer alan Afiş hazırlanarak süreç başlatılmıştır. Bu çerçevede yapılacak işlere dair açıklamalar aşağıdadır:

1-Yapılan ön çalışma ve araştırmada kişi başı 500 TL bağış yapılması halinde genel merkez yerinin peşin olarak alınması mümkün görüldüğünden bu miktar belirlenmiş olup dileyen meslektaşlarımız bu miktarın üzerinde veya altında da bağış yapabilir, başka kişi veya kurumlardan da bağış temin edebilir.

2-Bu bağışlar yapılırken önceki süreçte dernek yeri için bağış yapan meslektaşlarımızın katkıları da geçerliliğini koruyacak olup örneğin 2010 ve sonrasında 150 TL katkı yapan meslektaşımız şimdi 350

TL katkı yaparak 500 TL katkı yapmış olacaktır. Önceki süreçte yapılan bağışları genel merkezimiz karşılayacaktır.

3-Bağışlar 15 Haziran 2016 – 15 Eylül 2016 tarihleri arasında peşin veya dileyenler için uygun gördükleri taksitlerle yapılabilecektir.

4-Dernek yeri almak üzere ayrı bir hesap açılmış olup bağışlar bu hesaba yatırılacak veya elden makbuz karşılığı verilebilecektir. Bağışlar için açılan hesap bilgileri: Türkiye İş Bankası Ankara Çıkırıkçılar Şubesi. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği. HESAP NO: 4225 909348 - IBAN: TR30 0006 4000 0014 2250 9093 48

5-Öğrenciler de maddi katkı veya komisyon çalışmalarına destek verebilecektir. Öğrenciler için maddi katkı tutarı 50 TL olarak belirlenmiş olup dileyen durumuna göre farklı miktarda da katkı yapabilir.

6-Bu ayrı hesapta biriken kaynak sadece dernek yeri almak için kullanılacaktır.

7-Katkı yapan meslektaşlarımızın isimleri aylık olarak açıklanacaktır (ismini açıklamak istemeyenlerin isimleri açıklanmayacaktır).

8-Derneğimizin web sayfasında yeni yerimizi temsilen tuğlalı bir ev (Dernek) modülü oluşturularak, 500 TL katkı yapan herkesin ve 1000 TL katkı yapan tüzel kişiliklerin (Şube, Kurum, Kuruluş) ismi bir tuğlaya yazılarak bu şekilde yayınlanacaktır.

9-Genel merkez yeri alındıktan sonra da derneğin girişinde bir duvara bu şekilde tuğla üzerine bağışçıların isimleri yazılacaktır.

10-Bağışçılara teşekkür belgesi verilecek,1000 TL. üzeri bağışçılara plaket verilecektir.

Konuyla ilgili ilgi çekici ve dayanışmayı vurgulayan afiş ve broşürlerle görseller de hazırlanarak başlatılan çalışma kapsamında meslektaşlarımız tarafından ilk süreçte hızlıca 17.256 TL katkı sağlanmıştır. Ancak tam da bu süreçte 15 Temmuz 2016 tarihinde ülkemizde yaşanan darbe girişimi sonrasında çıkarılan Olağanüstü Hal kapsamında yaşanan süreçte derneğimizin genişletilmiş kurullar toplantısı yapılarak burada alınan karar doğrultusunda, dernek yeri alınması çalışmasının geçici olarak durdurularak, dernek yeri için yapılan 17.256 TL'lik katkının ayrı bir hesapta tutularak çalışmanın yeni yönetim kurulu sürecinde tekrar değerlendirilerek sürdürülmesi kararlaştırılmıştır.

Bu süreçte dernek yeri alınmasına ilişkin çalışmalara ara verilmesi nedeniyle dernek yeri alım sürecinin uzayacağı anlaşıldığından derneğin geçici yerinden daha uygun bir adrese taşınması ihtiyacı doğmuş ve Mart 2017'de derneğimiz Kızılay'da Ataç Sokak'ta bulunan yeni yerine

taşınmıştır. Mart 2017 tarihinde yapılan genel kurulda aidat artırımı ve tüzük değişiklikleri gerçekleştirilmiş, dernek yeri alınmasına ilişkin toplanan katkılar ve planlanan çalışmalar yeni seçilen yönetim kuruluna devredilmiştir.

18 Mart 2017 tarihinde yapılan Genel Kurulda seçilen yeni yönetim kurulu da Deneğimize yer alma çalışmalarını birinci gündem maddesi olarak ele alma kararı almış ve daha önce başlatılmış çalışmalara kaldığı yerden ivme kazandırılarak devam etmiştir. Bu kapsamda düzenli aylık toplantılar yapılmaya başlanmış, Genel Merkez ve Şubelerin sosyal medya aracılığıyla ve üyelerle toplantılar yapılmak suretiyle genel merkez yeri alınması sürecinin sürekli gündemde olması sağlanmıştır.

Ayrıca bütün geliri yer almak için kullanılması amacıyla kitapları olan meslektaşlarımız Hulusi Armağan YILDIRIM, Esin POLAT ve Kahraman EROĞLU için Derneğimizde imza günleri düzenlenmiştir.

Ekim 2017’de bu amaçla açılan hesapta ki bağış miktarı yaklaşık 23.000 TL’ye yükselmiştir. Ekim ayından sonra çalışmalara daha da yoğunluk kazandırılmıştır. Bu kapsamda 2015 yılından önce yer alınması için bağış yapanların yanısıra ilk defa bağış yapanların isimleri ve yaptıkları bağış miktarı ayda en az üç kez Derneğimizin sosyal medya adreslerinde (e mail grubu, facebook, instagram ve twitter adresleri) duyurulmuştur.

Sosyal Medya ve Şube Başkanlıklarımız aracılığıyla yapılan duyuru ve paylaşımlarla meslektaşlarımızın büyük bölümü bu çalışmalardan haberdar edilmiş, konu sürekli olarak birinci gündem maddesi olarak tutulmaya çalışılmıştır. Yönetim Kurulu ve Mali Komisyon Üyelerimizden oluşan ekiplerce de zaman zaman özel sektörde kuruluş sahibi veya camiada tanınırlığı olan bazı meslektaşlarımız ziyaret edilmiş ve bu sürece katkı vermeye davet edilmişlerdir. Bu ziyaretlerden mesleğimizin temel aracı olan iletişim teknikleri kullanıldığında ve özellikle yüzyüze iletişim kurulduğunda, meslektaşlarımızın samimi ilgi ve katkıda bulunma isteğinde oldukları ve bu süreci destekledikleri görülmüştür.

Geldiğimiz süreçte 30 Mart 2018 tarihi itibariyle Dernek Yeri alma hesabına **374 kişi/kuruluş toplam 142.000 TL bağışta bulunmuştur.**

SHUDER Genel Merkez Yönetim Kurulu ile Yer Alma/Mali Komisyonu yaptığı araştırmalarda Derneğimiz için işlevsel özellikteki bir dairenin Kızılay’a yakın mahallelerde yaklaşık 200 Bin TL’ye alınabileceğini tespit etmiştir. Dernek Yeri Almak için ise (yeterli miktara ulaşılması halinde) Mayıs 2018 tarihini hedef olarak belirlemiştir.

2018 yılı Mart Ayı itibariyle Türkiye genelinde 10 binin üzerinde Sosyal Hizmet Uzmanının olduğu, Sosyal Hizmet Uzmanlarının büyük bölümünün istihdam sorunu yaşadığı, 2017 TÜİK verilerine göre Sosyal Hizmet Uzmanlarının işsizlikte birinci sırada yer aldığının tespit edildiğinden hareketle, mesleki dayanışmayla ve birlikte sorunları çözmek için meslek örgütümüz çatısı altında güç birliği yapmak artık bir zorunluluktur.

Kendi yer sorununu çözen bir meslek örgütü buradan yakalayacağı sinerjiyle diğer sorunlarla daha kolay baş edebilecek güce de kavuşacaktır.

On binin üzerinde bir meslektaş kitlesine ulaşılarak, daha etkin ve duyarlı meslektaşlarımızın katkılarının alınmasına yönelik çalışmalara her meslektaşımızın katkı vermesi büyük önem taşımaktadır.

Derneğimizin 2018 yılında yer alma hedefine, daha fazla sayıda meslektaşımızın katkısıyla, birlik ve dayanışmayla ulaşacağı inancı güçlenerek devam etmektedir.

Meslek örgütümüz açısından böylesi hassas ve tarihi bir çalışma, sadece yönetim kurulumuzun değil, şeffaflık ve katılımcılık anlayışı çerçevesinde üyelerimizden oluşan mali komisyonun yetki ve sorumluluğunda devam etmektedir.

Çalışma sonunda derneğimize kalıcı görünür bir eser bırakmanın onurunu hep birlikte yaşamayı arzu ediyoruz.

Kaynak:

Karakuş, B. (2015). Sosyal Hizmet Mezunlarının Kadro ve Unvanı “Sosyal Hizmet Uzmanı/ Sosyal Çalışmacı”. *Toplum ve Sosyal Hizmet* Cilt 26, Sayı 2, Ekim 2015.

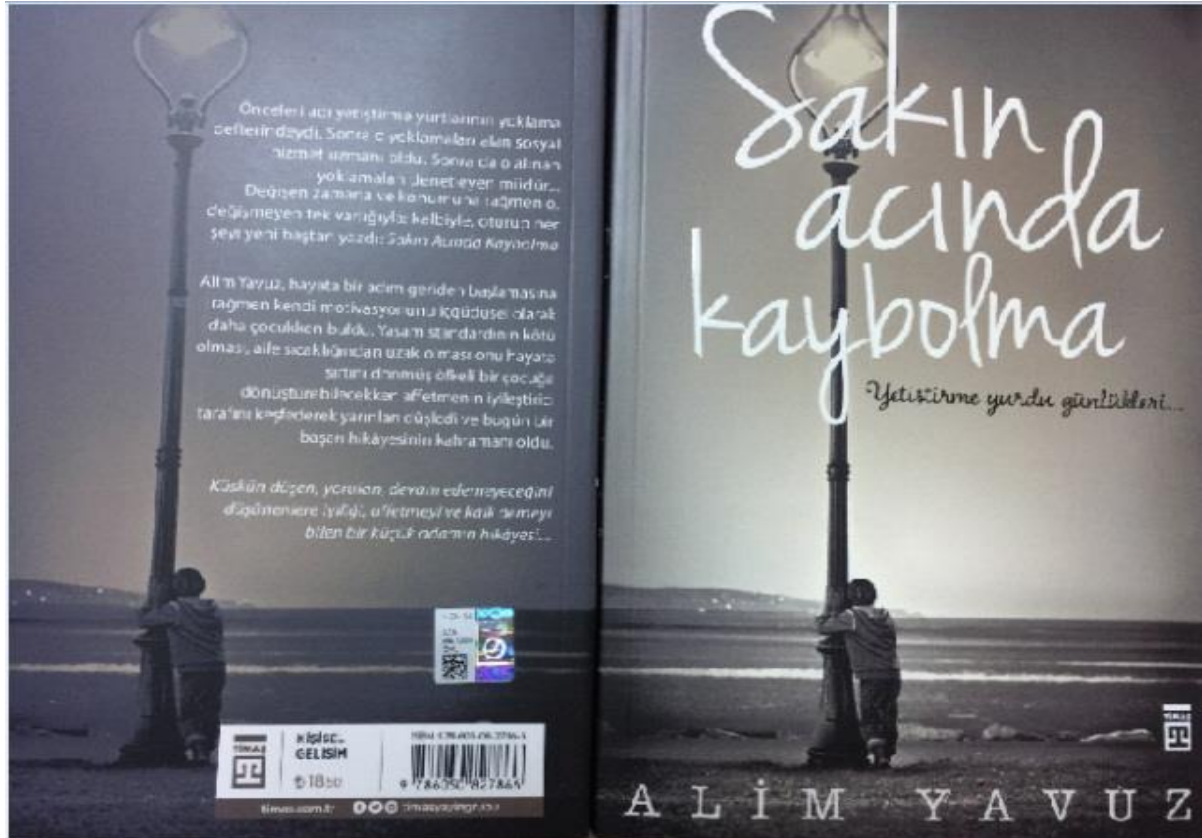
Topuz, S. (2017). Sosyal Hizmet Eğitimi Veren Bölümler 2016 ve 2017 <http://www.shudernegi.org/?pnum=371&pt=Sosyal+Hizmet+E%C4%9Fitimi+Veren+B%C3%B6l%C3%BCmler+2016+ve+2017>

SHUDER Arşivi, 2017-2018.

KİTAP TANITIMI

**“KIRK YILLIK SOSYAL HİZMET TANIKLIĞI: SAKIN ACINDA KAYBOLMA
(SHU Alim YAVUZ)”**

Ülkü CURA¹

Yazar: Alim YAVUZ

Yayınevi: Timaş Yayınevi

Basım Yılı: Mart – 2018

Sayfa Adedi: 256

Nasıl Alınabilir: Tüm kitapçı ve internet satış platformlarında.

Hazırlayan: Ülkü CURA

Önceleri adı, yetiştirme yurtlarının yoklama defterlerindeydi. Sonra o yoklamaları alan sosyal hizmet uzmanı oldu. Sonra da o alınan yoklamaları denetleyen müdür oldu. Konumu ve durumu değişse de değişmeyen tek şeyiyle: kalbiyle oturup her şeyi yeniden yazdı: SAKIN ACINDA KAYBOLMA

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü (2012-2016), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı (2017-...)

Böyle yazıyor o harika kitabın arka yüzündeki tanıtım yazısında. 2005 yılında TİMAŞ Yayınevi tarafından ŞATOM ismiyle yayınlanan kitabın bir süre dinlendikten sonra, sosyal hizmetlerin ve özellikle yetiştirme yurtlarının saklı geçmişine doğru yolculuğuna devam ettiğini görüyoruz.

Oturur yüreğinin baş köşesine adına acı denen misafir... Kurtulmak için umuduna ve inancına sarılıp mücadele etmen gerekir, daha çocuk yaşta... Giresun Yetiştirme Yurdunun, “resmi hizmete mahsus duvarları arasında” mücadeleye geçirdiği 11 yılı anlatan yazar, kâh eğlenceli, kâh dramatik, ama masanın her iki tarafında bulunan bir profesyonel olmanın getirdiği deneyimle objektif bir şekilde bizlere, pek çok konuda geniş bir bakış açısı kazandırmaktadır. Türkiye’de yetiştirme yurtlarına yolu düşen küçük çocukların büyük mücadelelerini anlamak için 7’den 70’e herkesin okuması gereken bir kitap.

2018 Mart ayında, Timaş yayınevi kitabın gördüğü ilgiyi fark ederek, SAKIN ACINDA KAYBOLMA ismiyle yeniden yayınlamıştır.

Sosyal hizmet uygulayıcıları, akademik çevreler ve yaşadığı sorunların kendisini boğduğunu düşünen gençlerin önüne mütevazı bir ışık tutan yazar, yazı ve edebiyat çalışmalarını sosyal hizmetler üzerinde sürdürmeye kararlı olduğunu şu ifadelerle anlatmaktadır: “Ayının kırk türküsü varmış, kırkı da armut üstüneymiş. Bende sosyal hizmetlerin hikayelerini söylemeye, türküsünü derlemeye devam edeceğim. Nasip olursa şimdi, mesleki anılarımı hikayeleştirmek istiyorum.”

ALİM YAVUZ - Özgeçmiş

Alim YAVUZ (1975 –Şebinkarahisar) Sosyal Hizmet Uzmanı, Şair ve Yazar.

İçinde büyüdüğü, çalıştığı, hayatının özeti dediği ve yaklaşık 40 yıldır içinde bulunduğu sosyal hizmetler ve yaşanmışlıkları üzerine kurguladığı yazı hayatında; SAKIN ACINDA KAYBOLMA (Yetiştirme Yurdu Anıları) ve Ardıç Türküsü (Şiir) adlı yayınlanmış iki eseri bulunmaktadır. 2012 ve 2016 yıllarında Sağlık-Sen tarafından ülke çapında yapılan anı yarışmalarında, yazdığı anılarla ödüller almıştır.

Salihli Sosyal Hizmet Merkezi Müdürü olan yazar, aynı zamanda EMDR 1. Düzey EMDR Terapisti olarak, özellikle afet sonrası psiko-sosyal destek konusunda gönüllü çalışmalarda bulunmaktadır. Kendisini “okur-yazar” olarak tanımlayan Yavuz, evli ve 2 çocuk babasıdır.

NOBEL ÖDÜLLÜ SOSYAL HİZMET GÖNÜLLÜSÜ “MAIREAD CORRIGAN-MAGUIRE”

Mehmet Can AKTAN¹

Bir sosyal hizmet gönüllüsü olan ve bazı kaynaklarda sosyal hizmet uzmanı olarak geçen Mairead Corrigan-Maguire, Kuzey İrlandalı bir barış eylemcisidir. Kuzey İrlanda'da, Betty Williams ve Ciaran Mc Keown ile birlikte Barış Halk Topluluğu adlı, sorunlar karşısında barışçı çözümleri teşvike adanmış bir örgüt kurmuştur. Barış İnsanları Örgütü olarak da adlandırılan bu örgüt Katolik ve Protestanları bir araya getirmeyi amaçlamış ve örgütün kurucuları olan Betty Williams ve Mairead Corrigan-Maguire 14.08.1976 Nobel Barış Ödülünü kazanmışlardır.

Her ne kadar Maguire bir sekreter olarak yaşamını kazanmış olsa da, aynı zamanda gençlik döneminde bir Katolik refah organizasyonu olan 'Legion of Mary' üyesi olarak görev almış ve bu sayede Belfast'ın Katolik mahallelerindeki çocuklara ve gençlere yönelik yürütülen gönüllü sosyal hizmet uygulamalarında yer almıştır.

Mairead Corrigan-Maguire'ın yaşamına ilişkin bilgiler şöyledir:

Adı: Mairead Corrigan-Maguire

Doğum Tarihi: 27 Ocak 1944

Doğum Yeri: Belfast/Kuzey İrlanda

Ebeveynler: (Bay ve Bayan Andrew Corrigan):

Babası - Pencere Temizleme Yüklenicisi;

Annesi – Ev hanımı

Kardeşleri: 5 kız kardeş ve 2 erkek kardeş

Eğitim: St.Vincent's İlköğretim Okulu (Belfast), Irish School of Ecumenics, Trinity Koleji, Miss Gordons Ticaret Fakültesi (1 yıl)

Hobileri: Yüzme

İlgileri: Gönüllü işçi olarak Katolik Örgütleriyle çalıştı. Fiziksel engelli çocuklar, gençler, okul öncesi oyun grupları vb. için kulüpler kurulmasına yardım etti. Long Kesh Hapishanesi'nin mahkumlarını ziyaret etti.

¹ Arş.Gör.Mehmet Can AKTAN

Çalışma Hayatı: 16 yaşından itibaren stenograf olarak çeşitli pozisyonlarda çalışmıştır. Hareket başladığı zaman, Arthur Guinness & Co'nun yönetiminde Gizli Sekreter olarak görevlendirilmiştir.

Kitaplar: The Vision of Peace: Faith and Hope in Northern Ireland

Aldığı Ödüller:

- Uluslararası İnsan Hakları Ligi Berlin Bölgesi Carl Von Ossietzky Cesaret Madalyası
- Yale Üniversitesi (ABD) Fahri Hukuk Doktorası
- Norveç İnsanlık Barış Ödülü, 1976
- Nobel Barış Ödülü, 1976, Glamour Award for The Peacemaker

Mairead Corrigan, Eylül 1981'de, çocuklarının trajik kaybından hiçbir zaman kendine gelemeyen ve 1980 yılının Ocak ayında hayatını kaybeden kız kardeşinin dul eşi Jackie Maguire ile evlenmiştir. Mairead; Mark, Joanne ile Marie Louise'in üvey annesi ve John Francis (doğum:1982) ile Luke'un (doğum:1984) öz annesidir.

Çalışmalarını, Kuzey İrlanda çatışmasıyla ilgili olarak şiddet içermeyen toplantı ve konuşmalarda bulunan, barışçıl bir çözümü savunan Barış İnsanları Topluluğu ile sürdürmüştür. Diğer projeleri arasında, Barış İnsanları; Kuzey İrlandalı genç Katoliklerin ve Protestanların birbirlerini tanınması için bir ortam sağlamak amacıyla diğer Avrupa ülkelerinde yaz kampları düzenlemek yer almıştır. Barış İnsanları ayrıca mahkumlara ve ailelerine ulaşmayı sürdürmüştür.

Mairead, Kuzey İrlanda'nın insan haklarını savunan ve hükümetin acil durum yasalarının yürürlükten kaldırılmasını savunan, sekte (katı ve tutucu) olmayan bir örgüt olan Adalet Yönetimi Komitesi'nin kurucularından biridir.

Mairead, şiddet içermeyen yollarla barış ve adaletin kurulmasını teşvik etme misyonunun peşinde, dünya çapında yirmiden fazla ülkeye seyahat etmiştir. Bunlar Amerika Birleşik Devletleri, Yeni Zelanda, Avustralya, Japonya, İsrail, Avusturya, Hırvatistan ve Slovenya'yı içeriyordu. Ödül için aday gösterdiği Nobel ödüllü Adolfo Perez Esquivel'in konuğu olarak Latin Amerika'yı ziyaret etmiştir. 1993'te altı diğer Nobel barış ödülü ile Tayland'a gitmiş ve ödül sahibi Aung San Suu Kyi'nin gözetimine alınmasını protesto etmek için Myanmar'a girmek üzere çaba harcamıştır. Çalışmaları sırasında Papa II. John Paul, Kraliçe II. Elizabeth ve Başkan Jimmy Carter gibi dünya liderleriyle tanışmıştır.

Mairead Corrigan ABD kurumlarından fahri doktora unvanları almıştır: New Rochelle Koleji, Vermont'taki St. Michael Koleji ve diğerleri... 1978'de Birleşmiş Milletler Başarılı Kadınlar Programı tarafından onurlandırılmıştır.

1990 yılında Oregon Eyalet Üniversitesi'nde Ava Helen Pauling konferansı vermiştir. Üçüncü Uluslararası Helsinki İnsan Hakları Konferansı'nda misafir konuşmacı olarak yer almış ve 1990 yılında Davenport, Iowa'da "1990 Terris Pacem Barış ve Özgürlük Ödülünü" almıştır. 1992'de ise Santa Barbara, California'daki Nükleer Çağ Barış Vakfı, kendisine "Saygın Barış Liderliği Ödülü" vermiştir.

Yararlanılan Kaynaklar

Deutsch, R. (1977) *Mairead Corrigan - Betty Williams*. Woodberry: New York.

McKeown, C. (1984). *The Passion of Peace*. Blackstaff Press: Belfast.

Schroeder, S. (1994). *Towards a Higher Identity: An Interview with Mairead Corrigan*. Christian Century 111, 18 (April 20, 1994), 414-416.

https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1976/corrigan-bio.html

Erişim Tarihi: 03.04.2018

<https://m.bianet.org/bianet/siyaset/7624-tarihte-bugun> Erişim Tarihi: 03.04.2018

<https://www.britannica.com/biography/Mairead-Maguire>

**YAZAR, SOSYAL HİZMET UZMANI
AYŞE KİLİMCİ**

Bülent KARAKUŞ¹

Türkiye'nin önde gelen yazarlarından olan sosyal hizmet uzmanı Ayşe KİLİMCİ hakkında sosyal hizmet dergisinde yer almak üzere kendisinin yazmış olduğu yazı ve kendisinin web sayfasından derlenen meslektaşımıza ilişkin bilgiler aşağıda paylaşılmış olup saygıdeğer meslektaşımıza bizlerle paylaşımda bulunduğu için teşekkür ederiz.

TEPELERDEN YARINLARA...

Sosyal Hizmet Dergisi'ne,

Meslektaşlarımıza,

Sahada bizden umucu olan kişilere, bize destek olan herkese merhaba.

Size bu yazıyı, İzmir'in eski ve hâlâ öyle olan, öyle kalmakta direten bir varoş semtinden yazıyorum.

Eşrefpaşa'nın Çimentepe sırtlarından.

Altmışlı yıllarda buralar 'bölge'ydi, Ana ve Çocuk Sağlığı ebe ve hemşirelerinin gezici ekiplerinin dolaşıp, kadın ve çocukların gebelik ve gelişimini izlediği, kayda aldığı, aşıladığı, yer.

İlk göç Varto'dandı, hatırlarım, şimdi doğu ve Suriyeli insanlar geliyor.

Onların kıyafetleri yerini almes pembe ve mor, sim nakışlı uzun üç eteklere bıraktı elbet farklı dillere...

¹ Sosyal Hizmet ve Kamu Yönetimi Uzmanı

Bu bölgelerin insanı dilsizdir aslında, onlar Kürtçe, Arapça, Rumca, Ermenice, İbranice konuşurdu eskiden, yalnız kendileri duyardı, ‘dövlət’ duymazdı. Şimdi son üç dil tümünden silindi, insanları da gitti, yerine Arapça ve Kürtçenin farklı varyantlarını konuşanlar geldi.

Sokaktan tam da şu anda, yaralı bir kuşu bulup, ona yardım etmek için çırpınan çocuk sesleri geliyor, kendi himmete muhtaç dede, nerde kaldı gayrıya himmet ede, makamından. Hepsinin üstü başı dökülüyor ama, bir kuş için çır çır çırpınıyorlar. Heyhat, kuş yaralı da olsa uçmaya yeltendi, kedinin üstüne kondu, kendi edip kendi buldu, şimdi çocuklar ağlıyor, kedi kaptı kısmetini, yokoldu.

Yavaştan kentsel dönüşümün girdiği bu semtlerde artık ne bölge sağlık ekipleri var, ne eski mahalle kültürü ve denetimi... Eskilerden kalan tek şey, gecekondu ve fareler. Harlem gibi bir yer burası, anlayacağınız.

Çöpe atılmış boya kutularını toplayan çocuklar fırça yerine ellerini ve süpürgelerini kullanarak, pis bir duvarı boyuyor, güneşle aydedeyi aynı anda açtıyorlar.

Yoksul, dilsiz, vatansız da olsa, çocuk olmak, umutvar olmak demek.

Onlar bunu yapıyor, ben hayal kuruyorum, hoş bu hayali belediyeyle de paylaştım bir ara .

Bir kültür merkezi, miniminnacık da olsa, yapılsa, bütün göç çocukları toplansa. Satın alıp tefriş etmek uzun sürer, onun yerine bütün bu tepeleri, çimenlisini, limonlusunu, çiçeklisini, güzel’lisini, cümle tepeleri boydan boya turlayacak, her mahallede saatlik durup çocuklara destek olacak, gezici bir gündüz bakımevi... Kitapları, oyuncakları, sağlık taramacıları, öğretmenleri, müzik aletleri, b.sayarlarıyla ve ekibiyle...Hatta o çocukların annelerine de okuma yazma hizmeti verilse. Bedelsiz kitap, defter dağıtılsa. Derdi olanın kaydı düşülse.

Hayal kurması iyidir, kimse duymasa da...

Nasıl olsa her hayalin yarısı gerçek.

Belki çocuklar ortak dilde uzlaşır, biz varız, derler, bize de, derler...

Biz umalım da varsın umsuruk olalım...

Böyle bir mahallede büyümüşseniz, anneniz ilkin sağlık koleji kurucularından, yöneticilerinden ve hemşire öğretmenlerinden, sonra Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezi başhemşiresiye.

Mahalle kültürünün yok olmadığı bir dönemde koruyup kollayan, esirgeyen, destek olan insanları görmüşseniz...

Ülkenin köyünden kente akını başlarken, siyasi tökezlemeler sürüyorken, eğitim, demokrasi ve herşey tepetaklak edilmek istenirken, darbelerin adım sesleri duyulurken, hep birlikte muhtıralardan muhtıra, darbelerden darbe, kösteklerden köstek beğenirken...

Dünyamız, tıpkı şimdi olduğu gibi altüst olurken, daha doğrusu altüst edilirken...

Dayanışmadan, sosyalizmden, direnmeden başka ne gelir, elinizden?

Bunun da yetmediğini gördük, netekim (!)

Akademiye, Buca Eğitim Edebiyat bölümünü bırakarak geldim, iyi mi kötü mü ettiğim tartışılır.

İyi ettiğimi varsayalım.

Lise ikiden itibaren en esaslı dergilerde/gazetelerde hikayelerim yayınlanıyordu, bu açıdan bir beklentim olduğu söylenemez.

Ama her yıl üniversite sınavlarına girdiğim düşünülürse, okuldaki eğitimden pek de mutlu olduğum söylenemez.

Yolumu یشان yazarlar ve dergi sahipleri bu adı bilinmedik okulda onca yıl oyalanacağıma bir yabancı dili derinlemesine öğrenmemi öğütlediler, bunu yapmadığıma hala yanarım.

Okulda dilden ‘muaf’ tuttular bizi, unutulım diye sanırım.

Biz de Kızılay kitapçılarını gezdik, yabancı dil derslerinde.

Fruko dediğimiz polislerimizle birlikte okuduk, denebilir, çoğu kere boykot ettiğimiz yemeklerimizi onlar yedi.

Yurtlardan atıldık, dörmeye döküm kaldık, ziyan zebil olduk... Ama hiç değilse hayatta kaldık.

Uygulama çalışmaları, öğrenci yurtları, Ankara sokakları, memleketin halleri okuldaki eğitim kadar aydınlattı dersek, yalan olmaz.

Sonra işte ülkeye dağıldık, zorunlu hizmetimi Mersin Çocuk yuvasında ödemeye başladım.

Sosyal hizmet kuruluşlarıyla sağlık kurumları arasında gitmeli gelmeli bir meslek hayatım oldu.

Tarsus hükümet tabibliği, İçel Sağlık müdürlüğü, yuva ve kreş hizmeti, Tarsus AÇS.merkezi, sonra İçel il müdürlüğü, ardından Tarsus Devlet Hastanesi, İstanbul Fizik Tedavi Rehabilitasyon Merkezi, oradan İstanbul il sağlık müdürlüğü, tekrar hastane, son durak İstanbul SHÇEK il müdürlüğü görev yaptığım yerler arasında.

Arada, gönüllü pekçok iş oldu elbet, başta yeni kurulmaya başlanan çocuk mahkemeleri için, olay ve vak'a inceleme hizmeti vardı.

Kurumlarımıza para kazandırma işini pek güzel öğrendik, zorunlu olarak öğrendik.

İçel yuvada dünyanın, sanırım 33 ülkesine yazmıştık, 18'inden yanıt almıştık, kardeş kurumu olduk, ilişkiler, gelen giden kitap ve haberler, çocuklarımızla buna sevindiğimizi hâlâ hatırlarım...

Bir 23 Nisan kutlaması için, o zaman grevde olan bir fabrikanın işçilerine yaptırdığımız koca dünya ile geçmiştik, bende resmi var ama kim bulacak şimdi? Barış temalı bu geçişte, farklı ülke çocukları dünyanın çevresinde dans ediyordu, dünyayı döndürerek. Eğimiyle, kıt'alarıyla basbayağı dünya idi. Kırk yıl önceydi, bunu dikkate almak gerek, şimdi benzeri çok olsa da... Sonra o dünyayı okullara kiraya verdiğimiz hatırımda, derneğe para karşılığı...

Bu kutsal dilencilik öyle kanımıza işlemiş ki, sağlık sektöründe de aynını yapmadan edemedim. Dernek yararına sergiler, ebru, minyatür, dikiş, boncuk kursları, resim dersleri ve burada üretilenlerin kermeste satılması...

Her çalıştığım yerde gönlümdeki şeytanlar iki şeyi hep yaptırdı bana, bahçe kurmak, bir de kütüphane açmak. Fizik tedavide çalışırken kreş de açmıştım, personel için.

O hastane bir sosyal hizmet uzmanı için, elbet şeytanlarına kulak verenler için, çok şey yapılabilen bir dal hastanesiydi, hala özlerim...

Herşeyin devletten beklenmeyeceği, hatta devletten hiçbir şey beklemeden kendi başınızın çaresine bakmanın en iyisi olacağını kendi mesleğim bana pek güzel öğretti, sanırım bütün meslekler için bu böyledir.

İş ve uğraşı salonlarını da bu hastanede açmıştım.

Kayıt düştüğümüzü, fotoğraf ve videolarla bunun unutulmayacağını düşünerek, yanılmışız.

Meslektaşlarımıza daha köklü kayıt tutmalarını, her güzel iş için daha çok bağırıp, dikkat çekmelerini, şimdi artık iletişim kanallarının çokluğu ve gücü de düşünüldüğünde iyi işlerin herkesin kulağına gidebileceği zamanlarda, hem yapılan hem yapılamayanlar için seslerini duyurmalarını öğütlerim...

Sağlık sektörü bilimsel çalışma, araştırma, dernek ve vakıf kurmanın, sağlıklı yürütmenin önemini tekraren öğretti, Fitev vakfını kurduk, çok güzel işler yaptık, engelliler için sanat atölyeleri, bahçe çalışması, yanısıra bilimsel kongrelerde sunumlar, vak'a tartışmaları da içinde...

İstanbul elbet küçük kentlerin kıt olanakları yanında, bizim her güzel kaynağa erişebildiğimiz, gönlümüzden aklımızdan geçen işlerin çoğunu yapabildiğimiz bir ulu kentti.

Başta sağlık olmak üzere, eğitim, sosyal güvenlik, kültür, adalet bakanlıklarıyla işbirliği içinde dayanışarak, bilgi alıp vererek, birlikte çalışmanın önemi büyük, mesleğimiz açısından.

Bu bakanlıklarda çalışan meslektaşlarımızın belli aralıklarla diğerlerini bilgilendireceği kongrelerin de öyle...

Daha, çok daha iyi eğitimin gereği de...

Bir yabancı bir yerel dil, olmazsa olmazımız.

Ne İngilizce ne de Türkçenin yetmediği, çaresiz kaldığımız ne müracaatçılarımız oldu.

Sizle hikaye paylaşmıyorum, www.aysekilimci.com.tr siteme girip kitaplarıma gözetebilir ve eğer bulursanız, çoğu tükendi çünkü, alır okursunuz.

Okumak isteyen almadan da okumanın yolunu bulur.

Hem Haldun Taner (2000 yılı) hem Akdenize komşu ülkeler kadın yazarları arası hikaye yarışmasında birinci olan Yıldızları Dinle ile yurt dışına gittiğimde, yolumu şaşırıp Tunus’lu göçmenlerin mahallesine düştüğümü, onların mutfaklarıyla, sanat merkezleriyle, yetenekli ve umutsuz gençleriyle yaşadığımı paylaşayım isterdim, ne çare, hem yerim dar, hem yenim, hem zamanım az, bu yazıyı bugün dergiye yollamalıyım.

Belki hep kendi aramızda konuşmaktan yahut ‘yakamıza konuşmaktan’ vazgeçip, büyük bir söz arenasında konuşuruz, ortak kitaplar yaparız, çare olduğumuz yahut olamadığımız vak’aları anarız, uygulamaları değerlendirir, önerilerimizi ortaya koyarız...

Bunca özveriyle çabalayan bu mesleğin kişilerine, elinize, kalbinize sağlık diyen yok, hiç değilse öğütleriniz nedir, önerileriniz nedir diyen olsun.

Bir şey diyen olmasa bile, biz diyelim, eteğimizdeki taşları dökelim, unutulmasın dediğimiz işler, olayları kaydedilsin diye, bilinsin diye söyleyelim...

Benim şimdilik diyeceğim budur...

Ayşe KİLİMCİ - Otobiyografi (Kaynak: <http://aysekilimci.com.tr/>)

Çok hikaye yazdım, ama, kendi hikayemde hep zorlandım, yazarken de yaşarken de, bozguna düştüm. Ben İzmir’de doğdum. İki çeşmelik Bereket apartmanında. Ortadaki avlunun tavanı gökyüzüydü. Yılıni da yazmak gerek şimdi. Bugün 10 Şubat, elli dört yaşına girdim, bu brütü, neti duruma göre değişiyor.

Aslında herkes her gün farklı bir yaşta ve yılda.

Üç çocuğum var, ikisi kız biri oğlan, bi de ben ediyor dört çocuk. İkisi evden ayrıldı, sonuncum da yetiştii, benim dışımda hepsi büyüdüler çok şükür. Çocuklarımın ve herkesin içindeki çocuğu koruyup esirgemesini isterim.

Elim ne zaman yazıya düştü, unuttum, gönlüm her zaman hayale düştü ama. İzmir'in en güzel yıllarını, en güzel insanlarla yaşadım. Bana göre en güzel okullarında okudum, Yusuf Rıza'da, Çimentepe'de, Aydoğdu'da, İzmir Kız Lisesi'nde. Sonra Ankara, öbür şehirlerim.

Hevesim söze, müziğe, sahne sanatlarındaydı, kısmet ekmeğimi başka bir alanda kazandım. Az kalsın öğretmen olacaktım, bıraktım, iyi etmedim aslında. İlk hikayem on yedi yaşında Varlık'ta yayınlandı. İlk kitap 19 yaşında tamamlandı, 76 yılında Bilgi'nin Umut dizisinde yayınlandı.

Onu diğer kitaplar izledi, her saydığımda farklı çıkıyor. Ödüller de verdiler.

Hikayeler yazıyorum. 'E artık roman yaz' diyene öfkeleniyorum. Hikaye romana alıştırma değil, en zor yazı türü. Sahicisi insana kan terletir. Hikaye direnmek demek, haksızlığa, zulme, umutsuzluğa ve ben hikayede direniyorum. İyi ki yazı var, ona sığınıyorum.

Türk dilini, yazıyı ve çocukları bir de hayatı seviyorum.

Hikaye söyleyip yazmasını her şeyden çok.

Diyeceğim bu kadar.

Özgeçmiş (Kaynak: <https://www.idefix.com/Yazar/ayse-kilimci/s=149434>)

İzmir Kız Lisesi'ni ve Sosyal Hizmetler Akademisi'ni bitirdi. İlk hikayesinin de çıktığı (Eylül 1972) Varlık dergisinin yanı sıra başka dergilerde de rastlanıyor yazdıklarına. Yapma Çiçek Ustaları (1976), on sekiz hikayeli ilk kitabıdır.

1982 Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü öykü dalında mansiyon alan Sevdadır Her İşin Başı adlı eseri sonradan yayımlandı (1983).

Öteki hikaye kitapları: Sevgi Yetimi Çocuklar (1987), Gül Bekçisi (1989), Yeni Moda Aşklar Destanı (1997).

Çocuk öykü ve masalları: Benim Adım Çocuk (1989), Elimizdeki Işık (1990), Çöp Kraliçe (1990), Masal Ektim Umut Bıçtım (1991), Dikenci Karga (1991).

Kanadı Gümüşlü Kuş öyküsüyle 1990 Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü'nü, Yeni Moda Aşklar Destanı'yla 1995 Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü kazandı.

İLK SOSYAL HİZMET UZMANI “SABİHA SERTEL”

Emel DANIŞOĞLU¹

İnsanlar arasındaki yardımlaşma fikri ve buna ilişkin kurumlar, Türkiye’de olduğu gibi tüm toplumlarda çok eskilere dayanır. Dini ve geleneksel uygulamalar, loncalar, vakıflar bu örneklerdendir. İngiltere ve Kıta Avrupasında benzer uygulamalar gözlenmiştir.

Ancak sosyal hizmet ve yardım uygulamalarının bir mesleğe dönüşmesi, gelişmesi, kurallara ve standartlara sahip olması pek çok tarihsel olayın çakışmasının sonucunda gerçekleşmiştir. Bilindiği gibi sosyal hizmet insan odaklıdır. Sosyal hizmet mesleği insan hakları ve sosyal adalet prensiplerinden hareket ederek sosyal uyumu kolaylaştıran, bireyleri, grupları, toplulukları güçlendiren, özgürleştiren ve iyilik hallerini geliştiren bir meslektir. Her durumda insan onurunu korumak temel ilkelere olmuştur.

Uzmanlığın en temel özelliği empati kurmaktır. Sosyal hizmet sadece hayırsever bir yardımlaşma değildir. Geleneksel ve dinsel çalışmalardan ibaret değildir. Sadece maddi yardımlarla karşılanamaz. Devlet, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının geliştirdikleri kamusal bir görevdir. Sigorta hizmetlerinde olduğu gibi temel bir vatandaşlık hakkıdır.

Yani hak temellidir. Özellikle pek çok ülkenin anayasasında yer alan sosyal devlet kavramı; sosyal hizmetin ve yardımın güvencesini oluşturmaktadır. Sosyal devlet klasik liberal devletten farklı olarak, yalnızca kamu düzeninin sarsılması halinde topluma müdahale etmekle yetinen, toplumsal olaylara gözlemci kalan, ideal düzenin kendiliğinden oluşacağına inanan bir devlet değildir. Tam tersine topluma sosyal hizmet sunarak, örgütlü bir toplumda sosyal yardımlar ve yaşanabilir bir insani düzey sağlamayı ödev edinir.

İnsan onurunu koruyan meslek

Bir başka deyişle sosyal hizmet, korunmaya, bakıma, gözetilmeye ve yardıma muhtaç kişilerle, ailelerle, mesleki yöntemleri kullanarak, disiplin, etik ve özel stratejilerle çalışarak insan onurunu koruyan çağdaş bir meslektir. Sosyal hizmet uzmanı, gereksinimi olan her yaştaki çocuk, genç, yetişkin, yaşlıya ve topluma hizmet sağlar. Bu noktada anahtar kelime “muhtaçlık” veya “yoksunluk”tur. Sosyal hizmet uzmanı sadece başvuranlarla değil, hiçbir seçeneği ve isteği olmayanlarla da çalışır.

¹ Sosyal Hizmet Uzmanı, emekli Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanı ve Sosyal Güvenlik Kurumu eski Genel Müdürü

Sosyal hizmet ve yardım uygulamaları ile toplumdaki bireylerin hem ekonomik, hem de başka nedenlerle güçsüz durumlara düşmelerini önleyici önlemleri yerine getirir. Devleti, yerel yönetimleri gözlemlediği aksaklıklar, çaresizlikleri konusunda uyarır. Köktenci politikalar üretilmesini ve acil yardımların seferber edilmesini sağlar. İnsanların yarın endişelerini taşımalarını engeller. Bütün bunların yanında muhtaç gruplarla, kadınlarla, çocuklarla, suçlularla, engellilerle, göçmenlerle, yaşlılarla, yoksullarla, evsizlerle vb. çalışır. Hak temelli yardımlarla birlikte hizmet programları ile işyerlerine, çocuk yuvalarına, rehabilitasyon merkezlerine, hapisanelere, huzurevlerine vb. kuruluşlara girer.

Sosyal hizmetlerin önemini anlayabilmek için hapisanelerin, hastanelerin, ıslahevlerinin, yetimhanelerin, huzurevlerinin, izbe köşelerin, bitirimhanelerin, köprü altlarının, bekâr odalarının yeterince sevgi görmemiş, dinlenmemiş, anlaşılmamış, dışlanmış, suçlanmış, engellenmiş, ilgi ve becerileri düzeyinde gelişme ortamı bulamamış, sosyal, eğitsel, ekonomik yardım ve destek alamamış, idealsiz bırakılmış kişilere hizmet ulaştırmak için profesyonel kadrolarca yürütülen yoğun çabaların dikkate alınması gerekir.

Türkiye, diğer birçok konuda olduğu gibi, sosyal hizmet konusunda eğitimin önemini de çok geç fark etmiştir. Birleşmiş Milletler'in Sosyal ve Ekonomik Konsey Kararları, 1961 Anayasası ve "sosyal devlet" kavramının güçlenmesi, 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın politikaları, konunun gündeme gelmesini sağlamıştır. 1961 yılının kasım ayında, bundan tam 57 yıl önce, Sosyal Hizmetler Akademisi kurulmuş ve ilk öğrencileri (30 kişi) eğitime başlamıştır. Oysa, 1955 yılında 53 ülkede 422 üniversitede sosyal hizmetler eğitimi verilmekteydi. Bunlardan bir kısmı lisansüstü eğitim düzeyindeydi. Türkiye ilk mezunlarını 1965 yılında vermiştir. 1969 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi dünyadaki sosyal hizmet eğitimi yönlendiren ve eğitim standartlarını koyan Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği'nin de (International Association of Schools of Social Work) üyesi olmuştur.

Bir öncü kadın

Ne yazık ki, bizler sosyal hizmet eğitimi alırken 4 yıl içinde pek çok siyasi nedenden dolayı sosyal hizmet mesleğinin ilk öncülerinden olan Sabiha SERTEL'in hayatından, bu alandaki başarılarından belki de önemli bir sosyalist oluşundan hiç bahsetmediler. İlk sosyal hizmet uzmanının hayatı, çırpınmaları, hiç yaşanmamış gibi karanlıklara terk edildi.

Sosyal hizmet mesleğinin ilk sosyal hizmet uzmanı Sabiha SERTEL, Türkiye'de sosyal hizmet eğitiminin başlamasından yaklaşık 40 yıl önce, 1923 yılında diplomasını Amerika Birleşik Devletleri'nden almıştır. Bu konuda bize hiçbir bilgi verilmemiştir. Mesleğin tarihçesi anlatılırken bu öncü kadından hiç bahsedilmemiştir. Bu büyük vefasızlığa son vermemiz gerekmektedir.

Yıllarca Türkiye’den uzakta yaşamaya mahkûm edilen bu öncü kadın, Sabiha SERTEL (1895-1968), profesyonel sosyal hizmet uzmanı olmak üzere Colombia Üniversitesine bağlı Sosyal Çalışma Okulu’nda (New York School of Social Work) 1919-1923 yılları arasında eğitim görmüştü. O yıllarda teorik çalışmalarda yer alan “cins şuuru ve ayrımcılığı” Sabiha Sertel’in ilgisini çekmekteydi. Sınıflar arasındaki çıkar ve gelir çelişkileri konularında araştırmalar yapmak, pratik sosyal hizmetleri uygulamak, sosyal yardımın nasıl örgütleneceği üzerine çalışmak, göçmenlerin, yoksulların, işçilerin ve özellikle kadın işçilerin sorunlarını çözme yolları aramak, yöneldiği alanlardandı.

ABD Lexington Toplum Merkezi’nde kişisel çalışmalar yapıyor, Türkiye’den göç etmiş sendikasız işçilere destek veriyor, kayıt tutuyor, yardımları ulaştırıyordu. Amerika’daki Türk Teavün Cemiyeti’nin kurulmasıyla, Türk göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamaya el atmıştı. İlk aşamada Müslüman-Türk mezarlığının kurulmasını sağlamıştı.

Hilal-i Ahmer (Kızılay) ile temas kurarak Anadolu’da başlayan kurtuluş hareketi için Amerika’nın farklı şehirlerindeki Türk işçilerden önce 50 bin, sonra da 100 bin dolar toplamıştı. Bu meblağı ve daha sonra toplanan 1 milyon lirayı savaşlarda babalarını yitirmiş yetim çocuklara yardım için o dönemde mevcut olan Darüleytam’a (Çocuk Esirgeme Kurumu) verilmek üzere Hilal-i Ahmer başkanı Fuat Umay’a New York Astoria Otelinde yapılan ve pek çok Türk’ün de bulunduğu bir toplantıda teslim etmişti. Türkiye’ye döndüğünde de bir dönem Çocuk Esirgeme Kurumu’nda çalışmıştı.

Ülkemizin profesyonel anlamda ilk sosyal hizmet uzmanı olan Sabiha Sertel, Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin başlamasından yaklaşık 40 yıl önce, 1923 yılında diplomasını almıştır. Sosyal hizmet mesleğinin yarım asrını geride bırakırken bugüne kadar bu ilk profesyonel sosyal hizmet uzmanının adının anılmaması bir vefasızlık örneğidir.

Türkiye’de sosyal hizmetler alanında 1961 yılında başlayan ilk üniversite eğitiminden bu yana yaklaşık 10 bin civarında sosyal hizmet uzmanı mezun olmuştur. Halen, YÖK sistemi içerisinde 50’ye yakın üniversitede, lisans düzeyinde 4 yıllık, stajlarla donanımlı eğitim verilmektedir. Ayrıca, iki üniversitede de açık öğrenim sistemi içinde sosyal hizmet eğitime başlanmıştır. Ancak, sosyal hizmet eğitiminin açık öğrenim yoluyla verilmesinin uygun bir yöntem olmadığı kanısındayım. Açık öğrenim, ister istemez kurumları öğrenme, ihtiyaç gruplarını ve kişileri tanıma, staj yapma ve en önemlisi bu mesleğin dokusunu, kokusunu sindirme olanaklarından yoksun kalacak, kâğıt üzerinde verilecektir. Oysa sosyal hizmet eğitimi, insanla, toplumla iç içe olmayı, doğrudan ilişki kurmayı ve kurumları tanımayı gerektiren bir meslektir.

Dünyada neoliberal politikalar hâkim oldukça ve küreselleşme bu politikaların bütün dünyayı şekillendirmesine hizmet ettikçe, dezavantajlı insanların hepsi derin bir çaresizliğe sürüklenecektir. Bu acımasız politikalar sosyal hizmetlerin rolünü hayati bir düzeye çıkarmaktadır.

Sonuç olarak

Sosyal hizmet ve yardımlara ilişkin yapılacak tüm sosyal transferlerde sosyal hizmet uzmanlarının nüfusun hızlı yaşlanmasını dikkate alarak, değişen aile yapısını ve sosyal yapıyı, yoksulluğu, işsizliği, eğitimde dezavantajları azaltmayı, erken evlilikleri, seks ticaretini engelleyici ve erken annelik uygulamalarına son verici, erişilebilir sağlık, göçmenlerin sorunları, etnik azınlıkların dışlanmamasını, organize, şeffaf ve objektif kriterlere uygun, sivil toplum desteğini de ele alarak, yenilikçi, çağdaş uygulamalara girmesi, bunları yaparken de sahada olmaya, bu sayılan grupların korkularını, sızılarını, çaresizliklerini duymaya özen göstermesi gerekmektedir.

İlk profesyonel sosyal hizmet uzmanımızın anısı önünde saygıyla ...

SABIHA SERTEL (1895 – 1968) HAYATI

1895 yılında Selanik'te doğdu. Ortaöğrenimini Selanik İnas Lisesi ve bir Fransız Okulu'nda tamamladı. Selanik'in Yunan işgaline uğraması üzerine, 1912 yılında ailesiyle birlikte İstanbul'a göçtü. 1915'te gazeteci Mehmet Zekeriya (Sertel) ile evlendi. Şehzadebaşı'nda Suphi Paşa Konağı'nda yapılan nikahta Sabiha Hanım'ın vekilliğini Talat Paşa, Mehmet Zekeriya Bey'in vekilliğini Tevfik Rüştü (Aras) yaptı.

Gazeteciliğe eşiyle birlikte Büyük Mecmua adlı haftalık dergiyi çıkararak başladı. Halide Edip'in başyazarı olduğu ve Falih Rıfkı, Köprülüzade Fuat, Reşat Nuri, Faruk Nafiz, Ömer Seyfettin gibi aydınların yazılar yayınladığı Büyük Mecmua'da, kadın sorunlarına eğilen yazılar yazdı. 1917 yılında ilk çocuğu Sevim dünyaya geldi.

1919 yılında Halide Edip'in önerisiyle burs imkânından yararlanarak eşi ile beraber ABD'ye gitti. Columbia Üniversitesi'nde sosyal hizmet öğrenimi gördü. ABD'de kaldığı süre içinde Amerika'da yaşayan Türkleri örgütleyerek Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne (Çocuk Esirgeme Kurumu) çok yüksek miktarda bağış toplanmasını sağladı. İkinci çocuğu Yıldız, 1922 yılında dünyaya geldi. 1923 yılında öğrenimlerini tamamladıktan sonra Türkiye'ye döndüler.

1924-1931 yılları arasında eşiyle beraber Resimli Ay dergisini çıkardı. Makalelerinde işçi sınıfının haklarını savundu, sosyal ve politik düzeni eleştiren yazılar yazdı. Cevat Şakir'in dergide yayımlanan bir yazısı yüzünden eşinin Sinop'ta kalebentliğe mahkûm edilmesi üzerine, 3 yıl dergiyi tek başına yönetti. 1929 yılında dergide yayımladığı "Savulun Geliyorum" başlıklı yazısı nedeniyle mahkemeye sevk edildi ve "neşriyat yüzünden mahkemeye sevk edilen ilk Türk kadını" oldu.

1927-1928 yılları arasında eşi Zekeriya Sertel ve Faik Sabri Duran ile Çocuk Ansiklopedisi hazırladı. 1932 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nin çıkardığı Hayat Ansiklopedisi'nde çalıştı.

1931 yılında Resimli Ay kapanınca yazı yayımlama olanağından yoksun kaldı ve 1936 yılına kadar çeşitli sosyalist yayınları tercüme edip yayınladı. 1935 yılında, yazı kadrosu Nazım Hikmet ve

arkadaşlarından oluşan Resimli Her Şey adlı bir haftalık dergi çıkardı. Bu derginin kapatılmasının ardından 1936 yılında Projektör adlı aylık bir fikir dergisi çıkardı. Dergi, ilk sayısında kapatıldı.

1936 yılında eşiyle birlikte Tan Gazetesi'ni kurdu. Gazete, II. Dünya Savaşı yıllarında faşizm karşıtı görüşleriyle ilgi gördü. Sabiha Sertel, 1945 yılında Tan Gazetesi'nde yayımlanan "Muvafakatin Feryadı" başlıklı yazısı nedeniyle tutuklandı.

II. Dünya Savaşı sonrasında Demokrat Parti ileri gelenlerinin kurmaya çalıştığı İleri Demokrasi Cephesi adlı politik girişimin içinde yer aldı. Bu girişimin yayın organı olan Görüşler adlı dergiyi çıkardı. 1 Aralık 1945 günü okura sunulan dergide iki yazısı yer aldı.

Görüşler'in okurla buluşmasından 3 gün sonra, 4 Aralık 1945 günü gerçekleşen Tan Olayı, Tan Matbaası'nın yerle bir edilmesi, Serteller'in linç girişimine maruz kalması ile sonuçlandı. Bu olaydan sorumlu tutularak eşi ile birlikte 3 ay tutuklu kaldıktan sonra beraat etti. Sertel çifti, Tan olayından ve davalardan çok yıpranmaları nedeniyle 1950 yılında ülkeyi terk etti.

Sabiha Sertel, sürgün yıllarını Paris, Budapeşte, Moskova ve Bakü'de geçirdi. Budapeşte Radyosu'nun Türkçe yayınlar servisinde çalıştı. Son yıllarında Türkiye'ye dönme talebinde bulundu ancak reddedildi 2 Eylül 1968 günü Bakü'de hayatını kaybetti. Mezarı, Bakû, Fahri Hıyaban'dadır. Anılarını topladığı "Roman Gibi" adlı kitabı ölümünden sonra yayımlandı (1969).

Kitapları

Tevfik Fikret - Mehmet Akif Kavgası (1940)

Tevfik Fikret İdeolojisi ve Felsefesi (1946)

Roman Gibi (1969)

Kaynak: www.wikipedia.org

SERDAR GÖZÜKARA’NIN ARDINDAN**(1975-2010)**Bülent KARAKUŞ¹

Sosyal Hizmet Uzmanı Serdar GÖZÜKARA 25.03.1975 Mersin doğumludur.

Kendi anlatımına göre küçük yaşta babasının annesini terk etmesi üzerine kendisini daha çok annesi ve anneannesi yetiştirmiştir. Onun gözünde babası ölmüştü, Çünkü kendisine en çok ihtiyaç duyduğu günlerde kendisini yanında bulamamıştı.

Ortaokul ve Lise yıllarında okulunun futbol takımında başarıyla top koşturmuş lisanslı bir futbolcuydu.

Üniversitede arkadaşları arasındaki lakabı AR-GÖR'dü (Araştırma Görevlisinin kısaltması). Üniversitede ki başarılı öğrenciliği yanında futbol, tiyatro vs. sosyal faaliyetlere de zaman ayırmakta, sosyal yönüyle de öne çıkmaktaydı. 1998 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümünden başarıyla mezun oldu.

¹ Sosyal Hizmet ve Kamu Yönetimi Uzmanı

Öğrencilik döneminden sonra hemşirelik bölümünde akademisyen olan Fatma GÖZÜKARA ile evlenmiş ve Nilsu isimli çok sevdiği bir kız çocuğu babası olmuştur.

1998 yılı Kasım ayında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda Sosyal Hizmet Uzmanı olarak göreve başlayarak Gümüşhane, Şanlıurfa ve Ankara İllerinde görev yaptı.

Mesleğinin son yıllarında Ankara’da o kuruluştan bu kuruluşa görevlendirilmiş, kendisiyle “bir topla oynanır gibi oynandığını” söylemişti. Ancak kararlılıkla dik durmaya ve mücadele etmeye devam etmiştir.

Zeki ve iyi analiz yapan birisiydi. Onun için dürüstlük ve ihtiyacı olan zamanda yanında olma en önemli arkadaşlık kriterleriydi. Bu nedenle kendisini en çok sırtından vuran arkadaşları üzerdi.

Mesleğine ve meslek örgütüne olan ilgisi her zaman öndeydi. Şube üyeliklerinden sonra 30 yaşındayken 2005 yılında Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER) Genel Merkez yönetim kurulu üyeliğine seçilmiş ve bu görevi 2010 yılındaki vefatına kadar aralıksız olarak 5 yıl boyunca sürdürmüştür.

10.07.2010 tarihinde SHUDER Genel Merkez Yönetim Kurulu üyesiyken SHUDER Mersin Şubesinin de düzenleyicileri arasında olduğu Mersin ilindeki “Avrupa Birliği Sürecinde Çocuk Hakları” Paneline son anda başka bir meslektaşımızın katılamaması üzerine bu meslektaşımızın yerine davet üzerine SHUDER adına konuşmacı olarak katılmış, ancak dönüş yolunda Ankara’ya gelirken Şereflikoçhisar’da trafik kazası geçirerek kardeşi Yücel GÖZÜKARA’yla birlikte vefat etmiştir. Naaşı kardeşiyle birlikte memleketi olan Mersin’e defnedilmiştir. Kısa bir süre önce çok sevdiği annesini toprağa verdiği Mersin’e bu kez kendisi ve kardeşi gelerek annesini yalnız bırakmamıştır.

Vefatının ardından adı son olarak görev yaptığı Atatürk Çocuk Yuvasında ki bir birime verilmiş, adına SHUDER tarafından anma etkinlikleri düzenlenmiş, ağaç dikme faaliyeti organize edilmiş ve kongrelerde çocuk hakları ödülleri verilmiştir.

Serdar GÖZÜKARA’nın erken vefatı ailesi, yakınları, çocuk hakları savunucularını ve meslek camiamızı derin üzüntüye boğmuştur. Kararlı, çalışkan ve sorumluluk sahibi meslektaşımızın ışığı meslek örgütümüzü ve yeni mezunlarımızı aydınlatmaya devam edecektir.

**SERDAR GÖZÜKARA’NIN ARDINDAN
SHUDER MAİL GRUBUNDA PAYLAŞTIĞIM MAİL (12 Temmuz 2010-
Mersin)**

Ne diyeceğimi bilemiyorum, daha önceki gün uğurlamıştık sevgili dostum ve meslektaşım Serdar’ı Ankara’ya ama dün tekrar uğurladık, bu kez sonsuzluğa.

Bilmeyen arkadaşlar için söyleyeyim, Serdar’ı Dernek Genel Merkezimizi temsilen Mersin’de düzenlediğimiz Panel’e davet etmiştik ve o da çok müsait olmasa da ısrarımız sonucu, mesleğine duyduğu sorumluluk gereği gelmişti.

Bugün sizlere Panele ilişkin bilgi verecek ve resimlerini yayınlayacaktım ama gördüğünüz gibi başka şeyler yazmak zorunda kaldım. Panelde de zaten beklediğimiz gibi gayet başarılı bir şekilde mesleğimizi temsil etti her zamanki gibi.

Serdar tanıyan herkesin bildiği gibi, çok iyi, dürüst, duyarlı ve mesleğine aşık bir meslektaşım ve dostumdur. Pek çok meslektaşımızın son süreçte çeşitli nedenlerle uzak kaldığı meslek örgütüne dahi sahip çıkarak, son yıllarda sürekli önemli görevler üstlendi.

Hatta bu uğurda şehit oldu evet şehit, meslek şehidi.

Çünkü Derneğimizin bir çalışmasına katılmak için bulunduğu Mersin’den Ankara’ya dönerken yolda meslek şehidimiz oldu.

Serdar’ın anısına ve bugüne kadar ki emeğine saygı olarak onu yaşatmamız gerekiyor. Bu nedenle onun da mutluluk duyacağını düşündüğüm bir önerim var.

Serdar’ın mesleğine katkısını devam ettirebileceği anlamlı bir anma süreci oluşturmak için her yıl Dernek Genel Merkezimiz tarafından “10 Temmuz Serdar Gözükara Mesleğe Katkı ve Anma Günü” etkinliği düzenlemeyi ve bu günde mesleğimize katkıları olan meslektaşlarımızın belirlenerek ödüllendirilmesini ve bu vesileyle Serdar’ın anılmasını öneriyorum. Böylece Serdar’ın mesleğimize katkıları devam edecektir.

Mesleğimize sahip çıkarak, fedakarca katkılarda bulunan Serdar’a karşı bu da bizim görevimizdir.

Tüm meslek camiamıza, eşi Fatoş’a, biricik dünya tatlısı kızı Nilsu’ya ve yakınlarına başsağlığı diliyorum, Serdarımız ve kardeşi Yücel’in mekanı cennet olsun diyorum. Nur içinde yatsınlar.

Bundan sonrası da aşağıdaki dizelerle Serdar’a sitemimdir...

Bülent KARAKUŞ

(Serdar'ın dönem arkadaşı)

SHUDER Mersin Şubesi Başkanı

12 Temmuz 2010 - Mersin

OLMADI SERDAR...

Hani yapacak daha çok işimiz vardı

Bu meslek için

Kimse sorumluluk almasa da

Biz bırakmayacaktık

Niye bıraktın Serdar...

Hani kızlarımız iyi anlaşıp kaynaşmıştı

Ankara'da da biz size gelecektik

Çocuklara söz vermiştik

Onları buluşturacaktık

Niye sözünde durmadın Serdar...

Hani becayiş yapacaktık

Sen memleketin olan Mersin'e gelecektin

Ben de memleketim bildiğim Ankara'ya

Sen erkenden geldin

Niye beni burada bıraktın Serdar...

Hani Panelde Profesöre meslek dersi verip

Onu Ankara'ya davet etmiştin ya

Mesleğimizi daha ayrıntılı anlatıp

Eksik bilgilerini tamamlayacaktın

Niye davetine uymadın Serdar...

Hani tatilini yarıda kesip

Fedakarlık ederek Panele katılmıştın ya

Ben de sana teşekkür edip

Seneye bol zamanda seni tatil yapmaya davet etmiştim

Niye davetime uymadın Serdar...

Hani giderken yolda dikkat edecektin
Acele etmeyip kimseyi üzmeyecektin
Nilsu ve Fatoş'u kederlendirmeyip
Beni vicdan azabıyla baş başa bırakmayacaktın
Niye bizi kahrettin Serdar...

Olmadı Serdar, Olmadı
Böyle bir gidiş sana yakışmadı
Ama buna hakkın yok
Sen bizi bıraktın ama biz seni bırakmayacağız
Senin bu mesleğe kattıklarından sonra
Sıra bizde...

Her yıl
“10 Temmuz Serdar Gözükara Mesleğe Katkı ve Anma Gününde”
Yine birlikte olacağız
Hak ettiğin huzuru
Seninle paylaşmak için...

Sen alnı açık başı dik gittin kardeşim, darısı bizim başımıza. Sevgiyle kal...
(Arkadaşın Bülent KARAKUŞ)

Erasmus Öğrenci Değişim Programı – Slovenya Deneyimi**“SLOVENYA’DA OKUL SOSYAL HİZMETİ”**Beyza DÖNMEZ¹

Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü 3. Sınıfın Güz döneminde Erasmus Öğrenci Değişim Programı ile Slovenya’ya gitmeye hak kazandım. Erasmus, kültürel ve kişisel kazanımların yanı sıra size mesleki anlamda da çok güçlü bir gözlem yapabilme imkanı sunmaktadır. Üstelik bir de staj yapma şansı verildiyse gözlem alanı genişler, detaylanır. “Once in a lifetime!” deyip, bulduğum, gördüğüm, yaşadığım her şeyi kaydetmek, gözlemlemek, cebime bilgi biriktirmek için mükemmel bir fırsattı. Bu yazımda sizinle bu biriktirdiğim bilgilerden bir kısmı olan, Slovenya Ilirska Bistrica’da bir ortaokulda yaptığım Okul Sosyal Hizmeti alanındaki 2 haftalık stajı hem bilgi hem de gözlem ve yorum ile paylaşmak istiyorum.

Slovenya, 2.065.000 nüfusa sahip ülkemize kıyasla küçük bir Avrupa ülkesi. Ülkemize göre az olan bu nüfusuna karşın, ülkenin sosyal hizmetin her alanında belli bir altyapıya sahip, (görece) gelişmiş sistemleri bulunmaktadır. Bu alanlardan biri de Okul Sosyal Hizmetidir. Staj yaptığım okul, ayrı disiplinlerin birlikte çalışmasına örnek olacak nitelikte idi. Okulun kadrosuna bakılacak olursa, müdürü daha önce de okul sosyal hizmeti alanında çalışmış bir kadın sosyal hizmet uzmanı olmakla birlikte kurumda bir sosyal hizmet uzmanı, bir psikolog, beş özel eğitim öğretmeni (Teacher for Children with Special Needs- meslek tanımı olarak Türkiye’de tam karşılığının bulunduğunu düşünmüyorum) ve öğretmenler çalışmaktaydı.

Sosyal hizmet uzmanının kurumdaki ana görevi danışmanlıktır. Öğrenci, veli, öğretmen üçgeninde köprü görevi görmekte, kaynaklara yönlendirme, yol göstericiliği yapmaktadır. Bu danışmanlık görevi “Ortaokul için Danışma Hizmetleri Kılavuzu” adlı bir kılavuz ile gerçekleştirilir. Danışma hizmetlerinden kreş, ilkokul, ortaokul ve lise öğrenimi gören çocuklar yararlanabilmektedirler. Özel ihtiyacı olan çocuklara devlet tarafından özel kararlar çıkartılmaktadır. Yasanın tanımı ile bu çocuklar, zihinsel engelli, fiziksel engelli, öğrenme güçlüğü olan, uzun süreli hastalık sahibi, otizmlili ve duygusal ve davranışsal bozukluk gösteren çocuklardır. Her çocuğa ilişkin özel eğitim program kararı çıkartılır. Bu eğitim programlarının içeriği çocuğun ihtiyaçlarına göre değişmektedir. Sosyal hizmet uzmanının yazdığı bir rapor ile ihtiyaçlar karar mekanizmasına sunulur. Genelde kararlarda öğrencilere ek ders hizmeti verilmektedir. Okuldan sonra eksik oldukları alanlarda ya da tekrar niteliğinde sorumlu öğretmen ile birlikte ders çalışılır. Öğretmen belirlenebilir ya da kendisi bunun için gönüllü olabilir.

¹ Ankara Üniversitesi SBF Sosyal Hizmet Bölümü 3.Sınıf Öğrencisi

Birkaç örnek verecek olursak kararlardan bazıları şunlardır; öğrenciye sınavlarda diğerlerinden 15 dk. daha fazla süre verilmesi, soruların bir kağıtta hep beraber değil teker teker verilmesi, soruların anlaşılır ve basit olması, eğer bir yazım yanlışında bir harf hatası gibi küçük hatalar varsa hata olarak görülmemesi, matematik sınavlarında hesap makinesi kullanmasına izin verilmesi, diğer öğrencilerden ayrı, daha sessiz bir ortamda gözetmenle beraber sınava girmesi vb. Biraz önce de bahsettiğim gibi bu kararlar öğrencinin ihtiyaç duyduğu alana göre değişiklik göstermektedir. Kararın verilme süreci yaklaşık 4-6 ay sürebilmektedir. Ayrıca fiziksel ve özellikle zihinsel engelli çocuklara yönelik Özel Eğitim Öğretmenleri ile özel görüşmeler, çalışmalar, spor faaliyetleri yapılmaktadır.

Benim danışmanım olan sosyal hizmet uzmanı ayrıca çocukların sahip olduğu haklar dışında başka çalışmalar da yapmıştır. Okul Slovenya'nın bir kasabasında olduğu için çok fazla orman ve şelale barındırmaktadır. Oldukça fazla ağaç bulunan bu alanın arka kısmına öğrencilerle beraber mimar kızının yardımıyla, ağaçlardan bir açık sınıf yapıp, güzel havalarda bazı dersleri orada işlemeye başlamışlardır. Okulda "özel bütçe" denilen bir bütçe bulunmakta, yapılan kermeslerde kazanılan bütün para bu özel bütçeye gitmekte ve ihtiyaç dahilinde kullanılmaktadır. Herhangi bir okul gezisine katılamayan çocuğun biletini karşılama, olağandışı durumlarda (sağlık sorunu, acil para yardımı vs), sosyal etkinliklerde bu para devreye sokulmaktadır. Hatta geçen yıl 7.sınıflar tarih dersinde bu bütçe ile Fransa Louvre Müzesi ve Bosna Hersek'e gezi düzenlemişlerdir. Bütçe benim bulunduğum dönemde yaklaşık beş bin euro idi. Bu özel bütçenin kaynağı kermeslerin yanı sıra dışarıdan alınan bağışlar ve okulda yapılan kağıt geri dönüşümüdür. Bölgede yaşayan ailelerin gelir düzeylerinin orta ve düşük olduğu göz önüne alınmış ve öğrencilerin okulda iki öğün bedava yemek yemesine karar verilmiştir. Öğrenciler her gün kahvaltı ve öğle yemeğini bedava yemektedirler.

2 haftalık süreçteki gözlemlerimden yararlanarak Okul Sosyal Hizmetinde öğrenciye sağlanan olanaklardan, hizmetlerden, sosyal hizmet uzmanının görevinden kısa da olsa bahsettim. Ancak eleştirel bir şekilde genel duruma bakacak olursak bir sorun olarak nitelendirilebilecek olan çocuğun katılımı konusu ve çocuk-sosyal hizmet uzmanı ilişkisinde bazı sıkıntılar da göze çarpıyor. Sosyal hizmet uzmanı raporlarını yazarken çok nadir çocukla görüşme yapmakta ve bazen çocuğun özelliklerini bilmemekte, onu tanımamaktadır. Raporları öğretmenlerinin gözlemlerine dayanarak şekillendirmektedir ancak kendisi görüşme yapmamaktadır. Bunun sebebini sorduğumda yasal olarak çocukla görüşmek için veli izni şartının bulunduğunu öğrendim. Okulda zamanının neredeyse tamamını öğretmeniyle geçiren öğrenci hakkında öğretmenlerin gözlemleri, aktardığı bilgiler tabii ki göz ardı edilemez ve dikkate alınmalıdır. Ancak çocuğu tanımadan onun hakkında ihtiyaçlarına yönelik program hazırlamak, karar talep etmek dışarıdan çok yüzeysel görünmektedir. Çocuğun katılımı konusunda da yapılan toplantılarda veli isteklerini sunmakta, öğretmenler, psikolog, özel eğitim öğretmenleri fikirlerini paylaşmakta, sorunları belirlemekte ve çözüm yollarını tartışmaktadırlar ancak bu genellikle çocukla konuşulmadan yapılmaktadır. Çocukla konuşmak gerekirse de psikolog görüşme yapmaktadır. Çocuğun katılımının sorunları bulma ve çözüm üretme kapsamında çok önemli

olduğunu düşündüğünden bu benim gözümde bir eksiklik teşkil etmektedir. (Bu sadece staj yaptığım kurumdaki hizmet ve görevli sosyal hizmet uzmanının özelliklerine dayanarak yaptığım bir gözlem ve eleştiridir.) Ancak sosyal hizmet uzmanının fazla dahil olmamasının sebebi gerçekten okulda “köprü” niteliği taşıdığı için olabilir. Bir keresinde bana “Sosyal hizmet uzmanının odasının yeri ne kadar az bilinirse o kadar iyi. Biz sorunları halletmeye çalışıyor, bir daha sorun teşkil etmemeleri için uğraşıyoruz” demişlerdi.

Ülkede politika, kültür, nüfus ve sosyal hizmet mesleğinin algılanışı gibi sebeplerle uygulamalar farklılık ve bazı durumlarda da eksiklik gösterse de bu kadar çok disiplinin bir kasaba okulunda var olması, okulda okuyan çocuklar için büyük avantajlar sağlamaktadır. Çocukların durumları farklı disiplinlerce analiz edilip sonuca varılmaya çalışılmaktadır. 2 haftalık kısa staj dönemimde cebime koyabildiğim bilgilerin bir kısmı bunlardı. Türkiye’de de Okul Sosyal Hizmeti alanının anlaşılması ve gelişmesi dileği ile...

Kaynaklar

Programske Smernice:Svetovalna sluzba v osnovni soli

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Programske_smernice_za_svetovalno_sluzbo_v_osnovni_soli.pdf

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami“Children with special needs” yasada tanımı

<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlid=201158&stevilka=2714>

SHUDER GÖRÜŞÜ

8 MART DÜNYA EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜ

8 Mart 1857 yılında ABD'nin New York kentinde bir dokuma fabrikasında çalışan kadınlar, çok ağır çalışma koşulları, çok uzun iş günleri ve buna karşın çok düşük ücretler nedeniyle greve çıktı ve taleplerini açıkladı. Ancak aniden çıkan yangınla olayların seyri değişti. Şüpheli yangında 129 kadın, yangında hayatını kaybetti. Almanya Sosyal Demokrat Partisi önderlerinden Clara Zetkin, bu olayın ardından 8 Mart'ın Dünya Kadınlar Günü olarak anılmasını öneri olarak sundu ve öneri oy çoğunluğuyla kabul edildi. 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü ilk kez 19 Mart 1911'de Almanya ve İsviçre'de anıldı. Anmaların 8 Mart olarak değiştirilmesine 1921'de Moskova'da düzenlenen 3. Uluslararası Kadınlar Konferansı'nda karar verildi. ABD'de ise 1960'lı yıllarda anılmaya başlandı. Birleşmiş Milletler, 66 yıl sonra 8 Mart'ı 'Dünya Kadınlar Günü' olarak kabul etti.

Dünya Kadınlar Günü ya da Dünya Emekçi Kadınlar Günü, her yıl 8 Mart'ta anılan ve Birleşmiş Milletler tarafından tanımlanmış uluslararası bir gündür. İnsan hakları temelinde kadınların siyasi ve sosyal bilincinin geliştirilmesine, ekonomik, siyasi ve sosyal başarılarının kutlanmasına ayrılmaktadır.

Türkiye'de ise 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü ilk kez 1921 yılında "Emekçi Kadınlar Günü" olarak kutlanmaya başlandı. 1975 yılında ve onu izleyen yıllarda daha yaygın, ve yığmsal olarak kutlandı, kapalı mekanlardan sokaklara taşındı. "Birleşmiş Milletler Kadınlar On Yılı" programından Türkiye'nin de etkilenmesiyle, 1975 yılında "Türkiye 1975 Kadın Yılı" kongresi yapıldı. 12 Eylül Darbesi'nden sonra cunta yönetimi tarafından dört yıl süreyle herhangi bir kutlama yapılmasına izin verilmedi. 1984'ten itibaren her yıl çeşitli kadın örgütleri tarafından "Dünya Emekçi Kadınlar Günü" kutlanmaya devam edilmektedir.

Kaynak: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/dunya-kadinlar-gunu-turkiyede-ilk-ne-zaman-anildi-iste-8-mart-dunya-kadinlar-gunu-mesajlari-40764548>

8 MART DÜNYA EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜNE İLİŞKİN

SHUDER BASIN BİLDİRİSİ

“KADINA YÖNELİK ŞİDDETE SON”

“8 MART DÜNYA EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜNDE ERKEK ŞİDDETİNİ DÜRDURALIM!...”

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformunun istatistiksel verilerine göre; 2016 yılında 328 kadın, 2017 yılında ise 409 kadın erkek şiddeti nedeniyle öldürüldü. Görüldüğü üzere, kadına yönelik şiddet, sokakta, evde, işyerinde, toplu taşıma araçlarında hız kesmeden her yıl artarak devam ediyor.

Kadına yönelik şiddet, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı sadece kadın olduğu için kadınlara orantısız bir şekilde yöneltilen ve kadınları yaşamsal açıdan psiko sosyal açıdan olumsuz yönde etkileyen bir şiddet biçimidir. Erkek egemen bir zihniyetten beslenen bu şiddetle birlikte kadınlar ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan yoksun duruma düşmekte aynı zamanda bu durum kadın-erkek arasında ki eşitsizliğin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülke açısından bugün geldiğimiz nokta vahimdir. Çünkü kadına yönelik şiddet, dini referanslarla ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı ayrımcılık içeren sosyal politikalarla birlikte had safhaya ulaşmıştır. Kadına yönelik her türden sömürü şiddet ve ölüm olarak dayatılmaktadır. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kanunun ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planının uygulanmasına dönük çalışmaların toplumsal düzeyde zihniyet dönüşümünü de kapsayacak ölçüde topyekün bir mücadeleye dönüşmemiş olması, kadınların üretim ve karar alma mekanizmalarında istenilen düzeyde yer alamaması özellikle de, eril egemenliğe dayalı söylemlerin kadınlar aleyhine giderek nefret söylemlerine dönüşmüş olması, kadına yönelik şiddeti artırmaktadır. Bir toplumun gelişmişlik düzeyini kadınların eğitimde, karar ve üretim mekanizmalarında toplumsal yaşamda eşit düzeyde yer alması belirler.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET EN AĞIR İNSAN HAKLARI İHLALLERİNDEN BİRİSİDİR. KABUL EDİLEMEZ... Yaşamdan yana, eşitlikçi, insan haklarına dayalı, sosyal adaleti temel alan, özellikle kadına yönelik şiddetle mücadele de sıfır tolerans noktasından geliştirilecek sosyal politikalar kadına yönelik şiddetle mücadele de önemlidir.

Ayrıca mücadele de işbirliğini önemsiyor; Aile ve Sosyal Politikalar, Milli Eğitim, Adalet, İçişleri, Sağlık, Sosyal Çalışma ve Güvenlik, Kalkınma Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Medya, Sivil Toplum ve Kadın Örgütlerini;

8 MART DÜNYA EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜNDE İŞBİRLİĞİNE DAVET EDİYORUZ.

Çünkü kadına yönelik şiddetle mücadele ancak işbirliğine dayalı eşitlikçi sosyal politikaların geliştirilmesi, koruyucu ve önleyici çalışmaların yapılmasıyla mümkündür.

Her yıl katlanarak artan kadına yönelik şiddetin; yukarıda işbirliğine davet ettiğimiz kurum ve kuruluşlarla birlikte yürütülecek ortak mücadeleye dayalı işbirliği ile son bulması ve kadınların özgür bireyler olarak, eğitim, karar ve üretim mekanizmalarında toplumsal yaşamda eşit düzeyde yer almaları dileği ile 8 MART DÜNYA EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜ KUTLU OLSUN...

SHUDER GMYK

<http://www.shudernegi.org/?Syf=18&Hbr=1020167&/KADINA-Y%C3%96NEL%C4%B0K-%C5%9E%C4%B0DDETE-SON>

SHUDER GÖRÜŞÜ

DÜNYA SOSYAL HİZMET GÜNÜ

Dünya'da 1983 yılından bu yana her yıl Mart ayının 3.Salı günü Dünya Sosyal Hizmet Günü olarak kutlanmaktadır.

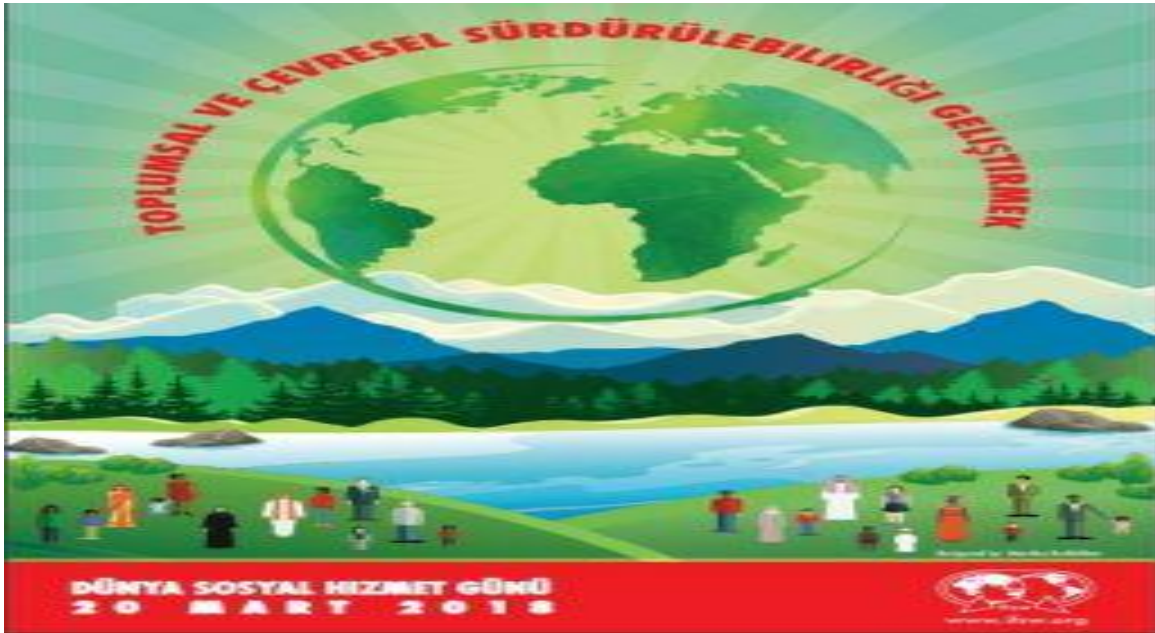
Birleşmiş Milletlerin de bir partneri olan ve Derneğimizin de bağlı bulunduğu Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW), 2012'den beri, Birleşmiş Milletler gündemine paralel olarak küresel gündemler belirlemekte ve iki yılda bir değişen gündemlerle küresel politika çalışmalarına katkı vermeye çalışmaktadır.

Dünya Sosyal Hizmet Günü çerçevesinde de bu politika çalışmalarına dair küresel çapta kampanyalar düzenlenmekte ve "ajanda" gerçekleştirilmektedir. Sosyal Hizmet ve Sosyal Kalkınma Küresel Ajandası olarak adlandırılan bu gündem; 2012-2014 yılları arasında sosyal ve ekonomik eşitliği teşvik etme, 2015-2016 yıllarında İnsan onuru, 2017-2018 yıllarında Topluluk ve Çevresel Sürdürülebilirliği Teşvik Etme, 2019-2020 'de İnsan İlişkilerinin Öneminin Desteklenmesi olarak belirlenmiştir.

(http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_85801-10.pdf)

Kaynak:

<http://www.shudernegi.org/?pnun=360&pt=D%C3%BCnya+Sosyal+Hizmet+G%C3%BCn%C3%BC>

SHUDER'İN 20 MART 2018 DÜNYA SOSYAL HİZMET GÜNÜ AÇIKLAMASI

“DÜNYA SOSYAL HİZMET GÜNÜNDE YEŞİL YOKSULLUĞA DUR DİYORUZ!...”

Dünya'da 1983 yılından beri her yıl Mart ayının 3. Salı günü Dünya Sosyal Hizmet Günü olarak kutlanmaktadır. Birleşmiş Milletlerin de bir partneri olan ve Derneğimizin de bağlı olduğu Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) 2012 yılından beri, Birleşmiş Milletler

gündemine paralel olarak küresel gündemler belirlemektedir. Sosyal Hizmet ve Sosyal Kalkınma Ajandası olarak adlandırılan bu gündem; 2017 yılında olduğu gibi, 2018 yılında da, “Topluluk ve Çevresel Sürdürülebilirliği Teşvik Etme” olarak belirlenmiştir.

Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonun tanımına göre; Çevresel Sürdürülebilirlik, gelecek kuşakların gereksinimlerine cevap verme yeteneğini tehlikeye atmadan, insanların günlük ihtiyaçlarının temin edilmesi kalkınmayı sürdürülebilir kılma yeteneğine sahip olmasıdır.

Çünkü insan fizyolojik ihtiyaçlarını etkileşim içinde olduğu çevreden karşılar. Sosyal Hizmet ise sadece insan ve sosyal çevresi arasında ki etkileşimle ilgilenmez. İnsanın yaşadığı fiziksel çevrenin bir parçası olduğunu kabul eder.

Doğaya saygı ile öz saygının birbirini tamamladığını bilir.

İnsan hakları ve sosyal adaletin temel ilkeleri sosyal hizmetin temelini oluşturur.

Kaynakların adil dağıtılması için savunuculuk görevini üstlenir. Sosyal değişim yaratır. Bireyi özgürleştirir. Haksız politikalara karşı duruş sergiler...

Bugün tüm dünyada, Sosyal Hizmet Uzmanları, topluluk ve çevresel sürdürülebilirliği gündemlerine alarak, ulusal, uluslararası ve küresel düzeyde, küresel ısınmaya karşı, çevresel sorunlarla baş etme stratejilerini tartışarak, sosyal hizmet mesleğinin önemini anlatacaklar.

Bizler de bugün, ülkemizde 23 Şubemizde ki üye meslektaşlarımızla birlikte çeşitli panel, konferans gibi etkinliklerle kutlayacağız.

KUTLUYORUZ!...

İnsan- Çevre ve Sosyal Hizmet ilişkisini tartışacağız...

Yeşil yoksulluğun- insan yoksulluğuna dönüşümünü konuşacağız...

Çünkü biz Sosyal Hizmet Uzmanları olarak biliyoruz ki;

İnsan- Çevre ve Sosyal Hizmet bir bütündür. Ayrı düşünülemez.

Çünkü çevresel sürdürülebilirliğin olmadığı, ekonomik kalkınma modeli insanlara zarar vermektedir. Bu bağlamda tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde çevresel sorunlarla karşı karşıyadır. Hava kirlenmekte, akciğer rahatsızlıklarına bağlı olarak insan ölümleri ve hastalıkları artmaktadır. Zeytinliklerin ve ormanların imara açılmasıyla birlikte; yükselen gökdelenler küresel ısınmaya neden olmakta, yaşam alanları yok edilmektedir.

Tarım alanlarının yok olması ve suyun kirlenmesi ile birlikte, doğal besin kaynakları yerini hormonlu ve sentetik ürünlere bırakmaktadır. Bu da daha çok açlık, hastalık ve ölüm getirmektedir.

Ayrıca tarım alanların yok olmasıyla; kırdan kente göç, işsizlik, işsizlikle birlikte mutlak yoksulluk ta artmaktadır.

Sanayileşme ile birlikte çevre sorunları had safhaya ulaşmıştır. Sanayi atıklarının denize ve nehirlerle akıtılmasıyla birlikte, denizde ki canlılar hızla tükenmektedir. Bu durum ise besin kaynaklarının tükenmesinin yanında, denizden geçimini sağlayan insanların da yoksullaşarak işsiz kalmasına neden olmaktadır.

Nükleer enerji santrallerinin çevreye verdiği zararlarla birlikte, kanser ve genetik hastalıklarla mücadele eden insan sayısı ile birlikte ölümler de artmaktadır.

KAYITSIZ KALAMAYIZ!...

Biz Sosyal Hizmet Uzmanları olarak; “Dünya Sosyal Hizmet Gününü” bir mücadele günü olarak görüyor, insansız ve doğanın katledilmesine neden olan ekonomik kalkınma politikalarına karşı duruyoruz...

Çünkü insan yaşamını zenginleştiren bir ekonomik kalkınma programı ancak, çevresel sürdürülebilir bir kalkınma programı ile birlikte anlamlı ve yaşamsaldır.

Biz Sosyal Hizmet Uzmanları olarak; çevre aktivistleriyle birlikte, sürdürülebilir çevre programları ve politikaları geliştirerek, yeşil yoksulluğa karşı mücadele etmeyi mesleki ve insani bir sorumluluk ve görev olarak görüyoruz...

Biz Sosyal Hizmet Uzmanları olarak; Çevre Bakanlığı, GAP İdaresi Başkanlığı, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı ve Belediyelerin Çevre Müdürlüklerinde, çevre dostu Ulusal ve Uluslararası Sivil Toplum Örgütlerinde; istihdam edilmeyi toplum kalkınmasının ve sürdürülebilir yaşamın bir gereği olarak görüyoruz...

Öncelikle Sağlıklı İnsan- Sağlıklı Çevre ilkesinden hareketle;

Çocuklarımıza güvenli ve yaşanabilir bir dünya bırakmak için;

GELİN HEP BİRLİKTE YEŞİL YOKSULLUĞA DUR DİYELİM!...

VE HEP BİRLİKTE NEFES ALALIM!...

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ GENEL MERKEZİ

<http://www.shudernegi.org/?Syf=18&Hbr=1022388&/D%C3%9CNYA-SOSYAL-H%C4%B0ZMET-G%C3%9CN%C3%9CNDE-YE%C5%9E%C4%B0L-YOKSULLU%C4%9EA-DUR-D%C4%B0YORUZ!>

15.DÖNEM FAALİYET RAPORU (1 OCAK- 31 MART 2018)

OCAK- MART 2018	Ruh Sağlığı Yasa Tasarısı Komisyon Çalışması:	TBMM Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyon Başkanı Aydın Milletvekili Başkanlığında yürütülen Ruh Sağlığı Yasa Tasarısı çalışmalarına katılım sağlanmış, yasa tasarısı son yapılan değerlendirme ve önerilerden sonra sonlandırılmıştır. Ancak yasa tasarısı henüz taslak halindedir. Yasa tasarısı çalışmaları 2017 de başlamış olup, çalışmalar bir dizi çalışma toplantılarıyla birlikte devam etmiştir. Çalışmalara, dernek üyesi Ahmet Cemil Ölçer, Genel Başkan Rahmiye Bozkurt, Genel Sayman Çiğdem Karahan Bedir ve Genel Sekreter Esin Polat katılmıştır.
13 OCAK 2018	Sosyal Hizmet Kongresi 2018 Mülteciler 11-12 Mayıs	Her yıl Üniversitelerin Sosyal Hizmet Bölümleriyle ortaklaşa işbirliği içinde geleneksel olarak sürdürülmekte olan “Sosyal Hizmet Kongresinin” İstanbul Aydın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü ile birlikte,yapılması doğrultusunda, SHUDER Genel Merkezi Yönetim Kurulu Başkanı ve Üyeleri ile İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Elif Burcu Yamaner,A.Ü.SBFSosyal Hizmet Bölümü Başkanı,Prof. Dr. Uğur Tekin ve A.Ü.SBF.Sosyal Hizmet Bölümü Yard.Doç.Dr. Melek İpek’in katılımıyla yapılan toplantı sonucunda alınan kararlara göre; Kongrenin 11-12 Mayıs tarihlerinde İstanbul’da A.Ü Florya Yerleşkesinde yapılmasına karar verilerek, Kongre Teması, Sosyal Hizmet ve Mülteciler olarak belirlenmiştir.Kongre protokolü oluşturularak, işbirliği dahilinde oluşturulan düzenleme komitesinin kongre hazırlık çalışmaları devam etmektedir.
15 OCAK 2018	Kalkınma Bakanlığı 11.Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu ve Çalışma GrubuToplantıları	Kalkınma Bakanlığı 11.Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Sosyal Yardımlar çalışma Grubu son toplantısına Derneği temsilen Genel Sekreter Esin Polat katılmıştır. Esin Polat tarafından hazırlanan sosyal yardımların yeniden yapılandırılması ve kadın yoksulluğunun önlenmesine ilişkin Rapor Kalkınma Bakanlığının ilgili İhtisas Grup Başkanlığına gönderilmiştir.
9 OCAK 2018	Kitap İmza Günü	Dernek Üyesi Meslektaşımız Kahraman Eroğlu’nun Sürgün İsimli Kitabı için imza günü ve Dernek Üyemiz Fikri Akbin ve Kahraman Eroğlu tarafından müzik dinletisi yapıldı. İmza gününden sağlanan gelir dernek yeri alma hesabına aktarıldı. İmza gününde ki etkinliğe, Yönetim Kurulu Üyeleri, Dernek üyelerimiz, Meslektaşlarımız, Öğrenciler ve çeşitli Sivil Toplum Kuruluşlarının Temsilcileri, Balıkesir ve Tokat Milletvekilleri katılmıştır.
7 OCAK-7 MART 2018	Dernek Yeri Alma Komisyon Çalışmaları	Dernek yeri almak amacıyla kurulmuş olan komiyon çalışmaları her ayın 7’sinde toplanmış, halen çalışmalar devam etmektedir.Komisyon üyeleri özel işyeri sahibi meslektaşlarımızı ziyaret ederek destek olunması talebinde bulunmuşlardır.Bu kapsamda yapılan ziyaretler sonucu, meslektaşlarımızın nakti destekleri dernek yer alma hesabına aktarılmıştır.
6-7 OCAK 2018	Çalıştay	TTB Başkanlığında yürütülen, SHUDER Genel Merkezinde içinde yer aldığı Sağlık Emek Grubu tarafından düzenlenen, Türk Diş Hekimleri Birliği’nin toplantı salonunda yapılan “Sağlıkta Dönüşüm,Sağlık Muhalefeti Stratejisini Güncelleme Konusunu Belirleme” Çalıştayına

		katılım sağlandı. İlgili Çalışmaya, Genel Başkan Rahmiye Bozkurt, Genel Sayman Çiğdem Karahan Bedir ve Yönetim Kurulu Üyesi Ergin Balcı ve ve Yönetim Kurulu Üyesi Fayık Yurtkulu katılmıştır.
OCAK -MART	Sağlık Emek Grubu Çalışmaları	Türk Tabibler Birliğinde, her hafta Salı günü yapılan Sağlık Emek Grubu Çalışmalarına Derneğimizi temsilen, SHUDER Sağlık komisyonu ve Yönetim Kurulu Üyesi, Fayık Yurtkulu katılmaktadır. Çalışmalar devam etmektedir. Sağlık Emek Grubunda Sağlık alanında çalışan diğer meslek örgütleri bulunmaktadır.Sağlık Emek Grubu toplantılarında alınan kararlar doğrultusunda, özellikle Şehir Hastanelerinin kurulması ile birlikte gündeme gelen taşeronlaşmaya karşı bir dizi faaliyet yapılmıştır. Sağlık Emek Grubunun, Derneğimiz Yönetim Kurulu Kararına istinaden bazı Basın Açıklamalarına destek verilerek kamuoyuyla paylaşılmıştır.
OCAK 2018	Yayıcılık Faaliyetleri	Ocak ayında, internet üzerinden yayınlanan 2017 yılına ait Sosyal Hizmet Dergisi yayınlanmıştır.
12 OCAK 2018	Toplantı	12 Ocak, Çocuğa Karşı Şiddetin Önlenmesi İçin Ortaklık Ağı, Çocuk Hakları ve Sosyal Medya Planlama Toplantısına Derneğimizi temsilen Yönetim Kurulu Üyesi Zeynep Mutlu katılmıştır.
15 OCAK 2018	Toplantı	Çocuğa Karşı Şiddetin Önlenmesi İçin Ortaklık Ağı, Yürütme Kurulu Toplantısına Derneğimizi temsilen Yönetim Kurulu Üyesi Zeynep Mutlu katılmıştır.
17 OCAK 2018	Toplantı	Çocuğa Karşı Şiddetin Önlenmesi İçin Ortaklık Ağı ve Kamu Denetçiliği Kurumu “Özgürlüğünden Yoksun Bırakılan Çocuklar ve KDK’ya Erişim” temalı toplantıya Derneğimizi temsilen Yönetim Kurulu Üyesi Zeynep Mutlu katılmıştır.
19 Ocak 2018	Basın Açıklaması	İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Araştırma ve Eğitim Hastanesine başvuru yapan 2017 yılının son beş ayına ait 18 yaş altı 39’u Suriye’li olmak üzere,115 hamile çocuğun Çocuk İzlem Merkezlerine Bildirilmemesi ve takip edilmemesi ile ilgili olarak Medyaya yansıyan haberler üzerine,İstanbul Şubesi Yönetim Kurulunun yaptığı araştırma ve toplantıları sonrası, bilgilendirme amaçlı Basın Açıklaması yapılarak, kamuoyuyla paylaşılmıştır.
25 Ocak 2018	Destekleme Faaliyetleri	ABD’nin Kudüs şehrini İsrailin başkenti olarak tanınması sonrası başlayan eylemler nedeniyle İsrail tarafından Filistinli çocuklara yönelik şiddetin sonlandırılması için barışçıl bir gösteri sırasında İsrail askerleri tarafından tutuklanan, Filistinli Sosyal Hizmet Uzmanı ve İnsan Hakları Aktivisti Munther Amira ile dayanışma içerisinde olduğumuzu belirten bir Basın Açıklaması yapılarak, Kamuoyuyla paylaşılmıştır.
30 OCAK 2018	Komisyon Oluşturulması	SHUDER Genel Merkezi bünyesinde Çocuk yaş evliliklerin önlenmesine ilişkin, alanlarında uzman meslektaşlarımızla Genel Sekreter Esin Polat Başkanlığında komisyon toplantısı yapılmış, konuyla ilgili olarak hazırlanacak raporun kamuoyuyla paylaşılması kararlaştırılmıştır. Komisyon Üyeleri: Figen Paslı, Fayık Yurtkulu, Nurgül Kara, Zeynep Mutlu, İrem Coşansu, Aysel Dinçel Okhan, Derya Yelekçi, Aygül Kılıç, Emrah Kırımsoy ve Çağlar Keçeli’den oluşmaktadır.
13 ŞUBAT 2018	Toplantı	Kamu Denetçiliği Kurumu'nda "Çocuk İstismarı ve Çocuk Teslimi" konulu toplantıya Derneğimizi temsilen Yönetim Kurulu Üyesi Zeynep Mutlu katılmıştır.

15 ŞUBAT 2018	Konferans	Uçan Süpürge Kadın İletişim Ve Araştırma Derneği tarafından düzenlenen Sivil Toplum, Haklar ve Medya bağlamında Yeni Nesli anlamak konulu Konferans'a katılım sağlandı. İlgili konferansta İŞİD Terör Örgütünün Sosyal Medya İletişim Araçlarını kullanarak mülteci statüsünde ki gençleri etkileme yöntemleri ve tuzakları anlatıldı. Ürdün Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama Merkezi Öğretim Üyesi, Tunus Kadın ve Aile Bakanlığı Daire Başkanı, Ürdün Şiddete Karşı Kadınlar Derneği Başkanı, Ürdün Mizan Hukuk Bürosundan Avukat konuşmacıların yer aldığı Konferansta özellikle, Suriyeli mülteci gençler ve aileleri ile farkındalık çalışmaları ve İŞİD Terör Örgütüne karşı mücadele yöntemleri anlatılmıştır.
24-25 ŞUBAT 2018	Anma Etkinliği	Sosyal Hizmet Mesleğine önemli katkıları olan, Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi Merhum Dr. Ural Nadir'in ölümün 1.yılında anısı için çok sevdiği Futbol turnuvası düzenlendi. Meslektaşlarının, dostlarının ve öğrencilerinin katılımıyla Başkent Üniversitesi ve Derneğimizin ortaklığında, düzenlenen Panel ile Dr.Ural Nadir anılmıştır.
26 ŞUBAT 2018	Toplantı	Çocuğa Karşı Şiddetin Önlenmesi İçin Ortaklık Ağı, Yeni Medya ve Çocuğa Karşı Şiddeti toplantısına Derneğimizi temsilen Yönetim Kurulu Üyesi Zeynep Mutlu katılmıştır.
1 MART 2018	Çalıştay	SHUDER Genel Merkezi Bünyesinde Çalışmalarını sürdüren Okul Sosyal Hizmeti Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Nurdan Duman Başkanlığında,"Milli Eğitim Bakanlığında Psiko Sosyal Hizmet Ekibinin Güçlendirilmesi" Temasıyla Türk Dış Hekimleri Birliği Toplantı Salonunda Çalıştay düzenlendi. İlgili Çalıştaya, Sosyal Hizmet Akademisyenleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Temsilcileri, Milli Eğitim Bakanlığı Temsilcileri, meslektaşlarımız, Üniversitelerin Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencileri, Okul Sosyal Hizmeti Komisyon Üyeleri ve SHUDER Genel Merkezi Yönetim Kurulu Üyelerinin katılımı ve Keçiören Belediyesi ve Türk Dış Hekimleri Birliği Sponsorluğunda yapılan Çalıştay ayrıca yazılı Basında da yer almıştır.
1 MART 2018	Çalıştay	1.03 2018 tarihinde, Ülkemizde geçici korunma Statüsünde bulunan, Suriyelilere yönelik Bütünleşik Sağlık Hizmeti, sosyal hizmet ve bakım hizmetinin sunulması amacıyla Dünya Sağlık Hizmeti işbirliği ile düzenlenen Çalıştaya Derneğimizi temsilen Dernek Üyelerinden SHU Erdal Bozkurt Katılmıştır.
4 MART 2018	Komisyon Raporu	Kocaeli Barosu ve Çocuk refahı alanında çalışan Sivil Toplum Örgütleri ile SHUDER'in de içinde aktif olarak yer aldığı ortaklaşa çalışmalar kapsamında,"Çocuğun Cinsel İstismarı Suçu ve Bu Suçun Yargılanması İle Çocuk Koruma Sistemine ilişkin Değişiklik Önerileri" başlıklı komisyon raporu ilgili kurumlar ve ilgili milletvekillerine gönderilmiş ve Basın Açıklamasıyla Kamuoyuyla paylaşılmıştır.
7 MART 2018	Panel	8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü nedeniyle Mülkiyeliler Birliğinde düzenlenen, "Çalışma Herkes İçin Bir Hak mı? Kadınlar Nasıl ve Hangi Koşullarda Yararlanıyor " konulu Panele Derneğimizi temsilen Genel Sekreter Esin Polat katılmıştır.

8 MART 2018	Basın Bildirisi	8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü nedeniyle Kadına Yönelik Şiddetin Durdurulması amacıyla kamu kurum ve kuruluşları arası işbirliğini davet eden “8 MartDünya Emekçi Kadınlar Gününde Erkek Şiddetini Durduralım!..” Başlıklı Basın Bildirisi yayınlanarak kamuoyuyla paylaşılmıştır.
8 MART 2018	Açık Oturum	8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü nedeniyle Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezinin düzenlediği,Hukukçular, Akademisyenler, Milletvekili, Sanatçı ve Gazetecilerin yer aldığı konuşmacı “2018 Yılında Kadın” konulu Açık Oturuma Derneğimizi temsilen, Genel Sekreter Esin Polat katılmıştır.
19 MART 2018	panel	20 Mart Dünya Sosyal Hizmet Günü nedeniyle, Ankara Şubesi tarafından düzenlenen Çevresel Sürdürülebilirlik ve Sosyal Hizmet” Temalı panele DernekYönetim Kurulu Üyeleri ile birlikte, meslektaşlarımız,Sosyal Hizmet Öğrencileri ve Sosyal Hizmet Bölümünden Akademisyenler katılmıştır.
20 MART 2018	Basın Bildirisi	Dünya Sosyal Hizmet Günü Nedeniyle, IFSW nin belirlemiş olduğu Çevresel Sürdürülebilirlik ve Topluluk Temasıyla bağlantılı olarak, “Dünya Sosyal Hizmet Gününde Yeşil Yoksulluğa Dur Diyoruz!... Başlıklı Basın Bildirisi yayınlanarak Kamuoyuyla paylaşılmıştır.
24 MART 2018	Kitap İmza Günü	Meslektaşımız ve Dernek Üyemiz Hulusi Armağan Yıldırım’ın “Zor Çiçekler” isimli kitabının imza günü, dernek adresinde yapılmıştır. meslektaşımız ve Dernek Üyemiz Fikri Akbin’ de Müzik dinletisi ile etkinliğe destek olmuştur. Kitap imza günü nedeniyle elde edilen gelir Dernek Yeri Alma Hesabına Aktarılmıştır. İmza günü yapılan etkinliğe, meslektaşlarımız ve Dernek Yönetim Kurulu üyeleri katılmıştır.
26 MART 2018	Çalıştay Ön Hazırlık Toplantısı	Özürlüler Federasyonun, Engellilerin Sorunlarını Tartışmak ve çözüm bulmak amaçlı düzenleyeceği Çalıştayın ön hazırlık toplantısına katılım sağlandı. Derneği Temsilen ilgili toplantıya Genel Sekreter Esin Polat Katılmıştır.
28 MART 2018	Çalıştay Ön Hazırlık Çalışmaları	3-4 Mayıs Tarihlerinde, SHUDER İzmir Şubesi ile İzmir Büyükşehir Belediyesinin işbirliğinde yapılacak olan,”Yerelde ve Yerinde Sosyal Hizmetler Çalıştayı” hazırlık çalışmalarına SHUDER Genel Merkezi olarak destek verilmiştir.

SHUDER Genel Merkezi bünyesinde oluşturulan Komisyon Çalışmalarımız ise devam etmektedir.

SHUDER
Genel Merkez Yönetim Kurulu Adına
Genel Başkan
Rahmiye BOZKURT

SOSYAL HİZMET DERGİSİ YAYIN KURALLARI

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin bir yayını olan Sosyal Hizmet Dergisi Ocak ve Haziran aylarında olmak üzere altı (6) ayda bir ve yayın kurulu tarafından gerekli görülen zamanlarda özel sayı olarak elektronik ortamda veya basılı olarak yayınlanır. Eksik sayılar yılda bir (1) dergi olarak tamamlanabilir.

Sosyal Hizmet dergisi, sosyal hizmet/sosyal bilimler alanında yapılmış bilimsel ve mesleki çalışmaları yayınlar. Sosyal hizmet alanında yapılmış çalışmalara basım önceliği tanınır.

Derginin yayın dili Türkçedir. Ancak Dergi, Türkiye dışındaki sosyal hizmet uzmanları ve sosyal bilimciler tarafından hazırlanan yabancı dildeki yayınlara da açıktır.

Sosyal Hizmet Dergisi, sosyal hizmet/sosyal bilim alanında yapılmış mesleki ve bilimsel çalışmaların yanı sıra, kitap eleştirileri, kitap tanıtımları, mesleki ve bilimsel çalışmalara ilişkin duyuruları da yayınlar.

Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen yazılar aşağıdaki konu ve formatlarda olabilir:

- Araştırma makaleleri, derleme makaleler, çeviri makaleler
- Olgu sunumları
- Sosyal Hizmet Uygulamaları/Deneyim Paylaşımları
- Proje tanıtım yazıları, özetleri
- Röportajlar, söyleşiler, portreler
- Yüksek Lisans ve Doktora tez tanıtımı/özetleri
- Kitap tanıtımı, kitap değerlendirmeleri
- Yurt içi veya yurt dışı mesleki haberler, etkinlikler vb.
- Kurumların Yeni Sosyal Hizmet Uygulamaları
- Ulusal veya Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanlarını tanıttıcı yazılar
- Sosyal Hizmet Öğrencilerinin yazıları (eğitim/staj deneyimleri, lisans tez tanıtımları/özetleri vb)

Sosyal Hizmet Dergisinde yayınlanması istenen yazılar dergi Yayın Kurulu tarafından incelenir ve uygun görülen yazılar yayınlanır. Yayınlanması uygun görülmeyen çalışmalar hakkında yazara/yazarlara bilgi verilir. Dergiye gönderilen yazılar hiçbir koşulda iade edilmez.

Dergide yayınlanan çalışmalarda yer alan görüşler yazarlarına aittir. Dergi Yayın Kurulu ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, yazarların görüşlerinden sorumlu tutulamaz.

YAZIM VE SUNUM KURALLARI

Genel Kurallar

Sosyal Hizmet Dergisinde yayınlanacak yazılar Times New Roman yazı karakteri, metin 11 punto, üst başlıklar 12 punto, 1,5 satır aralığı ile sağa sola dayalı, paragraflar arasında 6 nk boşluk bırakılarak yazılmalıdır.

Yazılar bilgisayar ortamında A4 sayfa boyutuyla ve Microsoft Word Programı aracılığıyla yazılmalıdır.

Metinde yer alan şekil, çizelge veya fotoğraflar numaralandırılmalıdır.

Yazarlar, Sosyal Hizmet Dergisinde yayınlamak istedikleri çalışmalarını e-posta yoluyla info@shudernegi.org ve karakusb75@gmail.com veya çalışmanın iki kopyası ve bir compact disc ile birlikte Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi; Atatürk 1 Sokak No:29-17 Kızılay ANKARA adresine postalayarak Yayın Kurulu'na ulaştırabilirler.

Kaynakça Yazım Kuralları

Kaynakça Bağlacı

Yararlanılan kaynaklar metin içinde kaynakça bağlacı ile gösterilmelidir. Kaynakça bağlacının kullanımı aşağıdaki gibi olmalıdır.

Kullanılan kaynak tek yazarlı ise: (Adem 1993: 25),

Kullanılan kaynak iki yazarlı ise: (Adem ve Mehmet 1993: 25)

Kullanılan kaynaktaki ikiden fazla yazar ismi varsa: (Adem ve Diğerleri 1993:26)

Kaynakça Düzeni

Kaynakça listesinde yer alan yayınlar yazarların soyadlarına göre sıralanmalı ve numaralandırılmalıdır. Kaynakça gösterim biçimleri şu şekilde olmalıdır.

Kullanılan kaynak bir dergi makalesi ise:

Küçükkaraca N. (2000) "Kadın Suçluluğu ve Hükümlü Kadınların Durumu". *Sosyal Hizmet*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını. 8 (3), 23-25.

Kullanılan kaynak bir editörlü kitap ise:

Tufan B., Aktaş A. M. Duyan V. (Ed) (2000). *Travma Tedavisi Uzman Eğitimi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları. Yayın No: 005. Ankara.

Kullanılan kaynak editörlü kitapta bir bölüm ise:

Grayer E. (2000). “Deprem Travmaları”. *Travma Tedavisi Uzman Eğitimi*. Tufan B., Aktaş A.M. Duyan V. (Ed). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları. Yayın No: 005. Ankara.

Kullanılan kaynak yayınlanmış bir ulusal ya da uluslararası kongre bildirisi ise:

Kabacalı A. (1995). “Türkiye’de Batıcılık Akımı ve Hoşgörü”. Uluslar arası Hoşgörü Kongresi Bildirileri. *Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Vakfı*. S: 97-100, Antalya.

Kullanılan kaynak yayınlanmamış bir ulusal ya da uluslararası kongre bildirisi ise:

Metin N. (1996). “Entegrasyon Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar”. *Özürlü, Kent ve Çevre Kongresi’nde Sunulan Bildiri*, Ankara.

Kullanılan kaynak Yasa veya Anayasa ise:

Yabancı Memleketlere Gönderilecek Memurlar Hakkında Kanun (4489 S.K.), Md. 1; 1943.

Kullanılan kaynak web’de yer alıyorsa, web kaynakları kaynakçanın sonunda web adresi verilerek yazılır.

Tarımeri, Nihat. (2016, 11 Mayıs). Sosyal İnceleme Raporu... Erişim tarihi: 30 Mayıs 2017, <http://www.sosyalhizmetuzmanlari.com.tr>

Kullanılan kaynak bir filmden alınmışsa:

Kavur, Ö. (Yönetmen). (1986). *Anayurt Otel* [Film]. İstanbul: Fono.

Kullanılan kaynak gazete ise:

Kongar, Emre. “Halkla İlişkilerin Önemi ve Ülkemizdeki Gelişmeler,” Cumhuriyet. 3 Kasım 2010. s.11.

Kişisel görüşmeler metinde belirtilmeli ancak kaynakçada yer almamalıdır.

Örnek: (Sema Kut, kişisel görüşme, Nisan 2017)